

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

C 110

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

62ο έτος
22 Μαρτίου 2019

Περιεχόμενα

I Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

539η Σύνοδος Ολομέλειας της ΕΟΚΕ, 12.12.2018 - 13.12.2018

2019/C 110/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Το κόστος της μη μετανάστευσης (και της μη ένταξης)» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	1
2019/C 110/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς βιοοικονομία — Νέες ευκαιρίες για την ευρωπαϊκή οικονομία» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	9
2019/C 110/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση για το κλίμα για τους μη κρατικούς φορείς» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	14
2019/C 110/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κατάσταση των γυναικών Ρομά» (διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αίτησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου)	20
2019/C 110/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ισότητα των φύλων στις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας» (Διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αίτησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου)	26
2019/C 110/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ: ποιότητα του αέρα, ύδατα και απόβλητα» (Διερευνητική γνωμοδότηση)	33

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

539η Σύνοδος Ολομέλειας της ΕΟΚΕ, 12.12.2018 - 13.12.2018

2019/C 110/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ένας ευρωπαϊκός τομέας του λιανικού εμπορίου κατάλληλος για τον 21ο αιώνα» [COM(2018) 219 final]	41
---------------	--	----

EL

2019/C 110/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2017» [COM(2018) 482 final]	46
2019/C 110/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2015/1588 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2015, για την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες οριζόντιων κρατικών ενισχύσεων» [COM(2018) 398 final — 2018/0222 (NLE)]	52
2019/C 110/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ενέργειες της Ένωσης μετά την προσχώρησή της στην Πράξη της Γενεύης της Συμφωνίας της Λισαβόνας για τις ονομασίες προέλευσης και τις γεωγραφικές ενδείξεις» [COM(2018) 365 final — 2018/0189 (COD)]	55
2019/C 110/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τροποποιημένη πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών), του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1094/2010 για τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων), του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1095/2010 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών), του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 345/2013 σχετικά με τις ευρωπαϊκές εταιρείες επιχειρηματικού κεφαλαίου, του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 346/2013 σχετικά με τα ευρωπαϊκά ταμεία κοινωνικής επιχειρηματικότητας, του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 600/2014 για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, του κανονισμού (ΕΕ) 2015/760 σχετικά με τα ευρωπαϊκά μακροπρόθεσμα επενδυτικά κεφάλαια, του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1011 σχετικά με τους δείκτες που χρησιμοποιούνται ως δείκτες αναφοράς σε χρηματοοικονομικά μέσα και χρηματοοικονομικές συμβάσεις ή για τη μέτρηση της απόδοσης επενδυτικών κεφαλαίων, του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1129 σχετικά με το ενημερωτικό δελτίο που πρέπει να δημοσιεύεται κατά τη δημόσια προσφορά κινητών αξιών ή κατά την εισαγωγή κινητών αξιών προς διαπραγμάτευση σε ρυθμιζόμενη αγορά, και της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας» [COM(2018) 646 final — 2017/0230 (COD)]	58
2019/C 110/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή και για την κατάργηση της κοινής δράσης 98/700/ΔΕΥ του Συμβουλίου, του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1624 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» — Συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη σύνοδο των ηγετών στο Σάλτσμπουργκ στις 19-20 Σεπτεμβρίου 2018 [COM(2018) 631 final — 2018/0330 (COD)]	62
2019/C 110/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόληψη της διάδοσης τρομοκρατικού περιεχομένου στο διαδίκτυο» — Συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη σύνοδο των ηγετών της 19ης και 20ής Σεπτεμβρίου 2018, στο Σάλτσμπουργκ [COM(2018) 640 final — 2018-0331 (COD)]	67
2019/C 110/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 1141/2014 όσον αφορά τη διαδικασία ελέγχου σχετικά με παραβάσεις των κανόνων προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο» [COM(2018) 636 final — 2018/0328 (COD)]	72
2019/C 110/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας» [COM(2018) 476 final]	75
2019/C 110/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (ΕΤΠ)» [COM(2018) 380 final]	82
2019/C 110/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος “Δημιουργική Ευρώπη” (2021 έως 2027) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1295/2013» [COM(2018) 366 final]	87

2019/C 110/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων (κυλιόμενο πρόγραμμα)» [COM(2018) 337 final]	94
2019/C 110/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ευθυγράμμιση των υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων στον τομέα της περιβαλλοντικής πολιτικής και την τροποποίηση των οδηγιών 86/278/ΕΟΚ, 2002/49/ΕΚ, 2004/35/ΕΚ, 2007/2/ΕΚ, 2009/147/ΕΚ και 2010/63/ΕΕ, των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 166/2006 και (ΕΕ) αριθ. 995/2010 και των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 338/97 και (ΕΚ) αριθ. 2173/2005 του Συμβουλίου» [COM(2018) 381 final — 2018/0205 (COD)]	99
2019/C 110/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 508/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» [COM(2018) 390 final — 2018/0210 (COD)]	104
2019/C 110/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Μια Ευρώπη που προστατεύει: Καθαρός αέρας για όλους» [COM(2018) 330 final]	112
2019/C 110/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1224/2009 του Συμβουλίου, καθώς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 768/2005, (ΕΚ) αριθ. 1967/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1005/2008 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1139 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τον έλεγχο της αλιείας» [COM(2018) 368 final — 2018/0193 (COD)]	118
2019/C 110/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2008/106/ΕΚ για το ελάχιστο επίπεδο εκπαίδευσης των ναυτικών και την κατάργηση της οδηγίας 2005/45/ΕΚ» [COM(2018) 315 final — 2018/0162(COD)]	125
2019/C 110/24	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη θέσπιση προγράμματος έρευνας και κατάρτισης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας για την περίοδο 2021-2025, με το οποίο συμπληρώνεται το πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την καινοτομία “Ορίζων Ευρώπη”» [COM(2018) 437 final — 2018/0226]	132
2019/C 110/25	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την τροποποίηση της απόφασης 2007/198/Ευρατόμ για την ίδρυση της ευρωπαϊκής κοινής επιχείρησης για τον ITER και την ανάπτυξη της πυρηνικής σύντηξης και περί παραχωρήσεως προνομίων σε αυτήν» [COM (2018) 445 final — 2018/0235 (NLE)]	136
2019/C 110/26	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη σύσταση προγράμματος συνδρομής στον παροπλισμό του πυρηνοληκτρικού σταθμού Ignalina στη Λιθουανία (πρόγραμμα Ignalina)· και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1369/2013 του Συμβουλίου» [COM(2018) 466 final — 2018/0251 (NLE)] «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη θέσπιση ειδικού χρηματοδοτικού προγράμματος για τον παροπλισμό πυρηνικών εγκαταστάσεων και τη διαχείριση ραδιενεργών αποβλήτων, και για την κατάργηση του κανονισμού (Ευρατόμ) αριθ. 1368/2013 του Συμβουλίου» [COM(2018) 467 final — 2018/0252 (NLE)] και «Εκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την αξιολόγηση και υλοποίηση των προγραμμάτων συνδρομής της ΕΕ στον παροπλισμό πυρηνικών εγκαταστάσεων στη Βουλγαρία, τη Σλοβακία και τη Λιθουανία» [COM(2018) 468 final]	141
2019/C 110/27	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σύσταση για απόφαση του Συμβουλίου με την οποία εγκρίνεται η έναρξη διαπραγματεύσεων με σκοπό τη σύναψη σύμβασης για τη δημιουργία πολυμερούς δικαστηρίου για την επίλυση επενδυτικών διαφορών» [COM(2017) 493 final]	145
2019/C 110/28	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ ΙΙΙ)» [COM(2018) 465 final — 2018/0247 (COD)]	156
2019/C 110/29	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μηχανισμός Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας και Μηχανισμός Συνεργασίας στον τομέα της Πυρηνικής Ασφάλειας» [COM(2018) 460 final 2018/0243 (COD)]	163

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

539Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ, 12.12.2018 - 13.12.2018

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Το κόστος της μη μετανάστευσης (και της μη ένταξης)»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2019/C 110/01)

Εισηγητής: ο κ. Pavel TRANTINA

Συνεισηγητής: ο κ. José Antonio MORENO DÍAZ

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	15.2.2018
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	7.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	149/09/13

1. Σύνοψη συμπερασμάτων και συστάσεων

1.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η μετανάστευση έχει θετική επίδραση στον πληθυσμό και την αύξηση του εργατικού δυναμικού. Εάν αντιστραφεί η φυσική αύξηση του πληθυσμού, η μετανάστευση μπορεί να συμβάλει στη σταθεροποίηση του συνολικού πληθυσμού και του εργατικού δυναμικού. Βεβαίως, η μετανάστευση δεν είναι η απόλυτη λύση για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της δημογραφικής γήρανσης στην Ευρώπη. Ωστόσο, θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει μέτρο διόρθωσης των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων που δεν σχετίζονται με τις δημογραφικές εξελίξεις.

1.2. Το ενδεχόμενο απαλοιφής της μετανάστευσης στην Ευρώπη θα σήμαινε τα εξής:

- Οι οικονομίες των κρατών μελών θα πληγούν ουσιαστικά· οι αγορές εργασίας θα υποστούν ενδεχομένως πρωτόγνωρες πιέσεις, ολόκληροι τομείς θα υποχωρήσουν, η γεωργική παραγωγή θα μειωθεί και ο κατασκευαστικός κλάδος δεν θα είναι σε θέση να συμβαδίσει με τη ζήτηση.
- Οι δημογραφικές προκλήσεις θα επιδεινωθούν· τα συνταξιοδοτικά συστήματα ενδέχεται να καταστούν μη βιώσιμα, ο τομέας της υγείας και της περίθαλψης θα μπορούσε να καταρρεύσει, η απερήμωση ορισμένων περιοχών θα συνεχιστεί με ταχείς ρυθμούς. Στην ουσία, θα υπονομευόταν η κοινωνική συνοχή.

- Η πλήρης απαγόρευση της νόμιμης μετανάστευσης θα οδηγήσει εγγενώς σε αύξηση των προσπαθειών παράτυπης μετανάστευσης· αυτό με τη σειρά του θα οδηγήσει σε υπερβολική μέριμνα για την ασφάλεια, υπερβολική καταστολή και υπερβολική αστυνόμευση, κάτι το οποίο ενέχει τεράστιο κόστος. Θα ενθαρρυνθούν η μαύρη αγορά εργασίας, η εκμετάλλευση και η σύγχρονη δουλεία, καθώς και οι απελπισμένες απόπειρες οικογενειακής επανένωσης.
- Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία θα οξυνθούν ακόμη περισσότερο από ό,τι σήμερα· άτομα ήδη εγκατεστημένα με μεταναστευτικό υπόβαθρο, συμπεριλαμβανομένης της δεύτερης ή τρίτης γενιάς, θα γίνουν στόχος της λαϊκής δυσπιστίας και οργής.

1.3. Αντιθέτως, στις χώρες υποδοχής μπορούν να εντοπιστούν οι ακόλουθες δυνατότητες όσον αφορά τη μετανάστευση: μπορούν να καλυφθούν κενές θέσεις εργασίας και χάσματα στις δεξιότητες, να διατηρηθεί η οικονομική ανάπτυξη και να συνεχιστεί η παροχή υπηρεσιών στον γηράσκοντα πληθυσμό, όταν δεν υπάρχει επαρκής αριθμός νέων σε τοπικό επίπεδο. Το χάσμα των συντάξεων μπορεί να καλυφθεί από τις εισφορές εργαζόμενων μεταναστών νεαρής ηλικίας. Οι μετανάστες αποφέρουν ενέργεια και καινοτομία. Οι χώρες υποδοχής εμπλουτίζονται από την πολιτισμική και εθνοτική πολυμορφία. Μπορούν να αναζωογονηθούν δε περιοχές που απερημόνονται —μεταξύ άλλων τα τοπικά σχολεία με μειούμενους αριθμούς μαθητών. Οι χώρες προέλευσης επωφελούνται από τα εμβάσματα (πληρωμές που αποστέλλονται στην πατρίδα από τους μετανάστες), τα οποία υπερβαίνουν τις ξένες ενισχύσεις. Οι μετανάστες που επιστρέφουν προσφέρουν αποταμιεύσεις, δεξιότητες και διεθνείς επαφές.

1.4. Η αξιοποίηση του πλήρους δυναμικού της μετανάστευσης απαιτεί μια προσέγγιση με την οποία, μεταξύ άλλων, χρησιμοποιούνται καλύτερα οι δεξιότητες του μεταναστευτικού πληθυσμού. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι κάτι τέτοιο πρέπει να υποστηρίζεται από τις κατάλληλες πολιτικές και μηχανισμούς πιστοποίησης δεξιοτήτων και καλεί την ΕΕ και τα κράτη μέλη να στηρίξουν την ταχεία ανάπτυξή τους. Επιπλέον, η ορθή εφαρμογή των συμπράξεων στον τομέα των δεξιοτήτων με τρίτες χώρες θα ήταν αμοιβαία επωφέλης, τόσο για την ΕΕ όσο και για τις χώρες προέλευσης των μεταναστών.

1.5. Η ΕΕ θα πρέπει να υιοθετήσει πολιτικές και μέτρα που θα υποστηρίζουν την ασφαλή, οργανωμένη και νόμιμη μετανάστευση, αλλά και θα ενισχύουν την ένταξη και την κοινωνική συνοχή.

1.6. Η μη ένταξη ενέχει οικονομικούς, κοινωνικοπολιτισμικούς και πολιτικούς κινδύνους και κόστος. Ως εκ τούτου, η επένδυση στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών είναι η καλύτερη πολιτική εξασφάλισης έναντι πιθανών μελλοντικών δαπανών, προβλημάτων και εντάσεων. Οι δημόσιες πολιτικές θα πρέπει να αντιμετωπίζουν τους φόβους, τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες διαφορετικών τμημάτων του πληθυσμού στις κοινωνίες της ΕΕ, ώστε να αποφεύγονται οι εχθρικές προς την ΕΕ και ξενοφοβικές ρητορείες. Προς τούτο, οι σχετικές πολιτικές θα πρέπει να περιλαμβάνουν ένα σαφές, συνεπές και αιτιολογημένο σύνολο υποχρεώσεων για τους ίδιους τους μετανάστες, αλλά και μια συνεπή καταγγελία της αντιμεταναστευτικής ρητορείας και συμπεριφοράς.

1.7. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει το γεγονός ότι η προώθηση της κοινωνικής ένταξης είναι καθοριστική για την ενίσχυση των θεμελιωδών αξιών και αρχών της ΕΕ, μεταξύ των οποίων η ποικιλομορφία, η ισότητα και η μη διάκριση είναι ζωτικής σημασίας. Η ένταξη αφορά όλη την κοινωνία, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών που εγκαθίστανται σε μια χώρα υποδοχής, ανεξάρτητα από το καθεστώς ή την καταγωγή τους. Παρά ταύτα, απαιτούνται ειδικές πολιτικές για τα άτομα με ιδιαίτερα ευάλωτα σημεία (όπως οι πρόσφυγες)· η δε κατά περίπτωση και βασισμένη στην κοινότητα ειδική υποστήριξη μπορεί να αποφέρει καλύτερα αποτελέσματα από ό,τι μια αδιαφοροποίητη προσέγγιση. Επομένως, είναι επιτακτική ανάγκη τα κράτη μέλη της ΕΕ να διδαχθούν το ένα από το άλλο και να προσπαθήσουν ειλικρινά να αναπτύξουν ένα περιβάλλον στο οποίο είναι δυνατή η ένταξη των μεταναστών και η αποφυγή των κινδύνων.

2. Ιστορικό και στόχοι της γνωμοδότησης

2.1. Οι μεγαλύτερες μεταναστευτικές εισροές στην Ευρώπη μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έχουν προκαλέσει ανησυχίες στους πολίτες ότι θα ακολουθήσουν περαιτέρω ανεξέλεγκτες μετακινήσεις μεταναστών και έχουν υπογραμμίσει τη σημασία μιας κοινής προσέγγισης όσον αφορά την καταπολέμηση της παράτυπης μετανάστευσης, αλλά και της εξασφάλισης της ικανότητας της ΕΕ να αντιδρά. Τα κράτη μέλη της ΕΕ αντιμετωπίζουν προκλήσεις σχετικά με τη διαχείριση, τη χρηματοδότηση και την προβολή της μετανάστευσης, καθώς και φόβους εκ μέρους των πολιτών ως προς το θέμα αυτό. Ενώ η κατάσταση αποτελεί αντικείμενο εκμετάλλευσης από ορισμένους πολιτικούς, η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι είναι επείγουσα η ανάγκη να αλλάξουμε το αφήγημα για τη μετανάστευση και να επανέλθουμε σε μια ορθολογική συζήτηση βάσει γεγονότων. Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες δεν πρέπει να θεωρούνται απειλή, αλλά ευκαιρία για το οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο της Ευρώπης.

2.2. Οι τρέχουσες πολιτικές που θέτουν τον έλεγχο της μετανάστευσης στην κορυφή της ατζέντας για τις εξωτερικές υποθέσεις υπονομεύουν τη θέση της ΕΕ στις εξωτερικές σχέσεις, καθιστώντας την επιρρεπή στον εκβιασμό και την απώλεια αξιοπιστίας σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει να υπερβούν το σημερινό μοντέλο και να διασφαλίσουν νόμιμους τρόπους εισόδου, που θα διευκολύνουν την οργανωμένη μετανάστευση και την επιτυχή ένταξη των ατόμων. Οι ασφαλείς και νόμιμες οδοί ενδέχεται να μετριάσουν τις πιέσεις που υφίσταται το σύστημα ασύλου της ΕΕ.

2.3. Ταυτόχρονα, όσο οι αγορές της ΕΕ τροφοδοτούν τη ζήτηση εργασίας, θα υπάρχει μετανάστευση, είτε νόμιμη είτε όχι. Σε ορισμένα επαγγέλματα, τουλάχιστον, η ζήτηση θα αυξηθεί (κλάδοι περιθάλψης, οικιακής εργασίας, κοινωνικών υπηρεσιών, κατασκευών κλπ.)⁽¹⁾.

2.4. Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης «Ημέρες της κοινωνίας πολιτών 2017» που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο, η Federica Mogherini, Υπατη Εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, εκφώνησε κεντρική ομιλία με θέμα: «Η Ευρώπη στον κόσμο και ο ρόλος της υπέρ της ειρήνης και της σταθερότητας»⁽²⁾. Στην ομιλία της, η κ. Mogherini δήλωσε ότι η Ευρώπη χρειάζεται τη μετανάστευση για οικονομικούς και πολιτισμικούς λόγους. Πρότεινε δε στην ΕΟΚΕ να εκπονήσει μελέτη ή έκθεση σχετικά με το κόστος που θα συνεπαγόταν η παύση της μετανάστευσης, διότι είχε την άποψη ότι ορισμένοι τομείς της ευρωπαϊκής οικονομίας θα κατέρρεαν, εάν όλοι οι μετανάστες εξαφανίζονταν από τη μία ημέρα στην άλλη. Η έκθεση παρουσιάζει τις απόψεις οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων ως προς το πώς θα ήταν μια Ευρώπη χωρίς μετανάστες. Η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας αποτελεί συνέχεια της ιδέας της.

2.5. Η μετανάστευση έχει πολλά πρόσωπα: μπορεί να είναι νόμιμη, παράτυπη ή, όπως συμβαίνει τα τελευταία τρία χρόνια, ανθρωπιστική, μετά τον πόλεμο στη Συρία και σε άλλα μέρη του κόσμου. Οι μεταναστευτικές ροές είναι επίσης μεικτές και η μετανάστευση του εργατικού δυναμικού μπορεί να είναι εποχιακή, να αφορά χειρώνακτες ή εργαζομένους με υψηλά προσόντα. Το παρόν έγγραφο επικεντρώνεται κυρίως στην ασφαλή και οργανωμένη μετανάστευση εργατικού δυναμικού με τη στήριξη της ΕΕ (και στη σχετική οικογενειακή επανένωση). Ωστόσο, λαμβάνει επίσης υπόψη και άλλες μορφές μετανάστευσης στην ΕΕ και τη δυνητική συμβολή των μεταναστών υπό καθεστώς (προσωρινής) ανθρωπιστικής μετανάστευσης (αιτούντες άσυλο) και παράτυπης μετανάστευσης.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Δημογραφικά στοιχεία — Η γήρανση του πληθυσμού και η μείωση του αριθμού του στην ΕΕ

3.1.1. Στις αρχές του 21ου αιώνα, η Ευρώπη βρίσκεται αντιμέτωπη με τη γήρανση του πληθυσμού, τη στασιμότητα ή ακόμη και τη μείωση του αυτόχθονος πληθυσμού, την υψηλή ανεργία και —σε ορισμένα από τα βασικά μέλη της— με αργή οικονομική ανάπτυξη. Την ίδια στιγμή, η Ευρώπη παραμένει ένας από τους κύριους προορισμούς για τη μετανάστευση⁽³⁾.

3.1.2. Οι αλλαγές στο μέγεθος του εργατικού δυναμικού αποτελούν μία από τις κύριες προκλήσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ενώ η προσφορά εργασίας (μέγεθος εργατικού δυναμικού) δεν αναπτύσσεται ανεξάρτητα από τη ζήτηση εργασίας, οι μελλοντικές τάσεις της μπορούν να εκτιμηθούν με το συνδυασμό διαφόρων ενδεχομένων συμμετοχής του εργατικού δυναμικού με προβολές πληθυσμού, όπως καθορίστηκαν από τους συντάκτες του Ευρωπαϊκού δελτίου δημογραφικών δεδομένων 2018 (*European Demographic Data Sheet*)⁽⁴⁾. Το σημερινό εργατικό δυναμικό στην ΕΕ περιλαμβάνει περίπου 245 εκατομμύρια εργαζομένους. Για να εκτιμηθεί η μελλοντική προσφορά εργασίας έως το έτος 2060, οι συντάκτες κατέληξαν σε τρία ενδεχόμενα συμμετοχής του εργατικού δυναμικού, το οποίο ανέρχεται, κατά περίπτωση, στα 214, 227 ή 245 εκατομμύρια εργαζομένους.

3.1.3. Σε άλλες προβλέψεις, όπως αυτή που παρουσιάστηκε στο ενημερωτικό δελτίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη σύνοδο κορυφής για τις κοινωνικές υποθέσεις του Γκέτεμποργκ το 2017, υποστηρίζεται ότι το 2060, σε κάθε ηλικιωμένο άτομο θα αντιστοιχούν δύο άτομα σε ηλικία εργασίας· σημερινό που σήμερα αντιστοιχούν τέσσερα. Το γεγονός αυτό θέτει κρίσιμους κινδύνους για τη διατήρηση του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου όπως το γνωρίζουμε σήμερα.

3.1.4. Από την άλλη πλευρά, η μετανάστευση έχει θετική επίδραση στον πληθυσμό και την αύξηση του εργατικού δυναμικού. Εάν η φυσική αύξηση του πληθυσμού αντιστραφεί, η μετανάστευση μπορεί να συμβάλει στη σταθεροποίηση του συνολικού πληθυσμού και του εργατικού δυναμικού. Η μετανάστευση θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει μέτρο διόρθωσης ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων που δεν σχετίζονται με τις δημογραφικές εξελίξεις. Ωστόσο, όπως ισχυρίζεται και το Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών του Αμβούργου (HWWI) στην έκθεσή του με τίτλο «The Costs and Benefits of European Immigration» (Το κόστος και τα οφέλη της ευρωπαϊκής μετανάστευσης)⁽⁵⁾, η μετανάστευση δεν είναι η απόλυτη λύση για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της δημογραφικής γήρανσης στην Ευρώπη (εφόσον και οι μετανάστες γερνούν).

⁽¹⁾ Για παράδειγμα, μεταξύ των 4,3 εκατομμυρίων μεταναστών στην ΕΕ το 2016, εκτιμάται ότι υπήρχαν περίπου 2 εκατομμύρια πολίτες από χώρες εκτός της ΕΕ, 1,3 εκατομμύρια άτομα με ιθαγένεια διαφορετικού κράτους μέλους της ΕΕ από εκείνο στο οποίο μετανάστευσαν, περίπου 929 000 άτομα που μετανάστευσαν σε κράτος μέλος της ΕΕ του οποίου είχαν την ιθαγένεια (για παράδειγμα, παλιννοστούντες ή υπήκοοι που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό), καθώς και περίπου 16 000 απάτριδες.

⁽²⁾ Κεντρική ομιλία της κ. Federica Mogherini κατά την εκδήλωση «Ημέρες της κοινωνίας πολιτών 2017».

⁽³⁾ Πύλη δεδομένων για τη μετανάστευση.

⁽⁴⁾ Ευρωπαϊκό δελτίο δημογραφικών δεδομένων 2018 (*European Demographic Data Sheet 2018*).

⁽⁵⁾ «The costs and benefits of European immigration», Econstor («Το κόστος και τα οφέλη της ευρωπαϊκής μετανάστευσης»).

3.2. Το δυναμικό της μετανάστευσης εργατικού δυναμικού από τρίτες χώρες

Μπορούν να εντοπιστούν τα ακόλουθα αποτελέσματα ⁽⁶⁾:

3.2.1. Στις χώρες υποδοχής:

- Μπορούν να καλυφθούν κενές θέσεις εργασίας και ελλείψεις δεξιοτήτων.
- Μπορεί να διατηρηθεί η οικονομική ανάπτυξη.
- Μπορούν να διατηρηθούν οι υπηρεσίες προς τον γηράσκοντα πληθυσμό, όταν δεν υπάρχουν αρκετοί νέοι άνθρωποι σε τοπικό επίπεδο.
- Μπορεί να καλυφθεί το χάσμα των συντάξεων από τις εισφορές νέων εργαζόμενων μεταναστών νεαρής ηλικίας, οι οποίοι πληρώνουν επίσης φόρους.
- Οι μετανάστες είναι φορείς ενέργειας και καινοτομίας.
- Οι χώρες υποδοχής εμπλουτίζονται από την πολιτισμική και εθνοτική πολυμορφία.
- Μπορούν να αναζωογονηθούν περιοχές που απερημώνονται, μεταξύ άλλων τα σχολεία με μειούμενους αριθμούς μαθητών.

3.2.2. Στις χώρες προέλευσης:

- Οι αναπτυσσόμενες χώρες επωφελούνται από τα εμβάσματα (πληρωμές που αποστέλλονται στην πατρίδα από τους μετανάστες), τα οποία υπερβαίνουν πλέον συχνά τις ξένες ενισχύσεις ⁽⁷⁾, αλλά και από τις πολιτιστικές ανταλλαγές.
- Η ανεργία μειώνεται και οι νέοι μετανάστες ενισχύουν τις προοπτικές της ζωής τους.
- Οι μετανάστες που επιστρέφουν προσφέρουν αποταμιεύσεις, δεξιότητες και διεθνείς επαφές.

4. Το κόστος της μη μετανάστευσης

4.1. Διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης και κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας

4.1.1. Η μετανάστευση από χώρες εκτός της ΕΕ έχει άμεσο και έμμεσο αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη: φαίνεται ότι υπάρχει σαφής συνάφεια μεταξύ της αύξησης του εργατικού δυναμικού μέσω της μετανάστευσης και της συνολικής αύξησης του ΑΕγχΠ. Για παράδειγμα, τα τελευταία χρόνια, η Σουηδία έχει χορηγήσει χιλιάδες άδειες εργασίας σε προγραμματιστές τεχνολογιών των πληροφοριών, σε εργάτες συγκομιδής καρπών και σε μάγειρες. Η μετανάστευση εργαζομένων έχει ιδιαίτερη αξία για τη σουηδική οικονομία: οι επιχειρήσεις που προσλαμβάνουν μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό αναπτύσσονται ταχύτερα από τις υπόλοιπες αντίστοιχες επιχειρήσεις. Σε ετήσια βάση, το μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό εκτός ΕΕ/ΕΟΧ συνεισφέρει πάνω από 1 δισεκατομμύριο ευρώ στο σουηδικό ΑΕγχΠ και πάνω από 400 εκατομμύρια ευρώ σε φορολογικά έσοδα ⁽⁸⁾.

4.1.2. Λόγω των μεταναστών το εργατικό δυναμικό της Ευρώπης αυξήθηκε κατά 70 % μεταξύ 2004 και 2014 ⁽⁹⁾. Είναι δύσκολο να εκτιμηθεί ο αντίκτυπος που θα είχε η έλλειψη εργατικού δυναμικού αυτού του μεγέθους στην ευρωπαϊκή οικονομία και στα επιμέρους κράτη μέλη. Επιπλέον, ο αλλοδαπός πληθυσμός ενσωματώνεται συνήθως σε εξειδικευμένα τμήματα της αγοράς (τμηματοποίηση), τα οποία είτε αναπτύσσονται ραγδαία είτε παρακαμάζουν, με αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη ευελιξία ανταπόκρισης στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας της ΕΕ.

4.1.3. Ομοίως, οι μετανάστες είναι συμμετέχοι στην απασχόληση σε κάθε χώρα, συμβάλλοντας στην κατανάλωση και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Οι μετανάστες επιχειρηματίες αυτές συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, συχνά αναζωογονώντας ξεχασμένες τέχνες και επαγγέλματα και, ολοένα και περισσότερο, συμμετέχουν στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών με προστιθέμενη αξία ⁽¹⁰⁾. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά να ληφθούν ειδικά μέτρα σε επίπεδο ΕΕ, εθνικό και τοπικό εφόσον πρέπει να ενισχυθούν «το δημιουργικό πνεύμα και οι ικανότητες εφαρμογής καινοτομιών» των μεταναστών επιχειρηματιών. Για τον λόγο αυτό, πρέπει να εξαλειφθούν οι διακρίσεις και να δημιουργηθούν ίσοι όροι για όλους, έτσι ώστε να μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς και στη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας ⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ Εμπνέεται και χρησιμοποιεί τα συμπεράσματα της έκθεσης με τίτλο «The pros and cons of Migration» (Τα υπέρ και τα κατά της μετανάστευσης), Embrace.

⁽⁷⁾ Perspectives on Global Development 2017, ΟΟΣΑ (Προοπτικές για την παγκόσμια ανάπτυξη).

⁽⁸⁾ DAMVAD Analytics (2016): «Labour immigration contributes to Swedish economic development» (Η μετανάστευση εργατικού δυναμικού συμβάλλει στη σουηδική οικονομική ανάπτυξη).

⁽⁹⁾ ΟΟΣΑ (2014): «Is migration good for the economy?» (Είναι καλή η μετανάστευση για την οικονομία;). Συζητήσεις για τη μεταναστευτική πολιτική.

⁽¹⁰⁾ Rath, J., Eurofound (2011), «Promoting ethnic entrepreneurship in European cities», Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 351 της 15.11.2012, σ. 16.

4.1.4. Δεδομένης της ιδιαίτερης τάσης τους να δραστηριοποιούνται σε υπηρεσίες παροχής φροντίδας και στις δραστηριότητες της συνεργατικής οικονομίας και της κυκλικής οικονομίας, η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας, εκτός από τη νέα απασχόληση, μπορούν επίσης να ενισχύσουν και να υποστηρίξουν την επιχειρηματικότητα και την πρόσβαση σε οικονομικές δραστηριότητες των μεταναστών εκτός της ΕΕ ⁽¹²⁾.

4.1.5. Η μέτρηση των δημοσιονομικών επιπτώσεων της μετανάστευσης είναι πολύπλοκο ζήτημα. Ωστόσο, ο ΟΟΣΑ υποστηρίζει ⁽¹³⁾ ότι, συνολικά, οι μετανάστες είχαν ουδέτερο δημοσιονομικό αντίκτυπο τα τελευταία πενήντα χρόνια —δηλαδή οι δαπάνες που ενδεχομένως προκάλεσαν έχουν καλυφθεί από τα κέρδη που παρήχθησαν μέσω των εισπραττόμενων φόρων και εισφορών.

4.1.6. Έρευνα της Oxford Economics ⁽¹⁴⁾ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι εργαζόμενοι μετανάστες συνέβαλαν στη διατήρηση επαρκούς προσφοράς εργασίας τροφοδοτώντας την οικονομική άνθηση του 2004-2008. Η διαθεσιμότητα μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού φαίνεται ότι κάνει τη διαφορά για ορισμένες επιχειρήσεις που επιβιώνουν ή που δεν χρειάζεται να μεταφέρουν την παραγωγή τους στην αλλοδαπή (οι συντάκτες παραθέτουν έρευνα σε 600 επιχειρήσεις, κατά την οποία το 31 % δήλωνε ότι οι μετανάστες ήταν σημαντικοί για την επιβίωση της επιχείρησης, ποσοστό που ανέβαινε στο 50 % στους τομείς της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας, καθώς και στον γεωργικό τομέα).

4.1.7. Είναι σαφές ότι η μετανάστευση μπορεί να είναι οικονομικά επωφελής τόσο για τις χώρες προέλευσης όσο και για τις χώρες υποδοχής. Ωστόσο, με τις σημερινές οικονομικές και εμπορικές δομές, οι πλούσιες και ισχυρές χώρες ωφελούνται περισσότερο. Η μετανάστευση έχει επίσης τη δυνατότητα να φέρνει εγγύτερα τους λαούς από πολιτιστικής άποψης και να προωδεί την κατανόηση, επέρχονται όμως τριβές εάν δεν καταβληθούν προσπάθειες για τη διάλυση των παρεξηγήσεων, των προκαταλήψεων ή των μύθων μεταξύ του τοπικού πληθυσμού, αλλά και των κοινοτήτων των μεταναστών.

4.2. Γεφύρωση του χάσματος δεξιοτήτων

4.2.1. Γενικά, η ευρωπαϊκή οικονομία χάνει κάθε χρόνο πάνω από το 5 % της παραγωγικότητάς της λόγω της αναντιστοιχίας μεταξύ των δεξιοτήτων των εργαζομένων και των αναγκών της αγοράς εργασίας, σύμφωνα με μελέτη που ανέθεσε η ΕΟΚΕ στο Institute for Market Economics (Ινστιτούτο Οικονομικών της Αγοράς) ⁽¹⁵⁾ και δημοσιεύτηκε στις 24 Ιουλίου 2018. Σύμφωνα με την εν λόγω μελέτη, το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε απώλεια 80 λεπτών του ευρώ ανά ώρα εργασίας. Τα επαγγέλματα που έχουν πληγεί περισσότερο είναι οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών, οι γιατροί και, γενικότερα, οι τομείς των φυσικών επιστημών, της τεχνολογίας και της μηχανικής. Το φαινόμενο επηρεάζει επίσης τους εκπαιδευτικούς, τους νοσηλευτές και τις μαιέες. Η τάση επιδεινώνεται λόγω της δημογραφικής παρακμής και των εξελίξεων στην τεχνολογία, όπως αναφέρουν οι συντάκτες. Αυτό το χάσμα δεξιοτήτων θα μπορούσε εν μέρει να αντιμετωπιστεί από τη μετανάστευση εργατικού δυναμικού.

4.2.2. Εντούτοις, η αξιοποίηση του πλήρους δυναμικού της μετανάστευσης στον τομέα αυτό απαιτεί μια προσέγγιση η οποία, μεταξύ άλλων, θα εκμεταλλεύεται καλύτερα τις δεξιότητες των μεταναστών. Οι μετανάστες έχουν συνήθως περισσότερα προσόντα σε σχέση με τις θέσεις που τους προσφέρονται ⁽¹⁶⁾.

4.2.3. Το χάσμα δεξιοτήτων μπορεί να γεφυρωθεί εν μέρει μόνο με την επικύρωση των δεξιοτήτων και των προσόντων των μεταναστών. Ωστόσο, οι μηχανισμοί επικύρωσης της ΕΕ εξακολουθούν να τελούν υπό ανάπτυξη και εξαρτώνται από τα κράτη μέλη. Το Ευρωπαϊκό Εργαλείο Κατάρτισης Προφίλ Δεξιοτήτων δεν χρησιμοποιείται επαρκώς από τα κράτη μέλη και τους κατά τόπους φορείς. Παρά ταύτα, υπάρχουν μη κυβερνητικές πρωτοβουλίες, όπως οι «κάρτες ικανοτήτων» (*competence cards*) του ομίλου Bertelsmann Stiftung ή η επαγγελματική αυτοαξιολόγηση σε απευθείας σύνδεση ⁽¹⁷⁾.

4.2.4. Η ορθή εφαρμογή συμπράξεων στον τομέα των δεξιοτήτων με τρίτες χώρες θα ήταν αμοιβαία επωφελής, τόσο για την ΕΕ όσο και για τις χώρες προέλευσης των μεταναστών.

⁽¹²⁾ ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 1.

⁽¹³⁾ International Migration Outlook 2013, ΟΟΣΑ (Επισκόπηση της διεθνούς μετανάστευσης).

⁽¹⁴⁾ Department for Employment and Learning (Υπουργείο Απασχόλησης και Μάθησης), Ηνωμένο Βασίλειο: The Economic, Labour Market and Skills Impacts of Migrant Workers in Northern Ireland (Οι επιπτώσεις των μεταναστών εργαζομένων στη Βόρεια Ιρλανδία από την άποψη της οικονομίας, της αγοράς εργασίας και των δεξιοτήτων).

⁽¹⁵⁾ ΕΟΚΕ (2018): «Αναντιστοιχίες δεξιοτήτων — εμπόδιο στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων της ΕΕ» (ISBN: 978-92-830-4159-7).

⁽¹⁶⁾ LABOUR-INT: «Integration of migrants and refugees in the labour market through a multi-stakeholder approach» (Η ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων στην αγορά εργασίας μέσω μιας προσέγγισης πολλαπλών φορέων).

⁽¹⁷⁾ Meine Berufserfahrung zählt.

4.3. Διατήρηση του τομέα της περιθαλψής

4.3.1. Οι ελλείψεις της αγοράς εργασίας στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περιθαλψής είναι σαν μια ωρολογιακή βόμβα. Πρόκειται για μια συνεχιζόμενη κρίση⁽¹⁸⁾ και οι ελλείψεις αναμένεται να αυξηθούν, εάν δεν δοθούν οι κατάλληλες πολιτικές απαντήσεις. Η παροχή φροντίδας έχει χαρακτηριστεί στρατηγικός τομέας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή από το 1994. Το 2010, προειδοποίησε ότι έως το 2020 θα υπάρξει έλλειψη δύο εκατομμυρίων εργαζομένων στον κλάδο της ιατροφαρμακευτικής περιθαλψής, εφόσον δεν αναληφθούν επείγοντως πρωτοβουλίες για να καλυφθούν οι ελλείψεις προσφοράς, της τάξεως του 1 εκατομμυρίου εργαζομένων στον κλάδο της μακροχρόνιας περιθαλψής⁽¹⁹⁾.

4.3.2. Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού είναι εμφανέστερες στα επαγγέλματα φροντίδας σε πολλά κράτη μέλη. Η πρόσληψη τόσο νόμιμοι όσο και παράτυποι προσωπικού φροντίδας αμβλύνει τις ελλείψεις στον τομέα της περιθαλψής. Τα συστήματα περιθαλψής της νότιας Ευρώπης, ειδικότερα, βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε κατ' οίκον προσωπικό περιθαλψής. Στην Ιταλία, για παράδειγμα, οι μετανάστες που παρέχουν κατ' οίκον περιθαλψή αποτελούν περίπου τα τρία τέταρτα του εργατικού δυναμικού παροχής κατ' οίκον φροντίδας⁽²⁰⁾.

4.3.3. Οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης πλήττονται επίσης από τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού στον κλάδο της φροντίδας, καθώς και από την αυξανόμενη ζήτηση υπηρεσιών περιθαλψής στη δυτική Ευρώπη. Για παράδειγμα, η Πολωνία παρέχει πολυάριθμους φροντιστές σε άλλες χώρες, παρότι το εγχώριο προσωπικό περιθαλψής έχει εξαντληθεί. Αυτή η ανεπάρκεια καλύπτεται με την άφιξη στην Πολωνία εργαζομένων από την Ουκρανία και από άλλες χώρες εκτός ΕΕ⁽²¹⁾.

4.3.4. Είναι επίσης αξιοσημείωτη η σημαντική οικονομική συμβολή των μεταναστών σε οικογένειες και κοινότητες μέσω αμειβόμενης εργασίας, καθώς και η ανάγκη αντιμετώπισης των ανισοτήτων μεταξύ γυναικών και ανδρών στις αγορές εργασίας⁽²²⁾. Η έρευνα καταδεικνύει ότι η πλειονότητα των εργαζομένων μεταναστών απασχολείται σε επαγγέλματα του τομέα των υπηρεσιών (π.χ. εστίαση, οικιακά και υγειονομικά επαγγέλματα). Το μειονέκτημα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστριες στις αγορές εργασίας της ΕΕ ενδέχεται να οφείλεται στην παράτυπη εργασία, την υποαπασχόληση και την απασχόληση βάσει προσωρινής σύμβασης, θα πρέπει δε να αναπτυχθούν περαιτέρω μέτρα για την εξασφάλιση ίσης μεταχείρισης και την παροχή προστασίας των ευάλωτων ατόμων.

4.4. Αντιμετώπιση της απερίμωσης των αγροτικών και των απομακρυσμένων περιοχών

4.4.1. Οι αγροτικές, ορεινές και νησιωτικές περιοχές απερίμωνονται, γεγονός το οποίο δημιουργεί έναν επιδεινούμενο φαύλο κύκλο οικονομικής και κοινωνικής παρακμής, η ένταση της οποίας αυξάνεται όσο περισσότεροι άνθρωποι μεταναστεύουν στις πόλεις. Η απόλυτη πληθυσμιακή μείωση μειώνει τα χρηματικά ποσά που κυκλοφορούν μέσα σε μια κοινότητα, γεγονός το οποίο επηρεάζει τη βιωσιμότητα των τοπικών επιχειρήσεων, των καταστημάτων και των μεταφορικών συνδέσεων, καθώς και τη διαθεσιμότητα βασικών εγκαταστάσεων και υπηρεσιών.

4.4.2. Σε ορισμένες περιοχές της ΕΕ, για παράδειγμα στην Ιρλανδία ή στο Βρανδεμβούργο, η απερίμωση αντιμετωπίζεται με την εγκατάσταση μεταναστών. Στην περίπτωση της γεωργίας, για παράδειγμα, η συμβολή της μεταναστευτικής εργασίας στη Βόρεια Ιρλανδία υπήρξε καθοριστική για την επιβίωση ενός τομέα με σοβαρά προβλήματα όσον αφορά την προσφορά εργασίας και τη γήρανση του εργατικού δυναμικού. Ο πληθυσμός των μεταναστών είναι διατεθειμένος να αποδεχθεί θέσεις εργασίας με μισθούς και συνθήκες που έχουν απορριφθεί από τον τοπικό πληθυσμό και να ζήσει σε χωριά που διατρέχουν υψηλό κίνδυνο απερίμωσης, παρά το γεγονός ότι η εργασία ενδέχεται να αφορά έναν ιδιαίτερα άναρχο κλάδο με κίνδυνο εκμετάλλευσης της εργασίας⁽²³⁾.

4.4.3. Υπάρχουν διαθέσιμες ευκαιρίες στο πλαίσιο της πολιτικής ανάπτυξης της υπαίθρου της ΕΕ για την παροχή βοήθειας στις τοπικές αγροτικές κοινότητες όσον αφορά την άφιξη των μεταναστών. Ορισμένες οργανώσεις αγροτικής ανάπτυξης έχουν επισημάνει την πιθανή βοήθεια που μπορούν να προσφέρουν οι αγροτικές περιοχές στους μετανάστες, η άφιξη των οποίων μπορεί να συμβάλει στην αναζωογόνηση περιοχών που πλήττονται από υποπληθυσμό ή/και οικονομική ύφεση. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τόνισε τη σπουδαιότητα της παροχής στήριξης όσον αφορά την κοινωνική ένταξη και την ενσωμάτωση των μεταναστών στην αγορά εργασίας σε μελέτη του το 2017⁽²⁴⁾.

⁽¹⁸⁾ UNI Europa UNICARE (2016).

⁽¹⁹⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013).

⁽²⁰⁾ Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2016).

⁽²¹⁾ ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 7.

⁽²²⁾ Έκθεση «Οι μετανάστριες στο εργατικό δυναμικό της ΕΕ. Σύνοψη των πορισμάτων», Επιτροπή.

⁽²³⁾ Nori, M. (2017). «The shades of green: migrants' contribution to EU agriculture: context, trends, opportunities, challenges» (Οι αποχρώσεις του πράσινου: η συμβολή των μεταναστών στη γεωργία της ΕΕ: πλαίσιο, τάσεις, ευκαιρίες, προκλήσεις).

⁽²⁴⁾ «Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης της ΕΕ και η ένταξη των μεταναστών», ΕΚ.

4.5. Εξέταση της πολιτισμικής πολυμορφίας

4.5.1. Η έλλειψη μεταναστευτικού πληθυσμού θα απέβαινε εις βάρος της ποικιλομορφίας στις χώρες της ΕΕ, οδηγώντας στην άρθρωση ξενοφοβικού και αυτάρεσκου λόγου, ο οποίος έρχεται σε αντίθεση με τις κύριες αρχές της ΕΕ. Επιπλέον, θα χάναμε τη συμβολή του στη διάδοση αξιών όπως η ίση μεταχείριση και η μη διάκριση —εν προκειμένω η προβολή του πληθυσμού με μεταναστευτικό υπόβαθρο συνέβαλε στην επίτευξη προόδου τα τελευταία χρόνια.

4.6. Για όλα τα παραπάνω, η παύση της μετανάστευσης στην ΕΕ πρέπει να απορριφθεί ως μη ρεαλιστικό, μη εφαρμόσιμο και εξαιρετικά επιβλαβές σενάριο.

5. Το κόστος της μη ένταξης (και τρόποι αποφυγής του)

5.1. Για να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό της μετανάστευσης στην Ευρώπη, όπως προαναφέρθηκε, και για να ελαχιστοποιηθούν ταυτόχρονα οι σχετικοί και μακροχρόνιοι κίνδυνοι και το κοινωνικοοικονομικό κόστος που μπορεί να αποφευχθεί, είναι πρωταρχικής σημασίας να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μια επιτυχή ένταξη των μεταναστών.

5.2. Τα βασικά σημεία που σχετίζονται με την κατανόηση της έννοιας από την ΕΕ απαριθμούνται στις κοινές βασικές αρχές για την πολιτική ένταξης των μεταναστών στην ΕΕ, οι οποίες εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο το 2004 ⁽²⁵⁾. Εκεί, η ένταξη νοείται ως μια «δυναμική, αμφίδρομη διαδικασία αμοιβαίας προσαρμογής από πλευράς όλων των μεταναστών και των κατοίκων των κρατών μελών». Ο ορισμός αυτός έρχεται σε αντίθεση με την ευρέως διαδεδομένη εσφαλμένη αντίληψη της ένταξης ως αφομοίωσης, μιας μονόδρομης —δηλαδή— διεργασίας κατά την οποία τα άτομα εγκαταλείπουν τα εθνικά και πολιτιστικά τους χαρακτηριστικά έναντι εκείνων της νέας χώρας διαμονής τους ⁽²⁶⁾. Ωστόσο, όπως επαναλαμβάνεται στο σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών του 2016, ένα ουσιαστικό στοιχείο διαβίωσης και συμμετοχής στην ΕΕ είναι η κατανόηση και ο ενστερνισμός των θεμελιωδών αξιών της ⁽²⁷⁾.

5.3. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η ένταξη αφορά όλους τους μετανάστες που εγκαθίστανται σε μια χώρα υποδοχής, ανεξάρτητα από το καθεστώς ή την καταγωγή τους. Παρά ταύτα, απαιτούνται ειδικές πολιτικές για τα άτομα με ιδιαίτερα ευάλωτα σημεία (όπως οι πρόσφυγες), μια προσέγγιση δε με βάση την κοινότητα μπορεί να αποφέρει καλύτερα αποτελέσματα από ό, τι μια αδιαφοροποίητη προσέγγιση.

5.4. Η απασχόληση αποτελεί βασικό στοιχείο της διαδικασίας ένταξης. Τα κράτη μέλη και οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι θεωρούν συνεπώς προτεραιότητα την ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Πράγματι, η ζήτηση για διακινούμενους εργαζομένους εξακολουθεί να αποτελεί έναν από τους βασικούς κινητήριους μοχλούς της μετανάστευσης.

5.5. Μεταξύ των υπόλοιπων κυριότερων μεταβλητών που καθορίζουν την ένταξη των μεταναστών από την πλευρά του κράτους υποδοχής συγκαταλέγονται η βεβαιότητα και η προβλεψιμότητα του καθεστώτος μετανάστευσης, οι δυνατότητες και τα εμπόδια στην απόκτηση της ιδιότητας του πολίτη, οι ευκαιρίες οικογενειακής επανένωσης, η διαθεσιμότητα μαθημάτων γλώσσας, οι απαιτήσεις γλωσσικής και πολιτιστικής γνώσης, τα πολιτικά δικαιώματα, καθώς και το ανοικτό πνεύμα γενικότερα της εκάστοτε κοινωνίας και η προθυμία της να αγκαλιάσει, να βοηθήσει και να αλληλεπιδράσει με τους νεοαφιχθέντες, καθώς και αντίστροφα.

5.6. Επιπλέον, η ένταξη των μεταναστών συνδέεται στενά με πληθώρα πολιτικών που σχετίζονται, ενδεικτικά, με την προστασία στον χώρο εργασίας, τη στέγαση, την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, την εκπαίδευση, τα δικαιώματα των γυναικών, την ισότητα και τη μη διάκριση.

5.7. Σε μια προσπάθεια ποσοτικοποίησης των πολιτικών που εφαρμόζονται, εκπονήθηκε ο δείκτης πολιτικής για την κοινωνική ένταξη μεταναστών (MIPEX), ο οποίος παρέχει συγκρίσιμα στοιχεία για τα κράτη μέλη της ΕΕ και αρκετές άλλες χώρες ⁽²⁸⁾. Στα αποτελέσματά του υπογραμμίζονται οι υφιστάμενες αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένου του διαρκούς διαχωρισμού Ανατολής-Δύσης.

5.8. Σύμφωνα με τη λογική του ενδεχόμενου της «μη ένταξης των μεταναστών», μπορούν να εντοπιστούν οι ακόλουθοι κίνδυνοι ή/και κόστος:

5.8.1. Οικονομικοί

— αποκλεισμός των μεταναστών από την επίσημη εργασία (και αύξηση της αδήλωτης εργασίας).

⁽²⁵⁾ «Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the EU» (Κοινές βασικές αρχές για την πολιτική ένταξης των μεταναστών στην ΕΕ).

⁽²⁶⁾ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εννοιολογική διαφορά, βλ. για παράδειγμα Assimilation vs integration, Centre for the Study of Islam in the UK, RE teachers Resource Area (Αφομοίωση εναντίον ένταξης, Κέντρο για τη μελέτη του Ισλάμ στο Ηνωμένο Βασίλειο, Τομέας εκπαιδευτικών πόρων καθηγητών θρησκευτικής εκπαίδευσης).

⁽²⁷⁾ Σχέδιο δράσης για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών.

⁽²⁸⁾ Migrant Integration Policy Index 2015: «How countries are promoting integration of immigrants» (Δείκτης πολιτικής για την κοινωνική ένταξη μεταναστών 2015: Πώς προωθούν οι χώρες την ένταξη των μεταναστών).

- αυξημένο κόστος διαχείρισης των κοινωνικών ζητημάτων μετά την εμφάνισή τους, αντί για την πρόληψή τους·
- αδυναμία των μεταναστών να αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό τους (η οποία συχνά μεταφέρεται στις επόμενες γενιές).

5.8.2. Κοινωνικοπολιτισμικοί

- έλλειψη ταύτισης με τις αξίες και τα πρότυπα της χώρας υποδοχής και αποδοχής τους·
- επιδείνωση των κοινωνικοπολιτισμικών διαφορών μεταξύ των μεταναστών και των κοινοτήτων υποδοχής·
- διαρθρωτικές διακρίσεις εις βάρος των μεταναστών, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης επαρκούς πρόσβασης σε υπηρεσίες·
- αυξημένη ξενοφοβία και αμοιβαία δυσπιστία·
- αναπαραγωγή γλωσσικών εμποδίων·
- χωρικός διαχωρισμός που οδηγεί σε πλήρη γκετοποίηση·
- διάσπαση της συνολικής κοινωνικής συνοχής.

5.8.3. Ασφάλεια

- αύξηση της υποκίνησης μίσους και των εγκλημάτων μίσους·
- κάμψη στην επιβολή του νόμου και πιθανή αύξηση των ποσοστών εγκληματικότητας, ιδίως σε κοινωνικά αποκλεισμένες περιοχές·
- πιθανή ριζοσπαστικοποίηση και αυξημένη υποστήριξη ακραίων ιδεολογιών (τόσο από τις κοινότητες των μεταναστών όσο και από την κοινωνία υποδοχής).

5.9. Με βάση τα ανωτέρω, η επένδυση στην ένταξη των μεταναστών είναι η καλύτερη ασφαλιστική πολιτική έναντι πιθανών μελλοντικών δαπανών, προβλημάτων και εντάσεων.

5.10. Οι σχετικές πολιτικές θα πρέπει να περιλαμβάνουν ένα σαφές, συνεκτικό και αιτιολογημένο σύνολο υποχρεώσεων για τους ίδιους τους μετανάστες, αλλά και μια συνεπή καταγγελία της αντιμεταναστευτικής ρητορικής και συμπεριφοράς.

5.11. Επομένως, είναι επιτακτική ανάγκη τα κράτη μέλη της ΕΕ να διδαχθούν το ένα από το άλλο και να προσπαθήσουν ειλικρινά να προωθήσουν ένα περιβάλλον στο οποίο είναι δυνατή η ένταξη των μεταναστών και η αποφυγή των κινδύνων που αναφέρθηκαν παραπάνω.

5.12. Θα πρέπει να επισημανθεί ανοικτά ότι οι κυβερνητικές προσπάθειες να ποινικοποιηθούν ή να περιθωριοποιηθούν με οποιονδήποτε άλλο τρόπο οι μετανάστες, η επιδείνωση του εθνοτικού εθνικισμού και οι περικοπές στη χρηματοδότηση των μέτρων ένταξης (συμπεριλαμβανομένης της μη κατανομής πόρων που διαθέτει η ΕΕ) —όπως διαπιστώθηκε πρόσφατα σε ορισμένα κράτη μέλη— έρχονται σε άμεση αντίφαση με τους στόχους αυτούς και μπορούν να προκαλέσουν ανεπανόρθωτη βλάβη μακροπρόθεσμα.

5.13. Τέλος, η προώθηση της ένταξης είναι καθοριστική για την ενίσχυση των θεμελιωδών αξιών και αρχών της ΕΕ, μεταξύ των οποίων η ποικιλομορφία, η ισότητα και η μη διάκριση είναι ζωτικής σημασίας.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς βιοοικονομία — Νέες ευκαιρίες για την ευρωπαϊκή οικονομία»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2019/C 110/02)

Εισηγητής: ο κ. **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Συνεισηγήτρια: η κ. **Estelle BRETNALL**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	15.2.2018
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο όργανο	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI)
Υιοθετήθηκε από τη CCMI	25.9.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	205/3/3
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. **Πρέπει να θεσπιστεί ένα μακροπρόθεσμο, λογικά άρτιο και διαφανές πλαίσιο πολιτικής και παροχής κινήτρων για την προώθηση της βιοοικονομίας.** Για την αντιμετώπιση των πολυποικίλων κοινωνικών προκλήσεων απαιτείται πολιτική δέσμευση υψηλού επιπέδου και ένα περιβάλλον πολιτικής της ΕΕ δεκτικότερο ως προς τα καινοτόμα βιοπροϊόντα και τις πρώτες ύλες που παράγονται με βιώσιμο τρόπο στην ΕΕ. Η παροχή οικονομικών ή φορολογικών κινήτρων θα μπορούσε να συμβάλει στην τόνωση των απαραίτητων επενδύσεων, καθώς αρμόδια για τους εν λόγω τομείς είναι τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες και όχι η ΕΕ. Οι οργανώσεις συνεργατικών σχηματισμών μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), καθώς και οι πρωτογενείς παραγωγοί βιώσιμης βιομάζας, διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ των παραγόντων της αλυσίδας εφοδιασμού. Χάρη στη συνεχή, ενημερωμένη χαρτογράφηση⁽¹⁾, σε συνδυασμό με τη μέτρηση της επίδρασης της βιοοικονομίας, είναι δυνατόν να εντοπιστούν υφιστάμενοι συνεργατικοί σχηματισμοί που δραστηριοποιούνται στον τομέα των βιοπροϊόντων. Θα πρέπει δε να ληφθούν μέτρα για τη διευκόλυνση της ανάπτυξης νέων σε ευρωπαϊκό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, όπου υπάρχουν κενά.

1.2. **Ο ρόλος των αγροτών, των ιδιοκτητών δασών και των συνεταιρισμών τους είναι ζωτικής σημασίας όσον αφορά τη διασφάλιση αποδοτικής χρήσης των φυσικών πόρων και τη συμβολή σε μια κυκλική βιοοικονομία.** Απαιτούνται ισχυρό πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο, κοινή γεωργική πολιτική και ευρωπαϊκή δασική στρατηγική για την υποστήριξη συμβουλευτικών υπηρεσιών, κατάρτισης και ανταλλαγής γνώσεων με στόχο την καλύτερη αντιμετώπιση των αναγκών των αγροτών και των γεωργικών συνεταιρισμών. Πρέπει να αναδειχθούν συγκεκριμένα παραδείγματα για την ενημέρωση των πολιτών και την προβολή των οφελών της βιοοικονομίας σε ολόκληρη την αλυσίδα προστιθέμενης αξίας. Αυτό θα προσελκύσει νέους αγρότες και λοιπούς νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας προκειμένου να ξεκινήσουν καινούριες επιχειρήσεις στον τομέα αυτό. Θα πρέπει επίσης να προαχθούν οι οργανώσεις και οι συνεταιρισμοί παραγωγών ως σημαντικά μέσα για ενεργοποίησης και αύξησης της προστιθέμενης αξίας της υφιστάμενης βιομάζας στην ΕΕ. Ως εκ τούτου, η στήριξη των τομέων της γεωργίας και της δασοκομίας της ΕΕ είναι ζωτικής σημασίας για την περαιτέρω επένδυση και καινοτομία στη βιώσιμη παραγωγή βιομάζας.

1.3. **Πρέπει να υποστηριχθεί η δημιουργία αγορών και να παρασχεθεί συνδρομή στους καταναλωτές και στο κοινό για την πραγματοποίηση τεκμηριωμένων επιλογών σχετικά με τα προϊόντα και τις βιομηχανίες που στηρίζουν με τις καθημερινές τους αγορές.** Προκειμένου να συμπληρωθεί η ελλιπής ενημέρωση των καταναλωτών και να δοθούν ακριβή και λογικά άρτια μηνύματα σχετικά με τα βιοπροϊόντα, η ΕΕ πρέπει να σχεδιάσει μια στρατηγική επικοινωνίας μεριμνώντας για τη συμμετοχή όλων των κρίκων της αλυσίδας προστιθέμενης αξίας και όλων των υπόλοιπων συναρμοδιών. Ένα σημαντικό πρώτο βήμα ήταν η καθιέρωση σαφών προτύπων σε επίπεδο ΕΕ για τα βιοπροϊόντα, η οποία μπορεί να ανοίξει τον δρόμο για τη θέσπιση μέτρων δημιουργίας αγοράς με σκοπό την περαιτέρω ενίσχυση της αποδοχής των βιοπροϊόντων που παράγονται στην ΕΕ από καταναλωτές και φορείς ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων.

⁽¹⁾ <https://biconsortium.eu/news/mapping-european-biorefineries>

1.4. **Πρέπει να παρέχεται βιώσιμη απόδοση επενδύσεων μέσω ενός μονοαπευθυντικού ταμείου.** Προτεραιότητα θα πρέπει να αποτελέσουν η έξυπνη νομοθεσία και η συνεπής πολυεπίπεδη εφαρμογή σε ολόκληρη την ΕΕ έτσι ώστε να αρθούν τα εμπόδια και να μειωθούν οι διοικητικές διατυπώσεις, με την ταυτόχρονη εξασφάλιση της βιωσιμότητας. Ένα διαδικτυακό μέσο, παραδείγματος χάρι, θα μπορούσε να βοηθήσει στον εντοπισμό της διαθέσιμης χρηματοδότησης και στον καθορισμό του κατά πόσον ο αιτών πληροί τα κριτήρια επιλεξιμότητας για τον εν λόγω μηχανισμό. Το σύστημα θα παρείχε επίσης τους συνδέσμους και πόρους που χρειάζονται για την υποβολή απευθείας αιτήσεων υπαγωγής στον μηχανισμό χρηματοδότησης. Θα μπορούσε να λειτουργεί ως αγορά, με τη διάθεση πληροφοριών χρηματοδότησης και με τη διευκόλυνση της επικοινωνίας όσων αναζητούν κεφάλαια με πιθανούς χρηματοδότες (π.χ. ένας ιστότοπος πληθοχρηματοδότησης). Επιπλέον, η συνέχιση της Κοινής επιχείρησης βιομηχανιών βιοπροϊόντων (ΚΕ ΒΒ 2.0) πέραν του τρέχοντος πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου είναι ζητούμενο καίριας σημασίας για την ανάπτυξη νέων και υφιστάμενων αλυσίδων προστιθέμενης αξίας βιοπροϊόντων και για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των υφιστάμενων εγκαταστάσεων παραγωγής, καθώς και για τη συμβολή στην αγροτική ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την πρόοδο των επιχειρήσεων.

1.5. **Η πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης της ΕΕ μετά το 2020 θα πρέπει να παρέχει επαρκείς πόρους για την περαιτέρω ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.** Έμφαση πρέπει να δοθεί κυρίως στη στήριξη των επενδύσεων στις υποδομές και υπηρεσίες που απαιτούνται για αποτελεσματικές και βιώσιμες επιχειρηματικές δραστηριότητες αγροτικής βιοοικονομίας.

1.6. **Πρέπει να αξιοποιηθούν οι επιστημονικές ευκαιρίες και να στηριχθεί η υιοθέτηση της καινοτομίας μέσω ενός ευέλικτου, αναλογικού και εύρωστου νομικού πλαισίου.** Η έρευνα είναι καίριας σημασίας για να καταστεί δυνατή, να καθιερωθεί και να αξιολογηθεί η καινοτομία στη βιοοικονομία. Η εμπορική εκμετάλλευση εξαρτάται όχι μόνον από την άριστη έρευνα, αλλά και από το κατάλληλο στρατηγικό, νομικό και κοινωνικό πλαίσιο για τη διασφάλιση ταχείας μεταφοράς γνώσεων στη βιομηχανία. Οι πρωτοπόροι θα πρέπει να έχουν τον χώρο και τη στήριξη που χρειάζονται για να καινοτομήσουν και να προχωρήσουν εντός των ορίων του ρυθμιστικού πλαισίου. Θα πρέπει να συνάπτονται συμφωνίες καινοτομίας και οικολογικές συμφωνίες με τους συναρμοδίους όπου η νομοθεσία θα μπορούσε να στηρίζει καλύτερα την ανάπτυξη της βιοοικονομίας στο σύνολό της και όπου απαιτούνται δημιουργικές λύσεις. Επιπλέον, η καινοτομία έχει μεγάλη σημασία και για την ενίσχυση της βιωσιμότητας της παραγωγής βιομάζας στην ΕΕ.

1.7. **Πρέπει να ενισχυθούν τα προγράμματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και επιμόρφωσης για τα νέα talέντα και τους σημερινούς εργαζομένους.** Η απελευθέρωση του δυναμικού της βιοοικονομίας θα μπορούσε να οδηγήσει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Παρ' όλα αυτά, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών θέτει σημαντικές προκλήσεις για την οργάνωση της εργασίας και τις δεξιότητες που χρειάζονται οι εργαζόμενοι. Ως εκ τούτου, η διασφάλιση της συνεχούς ανάπτυξης και της προσαρμογής των δεξιοτήτων τους σε όλη τους τη ζωή είναι υψίστης σημασίας. Η δέσμευση όλων των αρμόδιων ενδιαφερόμενων φορέων – παραγωγών βιομάζας, παρόχων εκπαίδευσης, επιχειρήσεων, συνδικαλιστικών οργανώσεων, δημοσίων υπηρεσιών απασχόλησης και κυβερνήσεων – για τη βελτίωση της ποιότητας και της ικανότητας απόκρισης της παρεχόμενης εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης είναι πολύ σημαντική για τη μείωση της αναντιστοιχίας των δεξιοτήτων, μέσω της ενίσχυσης των δεσμών των εκπαιδευτικών συστημάτων με τις αγορές εργασίας. Εντούτοις, η συνολική ανάπτυξη δεξιοτήτων και οι αντίστοιχες πολιτικές θα πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος ενός ευρύτερου συνόλου δράσεων που περιλαμβάνουν πολιτικές απασχόλησης, βιομηχανικές πολιτικές, πολιτικές επενδύσεων, πολιτικές καινοτομίας και περιβαλλοντικές πολιτικές.

1.8. **Πρέπει να διερευνηθούν οι δυνατότητες χρήσης της βιομάζας. Η αποτελεσματικότερη χρήση της υφιστάμενης προσφοράς βιομάζας πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για την κάλυψη της αυξανόμενης ζήτησης σε πρώτες ύλες.** Εν συνεχεία, πρέπει επίσης να βελτιωθεί η ποιότητα και η ποσότητα των παραγωγικών εδαφών για τη γεωργία και να ενθαρρυνθεί η χρήση εγκαταλελειμμένων, περιθωριακών ή ανεπαρκώς χρησιμοποιούμενων εκτάσεων. Οι παραγωγοί πρώτων υλών, κυρίως οι γεωργοί και οι ιδιοκτήτες δασών, διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην ανάπτυξη της βιοοικονομίας. Χρειάζεται αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τις πιθανές ευκαιρίες (μέσω της χρήσης διαφορετικών καλλιεργειών) και ανάπτυξη των υποδομών συλλογής, αποθήκευσης και μεταφοράς βιομάζας. Η μείωση της πολυπλοκότητας των συστημάτων υποβολής εκθέσεων και η ενίσχυση της παραγωγής και της δυνατότητας επεξεργασίας βιομάζας πολλαπλών χρήσεων μπορεί να διαδραματίσει επίσης καιρό ρόλο. Τα απόβλητα και τα κατάλοιπα ως εναλλακτικές πηγές βιομάζας και η αειφόρος διαχείριση των ευρωπαϊκών δασών προσφέρουν ευκαιρίες για τη βιοοικονομία και τη βιοενέργεια. Απαιτούνται αποτίμηση των βιώσιμων ροών αποβλήτων, καθώς και περαιτέρω επενδύσεις στην αξιοποίηση της ξυλείας και των καταλοίπων. Επιπλέον, για να αντιμετωπιστεί ο εγγενώς ευμετάβλητος χαρακτήρας των εν λόγω προϊόντων πρέπει να αναπτυχθούν συναφείς τεχνολογίες. Σε ορισμένες δε περιπτώσεις, ενδέχεται να χρειαστεί προσαρμογή των εθνικών πολιτικών προκειμένου να ανταποκρίνονται στη χρήση αποβλήτων στα βιοπροϊόντα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η βιοοικονομία περιλαμβάνει την παραγωγή ανανεώσιμων βιολογικών πόρων και τη μετατροπή τους σε τρόφιμα, ζωτροφές, προϊόντα βιολογικής προέλευσης και βιοενέργεια. Αφορά τη γεωργία, τη δασοκομία, την αλιεία, την παραγωγή τροφίμων, χαρτοπολτού και χάρτου, καθώς και τμήματα της χημικής, βιοτεχνολογικής και ενεργειακής βιομηχανίας. Για τους σκοπούς της παρούσας γνωμοδότησης, δεν εξετάζεται ειδικά η έρευνα σχετικά με τα γονιδιώματα, τις κυτταρικές διεργασίες και τη βιοπληροφορική. Η ενωσιακή στρατηγική για τη βιοοικονομία του 2012 είχε ως στόχο «να προετοιμάσει το έδαφος για μια κοινωνία περισσότερο καινοτόμο και ανταγωνιστική, με αποδοτικότερη αξιοποίηση των πόρων, που συμβιβάζει την επιστημονική

ασφάλεια με τη βιώσιμη χρήση των ανανεώσιμων πόρων για βιομηχανικούς σκοπούς, διασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία του περιβάλλοντος». Το 2017 η Επιτροπή επανεξέτασε την ενωσιακή στρατηγική για τη βιοοικονομία του 2012, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι η στρατηγική έχει αποδείξει τη συνάφεια των στόχων της και ότι η σημασία των ευκαιριών που προσφέρει η βιοοικονομία αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο.

2.2. Παρ' όλα αυτά, παρότι οι στόχοι της ενωσιακής στρατηγικής για τη βιοοικονομία του 2012 εξακολουθούν να έχουν σημασία για την αντιμετώπιση των προκλήσεων στον τομέα της επισιτιστικής και διατροφικής ασφάλειας, και παρότι το συνοδευτικό σχέδιο δράσης πέτυχε τους προτεινόμενους στόχους του, υπό το πρίσμα των πρόσφατων πολιτικών εξελίξεων, συμπεριλαμβανομένων των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και της σύμβασης για την κλιματική αλλαγή (δεσμεύσεις COP21), κρίνεται απαραίτητος ο επαναπροσδιορισμός των δράσεων και η αξιολόγηση του πεδίου εφαρμογής της στρατηγικής. Ο παγκόσμιος πληθυσμός αναμένεται να αυξηθεί αγγίζοντας σχεδόν τα 10 δισεκατομμύρια άτομα μέχρι το 2050 και απαιτείται αποδοτικότερη χρήση των βιολογικών πόρων, ώστε να μπορούν να υπάρχουν ασφαλή, θρεπτικά, υψηλής ποιότητας και οικονομικά προσιτά τρόφιμα για περισσότερους ανθρώπους με λιγότερες περιβαλλοντικές και κλιματικές επιπτώσεις ανά παραγόμενη μονάδα, καθώς και επαρκείς ανανεώσιμες βιολογικές πρώτες ύλες για την παραγωγή σημαντικού μέρους όσων αντλούμε επί του παρόντος από το ορυκτό αργό πετρέλαιο, σε συνδυασμό με την αιολική, ηλιακή και άλλες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

2.3. Σε αυτό το πλαίσιο, η βιώσιμη βιοοικονομία καλύπτει διάφορους τομείς και βρίσκεται στον πυρήνα των βιώσιμων οικονομικών στρατηγικών παγκοσμίως. Η βιοοικονομία μπορεί να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα και είναι πλέον σημαντικό να εντοπίζονται και να χρησιμοποιούνται οι ευκαιρίες που προσφέρει, τόσο σε ενωσιακό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κρατών μελών ή σε περιφερειακό επίπεδο. Σε άλλες τρίτες χώρες όπως οι ΗΠΑ, για παράδειγμα, έχει παρατηρηθεί διαχείριση από την κορυφή στη βάση όσον αφορά την ανάπτυξη της βιοοικονομίας, η οποία δημιουργεί σχεδόν 400 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ και στηρίζει πάνω από τέσσερα εκατομμύρια θέσεις εργασίας μέσω άμεσων, έμμεσων και επαγόμενων συνεισφορών⁽²⁾.

2.4. Η βιοοικονομία παρέχει επιλογές που μπορούν να συμβάλλουν στη μείωση των εκπομπών CO₂ αλλά και στη μείωση της εξάρτησης από εισαγόμενους ορυκτούς πόρους. Για παράδειγμα, τα δάση της ΕΕ δεσμεύουν ποσότητα άνθρακα που αντιστοιχεί στο 10 % των ετήσιων εκπομπών της ΕΕ, παρέχοντας παράλληλα μια βιώσιμη και σταθερή παροχή βιομάζας για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Επιπλέον, εκτιμήσεις καταδεικνύουν ότι 100 000 χημικά προϊόντα που παράγονται σήμερα μπορούν, θεωρητικά, να προέλθουν από ανανεώσιμες πρώτες ύλες. Αυτό δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να προέρχονται όλα από ανανεώσιμες πρώτες ύλες, είναι όμως θεωρητικά δυνατόν. Έτσι, όχι μόνο θα προσφέρεται η δυνατότητα παραγωγής των καθημερινών αντικειμένων που χρειάζεται το νοικοκυριό μας σε τοπικό επίπεδο και με ανανεώσιμους τρόπους, αλλά θα δημιουργηθούν και θέσεις εργασίας και ανάπτυξη στην Ευρώπη, σε τομείς με έντονη ακόμη τεχνολογική πρωτοπορία.

2.5. Εντούτοις, εξακολουθούν να υπάρχουν μείζονα εμπόδια για την επίτευξη μεγαλύτερης καινοτομίας στη βιοοικονομία της ΕΕ. Ένα σημαντικό εμπόδιο σχετίζεται με την ανταγωνιστικότητα κόστους των προϊόντων, τόσο έναντι των ορυκτών εναλλακτικών όσο και έναντι των ισοδύναμων προϊόντων που προέρχονται από άλλα μέρη του κόσμου. Η ανταγωνιστικότητα ως προς το κόστος επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, μεταξύ άλλων από το επίπεδο ετοιμότητας της τεχνολογίας, το κόστος εργασίας, τις επιδοτήσεις και τις αποσβέσεις ορυκτών καυσίμων, καθώς και από το χαμηλό επίπεδο στήριξης της αγοράς για βιοπροϊόντα. Το ζήτημα αυτό ως προς την ανταγωνιστικότητα επιτείνεται ακόμη περισσότερο αφενός μεν από τις δυσκολίες που έχουν να κάνουν με την πρόσβαση σε χρηματοδότηση για καινοτόμα έργα και εγκαταστάσεις παραγωγής και, συχνά, τη σημερινή ελλιπή ενημέρωση των τελικών χρηστών ως προς τα βιοπροϊόντα, αφετέρου δε από την έλλειψη δεξιοτήτων και επιχειρησιακών σχέσεων για την προώθηση του τομέα. Επιπλέον, οι διαδικασίες αδειοδότησης για τα νέα βιοπροϊόντα καθίστανται χρονοβόρες και επαχθείς, με αποτέλεσμα να υπάρχουν σημαντικές νομικές αβεβαιότητες και οικονομικοί κίνδυνοι για τους οικονομικούς φορείς.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Εκτιμάται ότι οι τομείς της βιοοικονομίας στην ΕΕ έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών ύψους 2 τρισεκατομμυρίων ευρώ περίπου, απασχολώντας σχεδόν 169,5 εκατομμύρια άτομα⁽³⁾, η πλειονότητα των οποίων βρίσκεται σε αγροτικές και παράκτιες περιοχές, αντιπροσωπεύοντας το 8,5 % περίπου του εργατικού δυναμικού της ΕΕ των 28. Η γεωργία, ο τομέας των δασών και οι αγροτικές κοινότητες αναμένεται να ωφεληθούν από την ανάπτυξη του τομέα των βιοπροϊόντων σε ολόκληρη την ΕΕ όσον αφορά την απασχόληση και τη δημιουργία εισοδήματος. Η επεξεργασία βιομάζας και η μεταποίηση βιοπροϊόντων παρέχουν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες υπό τη μορφή της ανάπτυξης και εμπορίας διαφοροποιημένων καλλιεργειών. Μαζί με τις παραδοσιακές καλλιέργειες όπως τα δημητριακά, τα ελαιούχα φυτά, οι πατάτες και τα ζαχαρότευτλα, οι πρωτότυπες καλλιέργειες όπως η χορτονομή, οι βασίζόμενες στα δάση καλλιέργειες, τα φύκη και τα μικροφύκη θεωρούνται πιθανοί μελλοντικοί παράγοντες δημιουργίας εσόδων σε αγροτικές και παράκτιες περιοχές.

⁽²⁾ Βλέπε το ενημερωτικό δελτίο του USDA «An Economic Impact Analysis of the U.S. Biobased Products Industry: 2016 Update» (Ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων της βιομηχανίας βιοπροϊόντων των ΗΠΑ: Ενημέρωση για το 2016), στην ιστοσελίδα: <https://www.biopreferred.gov/BPResources/files/BiobasedProductsEconomicAnalysis2016FS.pdf>.

⁽³⁾ Όλα τα αριθμητικά στοιχεία που παρατίθενται προέρχονται από το έγγραφο «JRC science for policy report: 2016 Bioeconomy Report», που διατίθεται στην ιστοσελίδα: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103138/kjna28468enn.pdf>.

3.2. Τα υφιστάμενα βιοδιυλιστήρια ήδη παρέχουν πλέον τα προς το ζην και οικονομική χειραφέτηση σε αγροτικές οικογένειες και κοινότητες. Τα βιοδιυλιστήρια —εργοστάσια που χρησιμοποιούν ανανεώσιμες πρώτες ύλες (ήτοι βιομάζα, υποπροϊόντα και παράγωγα προϊόντα, καθώς και απόβλητα) αντί για ορυκτές πηγές— βρίσκονται στην καρδιά της βιοοικονομίας: εντοπίζονται σε αγροτικές και παράκτιες περιοχές, κοντά στις ανανεώσιμες πρώτες ύλες που επεξεργάζονται, στο επίκεντρο της παραγωγής τροφίμων και ζωοτροφών, της βιομηχανικής παραγωγής και της παραγωγής ξύλου και ενέργειας.

3.3. Τα βιοδιυλιστήρια ενισχύουν κάθε συστατικό του φυτού που επεξεργάζονται, παράγοντας ελάχιστα απόβλητα. Μέσω αποδοτικών ή/και καινοτόμων τεχνολογιών, τα βιοδιυλιστήρια που είναι εγκατεστημένα στην ΕΕ κατασκευάζουν ευρύ φάσμα προϊόντων όπως τρόφιμα, ζωοτροφές, χημικές ουσίες, νήματα και καύσιμα που χαρακτηρίζονται ως ανανεώσιμα, επαναχρησιμοποιήσιμα, ανακυκλώσιμα, λιπασματοποιήσιμα ή βιοαποδομήσιμα. Η προσαρμοστικότητα των βιοπροϊόντων και των συστατικών βιολογικής προέλευσης συνίσταται στο ότι μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε πολλές και διάφορες εφαρμογές, όπως ιχθυοτροφές, κατασκευές, καλλυντικά, χαρτόνι, απορρυπαντικά, καύσιμα, λιπαντικά, χρώματα, χαρτί, φαρμακευτικά, πλαστικά και άλλα βιομηχανικά προϊόντα, υποκαθιστώντας τα συστατικά ορυκτής προέλευσης με ανανεώσιμα.

3.4. Η ίδρυση νέων βιοδιυλιστηρίων και η ανάπτυξη και επέκταση υφιστάμενων συνιστά επένδυση σε μια πρωτοποριακή μονάδα. Τα βιοδιυλιστήρια είναι μονάδες έντασης κεφαλαίου, έχουν μεγάλες περιόδους απόσβεσης και εκτίθενται σε τεχνολογικούς κινδύνους και κινδύνους της αγοράς. Για τον λόγο αυτόν, είναι σημαντικό να υπάρχει σαφές, σταθερό και υποστηρικτικό κανονιστικό και δημοσιονομικό πλαίσιο προκειμένου να ενθαρρύνονται τέτοιοι είδους επενδύσεις στην Ευρώπη. Σήμερα, παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης σε διαφορετικούς μηχανισμούς, μεταξύ των οποίων το πρόγραμμα «Ορίζων 2020» (η νέα προτεινόμενη νομοθεσία για το πρόγραμμα «Ορίζων 2020» είναι ένα ευπρόσδεκτο και φιλόδοξο πρόγραμμα καινοτομίας και έρευνας) και η Κοινή επιχείρηση βιομηχανιών βιοπροϊόντων· τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ)· το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)· το πρόγραμμα InnoFin· το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ)· και, ασφαλώς, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) για δάνεια και εγγυήσεις. Η πρόσβαση, όμως, μπορεί να αποβεί δύσκολη. Αυτά τα σημεία συμφόρησης θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με μια μονοαπευθυντική υπηρεσία που θα παρέχει πρόσβαση στις εταιρείες σε εμπειριστωμένες και προσαρμοσμένες πληροφορίες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.

3.5. Στο πλαίσιο αυτό, είναι απολύτως απαραίτητη η ανάληψη δράσης με τη συμμετοχή της κοινωνίας πολιτών, σε συνεργασία με τους γεωργούς, τους παραγωγούς δασοκομικών προϊόντων και τη βιομηχανία, με στόχο την ενθάρρυνση του διαλόγου σχετικά με τη διαμόρφωση μιας καθολικά ωφέλιμης ανταγωνιστικότερης βιοοικονομίας για την Ευρώπη. Η συνεισφορά στη διάδοση των πλεονεκτημάτων που προσφέρει η βιοοικονομία είναι καίριας σημασίας για την επίτευξη αυτής της στροφής προς μια οικονομία χαμηλότερων ανθρακούχων εκπομπών βασισμένη σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Από την άποψη αυτή, τα αξιόπιστα συστήματα πιστοποίησης και σήμανσης θα μπορούσαν να είναι σημαντικά μέσα για την επίτευξη μιας βιώσιμης και αξιόπιστης βιομηχανίας βιοοικονομίας και για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των βιομηχανικών πελατών, των φορέων ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων και των καταναλωτών.

3.6. Η ΕΕ, τα κράτη μέλη και οι περιφερειακές αρχές μπορούν να προβούν σε καίριες συνεισφορές για την ανάπτυξη της βιοοικονομίας, τονώνοντας τη ζήτηση στην αγορά για ανανεώσιμα, έξυπνα και αποδοτικά ως προς τους πόρους προϊόντα και υπηρεσίες. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν στα μελλοντικά στρατηγικά σχέδια της ΚΓΠ συγκεκριμένα μέτρα για την ανάπτυξη ή/και περαιτέρω στήριξη των επενδύσεων και για την προώθηση βιώσιμων λύσεων για τους αγρότες της ΕΕ, τους ιδιοκτήτες δασών και τους συνεταιρισμούς τους με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της αποδοτικότητάς τους. Σε περιπτώσεις όπου υπάρχει η δυνατότητα τα βιοπροϊόντα να υποκαταστήσουν με βιώσιμο τρόπο τις ανθρακούχες εναλλακτικές ορυκτής προέλευσης, αυτό θα μπορούσε να συμβεί μέσω της κατάρτισης νέας νομοθεσίας, όπως η δέση μέτρων για την κυκλική οικονομία, και μέσω της πιθανής αναθεώρησης άλλων συναφών υφιστάμενων νομοθετικών πράξεων, προκειμένου να ενθαρρυνθεί η αντικατάσταση παραδοσιακών ανθρακούχων προϊόντων ορυκτής προέλευσης από τοπικά παραγόμενες εναλλακτικές βιολογικής προέλευσης. Επιπλέον, μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι υφιστάμενες διαδικασίες τυποποίησης όπως το πρότυπο TC411 και τα υφιστάμενα συστήματα πιστοποίησης ή/και τα νέα προαιρετικά συστήματα επισήμανσης όπως το Biobased%.

3.7. Οι φορείς ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο θα πρέπει να αυξήσουν τις αναφορές σε αυτές τις αξιόπιστες πιστοποιήσεις και επισημάνσεις περιεχομένου βιολογικής προέλευσης. Για παράδειγμα, το 2016 ο οργανισμός τυποποίησης NEN των Κάτω Χωρών έδωσε σε εφαρμογή το Biobased%, ένα νέο σύστημα πιστοποίησης για τα βιοπροϊόντα (<http://www.biobasedcontent.eu/>). Το σύστημα αυτό καθορίζει το ποσοστό βιομάζας που περιέχει ένα προϊόν και βοηθά τις εταιρείες να παρέχουν διαφανείς και αξιόπιστες πληροφορίες σχετικά με το περιεχόμενο βιολογικής προέλευσης ενός προϊόντος, τόσο σε διεπιχειρησιακές (B2B) επικοινωνίες όσο και σε επικοινωνίες επιχείρησης προς καταναλωτή (B2C). Βασίζεται στο ευρωπαϊκό πρότυπο EN 16785-1:2015 (που προβλέπει μια μέθοδο καθορισμού του περιεχομένου βιολογικής προέλευσης στερεών, υγρών και αέριων προϊόντων με τη χρήση ανάλυσης ραδιενεργού άνθρακα και στοιχειακών αναλύσεων). Οι αξιολογήσεις συμμόρφωσης διενεργούνται από τους φορείς πιστοποίησης που έχουν συνάψει συμφωνία με το NEN. Τώρα που έχει θεσπιστεί η εν λόγω πιστοποίηση, είναι σημαντικό να πραγματοποιηθούν ενέργειες αύξησης της ευαισθητοποίησης και παροχής κινήτρων σχετικά με τη χρήση ανανεώσιμων πρώτων υλών στην ισχύουσα και τη μελλοντική νομοθεσία της ΕΕ.

3.8. Στη δασοκομία, τα συστήματα πιστοποίησης συμβάλλουν σημαντικά στην εξασφάλιση βιώσιμης αξιοποίησης της βιομάζας. Για παράδειγμα, το 60 % των δασών της ΕΕ είναι πιστοποιημένα σύμφωνα με το πρόγραμμα υποστήριξης της δασικής πιστοποίησης (PEFC) ή/και το σύστημα του Συμβουλίου Διαχείρισης Δασών (FSC). Επιπλέον, η δασοκομική παραγωγή της ΕΕ γίνεται σύμφωνα με τα υψηλότερα περιβαλλοντικά πρότυπα παγκοσμίως, τα οποία απορρέουν από νομοθετικές πράξεις όπως ο κανονισμός της ΕΕ για την ξυλεία, οι κανόνες για τη χρήση γης, τις αλλαγές χρήσης γης και τη δασοκομία (LULUCF), οι οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους και η δέση μέτρων για την κυκλική οικονομία.

3.9. Η βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ επιχειρήσεων, καθώς και μιας επιχείρησης με τους καταναλωτές είναι, συνεπώς, καθοριστικής σημασίας. Η ενημέρωση του κοινού με βάση ακριβείς, σχετικές και προσιτές πληροφορίες είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη μιας έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς βιοοικονομίας, τη δημιουργία αγοράς για βιώσιμα βιοπροϊόντα και την προώθηση περισσότερο βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής. Χρειάζονται δράσεις ευαισθητοποίησης του κοινού ιδίως σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της θέσπισης βραβείων καθώς και της διοργάνωσης εκθέσεων σχετικών με τη συμβολή της τεχνολογίας και της επιστήμης στη βιοοικονομία.

3.10. Είναι, επομένως, πολύ σημαντικό να σταλούν σαφή και ακριβή μηνύματα για το κοινό. Δεδομένου ότι η βιοοικονομία προσφέρει πολλές ευκαιρίες για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων, απαιτείται η μέτρησή της μέσω μιας συνολικής οικονομικής εκτίμησης. Με τον τρόπο αυτό παρέχονται πληροφορίες σχετικά με το μέγεθος της βιοοικονομίας σε διάφορους τομείς, καθώς και τη συμβολή της στην οικονομική ανάπτυξη και τις σχετικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας. Από την άποψη αυτή, η επιστημονική κοινότητα έχει να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο είναι απαραίτητο να διατηρηθούν οι επενδύσεις στη διεπιστημονική και βασική έρευνα ώστε να μπορέσει η ΕΕ να αξιοποιήσει τις δυνατότητες της συμβάλλοντας στην παγκόσμια έρευνα και καινοτομία για την ασφάλεια των τροφίμων και της διατροφής, για την ανταγωνιστικότητα και τη βιοοικονομία με βάση τη γνώση. Είναι ζωτικής σημασίας η νομοθετική θέση της ΕΕ να είναι πλήρως ενημερωμένη με βάση την εξέλιξη των επιστημονικών στοιχείων και την εμπειρία παγκοσμίως, αλλά και οι διαδικασίες για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη ρυθμιστική εποπτεία να είναι διαφανείς.

3.11. Η εκπαίδευση των μαθητών σχολείων είναι καίριας σημασίας για την ανατροφή μιας γενιάς που κατανοεί τις προκλήσεις και ενστερνίζεται τις ευκαιρίες που προσφέρει η βιοοικονομία. Η διδασκαλία των αρχών της κυκλικότητας, της παγκόσμιας και ταυτόχρονα τοπικής δράσης και η αύξηση του ενδιαφέροντος για εξερεύνηση, παραδείγματος χάρη, θα συμβάλουν στην προετοιμασία της νέας γενιάς για να βρει τον δρόμο της. Έχουν ήδη σχεδιαστεί νέα προγράμματα σπουδών στα πανεπιστήμια, συνδυάζοντας π.χ. τις βιολογικές επιστήμες, τη μηχανολογία και το μάρκετινγκ. Αυτή η διασταύρωση μεταξύ διαφορετικών επιστημών και ένα περιβάλλον που ευνοεί τις νεοσύστατες επιχειρήσεις μπορεί να στηρίξει τους φοιτητές ώστε να καταστούν επιχειρηματίες στον τομέα της βιοοικονομίας. Η επαγγελματική κατάρτιση πρέπει να εξελιχθεί ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις για δεξιότητες στους τομείς της πρωτογενούς παραγωγής, της μεταποίησης, των μεταφορών και σε άλλους συναφείς τομείς. Επίσης, σε μεγαλύτερη ηλικία, οι εργαζόμενοι πρέπει να επικαιροποιούν τις δεξιότητες και τις ικανότητές τους. Αυτό μπορεί να γίνεται μέσω προγραμμάτων διά βίου μάθησης που συνδέουν τους παρόχους εκπαίδευσης με τους παραγωγούς, τους εργοδότες και τους εργαζομένους, τους ερευνητές και τους πρωτοπόρους κατασκευαστές.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση για το κλίμα για τους μη κρατικούς φορείς»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2019/C 110/03)

Εισηγητής: ο κ. **Cillian LOHAN (IE-III)**

Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	15.2.2018
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	27.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	114/6/7

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Παρά το γεγονός ότι έχουν δεσμευτεί σημαντικά κεφάλαια σε σύμφωνα χρηματοδότησης για το κλίμα, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να αναδείξει το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μικρές κλίμακας μη κρατικοί φορείς οι οποίοι δραστηριοποιούνται υπέρ του κλίματος όσον αφορά την πρόσβαση σε χρηματοδότηση, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι μπορούν να υποστηριχθούν και θα υλοποιηθούν δυνητικά μετασχηματιστικές πρωτοβουλίες.

1.2 Οι ροές χρηματοδότησης για το κλίμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει επειγόντως να ελεγχθούν και να χαρτογραφηθούν. Με τον τρόπο αυτό θα διευκολυνθεί η μέτρηση του αντικτύπου στους μη κρατικούς φορείς για το κλίμα, καθώς επίσης και θα διασφαλιστεί η αξιολόγηση της προόδου για έναν ευρύτερο μετασχηματισμό της οικονομίας χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

1.3 Οι πηγές χρηματοδότησης ποικίλλουν, όπως και οι πρωτοβουλίες από τη βάση προς την κορυφή που απαιτούν πρόσβαση. Δεν υπάρχουν μηχανισμοί για την αντιμετώπιση αυτής της αποσύνδεσης. Το ζήτημα αυτό θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με τη θέσπιση ενός φόρουμ για τη χρηματοδότηση για το κλίμα (*Climate Finance Forum*) σε επίπεδο ΕΕ.

1.4 Η ΕΟΚΕ προτείνει τη δημιουργία ενός φόρουμ για τη χρηματοδότηση για το κλίμα προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα βασικά ζητήματα με τη συμμετοχή των βασικών ενδιαφερόμενων φορέων ώστε να εντοπιστούν τα εμπόδια, οι λύσεις σχεδιασμού και να προσδιοριστούν οι αποτελεσματικότεροι μηχανισμοί βελτίωσης της διανομής χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένου ενός τύπου υπηρεσίας αντιστοίχισης που θα συνδέει μεταξύ τους τα έργα και τις κατάλληλες πηγές χρηματοδότησης για το κλίμα.

1.5 Πρέπει να δημιουργηθεί (και στη συνέχεια να κοινοποιηθεί αποτελεσματικά) μηχανισμός για την προσέγγιση πρωτοβουλιών που απαιτούν μικρότερα ποσά, ο οποίος θα περιλαμβάνει:

- απλοποιημένη διαδικασία υποβολής αιτήσεων,
- απλοποιημένες απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων,
- συμπληρωματική χρηματοδότηση,
- μέτρα στήριξης για τα έργα κατά το στάδιο του σχεδιασμού και προκαταρκτική αίτηση χρηματοδότησης,
- υποστηρικτικά μέτρα για την ανάπτυξη ικανοτήτων, τη δικτύωση, την ανταλλαγή και την ανάπτυξη πλατφορμών σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.6 Η έμφαση στη χρηματοδότηση του κλίματος δεν θα πρέπει να αποκλείει την υπεύθυνη χρηματοδότηση σε άλλους τομείς. Το σύνολο της χρηματοδότησης θα πρέπει να θωρακίζει το κλίμα, ώστε να διασφαλίζεται ότι τυχόν χρηματοδότηση εκτός των καθορισμένων κονδυλίων για το κλίμα δεν θα λειτουργεί εις βάρος των κλιματικών δεσμεύσεων και στόχων. Αυτή η αρχή πρέπει να τηρηθεί δυνάμει του άρθρου 2 παράγραφος 1 στοιχείο γ) της συμφωνίας του Παρισιού, στο οποίο προβλέπεται ότι οι υφιστάμενες ροές χρηματοδότησης θα πρέπει να συνάδουν με μια πορεία επίτευξης των στόχων για χαμηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και κλιματικά ανθεκτική ανάπτυξη.

1.7 Θα πρέπει να αναπτυχθεί μια «εργαλειοθήκη», συνοδευόμενη από μια σαφή στρατηγική επικοινωνίας, που θα εξασφαλίζει στους μη κρατικούς φορείς όλων των επιπέδων τη δυνατότητα να κατανοήσουν τους διαύλους χρηματοδότησης των δράσεων υπέρ της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και να αποκτήσουν πρόσβαση σε αυτήν. Η εργαλειοθήκη θα πρέπει να διευκολύνει τους φορείς ανάπτυξης έργων για τον σχεδιασμό έργων που θα συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας οικονομίας με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή.

2. Εισαγωγή

2.1 Η παρούσα γνωμοδότηση βασίζεται στις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με τα εξής θέματα: «Συνασπισμός για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων της συμφωνίας του Παρισιού»⁽¹⁾ και «Ενίσχυση της κλιματικής δράσης των μη κρατικών φορέων»⁽²⁾, καθώς και στην πρόσφατη μελέτη της ΕΟΚΕ⁽³⁾, στην οποία αναδεικνύονται εμπόδια που παρακωλύουν την ευρύτερη συμμετοχή μη κρατικών φορέων στη δράση για το κλίμα.

2.2 Το 2018, η ΕΟΚΕ ζήτησε να διεξαχθεί «Ευρωπαϊκός διάλογος για τη μη κρατική δράση για το κλίμα» (*European Dialogue on Non-State Climate Action/ED-NSCA*) ώστε να ενισχυθεί και να αυξηθεί το πεδίο εφαρμογής και η κλίμακα της ευρωπαϊκής μη κρατικής δράσης για το κλίμα. Ανέφερε, επιπλέον, ότι στόχος του διαλόγου πρέπει να είναι όχι μόνο να προβάλλει και να παρουσιάζει απλώς τις δράσεις, αλλά να ανταποκρίνεται και στις ανάγκες των μη κρατικών φορέων, ενθαρρύνοντας νέες συμπράξεις μεταξύ κρατικών και μη κρατικών φορέων, διευκολύνοντας την αλληλοδιδαχή από ομοτίμους, την κατάρτιση και την ανταλλαγή συμβουλών μεταξύ των μη κρατικών φορέων, αυξάνοντας τη διαθέσιμη χρηματοδότηση και **διευκολύνοντας την πρόσβαση σε αυτή**.

2.2.1 Ο όρος «μη κρατικοί φορείς» αναφέρεται σε παράγοντες που δεν αποτελούν συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές (*UNFCCC/United Nations Framework Convention on Climate Change*). Αυτή η ευρεία συμφωνία περιλαμβάνει διάφορους τύπους επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των μικρομεσαίων και των πολύ μικρών επιχειρήσεων· επενδυτές· συνεταιρισμούς· πόλεις και περιφέρειες· συνδικαλιστικές οργανώσεις· κοινότητες και ομάδες πολιτών· οργανώσεις θρησκευτικού χαρακτήρα· ομάδες νεολαίας και άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις.

2.2.2 Η προτεινόμενη διαδικασία «Ευρωπαϊκού διαλόγου για τη μη κρατική δράση για το κλίμα» θα πρέπει να στηρίζει την πρόσβαση σε χρηματοδότηση για μη κρατικές δράσεις. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- τη χαρτογράφηση των ευκαιριών χρηματοδότησης·
- την παροχή συμβουλών για επιλέξιμα για χρηματοδότηση σχέδια·
- την ανάλυση του τρόπου με τον οποίο η υφιστάμενη χρηματοοικονομική αξιακή αλυσίδα (τόσο η δημόσια όσο και η ιδιωτική) παρέχει χρηματοδότηση για τις κλιματικές επενδύσεις που επιδιώκουν να επιτύχουν οι μη κρατικοί φορείς·
- την ανάλυση των δυνατοτήτων για αποτελεσματική κατανομή της χρηματοδότησης σε έργα μικρότερης κλίμακας που έχουν τη δυνατότητα να είναι μετασχηματιστικά·
- την ανάλυση των ισχυουσών διαδικασιών διαλόγου και διαβούλευσης με μη κρατικούς φορείς, με στόχο τη θέσπιση νέων τεχνικών και βέλτιστων πρακτικών για την ενίσχυση της χρήσης των υφιστάμενων ευρωπαϊκών και διεθνών ταμείων·
- ανάληψη δράσης ώστε το επερχόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ να τεθεί στην υπηρεσία των υψηλότερων κλιματικών φιλοδοξιών και να ενθαρρύνει δράσεις των μη κρατικών φορέων·
- τη διερεύνηση καινοτόμων τρόπων χρηματοδότησης (χρηματοδότηση από ομοτίμους, πληθοχρηματοδότηση, μικροχρηματοδότηση, πράσινα ομόλογα κτλ.).

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα *Συνασπισμός για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων της συμφωνίας του Παρισιού* (ΕΕ C 389 της 21.10.2016, σ. 20).

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα *Ενίσχυση της κλιματικής δράσης των μη κρατικών φορέων* (ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ. 35).

⁽³⁾ Μελέτη της ΕΟΚΕ με θέμα *Toolbox for multi-stakeholder climate partnerships — A policy framework to stimulate bottom-up climate actions* (Εργαλειοθήκη για πολυμερείς συμπράξεις για το κλίμα — Ένα πλαίσιο πολιτικής για την ενθάρρυνση κλιματικών δράσεων από τη βάση προς την κορυφή).

2.3 Η χρηματοδότηση για το κλίμα μπορεί να ερμηνευτεί με πολλούς τρόπους, όμως η σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές, η UNFCCC (*United Nations Framework Convention on Climate Change*), μόνιμη επιτροπή για τη χρηματοδότηση, την ορίζει ως «χρηματοδότηση που στοχεύει στη μείωση των εκπομπών και στην ενίσχυση των δεσμεύσεων αερίων του θερμοκηπίου και αποσκοπεί στη μείωση της ευπάθειας και στη διατήρηση και αύξηση της ανθεκτικότητας των ανθρώπινων και οικολογικών συστημάτων στις αρνητικές επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος».

2.4 Η παρούσα γνωμοδότηση εξετάζει τη χρηματοδότηση για το κλίμα σε σχέση με τα κράτη μέλη της ΕΕ και τα μη συμβαλλόμενα μέρη της UNFCCC εντός των χωρών αυτών, επιτρέποντας σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, δήμους και τοπικές αρχές να έχουν πρόσβαση στα χρηματοδοτικά μέσα που απαιτούνται ώστε να βοηθηθούν κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση έργων, πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στη μείωση των εκπομπών και στη θωράκιση των κοινοτήτων έναντι της κλιματικής αλλαγής.

2.5 Είναι σημαντικό η γνωμοδότηση αυτή να εξετάζεται στο πλαίσιο της κλιματικής δικαιοσύνης [*Climate Justice*] ⁽⁴⁾, ως μέσο για τη διασφάλιση ότι το κόστος της δράσης για το κλίμα δεν βαρύνει δυσανάλογα τους φτωχότερους και πιο ευάλωτους στην κοινωνία.

2.6 Η χρηματοδότηση των πρώτων σταδίων μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και η χρηματοδότηση τόσο για την προσαρμογή όσο και για την άμβλυση των επιπτώσεων είναι καθοριστικής σημασίας για τη διασφάλιση δίκαιης μετάβασης και την επιτάχυνση των δράσεων σε επίπεδο βάσης.

2.7 Για τα έργα πολύ μικρής κλίμακας και για τα μικρά έργα η πρόσβαση σε χρηματοδοτικά ποσά από 2 000 ευρώ έως 250 000 ευρώ ενδέχεται να παρουσιάζει δυσκολίες. Απαιτούνται αποτελεσματικοί μηχανισμοί ώστε να διασφαλίζεται ότι οι μικρότερης κλίμακας κοινοτικές δράσεις δεν αποκλείονται από το μετασχηματιστικό δυναμικό της χρηματοδότησης για το κλίμα.

2.8 Η ΕΕ, κατά την τελευταία δεκαετία, ανέπτυξε με επιτυχία μια σειρά χρηματοδοτικών μηχανισμών προσαρμοσμένων στις ανάγκες αυτές — το ευρωπαϊκό μέσο για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου (EMΔΔΑ/EIDHR-European Instrument for Democracy and Human Rights), η παγκόσμια συμμαχία για την κλιματική αλλαγή (*Global Climate Change Alliance/GCCA*), οι χρηματοδοτικοί μηχανισμοί συγχρηματοδότησης των ΜΚΟ και της αποκεντρωμένης συνεργασίας—, οι οποίοι θα μπορούσαν να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για την ανάπτυξη κατάλληλων μέσων για την κλιματική αλλαγή.

3. Εντοπισθέντα προβλήματα

Ιστορικό πλαίσιο

3.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) είναι σταθερά προσηλωμένη στο Θεματολόγιο 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη και στη συμφωνία του Παρισιού. Ωστόσο, η πορεία την οποία ακολουθούμε θα οδηγήσει, στην καλύτερη περίπτωση, σε περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας σε 3 °C ή και περισσότερο, πράγμα που υπερβαίνει κατά πολύ τα προβλεπόμενα στη συμφωνία του Παρισιού. Η στροφή προς τη βιωσιμότητα θα απαιτήσει σημαντικές προσπάθειες και εκτεταμένες επενδύσεις. Οι συνολικές, κατά μέσο όρο, ετήσιες επενδύσεις για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής στον ενεργειακό τομέα για την περίοδο 2015-2050 στην πορεία προς τον περιορισμό της υπερθέρμανσης του πλανήτη στους 1,5 °C εκτιμάται ότι ανέρχονται περίπου σε 900 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, σύμφωνα με την ειδική έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC-*Intergovernmental Panel on Climate Change*) σχετικά με τις επιπτώσεις της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη κατά 1,5 °C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα.

3.2 Μολονότι οι απαιτούμενες επενδύσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής είναι μεγάλες, δεν φτάνουν ωστόσο στα επίπεδα των επενδύσεων που απαιτούνται για τη διάσωση ενός καταρρέοντος χρηματοπιστωτικού τομέα κατά τα τελευταία έτη. Εν προκειμένω κινητοποιήθηκαν επενδύσεις ύψους 2,5 τρισεκατομμυρίων ευρώ. Η πιθανή κατάρρευση των οικοσυστημάτων που μας στηρίζουν πρέπει να δικαιολογεί τουλάχιστον μια ίση αντιμετώπιση.

3.3 Πολύ συχνά, η συζήτηση για το κλίμα επικεντρώνεται στη δημιουργία νέων σαφών κονδυλίων χρηματοδότησης, ενώ η συμφωνία του Παρισιού ζητεί όλες οι ροές χρηματοδότησης να συνάδουν με μια πορεία επίτευξης χαμηλών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και μιας κλιματικά ανθεκτικής ανάπτυξης.

3.4 Η εταιρική σχέση του Μαρακές και το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Δράσης για το Κλίμα αποτελούν ευκαιρίες για τη συμμετοχή μη κρατικών φορέων στην επίσημη διαδικασία της UNFCCC. Η καταγραφή ενεργειών εντός της ΕΕ και η χρηματοδότηση δράσεων για τη μεγιστοποίηση των πιθανών επιδράσεών τους δεν αποτελούν το επίκεντρο κατά τον σχεδιασμό χρηματοδοτικών πακέτων.

3.5 Η χρηματοδότηση της καταπολέμησης της υπερθέρμανσης του πλανήτη και των επιπτώσεών της έχει σημειώσει πρόοδο, η οποία όμως είναι ανεπαρκής. Η τελευταία έκθεση της διακυβερνητικής επιτροπής για την κλιματική αλλαγή (*Intergovernmental Panel on Climate Change/IPCC* ⁽⁵⁾) αναφέρει σαφώς ότι βρισκόμαστε σε μια κρίσιμη περίοδο, με ριζοσπαστικές ενέργειες να απαιτούνται την επόμενη δεκαετία για τον περιορισμό των επιπτώσεων σε διαχειρίσιμα επίπεδα. Πρέπει να δοθεί πολιτική προτεραιότητα στη βιώσιμη χρηματοδότηση και τη βιώσιμη οικονομία, ειδικά μέσω μιας νομοθεσίας σαφούς, σταθερής και στηριζόμενης σε κίνητρα.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα *Κλιματική δικαιοσύνη*, (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 22).

⁽⁵⁾ Ειδική έκθεση της IPCC σχετικά με τις επιπτώσεις της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη κατά 1,5 °C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα (Οκτωβρίου 2018).

3.6 Δεν επαρκεί να διατίθεται ένα καθορισμένο ποσοστό του προϋπολογισμού στη χρηματοδότηση για το κλίμα εάν ένα άλλο τμήμα του προϋπολογισμού δαπανάται σε δραστηριότητες επιβλαβείς για το κλίμα. Το σύνολο των τυχόν δαπανών πρέπει να εξετάζεται σε σχέση με τις κλιματικές του επιπτώσεις. Ένα έγγραφο εργασίας του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου εκτιμά ότι το σύνολο των παγκόσμιων άμεσων και έμμεσων επιδοτήσεων για τα ορυκτά καύσιμα ανέρχεται στο ετήσιο ποσό των 5,3 τρισεκατομμυρίων ευρώ (!), που αντιστοιχεί σε περισσότερα από 15 δις. δολάρια ημερησίως. Ακόμη και με το σχεδιαζόμενο Πράσινο Ταμείο για το Κλίμα (*Green Climate Fund*) ύψους 100 δις. δολάρια ετησίως, ο αρνητικός αντίκτυπος των εν λόγω επιδοτήσεων δεν αντισταθμίζεται.

3.7 Η ενεργειακή μετάβαση δεν θα υλοποιηθεί επιτυχώς εντός των καθορισμένων χρονικών ορίων και σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της ΕΕ στο πλαίσιο της συμφωνίας του Παρισιού, εάν το ζήτημα της ενεργειακής φτώχειας είναι πολιτικά παραμελημένο. Είναι αναγκαία η δίκαιη κατανομή των οικονομικών και των κοινωνικών δαπανών που συνδέονται με τη μετάβαση της Ευρώπης στην αειφόρο ενέργεια μεταξύ όλων των επιπέδων διακυβέρνησης και των παραγόντων της αγοράς, συμπεριλαμβανομένων των πολιτών. Η επιστημονική μελέτη που διενεργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος *Heat Roadmap Europe* (Χάρτης πορείας για τα επίπεδα θερμότητας στην Ευρώπη) ⁽⁶⁾ καταδεικνύει ότι η Ευρώπη είναι σε θέση να μειώσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά 86 % έως το 2050 σε σύγκριση με το 1990, με τη χρήση των υφιστάμενων τεχνολογιών με έναν οικονομικά προσιτό και οικονομικά αποδοτικό τρόπο.

3.8 Η έρευνα για την παρούσα γνωμοδότηση κατέδειξε την έλλειψη πληροφοριών σχετικά με τη χαρτογράφηση των ροών ειδικής χρηματοδότησης για το κλίμα στα κράτη μέλη. Είναι δύσκολο να εκτιμηθεί εάν τα κονδύλια υποδιαιρούνται σε μικρότερα διαθέσιμα χρηματικά ποσά ή ποιο είναι το μετασχηματιστικό αποτέλεσμα της χρηματοδότησης. Αυτή η έλλειψη παρακολούθησης και λογοδοσίας αυξάνει την ασάφεια γύρω από την αντίληψη του προβλήματος και παρεμποδίζει την ανάπτυξη των πλέον αποτελεσματικών λύσεων.

Πρόσβαση των επιχειρήσεων και των ΜΜΕ

3.9 Η πρόσβαση στη χρηματοδότηση παραμένει βασική πρόκληση για όλους τους τύπους μη κρατικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ και οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Η πρόκληση αυτή δεν αφορά μόνο την ύπαρξη περισσότερης και πρόσθετης χρηματοδότησης, αλλά και τη σαφήνεια των υφιστάμενων χρηματοδοτικών μηχανισμών.

3.10 Επιπλέον, είναι επίσης δύσκολο να οριστεί η έννοια «πράσινες επενδύσεις». Οι επενδυτές επικεντρώνονται κυρίως στους κινδύνους και στις αποδόσεις των επενδύσεων, και τούς είναι δύσκολο να αξιολογήσουν τον δυνητικό αντίκτυπο στο κλίμα ενός προτεινόμενου έργου, καθώς και τις σχετικές πιθανότητες επιτυχίας του. Οι ιδιώτες δανειστές θα διστάσουν να χρηματοδοτήσουν ένα έργο χωρίς σαφή κατανόηση των επενδυτικών κινδύνων, καθώς και των μηχανισμών άμβλυνσης των κινδύνων — με άλλα λόγια, χωρίς εγγυήσεις.

Πρόσβαση για τις τοπικές και τις περιφερειακές κυβερνήσεις

3.11 Για τις υποεθνικές κυβερνήσεις, στους παράγοντες που περιορίζουν την πρόσβασή τους σε χρηματοδότηση συμπεριλαμβάνονται οι εξής: η χαμηλή πιστοληπτική ικανότητα, η περιορισμένη ικανότητά τους να κινητοποιήσουν την ιδιωτική χρηματοδότηση εξαιτίας του ανεπαρκούς μεγέθους της αγοράς επενδύσεων σε υποδομές χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και ελκυστικών προφίλ κινδύνου-επιστροφών, καθώς και τα κρατικά όρια που καθορίζονται από τις εθνικές κυβερνήσεις σχετικά με το ύψος και τη δυνατότητα δανειοληψίας μιας υποεθνικής κυβέρνησης από τον ιδιωτικό τομέα.

Πρόσβαση σε κοινοτικές πρωτοβουλίες

3.12 Υπάρχουν επί του παρόντος πολλές χιλιάδες πρωτοβουλίες σε επίπεδο βάσης για την κλιματική αλλαγή και την αειφορία στην Ευρώπη. Οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ για το κλίμα, την ενέργεια και τη βιωσιμότητα, όμως εξαρτώνται κυρίως από εθελοντές και ένα σημαντικό εμπόδιο στην ανάπτυξη και την αναβάθμισή τους είναι η έλλειψη χρηματοδότησης και επαγγελματικής στήριξης. Συχνά, απαιτούνται πολύ περιορισμένα μέσα, χωρίς τα οποία όμως οι πρωτοβουλίες αγωνίζονται να προχωρήσουν και να ξεκινήσουν έργα. Το μετασχηματιστικό δυναμικό αυτών των πρωτοβουλιών δεν αξιοποιείται.

3.13 Σε πολλές περιπτώσεις, οι τοπικές πρωτοβουλίες σε επίπεδο βάσης δυσκολεύονται να έχουν πρόσβαση σε συμβατικές πηγές χρηματοδότησης. Συχνά, το ελάχιστο ποσό χρηματοδότησης που απαιτείται για την εφαρμογή είναι υπερβολικά υψηλό και υπερβαίνει κατά πολύ τις ανάγκες ή τη διαχειριστική ικανότητα των τοπικών πρωτοβουλιών μικρής κλίμακας. Οι απαιτήσεις για συγχρηματοδότηση εγείρουν πρόσθετους φραγμούς.

3.14 Η αντιστοίχιση των απαιτήσεων χρηματοδότησης, η υπερβολική γραφειοκρατία και οι πολύπλοκες διαδικασίες αποτελούν μέρος των προβλημάτων που εντοπίζονται από μικρότερες ομάδες κατά την πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Αν και αυτοί οι τύποι έργων/πρωτοβουλιών είναι μεμονωμένα μικροί, το σωρευτικό τους αποτέλεσμα μπορεί να είναι μεγάλο. Υπάρχουν επίσης πολλά πρόσθετα τοπικά οφέλη και πλεονεκτήματα όταν μικρά κοινοτικά προγράμματα υποστηρίζονται με επαρκή χρηματοδότηση.

⁽⁶⁾ Το πρόγραμμα πλαίσιο «Ορίζων 2020» για την έρευνα και την καινοτομία βάσει της συμφωνίας επιχορήγησης αριθ. 695989 —*Heat Roadmap Europe* (Χάρτης πορείας για τα επίπεδα θερμότητας στην Ευρώπη).

3.15 Οι περισσότεροι, εάν όχι όλοι οι πόροι είναι προσανατολισμένοι προς το έργο και δεν ανταποκρίνονται στην ανάγκη για πόρους με στόχο την υποστήριξη διαδικασιών σε διάφορα επίπεδα, από το επίπεδο οργάνωσης της κοινότητας και της δημιουργίας ικανοτήτων σε τοπικό επίπεδο έως τη δικτύωση, τις ανταλλαγές και την ανάπτυξη πλατφορμών σε περιφερειακό, σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η χρηματοδοτική στήριξη στον τομέα αυτό θα μπορούσε να βοηθήσει σημαντικά να επιταχυνθεί η συμμετοχή της τοπικής κοινότητας και των πολιτών στις δράσεις για το κλίμα, καθώς και να συμβάλει στην εξασφάλιση επαρκούς οργάνωσης και συνεργασίας για την υποστήριξη δράσεων και τη συμβολή στην ανάπτυξη πολιτικών.

Πρόσβαση στη χρηματοδότηση της καινοτομίας

3.16 Οι νέοι επιχειρηματίες αντιμετωπίζουν πολλές προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, την έλλειψη γνώσεων και εμπειρίας, την πρόσβαση στις αγορές και την επιχειρηματική επέκταση πέρα από το στάδιο της εκκίνησης. Η χρηματοδότηση της καινοτομίας αποτελεί σημαντικό τμήμα της επίλυσης της κλιματικής κρίσης, απαιτείται όμως εξίσου καινοτόμος αντιμετώπιση όσον αφορά τους μηχανισμούς χρηματοδότησης και την εφαρμογή τους. Πρωτοβουλίες όπως η ΚΓΚ *Climate EIT* αποσκοπούν στην αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων με την ενσωμάτωση της παραμέτρου του κλίματος στις χρηματοπιστωτικές αγορές, τον εκδημοκρατισμό των πληροφοριών σχετικά με κλιματικούς κινδύνους και τη στήριξη των επενδύσεων σε καινοτόμες νεοσύστατες επιχειρήσεις.

4. Προτεινόμενες λύσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ προτείνει να δημιουργηθεί ένα είδος Φόρουμ για τη χρηματοδότηση του κλίματος σε επίπεδο ΕΕ με ένα αποκεντρωμένο δίκτυο. Το φόρουμ θα φέρει σε επαφή όλους τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς και θα διευκολύνει τη συντονισμένη ανταπόκριση στα προβλήματα που εντοπίζονται εν προκειμένω. Επίσης, μπορεί να αποτελέσει διάυλο για την ανάπτυξη των απαιτούμενων μηχανισμών, όπως προσδιορίζονται στην παρούσα γνωμοδότηση.

4.2 Η λειτουργία του φόρουμ για τη χρηματοδότηση για το κλίμα πρέπει να είναι μια πλατφόρμα διαλόγου, η οποία θα βοηθήσει στη σύνδεση ιδιαίτερα ελπιδοφόρων και αποτελεσματικών μη κρατικών λύσεων με ιδιωτικούς και θεσμικούς επενδυτές. Επιπλέον, ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην προώθηση και τη δυνατότητα αναπαραγωγής σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και σε άλλες χώρες, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος. Η ΕΟΚΕ, με το δίκτυο των ομάδων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών που διαθέτει σε ολόκληρη την Ευρώπη, βρίσκεται σε ισχυρή θέση προκειμένου να συμμετάσχει στο φόρουμ για τη χρηματοδότηση για το κλίμα ως φωνή που μπορεί να εκπροσωπή τα ζητήματα πρόσβασης σε χρηματοδότηση σε επίπεδο βάσης.

4.3 Η αποτελεσματική επικοινωνία θα αποτελέσει σημαντικό μέρος κάθε επιτυχημένης στρατηγικής για την αντιμετώπιση των προβλημάτων στο πεδίο της χρηματοδότησης για το κλίμα. Η ενημέρωση θα πρέπει να δρομολογείται προς όλες τις κατευθύνσεις, να προσδιορίζει με σαφήνεια το κοινό στο οποίο απευθύνονται και να κοινοποιεί με αποτελεσματικό, ακριβή και κατάλληλο τρόπο τις ευκαιρίες και τις διαθέσιμες επιλογές πρόσβασης στη χρηματοδότηση.

4.4 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα άλλα όργανα της ΕΕ θα πρέπει να εκπονήσουν έγγραφα καθοδήγησης για τους μη κρατικούς φορείς ώστε να κάνουν χρήση των υφιστάμενων χρηματοδοτικών μηχανισμών. Υπάρχει ανάγκη για ένα σύστημα που θα εντοπίζει, θα αναλύει, θα συνθέτει και θα διαδίδει πληροφορίες σχετικά με την ποικιλία των διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών από μη κρατικούς φορείς. Το σύστημα αυτό μπορεί να στηριχθεί στο έργο που επιτελείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών, η οποία προσδιορίζει τις ενέργειες που πρέπει να αναληφθούν για την ανάπτυξη μιας «εργαλειοθήκης» στην οποία θα περιέχονται εύκολα κατανοητές πληροφορίες για τις τοπικές και τις περιφερειακές αρχές σχετικά με τη χρηματοδότηση και τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά κονδύλια για τη δράση για το κλίμα.

4.5 Απαιτείται μηχανισμός παρακολούθησης για τη δημιουργία σαφούς χαρτογράφησης των ροών χρηματοδότησης για το κλίμα, ο οποίος θα συμβάλλει στον εντοπισμό των φραγμών και θα επικεντρώνεται στις πρακτικές λύσεις για την άρση των εν λόγω φραγμών. Αυτός συνιστά ένα επειγόν πρώτο βήμα. Η διαδικασία χαρτογράφησης θα αποτελέσει επίσης αποφασιστικό βήμα για την κατανόηση των εμποδίων στην πρόσβαση για τους μικρές κλίμακας μη κρατικούς φορείς. Η χαρτογράφηση της χρηματοδότησης θα συμβάλει επίσης στον εντοπισμό των κενών όσον αφορά την καταγραφή θετικών ενεργειών για το κλίμα, οι οποίες θα πρέπει να ενταχθούν στη διαδικασία του Παγκόσμιου Προγράμματος Δράσης για το Κλίμα (*Global Climate Action Agenda*).

4.6 Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση στην ΕΕ να ηγηθεί όσον αφορά την παροχή ενός μοντέλου για τον τρόπο καταγραφής της συμβολής μη κρατικών φορέων στην επίτευξη κλιματικών στόχων. Οι ευρωπαϊκοί μη κρατικοί φορείς για το κλίμα -ιδιαίτερα οι μικρότεροι- περιμένουν τη βοήθεια των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων για την κινητοποίηση ειδικών κονδυλίων για το κλίμα και τη βελτίωση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση μέσω απλούστερων διαδικασιών και με την υποβολή εκθέσεων. Αυτό θα διευκολύνει την καταγραφή πολλών ενεργειών που περνούν απαρατήρητες στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Για παράδειγμα, τα έργα κάτω από ένα συγκεκριμένο χρηματοδοτικό όριο, όπως τα 50 000 ευρώ, θα μπορούσαν να έχουν μια απλοποιημένη αίτηση μιας σελίδας και ένα έντυπο αναφοράς επίσης μιας σελίδας.

4.7 Υπάρχει η ανάγκη συμπληρωματικής χρηματοδότησης με τη μορφή επιχορηγήσεων μικρής κλίμακας, με απλουστευμένες διαδικασίες υποβολής αιτήσεων και εκθέσεων, οι οποίες θα αφορούν συγκεκριμένα την τοπική δράση για την αλλαγή του κλίματος και τη βιωσιμότητα σε επίπεδο βάσης, χωρίς να απαιτούνται απαγορευτικά ποσοστά συγχρηματοδότησης. Θα μπορούσαν να σχεδιαστούν μηχανισμοί για την ομαδοποίηση σχεδίων με στόχο τη βελτίωση του αντικτύπου της χρηματοδότησης και τη διευκόλυνση της πρόσβασης. Αυτοί οι μηχανισμοί θα πρέπει να αναπτυχθούν επειγόντως.

4.8 Θα πρέπει να αναπτυχθεί μηχανισμός στήριξης που θα επιτρέπει στα έργα να αξιοποιούν την εμπειρογνώμηση κατά το στάδιο της προκαταρκτικής αίτησης χρηματοδότησης, έτσι ώστε τα έργα να σχεδιάζονται αποτελεσματικά και να προωθούνται κατάλληλα.

4.9 Θα πρέπει να αναπτυχθεί ένας γενικός προβληματισμός σχετικά με τους καινοτόμους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς σε επίπεδο ΕΕ. Οι μη κρατικοί φορείς θα πρέπει να συμμετέχουν στη συζήτηση αυτή από τα αρχικά στάδια ούτως ώστε να διασφαλιστεί η απλότητα και σαφήνεια των κριτηρίων κατανομής.

4.10 Σε γενικές γραμμές, θα πρέπει να επιτευχθεί στενότερη συνεργασία μεταξύ, αφενός, των καθιερωμένων κονδυλίων για το κλίμα και τη βιωσιμότητα και των χρηματοδοτικών προγραμμάτων και, αφετέρου, των δικτύων μη κρατικών φορέων. Πρόκειται για ζήτημα ανταλλαγής γνώσεων, επικοινωνίας και διαλόγου. Το φόρουμ για τη χρηματοδότηση για το κλίμα μπορεί να διευκολύνει από την άποψη αυτή.

4.11 Τα χρηματοδοτικά μέτρα θα μπορούσαν επίσης να παρέχουν κίνητρα για μη κρατική δράση ή για φιλική προς το κλίμα συμπεριφορά των μη κρατικών φορέων. Για παράδειγμα, φορολογικές ελαφρύνσεις σε εθνικό επίπεδο θα μπορούσαν να συμβάλουν στην παραγωγή χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή μη κρατικών φορέων στη δράση για το κλίμα.

4.12 Κατά τη διαμόρφωση του νέου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ, ενδέχεται να υπάρξουν ευκαιρίες να αναληφθούν μη κρατικές ενέργειες για το κλίμα από τη βάση προς την κορυφή ώστε να υλοποιηθούν αποτελεσματικά οι δεσμεύσεις της ΕΕ για το κλίμα στο πλαίσιο της συμφωνίας του Παρισιού. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ ζητεί την αύξηση κατά τουλάχιστον 40 % των δαπανών της ΕΕ για την επίτευξη των στόχων για το κλίμα⁽⁷⁾. Κατά δεύτερον, η ΕΟΚΕ ζητεί την ταχεία σταδιακή κατάργηση των επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων και την πλήρη κατάργηση οποιασδήποτε άμεσης ή έμμεσης (συγ)χρηματοδότησης της ορυκτής ενέργειας μέσω ευρωπαϊκών κονδυλίων.

4.13 Πρέπει να αναπτυχθεί ένα εργαλείο για τη θωράκιση του κλίματος ώστε να διασφαλίζεται ότι οι όποιες δημόσιες δαπάνες δεν θα λειτουργούν προς στήριξη δραστηριοτήτων που επιδεινώνουν την κλιματική κρίση. Το ίδιο θα πρέπει να ισχύει και για τα ιδιωτικά χρηματοδοτικά προγράμματα. Η διάθεση συγκεκριμένων κονδυλίων στη χρηματοδότηση για το κλίμα δεν θα πρέπει να σημαίνει ότι τα υπόλοιπα τμήματα του προϋπολογισμού ή της χρηματοδότησης διατίθενται σε δραστηριότητες που έρχονται σε αντίθεση με τους στόχους για το κλίμα. Ο στόχος που έχει καθοριστεί στο άρθρο 2 παράγραφος 1 στοιχείο γ της συμφωνίας των Παρισιών πρέπει να επιτευχθεί.

4.14 Το κύριο χρηματοδοτικό μέσο της ΕΕ για τη στήριξη της τοπικής ανάπτυξης από τη βάση προς την κορυφή είναι η προσέγγιση της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (ΤΑΠΤΚ-Community-led Local Development/CLLD). Η προσέγγιση της ΤΑΠΤΚ συνιστά το πλέον βέλτιστο εργαλείο για την υποστήριξη των εν λόγω πρωτοβουλιών από τη βάση προς την κορυφή, προσφέροντας τη δυνατότητα παροχής επιχορηγήσεων και μέτρων στήριξης προσαρμοσμένων στις τοπικές συνθήκες. Τον Δεκέμβριο του 2017, η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση με θέμα «Τα πλεονεκτήματα της προσέγγισης της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (ΤΑΠΤΚ) για την ολοκληρωμένη τοπική και αγροτική ανάπτυξη»⁽⁸⁾, με την οποία παρότρυνε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διερευνήσει και να αναλύσει διεξοδικά τις ευκαιρίες δημιουργίας αποθεματικού ταμείου για την ΤΑΠΤΚ σε επίπεδο ΕΕ. Ανεξάρτητα από το στοιχείο αυτό, σύστηνε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξασφαλίσει ότι όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν ένα εθνικό ταμείο ΤΑΠΤΚ με συνεισφορές και από τα τέσσερα ΕΔΕΤ (ΕΓΤΑΑ, ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΕΤΘΑ). Η δομή της ΤΑΠΤΚ θα μπορούσε να αποτελεί έναν από τους διαύλους που χρησιμοποιούνται για τη στήριξη των πολύ μικρών και των μικρών έργων που αναφέρονται στο σημείο 2.7.

4.15 Για να καταστεί η χρηματοοικονομική αξιακή αλυσίδα περισσότερο βιώσιμη στο σύνολό της, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον οδικό χάρτη της Επιτροπής για τη χρηματοδότηση της αειφόρου ανάπτυξης⁽⁹⁾ που εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 2018. Η ΕΟΚΕ διατυπώνει επί του παρόντος συγκεκριμένες συστάσεις ως προς αυτό το σχέδιο δράσης στις αντίστοιχες γνωμοδοτήσεις της⁽¹⁰⁾.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα *Ευρωπαϊκό σύμφωνο — ο χρηματοπιστωτικός τομέας υπέρ του κλίματος* (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 8).

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα *Τα πλεονεκτήματα της προσέγγισης της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων* (ΕΕ C 129 της 11.4.2018, σ. 36).

⁽⁹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Σχέδιο Δράσης: Χρηματοδότηση της αειφόρου ανάπτυξης.

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδοτήσεις ΕΟΚΕ — «Σχέδιο Δράσης για τα βιώσιμα χρηματοοικονομικά», (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 73), «Βιώσιμη χρηματοδότηση: ταξινόμηση και δείκτες αναφοράς» (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 103), «Τα καθήκοντα των θεσμικών επενδυτών και των διαχειριστών περιουσιακών στοιχείων σχετικά με τη βιωσιμότητα» (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 97).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κατάσταση των γυναικών Ρομά»**(διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αίτησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου)**

(2019/C 110/04)

Εισηγητής: ο κ. **Άκος ΤΟΠΟΛÁNSZKY**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 30.5.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	7.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	196/2/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Ένα μεγάλο μέρος των γυναικών (και των κοριτσιών) Ρομά υφίστανται πολλαπλές και διατομεακές διακρίσεις, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της άσκησης των δικαιωμάτων τους. Οι γυναίκες Ρομά αποτελούν την πλέον ευάλωτη μειονοτική ομάδα της ΕΕ. Αποτελεί καθήκον των ευρωπαϊκών δημοκρατιών και ύψιστης σημασίας υποχρέωση να θέσουν τέρμα στην κατάσταση αυτή.

1.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τις ευχαριστίες της στις πολλές γυναίκες Ρομά για την αποφασιστικότητα που επιδεικνύουν σήμερα ή επέδειξαν στο παρελθόν, αγωνιζόμενες γενναία ενάντια στις δομές που εισάγουν διακρίσεις και στη θεσμική βία, και υπέρ της συνύπαρξης σε μια Ευρώπη χωρίς διακρίσεις, με πλήρη ελευθερία.

1.3. Πρέπει να τεθεί τέρμα ανυπερθέτως στη διαχωρισμένη εκπαίδευση, το χαμηλό επίπεδο της οποίας συνδέεται ακριβώς με τις διακρίσεις που την χαρακτηρίζουν, και παράλληλα να υπάρξει μέριμνα ώστε τα κορίτσια Ρομά να έχουν κι αυτά πρόσβαση σε όλα τα στοιχεία μιας ποιοτικής δημόσιας εκπαίδευσης. Οι λεπτομέρειες σχετικά με τα εξειδικευμένα σχολεία και τις διατυπώσεις προσανατολισμού θα πρέπει να υποβληθούν σε αυστηρή επανεξέταση το ταχύτερο δυνατόν.

1.4. Η ΕΟΚΕ αναμένει από τα κράτη μέλη να δώσουν προτεραιότητα στην εξάλειψη των σχετικών με την υγεία πρακτικών που παραβιάζουν τους υπηρεσιακούς κανόνες οι οποίοι ανταποκρίνονται στις λογικές δεοντολογικές απαιτήσεις, καθώς και τη σχετική νομοθεσία, και να ποινικοποιήσουν τις παράνομες πρακτικές όπως ο εξαναγκασμός σε στέρωση, η άρνηση παροχής ιατρικής φροντίδας λόγω εθνοτικής καταγωγής ή ακόμη η παροχή χαμηλότερης ποιότητας υπηρεσιών.

1.5. Τα κράτη μέλη πρέπει να καταργήσουν αμέσως τις μορφές και τις διαδικασίες απασχόλησης που εισάγουν διακρίσεις, και παράλληλα να εφαρμόσουν καλά επεξεργασμένες πολιτικές που να αυξάνουν τις πιθανότητες εύρεσης εργασίας για τις γυναίκες Ρομά.

1.6. Είναι σημαντικό να προσδιοριστούν και να υιοθετηθούν ελάχιστα αποδεκτά πρότυπα για τη στέγαση και τις δημόσιες υπηρεσίες, και να επιβληθεί η τήρησή τους ως θεμελιώδους δικαιώματος, ενδεχομένως με την κατοχύρωσή τους στο σύνταγμα των κρατών μελών.

1.7. Πρέπει να αντιμετωπίζονται με αποφασιστικότητα και χωρίς διακρίσεις όλες οι μορφές εμπορίας ανθρώπων και σωματεμπορίας, καθώς και εγκλημάτων μίσους με θύματα τους Ρομά — και ειδικότερα τις γυναίκες Ρομά.

1.8. Οι γυναίκες Ρομά έχουν ελάχιστες δυνατότητες ανάπτυξης και αξιολόγησης των πολιτικών που θα μπορούσαν να επηρεάσουν το μέλλον τους. Θα έπρεπε να εξασφαλίζεται η συμμετοχή τους σε τέτοια προγράμματα, σε σωστή αναλογία.

1.9. Αντιθέτως προς τις σημερινές πρακτικές που εφαρμόζονται στα περισσότερα κράτη μέλη, στις ευρωπαϊκές και εθνικές στρατηγικές κάλυψης της υστέρησης για την περίοδο μετά το 2020, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις ανησυχίες και στα συμφέροντα των γυναικών Ρομά.

2. Η κατάσταση των γυναικών Ρομά στην Ευρωπαϊκή Ένωση

2.1. Ένα μεγάλο μέρος των γυναικών (και των κοριτσιών) Ρομά υφίστανται πολλαπλές και διατομεακές διακρίσεις, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της άσκησης των δικαιωμάτων τους. Οι γυναίκες Ρομά αποτελούν την πλέον ευάλωτη μειονοτική ομάδα της ΕΕ. Η κατάσταση αυτή πρέπει να θεωρείται συστηματική προσβολή της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, που πλήττει βαθιά το ευρωπαϊκό ιδεώδες, το οποίο στηρίζεται στις αξίες που αναφέρονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ⁽¹⁾, καθώς και στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁽²⁾. Ελάχιστη πρόοδος έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια στον τομέα αυτόν.

2.2. Παρά την απουσία, στα περισσότερα κράτη μέλη, ξεχωριστών στοιχείων ανά εθνότητα και φύλο, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA/*European Union Agency for Fundamental Rights*) παρέχει μια σαφή εικόνα της μειονεκτικής θέσης των γυναικών Ρομά (ιδίως στα πλαίσια της έρευνας EU-MIDIS II ⁽³⁾). Προκύπτει ότι οι γυναίκες Ρομά βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, όχι μόνο σε σύγκριση με τον γενικό πληθυσμό, αλλά και σε σύγκριση με τους άνδρες της εθνοτικής τους ομάδας.

2.3. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η αξία του προαναφερθέντος ευρωπαϊκού ιδεώδους είναι ευθέως ανάλογη με τον βαθμό στον οποίο οι ασθενέστεροι από τους πολίτες της ΕΕ μπορούν να απολαύουν τα οφέλη του. Ως εκ τούτου, η υιοθέτηση των αναγκαίων μέτρων για τη βελτίωση της κατάστασης των γυναικών και των κοριτσιών Ρομά και την προώθηση της χειραφέτησής τους δεν αποτελεί απλώς υποχρέωση των θεσμικών οργάνων και των κρατών μελών της ΕΕ, αλλά χρησιμεύει και ως δοκιμή για τον έλεγχο της ποιότητας της δημοκρατικής τους οργάνωσης και της ωριμότητας του κράτους δικαίου.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ανάμεσα στις κύριες αξίες στις οποίες βασίζεται το ευρωπαϊκό ιδεώδες, αναφέρονται η ισότητα και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Δεν μπορεί να γίνει λόγος για **πραγματική** τήρηση των δικαιωμάτων αυτών εάν δεν κατοχυρωθούν απτές αλλαγές προς όφελος και των πιο περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων, που υφίστανται τις περισσότερες διακρίσεις, δεδομένου ότι οι διακρίσεις, ο διαχωρισμός και η ατιγαννοφοβία συνιστούν πρόδηλη άρνηση των εν λόγω αξιών.

3.2. Η οικονομική χειραφέτηση των γυναικών Ρομά, καθώς και η τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, που είναι αποδεδειγμένο ότι έχουν επωφελή επίδραση σε πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό και κοινωνιακό επίπεδο, και που πρέπει να κατοχυρώνονται συνταγματικά, προϋποθέτουν την ισότητα δικαιωμάτων μεταξύ ανδρών και γυναικών Ρομά.

3.3. Επί του προκειμένου, η ΕΟΚΕ, σε πλήρη συνέπεια με τις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ⁽⁴⁾, επικροτεί τους στόχους της στρατηγικής πλαίσιο της ΕΕ, εφιστά όμως ειδικότερα την προσοχή στην ανάγκη συνεπούς εφαρμογής, καθώς και στην ανεπαρκή μέχρι στιγμής πρόοδο.

3.4. Επισημαίνει επίσης ότι η ατιγαννοφοβία απαντάται σε όλα σχεδόν τα πεδία δραστηριότητας των κρατών μελών, τόσο στη δημόσια διοίκηση όσο και στους θεσμούς, γεγονός που στερεί τους Ρομά από ισότιμη πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες και τους εμποδίζει να διεκδικούν τα ίσα δικαιώματά τους και την υποχρέωση ίσης μεταχείρισής τους, να συμμετέχουν στη λήψη πολιτικών αποφάσεων σχετικά με τα ζητήματα που τους αφορούν σε αναλογία σύμφωνη με την αναλογία τους επί του συνολικού πληθυσμού, και να προστατεύονται από τις συνέπειες των διακρίσεων. Όλα αυτά ισχύουν σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό για τις γυναίκες Ρομά.

3.5. Προκειμένου να καταρτιστεί απολογισμός των συστηματικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων των γυναικών Ρομά, η ΕΟΚΕ ζητά την εκπόνηση «λευκών βιβλίων», με τη συνδρομή των ανεξάρτητων και αξιόπιστων οργανώσεων της κοινότητας των Ρομά, οι οποίες πρέπει να αναγνωριστούν επίσημα και να κληθούν να δώσουν τη γνώμη τους, ώστε να τεθούν οι βάσεις μιας ιστορικής συμφιλίωσης.

3.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τις ευχαριστίες της στις πολλές γυναίκες Ρομά για την αποφασιστικότητα που επιδεικνύουν σήμερα ή επέδειξαν στο παρελθόν, αγωνιζόμενες γενναία ενάντια στις δομές που εισάγουν διακρίσεις και στη θεσμική βία, και υπέρ της συνύπαρξης σε μια Ευρώπη χωρίς διακρίσεις, με πλήρη ελευθερία.

4. Ειδικά πεδία δημόσιας πολιτικής ⁽⁵⁾

4.1. Εκπαίδευση

4.1.1. Η εκπαίδευση σε χωριστά σχολεία είναι πάντοτε παράνομη και έχει, κατ' ανάγκη, αρνητικά αποτελέσματα. Οι δυσμενείς επιπτώσεις του διαχωρισμού στα σχολεία πλήττουν πιο έντονα τα κορίτσια Ρομά και τους αποκλείουν τις δυνατότητες κοινωνικής κινητικότητας. Συνεπώς, θα πρέπει να αξιοποιηθούν όλα τα νομικά μέσα και όλες οι στοχευμένες ενισχύσεις δημόσιας πολιτικής, και να εξασφαλιστούν οι αναγκαίες πρόσθετες δαπάνες για να δοθεί λύση, σύμφωνα με τις προσδοκίες της ΕΕ, στο χαμηλό επίπεδο

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A12012M%2FTXT>.

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=el>.

⁽³⁾ <http://fra.europa.eu/en/project/2015/eu-midis-ii-european-union-minorities-and-discrimination-survey/publications> (μόνο στα αγγλικά).

⁽⁴⁾ ΕΕ C 248 της 25.8.2011, σ. 16, ΕΕ C 67 της 6.3.2014, σ. 110, ΕΕ C 11 της 15.1.2013, σ. 21.

⁽⁵⁾ Μεταξύ πολλών προτάσεων που έχουν διατυπώσει μέχρι στιγμής η κοινότητα των Ρομά, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που προωθούν τα δικαιώματα των Ρομά, οι επιστημονικοί κύκλοι, οι διεθνείς οργανισμοί και η ΕΟΚΕ, στην παρούσα γνωμοδότηση θα αναφερθούν μόνον εκείνες που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την άσκηση των δικαιωμάτων των γυναικών Ρομά.

εκπαίδευσης στα «χωριστά» σχολεία, το οποίο οφείλεται στις διακρίσεις, ενώ θα πρέπει να υπάρξει και μέριμνα, ώστε τα κορίτσια Ρομά να έχουν επίσης πρόσβαση σε όλες τις συνιστώσες μιας ποιοτικής δημόσιας παιδείας. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να μεριμνήσουν για τη διαθεσιμότητα ανθρώπινων πόρων, κύκλων κατάρτισης και κατάλληλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

4.1.2. Η αβάσιμη διάγνωση νοητικής υστέρησης και ο διαχωρισμός στο σχολείο που πλήττει συχνά τα παιδιά Ρομά πρέπει να θεωρούνται σοβαρότατες παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους. Τέτοιες αξιολογήσεις, που καταστρέφουν το μέλλον τους, θα έπρεπε να εξακριβώνονται τακτικά από ανεξάρτητα ειδικευμένα ιδρύματα. Η διαδικασία εξακριβώσης θα πρέπει να μπορεί να κινηθεί απρόσκοπτα κατόπιν αιτήματος οποιουδήποτε ενδιαφερόμενου μέρους, κατά πρώτο λόγο ενός γονέα ή κηδεμόνα, ή ακόμη και του σχολείου.

4.1.3. Σε περίπτωση υποψίας επανειλημμένων —και δη συστηματικών— εσφαλμένων εκτιμήσεων, με στόχο ή αποτέλεσμα τον διαχωρισμό, θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα, ούτως ώστε τα κράτη μέλη να είναι υποχρεωμένα να διεξαγάγουν το ταχύτερο δυνατόν εμπειρισματομένη έρευνα σχετικά με τα αίτια, να δημοσιεύσουν τα συμπεράσματά της, να τα αξιολογήσουν στα πλαίσια των εθνικών μηχανισμών καταπολέμησης του διαχωρισμού, και να λάβουν τα ενδεδειγμένα νομοθετικά μέτρα και μέτρα εφαρμογής του δικαίου.

4.1.4. Στο μεταξύ, πρέπει να επιδιωχθεί η προσέγγιση του παιδαγωγικού επιπέδου των ειδικών τάξεων προς το επίπεδο της γενικής εκπαίδευσης, ώστε να μην κατανοούν προθύλαμοι παιδαγωγικού θανάτου.

4.1.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά περιορισμό, πάγωμα ή, σε περίπτωση συστηματικών προβλημάτων, απλούστατα ανάκληση των ενωσιακών πόρων για τις χώρες όπου ο διαχωρισμός στην εκπαίδευση δεν μειώνεται ή ακόμη και αυξάνεται. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι, σε τέτοιες περιπτώσεις, οι μηχανισμοί νομικής προστασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 7 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και διαδικασία για το κράτος δικαίου) θα ενεργοποιούνται γρήγορα και αποτελεσματικά.

4.1.6. Προκειμένου να αυξηθούν οι δυνατότητες εκπαίδευσης των γυναικών Ρομά και να μειωθεί ο κίνδυνος πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, είναι σκόπιμο να θεσπιστεί υπέρ τους ένα σύνολο προγραμμάτων κατάρτισης και διαρκούς επιμόρφωσης δεύτερης ευκαιρίας, ώστε να τους παρέχεται πρόσβαση σε κάτι διαφορετικό από τις θέσεις εργασίας που επιδοτούνται από δημόσιες αρχές ή τις θέσεις εργασίας δεύτερης κατηγορίας, δηλωμένες εν μέρει ή άτυπες, που τους στερούν τις δυνατότητες κοινωνικής κινητικότητας.

4.2. Υγεία

4.2.1. Οι γυναίκες Ρομά, που συχνά ζουν σε γκετοποιημένες ή δυσπρόσιτες περιοχές, βρίσκονται συχνά αντιμέτωπες με καταστάσεις απόρριψης, περιφρόνησης, ακόμη και σωματικής και ψυχολογικής βίας, κατά την παροχή υπηρεσιών υγείας. Όσον αφορά την αναπαραγωγική υγεία, γενικά έχουν πολύ περιορισμένη πρόσβαση στα δικαιώματά τους. Η ΕΟΚΕ ζητά από τα κράτη μέλη να δημιουργήσουν και να αξιοποιήσουν κινητές μονάδες, κατάλληλα εξοπλισμένες και επανδρωμένες, προς όφελος των πληθυσμών που ζουν σε συνθήκες διαχωρισμού. Απαιτεί, επίσης, την αναθεώρηση της λειτουργίας των υπηρεσιών που συνδέονται με τη μητρότητα και την εγκυμοσύνη, καθώς και την εφαρμογή των αναγκαίων βελτιώσεων.

4.2.2. Η ΕΟΚΕ αναμένει από τα κράτη μέλη να δώσουν προτεραιότητα στην κατάργηση των σχετικών με την υγεία πρακτικών που παραβαίνουν τους λογικούς δεοντολογικούς κανόνες και τη σχετική νομοθεσία, όταν χρειάζεται δε να κινούν συστηματικά δίκες. Πρέπει να κατοχυρωθούν δωρεάν και εύκολα προσβάσιμα ένδικα μέσα για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων στον τομέα της υγείας, καθώς και ειδικές παροχές που να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των ενδιαφερομένων, όπως η οργάνωση κέντρων ενημέρωσης σχετικά με την υγεία, η κατάρτιση και η τοποθέτηση διαμεσολαβητών υγείας ή η εφαρμογή πρωτοβουλιών δημόσιας υγείας που να περιλαμβάνουν τις γκετοποιημένες ομάδες του πληθυσμού.

4.2.3. Αποτελεί επιτακτική ανάγκη να δεσμευτούν οι κυβερνήσεις σαφώς και δημοσίως υπέρ της αρχής της ισότιμης πρόσβασης σε ιατρική περίθαλψη και της εφαρμογής της στην πράξη, καθώς και υπέρ της καταπολέμησης των πρακτικών που αντιτίθενται στην αρχή αυτή, αλλά και να θεσπίσουν προγράμματα ευαισθητοποίησης όλων των ενδιαφερομένων. Είναι σημαντικό να αναπτυχθούν τα αναγκαία νομοθετικά μέσα ώστε να εξασφαλιστεί η κάλυψη των γυναικών και των παιδιών Ρομά που δεν διαθέτουν βασική ασφάλιση υγείας.

4.3. Εξαναγκασμός σε στέρωση

4.3.1. Σε ορισμένες χώρες όπου, κατά το παρελθόν, διαπράχθηκαν συστηματικές παραβιάσεις των αναπαραγωγικών δικαιωμάτων των γυναικών, και όπου ο εξαναγκασμός σε στέρωση εφαρμόστηκε μαζικά και χρησιμοποιήθηκε ως κρατικό πολιτικό εργαλείο, ο πολιτικός κόσμος δεν έχει καν ζητήσει συγγνώμη ούτε είχε αναλάβει ευθύνες. Και εκεί όπου αυτό έλαβε χώρα, δεν υπήρξε καμία δικαστική ή οικονομική αποζημίωση. Η ΕΟΚΕ προτείνει να καταβάλει ο Ευρωπαίος νομοθέτης κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε, στο πλαίσιο της εναρμόνισης της ευρωπαϊκής ποινικής νομοθεσίας, τα κράτη μέλη να παρατείνουν σημαντικά —ή ακόμη και να καταργήσουν πλήρως— τις προθεσμίες παραγραφής για τέτοιου είδους ποινικά αδικήματα, το περιεχόμενο των οποίων μπορεί να εξομοιωθεί με τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, και να υιοθετήσουν ειδική νομοθεσία ώστε τα θύματα να μπορούν να λάβουν πραγματική αποκατάσταση και οικονομική αποζημίωση.

4.3.2. Θα πρέπει να διαλευκανθεί πλήρως και καλή τη πίστει η κατάσταση, με πλήρη διαφάνεια, ώστε να προωθηθεί η συμφιλίωση και να καταστεί αδύνατη κάθε μελλοντική παράβαση εκ μέρους των δημοσίων αρχών. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ συνιστά να συγκροτηθούν στα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη επιτροπές ανεξάρτητων ιστορικών και, σε συνεργασία με τα θύματα και τους εκπροσώπους τους, να μελετήσουν τις σχετικές παραβάσεις που διαπράχθηκαν στο παρελθόν, και να δημοσιεύσουν τα συμπεράσματά, σε μια διαδικασία συμφιλίωσης της κοινωνίας, σύμφωνα με το παράδειγμα της Σουηδίας με τη σχετική «λευκή βίβλο» που εξέδωσε.

4.4. Απασχόληση

4.4.1. Στην αγορά εργασίας, οι γυναίκες Ρομά αντιμετωπίζουν μια κατάσταση ακόμη χειρότερη απ' ό,τι οι άνδρες της εθνοτικής τους ομάδας. Όλοι οι σχετικοί με την εργασία δείκτες που τις αφορούν βρίσκονται σε τραγικά χαμηλό επίπεδο.

4.4.2. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να λάβουν τα αναγκαία σφαιρικά στοχοθετημένα μέτρα ώστε να προωθήσουν την οικονομική χειραφέτηση των γυναικών Ρομά και να τους προσφέρουν τις αναγκαίες προς τούτο δεξιότητες. Η προώθηση των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας, η θέσπιση προγραμμάτων μικροπιστώσεων και η ελεύθερη και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση στα επιδόματα που συνδέονται με την αγορά εργασίας έχουν ιδιαίτερη σημασία για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

4.4.3. Ο ρόλος των επιχειρηματιών ως δημιουργών απασχόλησης και κείριων παραγόντων της ευημερίας των τοπικών και των περιφερειακών κοινοτήτων έχει αυξηθεί. Η πτυχή αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για τις κοινότητες Ρομά. Στο πλαίσιο των πολιτικών που απευθύνονται στις γυναίκες Ρομά επιχειρηματίες και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), είναι σκόπιμο να ληφθούν ειδικά μέτρα όχι μόνο για τη χειραφέτηση των γυναικών Ρομά, αλλά και για τη στήριξη των πρωτοβουλιών τους που σχετίζονται με έργα που εστιάζουν στην κοινότητά τους και με τη δημιουργία επιχειρήσεων. Δεδομένου ότι στα περισσότερα κράτη μέλη δεν υφίσταται σήμερα τέτοια πολιτική, ειδικά σχεδιασμένη για τις γυναίκες Ρομά, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπάρξει δέσμευση διερεύνησης των δυνατοτήτων που θα μπορούσε να προσφέρει η πολιτική αυτή.

4.4.4. Η ΕΟΚΕ καλεί τις δημόσιες αρχές σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας να οργανώσουν κύκλους κατάρτισης στην αγορά εργασίας, να δημιουργήσουν απασχόληση, καθώς και μορφές επιδοτούμενης απασχόλησης σε επαρκή ποσότητα. Είναι σημαντικό να προβλέψουν οι δημόσιες αρχές επιδοτήσεις των οδοιπορικών εξόδων και ενισχύσεις για διαρκή κατάρτιση και επαγγελματική επιμόρφωση, καθώς και να στηρίζουν —με στοχοθετημένα μέσα δημόσιας πολιτικής— τη δυνατότητα των γυναικών Ρομά που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση να συνδυάζουν οικογενειακή και επαγγελματική ζωή.

4.4.5. Τα κράτη μέλη πρέπει να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να βοηθήσουν τις γυναίκες Ρομά να ξεφύγουν από την ευάλωτη θέση τους στην αγορά εργασίας, καθώς και να εξαλείψουν τις μορφές (σχεδόν) καταναγκαστικής εργασίας, παράτυπης ή παράνομης, της οποίας οι γυναίκες αυτές είναι θύματα.

4.4.6. Προς τούτο, και με δεδομένη τη σημασία που έχει η ένταξη των γυναικών αυτών στην αγορά εργασίας, είναι σημαντικό να οργανωθούν προγράμματα «δεύτερης ευκαιρίας» σε θέματα απασχόλησης και να προβλεφθεί συνδρομή από διαμεσολαβητές, καθώς και επιδότηση των οδοιπορικών εξόδων και ενισχύσεις για κατάρτιση. Ακόμη, απαιτούνται οπωσδήποτε μέτρα για την εξάλειψη των διακρίσεων στον χώρο εργασίας και την ευαισθητοποίηση των επιχειρηματιών.

4.5. Στέγαση, δημόσιες υπηρεσίες

4.5.1. Όταν επικρατούν συνθήκες διαχωρισμού, εκείνοι που υφίστανται περισσότερο τις καταστροφικές επιπτώσεις του διαχωρισμού στην καθημερινή τους ζωή είναι οι γυναίκες και τα παιδιά. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι απαιτείται επίσης να καθιερωθούν, στις περιοχές αυτές, ελάχιστα αποδεκτά πρότυπα στέγασης, δημοσίων υπηρεσιών και υποδομών, τα οποία θα πρέπει να εφαρμόζονται ως θεμελιώδες δικαίωμα, κατά προτίμηση δε να κατοχυρωθούν στο σύνταγμα των κρατών μελών.

4.5.2. Η ΕΟΚΕ προτείνει η ικανοποίηση των σχετικών αναγκών (χάρη στην παροχή π.χ. πόσιμου νερού, ηλεκτρισμού, αποχέτευσης και επεξεργασίας των λυμάτων, ασφαλτόστρωσης των δρόμων, αποκομιδής των απορριμμάτων, προσβασιμότητας στις δημόσιες υπηρεσίες κ.λπ.) να συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση για τη συνέχιση των επενδύσεων στην αστική ανάπτυξη, καθώς και για τη χορήγηση και χρήση των επιδοτήσεων.

4.5.3. Πρέπει να τερμινά τις αδικαιολόγητες και παράνομες διαδικασίες απέλασης και να υπάρξει μέριμνα ώστε οι γυναίκες Ρομά που έχουν υποστεί τέτοιες διαδικασίες να μπορούν να επωφεληθούν από ειδική δικαστική προστασία, διαθέσιμη και προσιτή. Οι γυναίκες που έχουν υποστεί ψυχικά τραύματα από τις αναγκαστικές αυτές απελάσεις πρέπει να μπορούν να αποζημιώνονται.

4.6. Εξάλειψη των δομών βίας

4.6.1. Οι γυναίκες και τα κορίτσια Ρομά είναι ιδιαίτερα ευάλωτες σε καταστάσεις διακρίσεων και διαχωρισμού, καταλήγουν εύκολα δε ως θύματα παραβάσεων και πράξεων βίας. Πλήττονται σε δυσανάλογο βαθμό από όλες τις γνωστές μορφές εκμετάλλευσης και εμπορίας ανθρώπων.

4.6.2. Η ΕΟΚΕ αποδέχεται ότι κάθε μορφή εμπορίας ανθρώπων και βίας κατά των γυναικών Ρομά συνιστούν κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που απαγορεύεται ρητά από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ότι τα κράτη μέλη θα έπρεπε να ενεργήσουν αναλόγως⁽⁶⁾. Πρόκειται για σοβαρά ποινικά αδικήματα, τα οποία ανταποκρίνονται σε μία ζήτηση, τα οποία αποβαίνουν εξαιρετικά επικερδή, υπό πολλές και διαφορετικές μορφές, για το διεθνές οργανωμένο έγκλημα, και στα οποία βρίσκονται εκτεθειμένες οι γυναίκες και τα παιδιά Ρομά σε δυσανάλογο βαθμό.

4.6.3. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι τα κράτη μέλη θα εντάξουν δίχως καθυστερήσεις στο εθνικό ποινικό τους δίκαιο την ποινικοποίηση για τις νέες αυτές μορφές παραβάσεων υπό διαρκή εξέλιξη, και ότι θα λάβουν συντονισμένα και στοχοθετημένα αναγκαστικά μέτρα εναντίον τους, ή ακόμη και ότι θα καταργήσουν, στο μέτρο του δυνατού, τους διαύλους αποκόμισης κέρδους με καταναγκασμό. Χρειάζεται να μελετηθεί το ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο διαπράττονται οι παραβάσεις αυτές, να κατανοηθούν οι καταστάσεις εξαθλίωσης, διακρίσεων και ευπάθειας, και να οργανωθούν με συνέπεια τα μέσα κοινωνικής πολιτικής (στρατηγικά, νομοθετικά, οικονομικά, παιδαγωγικά, ερευνητικά και άλλα) που θα οδηγήσουν στην αντιμετώπισή τους.

4.6.4. Η βία που υφίστανται οι γυναίκες Ρομά μπορεί να προέρχεται τόσο από την κοινωνία στο σύνολό της όσο και από την ίδια την κοινωνική τους ομάδα. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να υπάρξει αποφασιστική δράση ενάντια σε όλες τις μεμονωμένες ή οργανωμένες μορφές βίας, με βάση μια προσέγγιση με επίκεντρο το θύμα, με διαφοροποίηση βάσει του φύλου, που θα λαμβάνει υπόψη την ιδιαίτερα ευάλωτη θέση των γυναικών και των παιδιών και την ειδική προστασία που πρέπει να απολαμβάνουν, και που θα έχει ως γνώμονα τα ανθρώπινα δικαιώματα.

4.6.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, με υπογραφή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προσχώρησε στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, γενικώς γνωστή ως Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (*Istanbul Convention*). Ζητά εντόνως σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ να κυρώσουν την εν λόγω σύμβαση και να προχωρήσουν στην εφαρμογή της, με αποφασιστικότητα και χωρίς επιφυλάξεις, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη έκθεση των γυναικών Ρομά στον τομέα αυτόν.

4.6.6. Εξάλλου, οι γυναίκες και τα κορίτσια Ρομά αποτελούν, σε εξίσου δυσανάλογο βαθμό, στόχο και θύματα εγκλημάτων μίσους, ειδικότερα δε ρητορικής μίσους. Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ενδιαφερομένων προσώπων στη δικαιοσύνη και να οργανωθούν, με τη συνδρομή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, τα μέσα που θα επιτρέπουν τη συνειδητοποίηση για τον εντοπισμό τέτοιου είδους ποινικών αδικημάτων.

4.6.7. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη διεύρυνση του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του προγράμματος JUSTROM —του κοινού προγράμματος του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την κατοχύρωση της πρόσβασης των γυναικών Ρομά στη δικαιοσύνη— και την υλοποίησή του.

4.6.8. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι όλες οι θεσμικές μορφές ατιγγανοφοβίας και διαχωρισμού μπορούν να θεωρηθούν επίσης ως μορφές βίαιων αδικημάτων. Τονίζει ότι είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί προστασία από τέτοιου είδους αδικήματα στις θεσμικές υπηρεσίες που χρηματοδοτούνται από το κράτος (κέντρα προστασίας των παιδιών, κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες υγείας), καθώς και στις κρατικές δομές επιβολής του νόμου και λοιπές συναφείς δομές (αστυνομικές υπηρεσίες, ποινική δικαιοσύνη και σωφρονιστικά ιδρύματα), δεδομένου ότι, σε όλα αυτά τα περιβάλλοντα, η ευάλωτη κατάσταση των γυναικών Ρομά έχει ιδιαίτερη σημασία. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στη σημασία της εξασφάλισης εύκολης και δωρεάν πρόσβασης σε νομική προστασία σε τέτοιες περιπτώσεις.

4.6.9. Η έννοια του καταναγκαστικού πρόωρου γάμου πρέπει να εξισωθεί με μορφή εμπορίας ανθρώπων και σωματεμπορίας στο εθνικό και το διεθνές δίκαιο, και να τύχει της ανάλογης αντιμετώπισης. Το σύνολο των μηχανισμών και των προγραμμάτων πρόληψης και προστασίας που προβλέπονται για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σωματεμπορίας πρέπει να τίθενται στη διάθεση των θυμάτων καταναγκαστικών γάμων παιδιών.

4.7. Ένταξη και συμμετοχή

4.7.1. Οι γυναίκες Ρομά έχουν ελάχιστες δυνατότητες ανάπτυξης και αξιολόγησης των πολιτικών που θα μπορούσαν να επηρεάσουν το μέλλον τους. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, σύμφωνα με την αρχή «τίποτα για εμάς χωρίς εμάς» (*«nothing about us without us»*), αποτελεί επιτακτική ανάγκη να κληθούν οι γυναίκες Ρομά να συμμετάσχουν, σε κατάλληλη κλίμακα, στον σχεδιασμό, τον προγραμματισμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση οποιουδήποτε προγράμματος αφορά εκείνες ή τις κοινωνικές τους ομάδες. Η ΕΟΚΕ προτείνει η συμμετοχή των γυναικών Ρομά να αντιστοιχεί τουλάχιστον σε πλειοψηφία για τα προγράμματα που απευθύνονται ειδικά στις γυναίκες Ρομά, και τουλάχιστον σε 30 % για τα προγράμματα που απευθύνονται στις κοινότητες Ρομά. Θα πρέπει να σχεδιαστεί ένα σύστημα αξιολόγησης για τον υπολογισμό των αναλογιών αυτών.

4.7.2. Η ΕΟΚΕ προτείνει τα εν λόγω ποσοστά συμμετοχής να εφαρμοστούν κατά τρόπο επαληθεύσιμο στους οργανισμούς που είναι αρμόδιοι για τις εθνικές και τις περιφερειακές πολιτικές ένταξης (εθνικά, περιφερειακά και νομαρχιακά συντονιστικά συμβούλια, επιτροπές καταπολέμησης του διαχωρισμού κ.λπ.).

⁽⁶⁾ Άρθρο 5 παράγραφος 3 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.7.3. Καλεί τις κυβερνήσεις και τις αρχές να ανοίξουν έναν πραγματικό πολιτικό διάλογο ουσίας με τους εκπροσώπους των γυναικών Ρομά σε όλα τα επίπεδα οργάνωσης της κοινωνίας και να θεσπίσουν τις θεσμικές δομές του διαλόγου αυτού. Προς τον σκοπό αυτόν, η ΕΟΚΕ συνιστά να συγκροτηθούν ειδικοί νομικοί φορείς —όπως π.χ. γυναικείες επιτροπές στις εθνικές πλατφόρμες για τους Ρομά—, εντός των οποίων οι γυναίκες Ρομά θα μπορούν να εξασφαλίζουν στοχοθετημένη εκπροσώπηση, ή να θεσπιστεί ανεξάρτητος διαμεσολαβητής για τις γυναίκες Ρομά.

4.7.4. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η άποψη των γυναικών Ρομά συχνά απουσιάζει, ή εκπροσωπείται άκρως ελλιπώς, τόσο στη σημερινή ευρωπαϊκή στρατηγική πλαίσιο όσο και στις εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά. Θα πρέπει να δοθεί πολύ μεγαλύτερη προσοχή στην άποψη των εκπροσώπων των γυναικών Ρομά, όχι μόνο ως προς τις διαδικασίες για την περίοδο μετά το 2020, αλλά και ως προς τη χάραξη των μελλοντικών στρατηγικών κοινωνικής ένταξης.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ισότητα των φύλων στις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας»

(Διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αίτησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου)

(2019/C 110/05)

Εισηγήτρια: η κα **Helena DE FELIPE LEHTONEN**

Διαβούλευση	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 3.5.2018
Νομική βάση	Άρθρο 29, παράγραφος 1, του Εσωτερικού Κανονισμού
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	ΗΗ/ΜΜ/ΕΕΕΕ
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	7.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	151/2/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Για να βελτιωθεί η ισότητα των φύλων στις αγορές εργασίας, η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να καταρτιστεί μια **ολοκληρωμένη και φιλόδοξη ευρωπαϊκή στρατηγική** για την αντιμετώπιση των συστημικών και διαρθρωτικών εμποδίων που θα οδηγήσει σε κατάλληλες πολιτικές, μέτρα και προγράμματα χρηματοδότησης της ΕΕ για τη βελτίωση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών, ενισχύοντας έτσι «την αύξηση της οικονομικής ανεξαρτησίας επί ίσοις όροις για γυναίκες και άνδρες». Αυτό θα συνέβαλε επίσης στην υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

1.2. Η παρούσα γνωμοδότηση επαναλαμβάνει την ανάγκη **περαιτέρω αντιμετώπισης ορισμένων προκλήσεων που έχουν ήδη διαπιστωθεί**, όπως το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων και η ισορροπία μεταξύ επαγγελματικού και οικογενειακού βίου, και για τις οποίες η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκδώσει γνωμοδοτήσεις ⁽¹⁾.

1.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για την αντιμετώπιση του επίμονου μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων. Υποστηρίζει δε πλήρως τους στόχους του Διεθνούς Συνασπισμού για την ισότητα των αμοιβών (EPIC) που αποβλέπουν στη γεφύρωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων έως το 2030. Εκφράζει τη λύπη της για το χαμηλό ποσοστό εφαρμογής της σύστασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2014 για τη διαφάνεια των αμοιβών και προτρέπει τα κράτη μέλη και την ΕΕ να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να επιταχυνθεί η εφαρμογή της.

1.4. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η διαφάνεια των αμοιβών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων ⁽²⁾. Συνιστά την εισαγωγή ουδέτερων ως προς το φύλο συστημάτων αμοιβών ως μέσο προώθησης μιας αμερόληπτης προσέγγισης για τις αποδοχές και τις προσλήψεις.

1.5. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι είναι αναγκαίο να ενισχυθούν τα μέτρα για τη μείωση του οριζόντιου διαχωρισμού με βάση το φύλο στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την αγορά εργασίας. Θα πρέπει να διοργανωθούν εκστρατείες ευαισθητοποίησης και να ληφθούν άλλα μέτρα με σκοπό την αντιμετώπιση των στερεοτύπων των φύλων και του διαχωρισμού στις επιλογές εκπαίδευσης, κατάρτισης και σταδιοδρομίας, κάνοντας πλήρη χρήση των νέων τεχνολογιών. Η βελτίωση των αμοιβών και των συνθηκών εργασίας στους γυναικοκρατούμενους τομείς θα μπορούσε να ενθαρρύνει την είσοδο περισσότερων ανδρών στα σχετικά επαγγέλματα.

⁽¹⁾ ΕΕ C 129 της 11.4.2018, σ. 44, ΕΕ C 262 της 25.7.2018, σ. 101.

⁽²⁾ ΕΕ C 129 της 11.4. 2018, σ. 44.

1.6. Θα πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για την ένταξη στην αγορά εργασίας και τη χειραφέτηση των γυναικών που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, λαμβάνοντας υπόψη μια διατομεακή προσέγγιση ⁽³⁾.

1.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προσπάθειες που καταβάλλει η Επιτροπή για τη στενότερη παρακολούθηση της παιδικής μέριμνας και της μακροχρόνιας φροντίδας στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, πράγμα το οποίο θα πρέπει να παραμείνει ως προτεραιότητα μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της εγκαινίασης νέας διαβούλευσης με τα κράτη μέλη σχετικά με τους στόχους της Βαρκελώνης του 2002 για την παιδική μέριμνα, με σκοπό να καταστούν οι στόχοι πιο φιλόδοξοι και να επεκταθεί η προσέγγιση στη φροντίδα και άλλων εξαρτώμενων ατόμων.

1.8. Η ΕΟΚΕ καλεί το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να εισαγάγουν **νέους και επαρκείς δείκτες** στα μελλοντικά ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία ώστε να παρακολουθείται καλύτερα η οικονομική συνεισφορά της ΕΕ στις διάφορες υπηρεσίες φροντίδας και στην ισότητα των φύλων.

1.9. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση «ΕΚΤ+» εντός του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για την περίοδο 2021-2027, η οποία αποσκοπεί στη στήριξη της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και στην προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας μέσω μέτρων για τη βελτίωση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και την πρόσβαση σε υπηρεσίες παιδικής μέριμνας και άλλες υπηρεσίες φροντίδας. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ είναι επίσης της γνώμης ότι τα κονδύλια της ΕΕ θα πρέπει να χορηγούνται με επίδειξη μεγαλύτερης ευαισθησίας στη διάσταση του φύλου, καθώς και ότι η ισότητα των φύλων θα πρέπει να είναι αυτοτελής στόχος και να αποφευχθεί η συγχώνευση των στόχων της ισότητας των φύλων, της εξάλειψης των διακρίσεων και της καταπολέμησης του ρατσισμού.

1.10. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης το πρόγραμμα InvestEU για την περίοδο 2021-2027, το οποίο στηρίζει τις επενδύσεις σε κοινωνικές υποδομές. Η ΕΟΚΕ καλεί το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να υποστηρίξουν σθεναρά τη νέα αυτή ευκαιρία για την ενεργοποίηση των απαραίτητων επενδύσεων στην παιδική μέριμνα (καθώς και στη φροντίδα μετά το σχολείο).

1.11. Η γυναικεία επιχειρηματικότητα υστερεί και πρέπει να ενισχυθεί προκειμένου να αξιοποιηθεί το τεράστιο δυναμικό της ψηφιακής οικονομίας και της τεχνολογικής καινοτομίας. Πρέπει επίσης να βελτιωθεί η πρόσβαση σε χρηματοδότηση και να διευκολυνθεί η μετάβαση μεταξύ των εργασιακών καθεστώτων.

2. Ιστορικό και προκλήσεις

2.1. Με την εκπόνηση της παρούσας γνωμοδότησης, η ΕΟΚΕ ανταποκρίνεται στο αίτημα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την κατάρτιση διερευνητικής γνωμοδότησης σχετικά με την ισότητα των φύλων στις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας. Κατόπιν αιτήματος του Κοινοβουλίου, η παρούσα γνωμοδότηση εξετάζει τον αντίκτυπο των μέτρων που περιγράφονται στη σύσταση της Επιτροπής σχετικά με την **ενίσχυση της αρχής της ισότητας της αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών μέσω της διαφάνειας** και την ανάγκη ανάληψης περαιτέρω δράσης για την αντιμετώπιση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων.

2.2. Τα άρθρα 2 και 3 παράγραφος 3 της ΣΕΕ, καθώς και ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναγνωρίζουν ότι το δικαίωμα στην ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών συνιστά μία από τις θεμελιώδεις αξίες της Ένωσης και, ως εκ τούτου, αποτελεί σημαντικό καθήκον. Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων κατοχυρώνει την ισότητα των φύλων και το δικαίωμα ίσης αμοιβής για εργασία ίσης αξίας ως μία από τις 20 βασικές αρχές για τη δίκαιη και εύρυθμη λειτουργία των αγορών εργασίας και των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας.

2.3. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη προωθούν την ισότητα των φύλων στην αγορά εργασίας μέσω ενός συνδυασμού νομοθετικών και μη νομοθετικών μέσων, συστάσεων, πολιτικής καθοδήγησης και οικονομικής στήριξης. Στο πλαίσιο της στρατηγικής δέσμευσης της υπέρ της ισότητας των φύλων για την περίοδο 2016-2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιβεβαίωσε τις προτεραιότητες που πρέπει να αντιμετωπιστούν: οικονομική ανεξαρτησία επί ίσοις όροις για γυναίκες και άνδρες, ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας και ισότητα στη λήψη αποφάσεων, αξιοπρέπεια, ακεραιότητα και τερματισμός της βίας λόγω φύλου, καθώς και προώθηση της ισότητας των φύλων πέρα από την ΕΕ.

2.4. Το 2017, το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών εξακολούθησε να αυξάνεται με αργό αλλά σταθερό ρυθμό, αντίστοιχο με εκείνο των ανδρών, και έφτασε σε επίπεδα ρεκόρ ύψους 66,5 %, έναντι 78,1 % για τους άνδρες. Ωστόσο, το χάσμα μεταξύ των φύλων στον τομέα της απασχόλησης παρέμεινε αμετάβλητο από το 2013 στις 11,5 εκατοστιαίες μονάδες. Επιπλέον, είναι απίθανο να επιτευχθεί ο στόχος της ΕΕ, ο οποίος προβλέπει ότι έως το 2020 το ποσοστό απασχολησιμότητας γυναικών και ανδρών θα πρέπει να ανέρχεται σε 75 %. Η βαθμολογία του Δείκτη Ισότητας των Φύλων (Gender Equality Index) αυξήθηκε από 62 μονάδες το 2005 σε 65 μονάδες το 2012, όμως μόνο σε 66,2 μονάδες το 2015, εν μέρει εξαιτίας της κρίσης. Σε ορισμένα κράτη μέλη, τα μέτρα για την αντιμετώπιση της κρίσης δεν έλαβαν επαρκώς υπόψη τον αρνητικό αντίκτυπο στην ισότητα των φύλων.

⁽³⁾ ΕΕ C 367 της 10.10. 2018, σ. 20.

2.5. Παρά τη γενική πρόοδο ως προς την ισότητα των φύλων στις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας, εξακολουθούν να υφίστανται ανισότητες μεταξύ γυναικών και ανδρών. Ο οριζόντιος και ο κάθετος διαχωρισμός αποτελούν σημαντικούς παράγοντες που συμβάλλουν στο μη διορθωμένο χάσμα των φύλων ως προς τις ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές, το οποίο σήμερα ανέρχεται σε περίπου 16 %. Το χάσμα επιδεινώνεται τόσο από την υπεροχή των γυναικών σε θέσεις εργασίας μερικής απασχόλησης και σε χαμηλότερα αμειβόμενους τομείς όσο και από την υψηλότερη συμμετοχή των γυναικών σε συστήματα γονικής άδειας τα οποία οδηγούν σε διακοπές της σταδιοδρομίας, σε επιβράδυνση της εξέλιξης της σταδιοδρομίας και σε μείωση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων.

2.6. Το σημερινό χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων αντιπροσωπεύει σημαντική οικονομική και κοινωνική ζημία για την ΕΕ και υπολογίζεται σε 370 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως. Με τη δημογραφική πρόκληση και τη συρρίκνωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, η Ευρώπη πρέπει να αξιοποιήσει πλήρως το δυναμικό όλων των γυναικών στην αγορά εργασίας, λαμβάνοντας υπόψη τις διασταυρούμενες πτυχές της φυλής, της εθνοτικής καταγωγής, της κοινωνικής τάξης, της ηλικίας, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της εθνικότητας, της θρησκείας, του φύλου, της αναπηρίας, του καθεστώτος πρόσφυγα ή μετανάστριας, οι οποίες μπορεί να θέτουν ιδιαίτερα εμπόδια όσον αφορά τη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας.

2.7. Ενώ οι γυναίκες τείνουν να απασχολούνται κατά κύριο λόγο σε θέσεις εργασίας χαμηλότερης αμοιβής και χαμηλότερης ειδίκευσης και σε τομείς όπως η υγειονομική περίθαλψη, οι κοινωνικές υπηρεσίες, η εκπαίδευση, η δημόσια διοίκηση και η λιανική πώληση, οι άνδρες εκπροσωπούνται περισσότερο στους τομείς της μηχανικής, των κατασκευών και των μεταφορών. Η έλλειψη ανδρών σε επαγγέλματα στους τομείς της εκπαίδευσης, της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών αυξάνεται και ενισχύεται από την απουσία προτύπων ρόλων και από τις συχνά λιγότερο ελκυστικές συνθήκες εργασίας και αμοιβές. Το ίδιο ισχύει και για τις γυναίκες οι οποίες υποεκπροσωπούνται σε επαγγέλματα στους τομείς της επιστήμης, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (STEM/sciences, technology, engineering and mathematics). Το 2016, μόνο το 17 % των ειδικών στον τομέα των ΤΠΕ στην ΕΕ ήταν γυναίκες.

2.8. Ενώ η νέα νομοθεσία της ΕΕ βρίσκεται υπό εξέταση στο Συμβούλιο της ΕΕ (οδηγία σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής), οι γυναίκες εξακολουθούν να πλήττονται από την «ποινή της μητρότητας» στην εργασία, μεταξύ άλλων κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και μετά τον τοκετό, πράγμα που εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα σε πολλά κράτη. Το χάσμα στην απασχόληση είναι ιδιαίτερα μεγάλο για τις μητέρες και τις γυναίκες με ευθύνες παροχής φροντίδας. Το 2016, περισσότερο από το 19 % των μη ενεργών γυναικών ήταν αδρανείς επειδή έπρεπε να φροντίζουν παιδιά ή ενήλικες. Κατά μέσο όρο, το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών με παιδιά κάτω των 6 ετών είναι χαμηλότερο κατά 9 % από εκείνο των γυναικών χωρίς παιδιά, διαφορά η οποία φθάνει σε ποσοστό έως και 30 % σε ορισμένες χώρες.

2.9. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί σοβαρά για την έκταση του προβλήματος της σεξουαλικής παρενόχλησης που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στον χώρο εργασίας, καθώς και για το γεγονός ότι η παρενόχληση στον κυβερνοχώρο εις βάρος των γυναικών διαδίδεται ευρέως. Υπενθυμίζει την ανάγκη καλύτερης εφαρμογής της οδηγίας 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽⁴⁾ που απαγορεύει την παρενόχληση και τις διακρίσεις στον χώρο εργασίας⁽⁵⁾.

2.10. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης να ληφθούν γενικευμένα και συγκεκριμένα μέτρα για τις γυναίκες που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες διότι αντιμετωπίζουν συχνά μεγαλύτερες δυσκολίες κατά την είσοδό τους στην αγορά εργασίας. Υπογραμμίζει την ανάγκη διατομεακής προσέγγισης, προκειμένου να αυξηθούν οι ευκαιρίες στην αγορά εργασίας για τις γυναίκες που βρίσκονται αντιμέτωπες με πολλαπλές μορφές διακρίσεων.

2.11. Η γυναικεία επιχειρηματικότητα εξακολουθεί να μην είναι επαρκώς ανεπτυγμένη. Οι γυναίκες συνιστούν το 52 % του συνόλου του ευρωπαϊκού πληθυσμού, όμως μόνο το 34,4 % των αυτοαπασχολούμενων στην ΕΕ και το 30 % των επιχειρηματιών νεοσύστατων επιχειρήσεων είναι γυναίκες. Οι αυτοαπασχολούμενες γυναίκες είναι λιγότερο εύπορες από τους αυτοαπασχολούμενους άνδρες. Το 76,3 % των αυτοαπασχολούμενων γυναικών στην ΕΕ των 28 είναι ανεξάρτητες χωρίς υπαλλήλους, σε σύγκριση με το 69 % των ανδρών. Συνεπώς, οι άνδρες είναι συχνότερα ιδιοκτήτες επιχειρήσεων με εργαζομένους, ενώ οι γυναίκες είναι περισσότερο αυτοαπασχολούμενες χωρίς εργαζομένους, με υψηλότερο κίνδυνο χαμηλού εισοδήματος. Η γυναικεία δημιουργικότητα και το επιχειρηματικό δυναμικό αποτελούν αναξιοποίητη πηγή οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης που πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω για τη δημιουργία επιτυχημένων επιχειρήσεων.

2.12. Η εργασία μερικής απασχόλησης μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο για την ενίσχυση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής ανδρών και γυναικών. Ωστόσο, οι γυναίκες εργάζονται συχνότερα με μερική απασχόληση σε σχέση με τους άνδρες (αντιπροσωπεύοντας ποσοστό πάνω από το 70 % των μερικώς απασχολούμενων), έχει δε καταγραφεί αύξηση στις χαμηλότερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας (λιανικό εμπόριο, καθαρισμός και παροχή βοήθειας). Τα επίπεδα ακούσιας

⁽⁴⁾ ΕΕ L 204 της 26.7.2006, σ. 23

⁽⁵⁾ ΕΕ C 351 της 15.11.2012, σ. 12, ΕΕ C 242 της 23.7.2015, σ. 9, ΕΕ C 367 της 10.10.2018, σ. 20.

μερικής απασχόλησης τόσο των γυναικών όσο και των ανδρών εξακολουθούν να προκαλούν ανησυχία. Ο στόχος για απασχόληση σε ποσοστό 75 % της στρατηγικής ΕΕ 2020 μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής που θα αποτελείται από ένα συνεκτικό συνδυασμό πολιτικών και μέτρων για την προώθηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, για ποιοτικές θέσεις εργασίας, για τη διασφάλιση ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση, καθώς και για την ενδυνάμωση της ισόρροπης κατανομής των ευθυνών φροντίδας μεταξύ των γονέων και των φροντιστών άλλων εξαρτωμένων συγγενών.

3. Τομείς για περαιτέρω δράση με στόχο την επίτευξη ισότητας των φύλων στις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας

3.1. Εξέταση της διαφάνειας των αμοιβών για τη γεφύρωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων

3.1.1. Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων είναι ένα από τα πιο επίμονα εμπόδια στα οποία προσκρούει τόσο η ισότητα των φύλων στις αγορές εργασίας και στην κοινωνία όσο και η οικονομική ανάπτυξη. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τον Διεθνή Συνασπισμό για την ισότητα των αμοιβών (Equal Pay International Coalition — EPIC), μιας παγκόσμιας πρωτοβουλίας η οποία τελεί υπό την αιγίδα της ΔΟΕ, της Μονάδας των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες (HE Γυναίκες) και του ΟΟΣΑ και περιλαμβάνει τη συμμετοχή κυβερνήσεων, εργοδοτών, συνδικαλιστικών οργανώσεων και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών, με στόχο τη γεφύρωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων έως το 2030. Η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να ενισχύσει τη δράση της προκειμένου να διασφαλίσει ότι το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων θα έχει γεφυρωθεί στην ΕΕ έως το 2030.

3.1.2. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τις συστάσεις της σχετικά με το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων⁽⁶⁾. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει επίσης ότι η αναδιατυπωμένη οδηγία 2006/54/ΕΚ για την ισότητα των φύλων και η σύσταση 2014/124/ΕΕ της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη σχετικά με την ενίσχυση της αρχής της ισότητας της αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών έχουν συμβάλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων και παραμένουν σε ισχύ. Εντούτοις, απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες. Η έκθεση της Επιτροπής του 2013 σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2006/54/ΕΚ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η πρακτική εφαρμογή των διατάξεων για την ισότητα των αμοιβών στα κράτη μέλη είναι ένας από τους πλέον προβληματικούς τομείς της οδηγίας.

3.1.3. Ο EPIC δήλωσε ότι η έλλειψη διαφάνειας ως προς τις αμοιβές επηρεάζει σημαντικά τις μισθολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών και ότι η αύξηση της διαφάνειας των αμοιβών μπορεί να συμβάλει στη μείωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων. Η διαφάνεια των αμοιβών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση ενδεχόμενων μισθολογικών διακρίσεων. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί για το χαμηλό ποσοστό εφαρμογής της σύστασης της Επιτροπής του 2014 για τη διαφάνεια των αμοιβών. Αν και τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν λάβει ορισμένα μέτρα για την αύξηση της διαφάνειας των αμοιβών, στο ένα τρίτο των κρατών μελών τέτοιου είδους μέτρα απουσιάζουν εντελώς. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να επιταχύνουν την εφαρμογή της σύστασης, για παράδειγμα, προβλέποντας τη δυνατότητα των ατόμων να ζητούν πληροφορίες σχετικά με τα επίπεδα αμοιβών ή τη δυνατότητα των εργοδοτών σε επιχειρήσεις των οποίων το μέγεθος πρέπει να καθοριστεί να υποβάλλουν εκθέσεις ή να διεξάγουν ελέγχους σχετικά με τις αμοιβές, διότι κάτι τέτοιο θα προωθούσε μια δίκαιη προσέγγιση όσον αφορά τις προσλήψεις και τις αμοιβές. Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η ανάγκη πλήρους σεβασμού της ιδιωτικής ζωής (των δεδομένων) των εργαζομένων και των γενικών εργασιακών σχέσεων.

3.1.4. Για να εφαρμοστεί η αρχή της ισότητας των αμοιβών και να καλυφθεί το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων, υπάρχει ανάγκη βελτίωσης των συνεργιών μεταξύ των διαφόρων διαθέσιμων μέτρων. Μεταξύ αυτών, ενθαρρύνεται θερμά η εισαγωγή ουδέτερων ως προς το φύλο συστημάτων αμοιβών, δεδομένου ότι αυτά ενθαρρύνουν μια αμερόληπτη προσέγγιση όσον αφορά τις προσλήψεις και τις αμοιβές.

3.1.5. Οι κοινωνικοί εταίροι είναι στην καλύτερη δυνατή θέση προκειμένου να επανεκτιμήσουν την αξία των δεξιοτήτων και των επαγγελματών. Ο κοινωνικός διάλογος και οι συλλογικές διαπραγματεύσεις συμβάλλουν καθοριστικά στην επίτευξη αυτού του στόχου και στη γεφύρωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων.

3.1.6. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το μισθολογικό χάσμα αντιμετωπίζεται επίσης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Το 2017, το ζήτημα του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων επισημάνθηκε στις εκθέσεις ανά χώρα ενόψει των κρατών μελών. Σε 12 κράτη μέλη υποβλήθηκαν ειδικές ανά χώρα συστάσεις που εστιάζονται στις επενδύσεις σε εγκαταστάσεις παιδικής μέριμνας και σε φορολογικά αντικίνητρα, καθώς και σε άλλα μέτρα που σχετίζονται με το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 262 της 25.7. 2018, σ. 101.

3.1.7. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τις ασυναιδήτες προκαταλήψεις ή στην ενίσχυση του μισθολογικού χάσματος κατά τις προσλήψεις ή τις προαγωγές. Σημαντική για τη μείωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων είναι και η παροχή στήριξης από επιχειρηματικές οργανώσεις, παράλληλα με τη συνεργασία μεταξύ κοινωνικών εταίρων, αρχών και φορέων για την προώθηση της ισότητας, με σκοπό την εξεύρεση κατάλληλων λύσεων.

3.2. Εκπαίδευση, διαχωρισμός και στερεότυπα

3.2.1. Ο συνεχής οριζόντιος διαχωρισμός στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την αγορά εργασίας, λόγω των στερεοτύπων και των φραγμών στην αγορά εργασίας, πρέπει να **αντιμετωπιστεί** από την πρώιμη παιδική ηλικία και ένθεν. Υπάρχει ισχυρή σύνδεση μεταξύ του διαχωρισμού αυτού και του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων. Η τάση υποβάθμισης ορισμένων επαγγελμάτων, μεταξύ άλλων και σε ηγετικές θέσεις, θα πρέπει να επισημαίνεται με μεγαλύτερη σαφήνεια. Η βελτίωση των αμοιβών και των συνθηκών εργασίας στους γυναικοκρατούμενους τομείς θα μπορούσε να αποτελέσει κίνητρο για την απασχόληση περισσότερων ανδρών στα σχετικά επαγγέλματα, συμβάλλοντας έτσι στην αντιμετώπιση του ζητήματος του διαχωρισμού των επαγγελμάτων βάσει του φύλου.

3.2.2. Παρά τις υψηλότερες επιδόσεις των γυναικών στην εκπαίδευση, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν πολυάριθμα εμπόδια στη σταδιοδρομία τους σε ορισμένους τομείς όπου κυριαρχούν οι άνδρες, όπως οι ΤΠΕ. Αν και ορισμένα κορίτσια επιλέγουν σπουδές στους τομείς STEM, μόνο το 10 % των γυναικών σταδιοδρομούν κατόπιν σε αυτούς τους τομείς. Απαιτείται να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην αντιμετώπιση του διαχωρισμού και των στερεοτύπων στην εκπαίδευση και στη βελτίωση της προώθησης του εν λόγω τομέα μεταξύ των γυναικών.

3.2.3. Η έλλειψη ανδρών στους τομείς της εκπαίδευσης, της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών προσλαμβάνει ανησυχητικές διαστάσεις. Η ΕΟΚΕ ζητεί να διοργανωθούν εκστρατείες ευαισθητοποίησης και να προαχθούν τα πρότυπα ρόλων σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ενθάρρυνση της σταδιοδρομίας στους τομείς των ΤΠΕ και STEM για τις γυναίκες και στους τομείς της εκπαίδευσης, της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών για τους άνδρες.

3.3. Υπηρεσίες παροχής φροντίδας για την ενίσχυση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής

3.3.1. Ο συνδυασμός της εργασιακής, ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής αποτελεί μία από τις κυριότερες προκλήσεις για τους γονείς και άλλα άτομα που επωμίζονται με ευθύνες φροντίδας. Οι γυναίκες πλήττονται δυσανάλογα, καθώς φέρουν γενικά την ευθύνη για τη φροντίδα εξαρτώμενων συγγενών. Η επίτευξη καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής είναι ιδιαίτερα δύσκολη για τα μονογονεϊκά νοικοκυριά και τα άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες. Η ΕΟΚΕ επικρότησε την πρωτοβουλία της Επιτροπής για την αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας γονέων με παιδιά και την αρωγή τους για την επίτευξη καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής.

3.3.2. Η κατανομή της γονικής ευθύνης και άλλων ευθυνών φροντίδας αποτελεί σημαντικό στόχο για την ισότιμη συμμετοχή στην αγορά εργασίας⁽⁷⁾. Τα ποσοστά λήψης άδειας πατρότητας και γονικής άδειας από τους πατέρες είναι γενικά χαμηλά και αυτοί λαμβάνουν συνήθως άδεια μόνον όταν είναι αμειβόμενη. Κρίνεται σημαντικό να ληφθούν μέτρα που θα ενθαρρύνουν τους άνδρες να ασχολούνται περισσότερο με την οικογενειακή ζωή, εξετάζοντας παράλληλα τις πιθανές δαπάνες και τις οργανωτικές προσπάθειες για τις επιχειρήσεις, ιδιαίτερα δε για τις μικρές και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις.

3.3.3. Δεδομένου ότι οι ευθύνες παροχής φροντίδας αποτελούν ένα από τα κύρια αίτια της χαμηλής συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, οι στόχοι της Βαρκελώνης είναι μεν καθοριστικής σημασίας, δεν έχουν όμως επιτευχθεί επαρκώς. Τα στοιχεία καταδεικνύουν θετική συσχέτιση μεταξύ των εγκαταστάσεων παιδικής μέριμνας και του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι, εδώ και περισσότερα από 15 χρόνια μετά την έγκρισή τους, μόνο ένας πολύ περιορισμένος αριθμός χωρών πέτυχε τους στόχους της Βαρκελώνης. Απειθύνει έκκληση για ενδεχόμενη αναθεώρηση προκειμένου να τεθούν πιο φιλόδοξοι στόχοι ως κίνητρο για την προώθηση της ισότητας των φύλων.

Η οικονομική προσιτότητα και η προσβασιμότητα των υπηρεσιών παιδικής μέριμνας και άλλων υπηρεσιών φροντίδας εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση, ειδικά για τις οικογένειες με χαμηλότερο εισόδημα. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να υπάρχει ένας καλός συνδυασμός ποιοτικών δημόσιων και ιδιωτικών εγκαταστάσεων παροχής φροντίδας. Επιπροσθέτως, οι ώρες λειτουργίας των εγκαταστάσεων παιδικής μέριμνας παραμένουν πραγματικό εμπόδιο για τους εργαζόμενους γονείς.

(7) ΕΕ C 129 της 11.4. 2018, σ. 44.

3.3.4. Η ΕΟΚΕ εφιστά επίσης την προσοχή στην ανάγκη εξωσχολικών εγκαταστάσεων παροχής φροντίδας για τα παιδιά εργαζόμενων γονέων, οι οποίες θα πρέπει να είναι διαθέσιμες σε χώρες όπου η σχολική ημέρα τελειώνει νωρίς και οι γονείς έχουν την τάση να επιλέγουν εργασία μερικής απασχόλησης ώστε να καλύπτουν το κενό. Θα πρέπει να υπάρχουν περισσότερα διαθέσιμα δεδομένα για να κατανοηθεί η έκταση και οι συνέπειες αυτού του διαρθρωτικού προβλήματος ως προς την ισότητα των φύλων στην αγορά εργασίας.

3.3.5. Η ανάπτυξη του τομέα της παροχής φροντίδας, με σημαντικό αναξιοποίητο δυναμικό απασχόλησης, απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή λόγω τόσο του επίμονου διαχωρισμού βάσει φύλου όσο και των συχνά άσχημων συνθηκών εργασίας και των χαμηλών αμοιβών. Όπως έχει ήδη ζητήσει η ΕΟΚΕ, είναι αναγκαίο να συγκεντρωθούν επαρκή στοιχεία σχετικά με τις διάφορες πτυχές των συστημάτων παροχής φροντίδας επ' αμοιβή και τις προτιμήσεις στην Ευρώπη. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται οι ταχέως αναπτυσσόμενες υπηρεσίες κατ' οίκον φροντίδας και η συγκεκριμένη περίπτωση του εσωτερικού προσωπικού παροχής φροντίδας⁽⁸⁾, μεγάλο μέρος του οποίου χαρακτηρίζεται από κινητικότητα εντός της ΕΕ ή είναι μετανάστες από τρίτες χώρες και αναφέρουν άσχημες συνθήκες εργασίας και αμοιβής. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να υιοθετήσει μια ολοκληρωμένη στρατηγική για τον τομέα της παροχής φροντίδας.

3.3.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προσπάθειες της Επιτροπής για τη στενότερη παρακολούθηση της παιδικής μέριμνας και της μακροχρόνιας παροχής φροντίδας στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και των ειδικών ανά χώρα συστάσεων προς τα κράτη μέλη.

3.4. Χρηματοδότηση της ισότητας των φύλων: πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο

3.4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση «ΕΚΤ+» εντός του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για την περίοδο 2021-2027, η οποία αποσκοπεί στη στήριξη της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, στην ισότητα ευκαιριών και στην αποφυγή διακρίσεων, καθώς και στην προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας μέσω μέτρων για τη βελτίωση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και την πρόσβαση σε υπηρεσίες παιδικής μέριμνας. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη της ΕΕ να εφαρμόσουν τη σύστασή της για το ΕΚΤ+ προς υποστήριξη της ισότητας των φύλων⁽⁹⁾.

3.4.2. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι τα κονδύλια της ΕΕ θα πρέπει να χορηγούνται με επίδειξη μεγαλύτερης ευαισθησίας στη διάσταση του φύλου. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί μήπως η συγχώνευση των στόχων της ισότητας των φύλων, της εξάλειψης των διακρίσεων και της καταπολέμησης του ρατσισμού σε έναν ενιαίο στόχο υπονομεύσει την προβολή τους και την αποσαφήνιση των ποσών που διατίθενται για καθέναν από τους εν λόγω στόχους. Κρίνεται σκόπιμο να εξετασθεί ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης του συγκεκριμένου ζητήματος.

3.4.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη επενδύσεων σε υψηλής ποιότητας, οικονομικά προσιτές και προσβάσιμες υπηρεσίες και εγκαταστάσεις φροντίδας για όλους. Η πρόταση της Επιτροπής για το ΕΚΤ+ αποτελεί βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση με περισσότερες επενδύσεις στην παιδική μέριμνα. Η χρηματοδότηση αυτή θα πρέπει να προωθηθεί περαιτέρω, με βάση τις ορθές πρακτικές που θα συγκεντρώσει η Επιτροπή.

3.4.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης το πρόγραμμα InvestEU στο πλαίσιο του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2021-2027 και την προτεραιότητά του όσον αφορά την τόνωση των επενδύσεων σε κοινωνικές υποδομές, οι οποίες θα μπορούσαν να έχουν θετικό αντίκτυπο στην ισότητα των φύλων.

3.4.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι δεν υπάρχει επί του παρόντος αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν τα κονδύλια της ΕΕ για τη στήριξη της παροχής υπηρεσιών φροντίδας. Αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί στα επόμενα προγράμματα χρηματοδότησης με την εισαγωγή κατάλληλων δεικτών για τα κράτη μέλη στα μελλοντικά διαρθρωτικά ταμεία, συμπεριλαμβανομένου του ΕΚΤ+, με στόχο τη βελτίωση της παρακολούθησης της χρηματοδοτικής συνεισφοράς της ΕΕ στις διάφορες υπηρεσίες φροντίδας και στην ισότητα των φύλων.

3.5. Φορολογικά συστήματα και συστήματα παροχών

3.5.1. Τα διαθέσιμα στοιχεία καταδεικνύουν ότι οι γυναίκες αντιμετωπίζουν συχνά ισχυρά οικονομικά αντικίνητρα όταν εισέρχονται στην αγορά εργασίας ή θέλουν να εργαστούν περισσότερο: ο τρόπος με τον οποίο είναι δομημένα τα συστήματα φορολόγησης και παροχών μπορεί να λειτουργήσει ως αποτρεπτικός παράγοντας για τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας που συνήθως είναι οι γυναίκες. Άμεση συνέπεια αυτού του φαινομένου είναι η καταβολή χαμηλότερων ή μηδενικών εισφορών στα συνταξιοδοτικά συστήματα, γεγονός το οποίο στη συνέχεια οδηγεί σε μείωση των συντάξεων και ακόμη και σε φτώχεια.

⁽⁸⁾ ΕΕ C 487 της 28.12. 2016, σ. 7.

⁽⁹⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+» (ΕΕ C 62 της 15.2. 2019, σ. 165).

3.5.2. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο έχει ήδη τονίσει την ανάγκη προσαρμογής των συστημάτων φορολόγησης και παροχών ώστε να αποφεύγονται ισχυρά αντικίνητρα για όσους επιθυμούν μια θέση εργασίας ή επιδιώκουν να εργαστούν περισσότερο ώστε να συνεισφέρουν το δεύτερο εισόδημα σε ένα νοικοκυριό. Θα χρειαστεί εκ του σύνεγγυς παρακολούθηση των εξελίξεων στα κράτη μέλη.

3.6. Γυναικεία επιχειρηματικότητα

3.6.1. Η επιχειρηματικότητα μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία για την οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών με ποιοτικές θέσεις εργασίας, επιτυχημένη σταδιοδρομία, απαλλαγή των γυναικών από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό και συμβολή σε μια πιο ισορροπημένη εκπροσώπηση των φύλων στη λήψη αποφάσεων. Η γυναικεία επιχειρηματικότητα πρέπει να υποστηριχθεί με τη βελτίωση της πρόσβασης και της ποιότητας των μέτρων κοινωνικής προστασίας⁽¹⁰⁾ και με την ενσωμάτωση της επιχειρηματικής εκπαίδευσης στην εκπαίδευση και κατάρτιση.

3.6.2. Όσον αφορά την αυτοαπασχόληση, οι γυναίκες είναι συχνότερα ανεξάρτητες χωρίς υπαλλήλους και αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας στην εργασία, ενώ υπάρχουν περισσότεροι άνδρες μεταξύ των ιδιοκτητών εταιρειών με εργαζομένους. Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν επίσης περισσότερα διαρθρωτικά εμπόδια όσον αφορά την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, τα στερεότυπα και την έλλειψη εμπιστοσύνης. Τα εμπόδια αυτά πρέπει να αρθούν. Η καθοδήγηση από επιχειρηματικούς агγέλους και η καθιέρωση νέων μορφών χρηματοδότησης μπορούν να αποδειχθούν χρήσιμα εργαλεία. Τα υφιστάμενα δίκτυα σε επιχειρηματικές οργανώσεις θα πρέπει να προωθηθούν και να διαδοθούν πιο ενεργά.

3.7. Ψηφιακή οικονομία

3.7.1. Οι αλλαγές στην αγορά εργασίας λόγω της παγκοσμιοποίησης, των τεχνολογικών εξελίξεων και της δημογραφικής αλλαγής προσφέρουν νέες προοπτικές τόσο για τους εργαζόμενους όσο και για τους επιχειρηματίες. Οι αναδυόμενοι και οι αναπτυσσόμενοι τομείς (π.χ. ΠΠΕ, πράσινη οικονομία, βιομηχανία 4.0, ηλεκτρονικό εμπόριο) μπορούν να προσφέρουν πολλές ευκαιρίες για τις γυναίκες σε ικανοποιητικά αμειβόμενες θέσεις εργασίας. Η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει επίσης το πρόβλημα του ψηφιακού χάσματος μεταξύ των φύλων, το οποίο θέτει μια σειρά από προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Διατύπωσε επίσης συστάσεις για την αντιμετώπιση των ανισορροπιών σε σχέση με τα εκπαιδευτικά συστήματα και την αγορά εργασίας⁽¹¹⁾.

3.7.2. Για να διασφαλιστεί ότι οι γυναίκες και οι άνδρες μπορούν να δραστηριοποιηθούν με εμπιστοσύνη στην ψηφιακή οικονομία, υπάρχει ανάγκη μεγαλύτερης σαφήνειας του καθεστώτος σε εθνικό επίπεδο όσον αφορά τα δικαιώματα, τα δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης και τις υποχρεώσεις τόσο στον χώρο εργασίας όσο και στις συμβάσεις Β2Β. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση θα πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο των στρατηγικών για την προώθηση των ΠΠΕ, των τομέων STEM και των πράσινων επαγγελματικών ειδικοτήτων για τις γυναίκες και η διάσταση του φύλου θα πρέπει να ενσωματωθεί στη στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά.

3.8. Ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ όλων των φορέων

3.8.1. Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στη διαπραγμάτευση συλλογικών συμβάσεων είναι ένα σημαντικό μέσο για την αντιμετώπιση των πολλαπλών διαστάσεων της ισότητας των φύλων και της ισότητας της αμοιβής στις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας. Σε επίπεδο ΕΕ, οι κοινωνικοί εταίροι υιοθέτησαν πλαίσιο δράσης για την ισότητα των φύλων το 2005, το οποίο ακολουθήθηκε από κοινές δράσεις σε εθνικό επίπεδο για την εξέταση των ρόλων των φύλων, την προώθηση των γυναικών στη λήψη αποφάσεων, την υποστήριξη της ισορροπίας μεταξύ εργασίας και προσωπικής ζωής και την αντιμετώπιση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων. Το 2008, αναθεώρησαν τη συμφωνία τους για τη γονική άδεια του 1996 (οδηγία 2010/18/ΕΕ του Συμβουλίου⁽¹²⁾) και το 2012 ανέπτυξαν ειδικό εργαλείο για την ενίσχυση της ισότητας των φύλων στην πράξη.

3.8.2. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μπορούν επίσης να συμβάλουν θετικά στην προώθηση της ισότητας των φύλων στην αγορά εργασίας, ιδίως για τις ευάλωτες ομάδες.

3.8.3. Η ΕΟΚΕ ζητεί μια ανανεωμένη και φιλόδοξη στρατηγική σε επίπεδο ΕΕ για την επίτευξη ισότητας των φύλων στις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας, η οποία θα πρέπει να συμπεριληφθεί με συνεκτικό τρόπο σε κάθε μελλοντική ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, στον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και στο θεματολόγιο των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη με ορίζοντα το 2030.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 173 της 31.5. 2017, σ. 45.

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 440 της 6.12. 2018, σ. 37.

⁽¹²⁾ ΕΕ L 68 της 18.3. 2010, σ. 13.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ: ποιότητα του αέρα, ύδατα και απόβλητα»

(Διερευνητική γνωμοδότηση)

(2019/C 110/06)

Εισηγητής: ο κ. **Arnaud SCHWARTZ**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 3.5.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
	Διερευνητική γνωμοδότηση
Απόφαση του Προεδρείου	17.4.2018 (εν αναμονή της αίτησης γνωμοδότησης)
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	27.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	117/2/6

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί τον στόχο της επισκόπησης της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής (*Environmental Implementation Review* — EIR), ο οποίος συνίσταται στην παροχή καλά ενημερωμένης θεώρησης της κατάστασης κάθε κράτους μέλους που να τονίζει τις κύριες αδυναμίες τους ως προς την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου στον τομέα του περιβάλλοντος, αλλά και στην παροχή συστάσεων για διορθωτικά μέτρα και στήριξης στα κράτη μέλη που παρουσιάζουν καθυστέρηση στην εφαρμογή του εν λόγω δικαίου, μεταξύ άλλων μέσω ενός νέου εργαλείου τεχνικής βοήθειας από ομοτίμους.

1.2. Ωστόσο, στη γνωμοδότησή της σχετικά με αυτό το θέμα⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ διατυπώνει την άποψη ότι η επισκόπηση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ αποκαλύπτει ότι η ανεπαρκής, κατακερματισμένη και άνιση εφαρμογή της ενωσιακής περιβαλλοντικής νομοθεσίας αποτελεί σοβαρό πρόβλημα σε πολλά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Σήμερα όπως και στο παρελθόν, πίσω από τις βαθύτερες αιτίες της κακής εφαρμογής που εντοπίζονται από την εν λόγω επισκόπηση, φαίνεται ότι η έλλειψη πολιτικής βούλησης εκ μέρους πολλών κυβερνήσεων κρατών μελών εξακολουθεί να μην επιτρέπει στην ουσιαστική βελτίωση να αναδειχθεί σε πολιτική προτεραιότητα και να διασφαλιστούν επαρκείς πόροι (π.χ. μέσω του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου). Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει, ως εκ τούτου, ότι η ορθή εφαρμογή του περιβαλλοντικού κεκτημένου της Ένωσης είναι προς το συμφέρον των Ευρωπαίων πολιτών και παρουσιάζει πραγματικά οικονομικά και κοινωνικά οφέλη.

1.3. Ομοίως, όπως αναφέρεται και στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση⁽²⁾, η ΕΟΚΕ επαναβεβαιώνει ότι η αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος εξαρτάται εν μέρει από την ανάθεση ενεργού ρόλου στην κοινωνία των πολιτών (εργοδότες, εργαζόμενοι και άλλοι εκπρόσωποι της κοινωνίας). Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την έκκλησή της για μεγαλύτερη και πιο δομημένη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, η οποία θα μπορούσε να ενισχύσει την επισκόπηση της εφαρμογής. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα πρέπει να δοθεί στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σε εθνικό επίπεδο η δυνατότητα να συνεισφέρουν με την εμπειρογνώσια και τις γνώσεις τους στις εκθέσεις ανά χώρα, καθώς και στους διαρθρωμένους ανά χώρα διαλόγους και στη συνέχεια που θα δοθεί σε αυτούς. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ παραμένει έτοιμη να διευκολύνει τον διάλογο της κοινωνίας των πολιτών σε επίπεδο ΕΕ, στο πλαίσιο μιας πραγματικά βιώσιμης και κυκλικής οικονομίας.

1.4. Στη γνωμοδότησή της σχετικά με το σχέδιο δράσης της ΕΕ για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης και διακυβέρνησης⁽³⁾, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει εκ νέου ότι οι τρέχουσες ελλείψεις υπονομεύουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στην αποτελεσματικότητα του δικαίου της ΕΕ και, ως εκ τούτου, καλεί εκ νέου τα κράτη μέλη και την Επιτροπή να κινητοποιήσουν

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Η Επισκόπηση της Περιβαλλοντικής Εφαρμογής της ΕΕ: Κοινές προκλήσεις και πώς να συνδυαστούν οι προσπάθειες με σκοπό να επιτευχθούν καλύτερα αποτελέσματα» (ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 114).

⁽²⁾ Βλέπε υποσημείωση 1.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Ενέργειες της ΕΕ για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης και διακυβέρνησης» (ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 83).

σημαντική χρηματοδότηση για την πρόσληψη πρόσθετου προσωπικού με στόχο τον έλεγχο της εφαρμογής της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης και νομοθεσίας.

1.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, χρειάζονται επίσης περιβαλλοντικές επενδύσεις, η ευαισθητοποίηση του κοινού ή και ισχυροί μηχανισμοί επιβολής της νομοθεσίας και επισημαίνει ότι, ακόμη και εάν οι περιβαλλοντικοί επιθεωρητές υφίστανται ήδη, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της έχουν επίσης ανάγκη από ειδικευμένους δικαστές και εισαγγελείς.

1.6. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει επίσης, όπως αναφέρεται και στην ανωτέρω γνωμοδότηση⁽⁴⁾, ότι, εκτός από τις δράσεις που αποσκοπούν στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των ενδιαφερομένων κρατών μελών και πολιτών για τους κανόνες που πρέπει να τηρούνται, χρειάζεται επίσης να ληφθούν μέτρα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως «θεματοφύλακα των συνθηκών», τα οποία θα αφορούν την εποπτεία ή τον έλεγχο της εφαρμογής σε επίπεδο Ένωσης. Ειδικότερα, το σχέδιο δράσης⁽⁵⁾ αγνοεί παράγοντες μη συμμόρφωσης των κανόνων, όπως για παράδειγμα τους σχετικούς με τον καιροσκοπισμό ή την έλλειψη πολιτικής βούλησης. Η στήριξη των κρατών μελών είναι βέβαια απαραίτητη, αλλά η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι τα μη δεσμευτικά μέτρα του προτεινόμενου σχεδίου δράσης δεν μπορούν να αποτελούν τη μοναδική στρατηγική για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης.

1.7. Τόσο η επισκόπηση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής όσο και το προαναφερθέν σχέδιο δράσης ακολουθούν διετή κύκλο. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τονίζει το γεγονός ότι θα πρέπει να διαδραματίζει ενεργό ρόλο στην παρακολούθηση και την τακτική αναθεώρηση του περιεχομένου τους ώστε να ακούγεται η φωνή της κοινωνίας των πολιτών στην εν λόγω διαδικασία συνεχούς βελτίωσης των περιβαλλοντικών πολιτικών της ΕΕ.

1.8. Επιπλέον, δεδομένου ότι, όπως φαίνεται και σε διάφορες εργασίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πολλές από τις ελλείψεις οφείλονται στην έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό) που είναι αρμόδια για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, η ΕΟΚΕ καλεί επίσης την ΕΕ να συμπεριλάβει την κοινωνία των πολιτών στην παρακολούθηση και τη συνεχή αξιολόγηση της εφαρμογής.

1.9. Οι πολίτες της Ένωσης θεωρούν ότι η προστασία του περιβάλλοντος είναι ζωτικής σημασίας. Ωστόσο, η πλειοψηφία των Ευρωπαίων πολιτών πιστεύουν ότι η ΕΕ και οι εθνικές κυβερνήσεις δεν ενεργούν αρκετά για την προστασία του περιβάλλοντος. Κατά συνέπεια, το Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο και η Επιτροπή θα πρέπει να συνεργαστούν στενότερα, και με τη συμβολή της ΕΟΚΕ, προκειμένου να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των πολιτών. Ειδικότερα, η φιλοδοξία αυτή θα μπορούσε να λάβει τη μορφή αιτήματος προς την ΕΟΚΕ για κατάρτιση διερευνητικής γνωμοδότησης σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία των πολιτών θα μπορούσε να συμβάλει περισσότερο στην ανάπτυξη και την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της Ένωσης.

1.10. Στο άμεσο μέλλον, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να καταστήσει προσβάσιμο τον κατάλογο όλων των ελλείψεων που έχουν διαπιστωθεί από το εκάστοτε κράτος μέλος στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της Ένωσης όσον αφορά την ποιότητα του αέρα, τα ύδατα και τα απόβλητα, στηριζόμενη κυρίως στις υποδείξεις που της έχουν κοινοποιηθεί, καθώς και μέσω διαβούλευσης με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών. Καλεί επίσης την Επιτροπή να προσδιορίσει και, στη συνέχεια, να εφαρμόσει διορθωτικά μέτρα για την αντιμετώπιση των εν λόγω ελλείψεων. Η ΕΟΚΕ, στο πλαίσιο των μέσων και της εμπειρογνωσίας που διαθέτει, είναι πρόθυμη να συμβάλει στον καθορισμό αυτό, καθώς και να συμμετάσχει στην αξιολόγηση της μελλοντικής εφαρμογής των διορθωτικών μέτρων.

1.11. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Επιτροπή δεν θα πρέπει μόνο να προτείνει νομοθεσία, αλλά και να διευκολύνει και να υποστηρίζει την εφαρμογή των νόμων, καθώς και να καθιστά τα υφιστάμενα κείμενα πιο συνεκτικά μεταξύ τους, αλλά και να φροντίζει να συμβαδίζουν περισσότερο με την επιστημονική πρόοδο και τις διεθνείς δεσμεύσεις που αποσκοπούν στην προστασία της υγείας των πληθυσμών και στην αποκατάσταση της ομαλής λειτουργίας των οικοσυστημάτων, χωρίς τα οποία είναι αδύνατη οποιαδήποτε οικονομική ανάπτυξη ή κοινωνική δικαιοσύνη. Ειδικότερα, η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας είναι απαραίτητη για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών καθώς και για την εφαρμογή στην πράξη των συμφωνιών που σχετίζονται με το κλίμα. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή των αρμόδιων αρχών σε διάφορα παραδείγματα που περιλαμβάνονται στην παρούσα γνωμοδότηση, σχετικά με τη βελτίωση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας που αφορά την ποιότητα του αέρα, τα ύδατα και τα απόβλητα.

1.12. Τέλος, σύμφωνα και με το παράδειγμα της πρόσφατης πρότασης οδηγίας σχετικά με τα πλαστικά προϊόντα μίας χρήσης, φαίνεται πλέον δεδομένο ότι το υψηλό επίπεδο αποδοχής των προτεινόμενων μέτρων απορρέει από τις δράσεις ενημέρωσης και τις εκστρατείες στα μέσα ενημέρωσης σχετικά με τη ρύπανση από πλαστικά στους ωκεανούς, οι οποίες ευαισθητοποίησαν περισσότερο τους πολίτες σε σχέση με το συγκεκριμένο πρόβλημα. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το ίδιο συμβαίνει και με πολλά άλλα μέτρα που θα μπορούσαν να προσφέρουν στους κατοίκους της Ένωσης ένα υγιές περιβάλλον διαβίωσης, προσαρμογή στη διατάραξη του κλίματος και τερματισμό της κατάρρευσης της βιοποικιλότητας. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει εκ νέου, υπό την έννοια αυτή, ότι είναι απαραίτητες η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών με σκοπό την εκπαίδευση του κοινού αλλά και η αναμενόμενη αύξηση των προσπαθειών εκ μέρους των ευρωπαϊκών, των εθνικών και τοπικών αρχών για την περαιτέρω ευαισθητοποίηση των πολιτών, σε συνεργασία με τους δημόσιους και τους ιδιωτικούς φορείς λήψης αποφάσεων (ιδίως με τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και τις μικρές και μεσαίες βιομηχανίες), σχετικά με τις σημαντικές αυτές προκλήσεις του 21ου αιώνα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη βούληση συνεργασίας που εκφράζει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με το αίτημά του για τη διερευνητική αυτή γνωμοδότηση σχετικά με την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ στους τομείς της ποιότητας του αέρα, των υδάτων και των αποβλήτων.

⁽⁴⁾ Βλέπε υποσημείωση 3.

⁽⁵⁾ COM(2018) 10 final.

2.2. Η εφαρμογή της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας στους τομείς της ποιότητας του αέρα, των υδάτων και των αποβλήτων αφορά τομείς ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την προστασία των οικοσυστημάτων, ενώ ανοίγει και τον δρόμο για νέες οικονομικές ευκαιρίες και θετικές εξελίξεις για την υγεία των Ευρωπαίων. Η εν λόγω εφαρμογή δεν θέτει μόνο το θέμα της μεταφοράς των οδηγιών στο εθνικό δίκαιο —αυτό δεν αποτελεί παρά το πρώτο μόνο βήμα—, αλλά προϋποθέτει και τη δημιουργία των αναγκαίων δημοσίων αρχών ή τη διάθεση των υφιστάμενων μέσω όσον αφορά τους ανθρώπινους πόρους, τις δεξιότητες και τις ευθύνες, την τεχνογνωσία και τα χρηματοδοτικά μέσα. Σε πολλές περιπτώσεις απαιτούνται περιβαλλοντικές επενδύσεις, δημόσιες και/ή ιδιωτικές (για παράδειγμα, για την επεξεργασία των υδάτων και των αποβλήτων), ενώ σε άλλες περιπτώσεις πρέπει να ρυθμίζονται δραστηριότητες με αρνητικό περιβαλλοντικό αντίκτυπο (για παράδειγμα, για τη διατήρηση της ποιότητας του αέρα).

2.3. Η βελτίωση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα σε όλα τα κράτη μέλη και θα πρέπει να ενισχυθούν οι δημόσιες αρχές που είναι αρμόδιες στα θέματα αυτά. Σε πολλές γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ έχουν ήδη στο παρελθόν διατυπωθεί συστάσεις ως προς αυτό και, γενικότερα, όσον αφορά την εφαρμογή της υφιστάμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας της Ένωσης στους τομείς της ποιότητας του αέρα, των υδάτων και των αποβλήτων. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί να γίνει αναδρομή σε αυτές, είτε το θέμα αφορά τον αέρα ⁽⁶⁾ είτε τα ύδατα ⁽⁷⁾ ή τα απόβλητα ⁽⁸⁾.

2.4. Πέρα από αυτές τις γνωμοδοτήσεις θεματικού χαρακτήρα, θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι, σε γενικότερο περιεχομένου γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ, περιλαμβάνονται επίσης συστάσεις που μπορούν να ανταποκριθούν στο παρόν αίτημα, είτε πρόκειται, για παράδειγμα, για γνωμοδοτήσεις σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη ⁽⁹⁾, είτε σχετικά με την τρέχουσα εφαρμογή της νομοθεσίας και της διακυβέρνησης ⁽¹⁰⁾ και την προστασία των συλλογικών συμφερόντων των καταναλωτών ⁽¹¹⁾, για γνωμοδοτήσεις στρατηγικού χαρακτήρα ⁽¹²⁾, ή ακόμη και για όσες αφορούν μια γεωγραφική περιοχή που υπερβαίνει τα εδάφη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πραγματοποιούνται κυρίως ΣΒΑ ⁽¹³⁾, συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών ⁽¹⁴⁾ ή συμφωνίες για το κλίμα ⁽¹⁵⁾.

2.5. Εκτός από την εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας, η οποία διευκολύνει τη θέσπιση ενιαίας αγοράς που ευνοεί τον ελεύθερο και χωρίς στρεβλώσεις ανταγωνισμό που είναι άξιος της εμπιστοσύνης των πολιτών, είτε είναι παραγωγοί είτε καταναλωτές —μιας νομοθεσίας ικανής να επιβάλλει υψηλά πρότυπα ποιότητας και ασφάλειας όσον αφορά την προστασία των πολιτών και του περιβάλλοντός τους—, είναι σαφώς απαραίτητο να επιδιωχθεί η αντιμετώπιση των αδυναμιών της ισχύουσας νομοθεσίας, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι η Ένωση, στο πλαίσιο διμερών ή πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων, συστηματικά θα εξασφαλίζει κοινωνική και περιβαλλοντική νομοθεσία ισοδύναμη με τη δική της για τα εισαγόμενα προϊόντα.

2.6. Σε αυτό το πλαίσιο, το σύνολο των παρατηρήσεων, συστάσεων και συμπερασμάτων που παρατίθενται στην παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση δεν θα πρέπει να θεωρείται κίνδυνος, αλλά ευκαιρία για τον προσανατολισμό των δραστηριοτήτων μας έτσι ώστε να δημιουργήσουμε οφέλη, είτε ανταγωνιστικά είτε συνεργατικά, που να έχουν νόημα και μέλλον από άποψη οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική.

2.7. Τέλος, υπενθυμίζεται —είτε πρόκειται για τον αέρα, είτε για τα ύδατα ή τα απόβλητα— ότι θα πρέπει να αποφεύγονται οι διαφορές από το ένα κράτος μέλος στο άλλο κατά την εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου με κίνδυνο τη δημιουργία στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, περιβαλλοντικών και κοινωνικών ανισοτήτων, ή ακόμη και τεχνητών συνόρων που παρεμποδίζουν τη διαχείριση πόρων οι οποίοι είναι κοινοί και, εκ φύσεως, διασυννοριακοί. Ως εκ τούτου, για να ενισχυθούν όλα τα υφιστάμενα και μελλοντικά μέτρα, θα πρέπει επίσης να διατεθούν τα μέσα για τη φορολογική εναρμόνιση όσον αφορά τους φόρους για τη ρύπανση και τους πόρους και να αντιμετωπιστεί η ανάγκη καλύτερης διαβάθμισης των υφιστάμενων εργαλείων, ανάλογα με τους εξωτερικούς

⁽⁶⁾ Γνωμοδοτήσεις με τα εξής θέματα: «Πρόγραμμα “Καθαρός αέρας για την Ευρώπη”» (ΕΕ C 451 της 16.12.2014, σ. 134) και «Η απαλλαγή της ΕΕ από τον αμίαντο» (ΕΕ C 251 της 31.7.2015, σ. 13).

⁽⁷⁾ Γνωμοδοτήσεις με τα εξής θέματα: «Σχέδιο δράσης για τη φύση, τους ανθρώπους και την οικονομία» (ΕΕ C 129 της 11.4.2018, σ. 90), «Διεθνής διακυβέρνηση των ωκεανών: ένα θεματολόγιο για το μέλλον των ωκεανών μας» (ΕΕ C 209 της 30.6.2017, σ. 60) και «Ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης» (ΕΕ C 367 της 10.10.2018, σ. 107).

⁽⁸⁾ Γνωμοδοτήσεις με τα εξής θέματα: «Περιορισμός της χρήσης ορισμένων επικίνδυνων ουσιών σε ηλεκτρικό και ηλεκτρονικό εξοπλισμό» (ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 110), «Επιλογές σχετικά με τα θέματα διεπαφής μεταξύ της νομοθεσίας για τα χημικά, τα προϊόντα και τα απόβλητα» (ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 56), «Ευρωπαϊκή στρατηγική για τις πλαστικές ύλες σε μια κυκλική οικονομία» (συμπεριλαμβανομένης της επεξεργασίας των αποβλήτων των σκαφών) (ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 61), «Ο ρόλος της παραγωγής ενέργειας από απόβλητα στην κυκλική οικονομία» (ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 102) και «Δέση μέτρων για την κυκλική οικονομία» (ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 98).

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα» (ΕΕ C 129 της 11.4.2018, σ. 65).

⁽¹⁰⁾ Βλέπε τις υποσημειώσεις 1 και 3.

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Μια νέα συμφωνία για τους καταναλωτές» (ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 66).

⁽¹²⁾ Γνωμοδοτήσεις με τα εξής θέματα: «Η μετάβαση προς ένα πιο βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον — μια στρατηγική ενόψει του 2050» (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 44) και «Νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα» (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 57).

⁽¹³⁾ Γνωμοδοτήσεις με τα εξής θέματα: «Το Θεματολόγιο του 2030 — Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσηλωμένη στη βιώσιμη ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο», η οποία υιοθετήθηκε στις 20 Οκτωβρίου 2016 (REX/461) (ΕΕ C 34 της 2.2.2017, σ. 58) και «Ο κεντρικός ρόλος του εμπορίου και των επενδύσεων στην υλοποίηση και την εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)» (ΕΕ C 129 της 11.4.2018, σ. 27).

⁽¹⁴⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΕΒΑ) στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ» (ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ. 27).

⁽¹⁵⁾ Γνωμοδοτήσεις με τα εξής θέματα: «Το πρωτόκολλο του Παρισιού — Ένα σχέδιο στρατηγικής για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής μετά το 2020» (ΕΕ C 383 της 17.11.2015, σ. 74) και «Κλιματική δικαιοσύνη» (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 22).

παράγοντες που πρέπει να καλύπτουν. Οι περιβαλλοντικές πολιτικές δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται πλέον ως μεταβλητή προσαρμογής, αλλά να καταστούν σημαντικός μοχλός ενός στρατηγικού αναπροσανατολισμού των ανθρώπινων δραστηριοτήτων — βιοτεχνικών, γεωργικών και βιομηχανικών—, εντός της Ένωσης και, χάρη σε ένα εποικοδομητικό μεταδοτικό αποτέλεσμα, να επιβληθούν και σε άλλες περιοχές όπου βρίσκονται οι πολιτικοί και επιχειρηματικοί της εταίροι.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ στον τομέα της ποιότητας του αέρα

Μαζί με τα ύδατα, την προστασία της φύσης και τα απόβλητα, η ποιότητα του αέρα αποτελεί έναν από τους τομείς με τις περισσότερες περιπτώσεις παραβιάσεων. Τον Μάιο του 2018, η Επιτροπή ενέτεινε τη λήψη μέτρων καταναγκασμού έναντι έξι κρατών μελών που παραβίαζαν τους κανόνες της ΕΕ για την ποιότητα του αέρα, παραπέμποντάς τα στο Δικαστήριο ⁽¹⁶⁾. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η Επιτροπή διεξάγει επί του παρόντος έλεγχο καταλληλότητας της οδηγίας για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα αξιολογώντας, μεταξύ άλλων, την αποδοτικότητα των οδηγιών για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα που θεσπίστηκαν κατά την περίοδο 2008-2018. Ειδικότερα, οι προσπάθειες για τη βελτίωση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την ποιότητα του αέρα του εξωτερικού περιβάλλοντος αναμένεται να συμβάλουν στην εκπλήρωση του ΣΒΑ 11 για τις βιώσιμες πόλεις.

Όσον αφορά την ποιότητα του αέρα, υπενθυμίζεται ότι η επίδραση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης είναι τριπλή:

- 1) επί της υγείας, σε σημείο ώστε η ρύπανση του αέρα εσωτερικών και εξωτερικών χώρων να εξακολουθεί να συνιστά σημαντικό κίνδυνο εντός της ΕΕ ⁽¹⁷⁾ και αλλού. Αποτελεί επίσης τον κυριότερο κίνδυνο για την υγεία και το περιβάλλον σε παγκόσμια κλίμακα ⁽¹⁸⁾, με 6,5 εκατομμύρια πρόωρους θανάτους ετησίως και υψηλό κόστος για την κοινωνία, για τα συστήματα υγείας, για την οικονομία και για όλους όσων επηρεάζεται η υγεία. Στην Ευρώπη, ο αριθμός των πρόωρων θανάτων εκτιμάται σε περίπου 400 000 ετησίως σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου με θέμα την ατμοσφαιρική ρύπανση, στην οποία επισημαίνεται ότι η υγεία των Ευρωπαίων πολιτών εξακολουθεί να μην προστατεύεται επαρκώς και ότι η δράση της ΕΕ δεν είχε το επιθυμητό αποτέλεσμα.
- 2) επί της βιοποικιλότητας (επιπτώσεις στις καλλιέργειες, τα δάση κ.λπ.)·
- 3) επί των κοινών κτιρίων και, φυσικά, επί των ιστορικών κτιρίων, τα οποία συνδέονται με τουριστικές δραστηριότητες.

3.1.1. Αέρας εσωτερικών χώρων

- α) Για τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα εσωτερικών χώρων θα πρέπει, χάρη στην επισήμανση, να ενημερώνεται ο καταναλωτής για τις εκπομπές των προϊόντων που αγοράζει, είτε πρόκειται, για παράδειγμα, για οικοδομικά υλικά, είτε για προϊόντα διακόσμησης, έπιπλα ή και προϊόντα οικιακής χρήσης. Για την εκπλήρωση αυτού του στόχου, μετά από σύγκριση της νομοθεσίας των κρατών μελών της, η ΕΕ θα πρέπει να αναπτύξει ένα συνεκτικό πλαίσιο με βάση τις βέλτιστες ισχύουσες πρακτικές.
- β) Όταν ολοκληρωθεί το στάδιο της κατασκευής και παράδοσης ενός κτιρίου, θα πρέπει να θεσπιστεί υποχρέωση συντήρησης και τακτικής παρακολούθησης της ποιότητας του εξαερισμού. Αυτή η μακροπρόθεσμη παρακολούθηση των κτιρίων θα έχει προφανώς θετικό αντίκτυπο στην υγεία, αλλά και στον ενεργειακό τομέα.
- γ) Για την προστασία του ευάλωτου πληθυσμού, το αναπνευστικό σύστημα του οποίου είναι εξασθενημένο ή υπό ανάπτυξη και απαιτεί καλύτερη ποιότητα αέρα, θα πρέπει επίσης να εφαρμοστούν σχέδια δράσης για τον σκοπό αυτό στις κτιριακές εγκαταστάσεις που είναι ανοικτές για το κοινό, ιδιαίτερα δε για τα μικρά παιδιά.
- δ) Τέλος, θα ήταν χρήσιμο να εναρμονιστούν οι πρακτικές όσον αφορά τον καθαρισμό του αέρα. Η Ένωση θα πρέπει να ορίσει τα κριτήρια για τη μέτρηση της αποτελεσματικότητας και της ασφάλειάς τους, ιδίως προκειμένου να αποφευχθεί οιαδήποτε εκτροπή εμπορικής ή, πολύ περισσότερο, υγειονομικής φύσεως λόγω της σχετικής απουσίας κανόνων αυτήν τη στιγμή.

3.1.2. Εξωτερικός αέρας

- α) Για τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα και για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης μεταξύ των πολιτών και των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων θα πρέπει όχι μόνο να εφαρμόζονται αυστηρότερα οι ισχύοντες κανόνες και να τιμωρείται αυστηρότερα η μη συμμόρφωση, αλλά και τα πρότυπα που θεσπίζονται στις ευρωπαϊκές οδηγίες θα πρέπει επιτέλους να αντικατοπτρίζουν τις ελλείπουσες συστάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ), όταν αυτές προστατεύουν περισσότερο την υγεία των ανθρώπων.

⁽¹⁶⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3450_el.htm.

⁽¹⁷⁾ Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος.

⁽¹⁸⁾ Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ).

- β) Σήμερα, παρακολουθούνται μόνο τα αιωρούμενα σωματίδια PM10 και PM2,5 (κλίμακα μικρομέτρου). Όμως, από άποψη υγείας, ορισμένα πολύ μικρά αιωρούμενα σωματίδια έχουν πολύ μεγαλύτερη επίπτωση στην υγεία (νανοκλίμακα), επειδή διεισδύουν πολύ βαθύτερα στο ανθρώπινο σώμα και μπορεί να συσσωρευθούν σε ζωτικά όργανα. Απαιτείται, συνεπώς, η νομοθεσία της ΕΕ να λάβει υπόψη το γεγονός αυτό και να προβλέπει έλεγχο των εν λόγω σωματιδίων, ώστε να μειωθεί σταδιακά η παρουσία και αυτών των σωματιδίων στον αέρα.
- γ) Το ίδιο θα πρέπει να γίνει και με τους πολυκυκλικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες (ΠΑΥ) και άλλους ρύπους που δεν τελούν ακόμη υπό παρακολούθηση, συμπεριλαμβανομένων όσων σχετίζονται με αποτεφρωτήρες, μεταφορές με πλοία, χερσαία οχήματα, εργοταξιακά μηχανήματα και ούτω καθεξής, πολύ περισσότερο δε με δεδομένο ότι η συνεχιζόμενη πρόοδος των επιστημονικών γνώσεων και των τεχνικών ικανοτήτων θα μπορούσε να συμβάλει στο να επιτευχθεί ήδη από τώρα καλύτερη προστασία της υγείας και των οικοσυστημάτων.
- δ) Για τον σκοπό αυτό, η οδηγία για τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών (ΕΑΟΕ — NEC/*national emission ceilings*)⁽¹⁹⁾ είναι ουσιώδους σημασίας προκειμένου τα κράτη μέλη να μειώσουν τις εκπομπές ατμοσφαιρικών ρύπων τους. Ωστόσο, προτείνει μόνο ενδεικτικά μέτρα σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, έτσι ώστε τα κράτη μέλη να συμμορφώνονται με τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει για μείωση των εκπομπών. Η προβλεπόμενη ευελξία εφαρμογής καθιστά υπερβολικά αδύναμη την εν λόγω ρύθμιση.
- ε) Υπάρχουν επίσης περιθώρια βελτίωσης, εφόσον η οδηγία δεν προτείνει έναν στόχο μείωσης των εκπομπών μεθανίου, μια πηγή ατμοσφαιρικής ρύπανσης που είναι ουσιώδους σημασίας δεδομένου ότι αποτελεί πρόδρομη ουσία του όζοντος, καθώς και ένα πολύ ισχυρό αέριο του θερμοκηπίου.
- στ) Για να διασφαλιστεί εναρμόνιση μεταξύ των διαφόρων ρυθμίσεων της ΕΕ, η κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ) θα πρέπει να θεσπίσει στόχους για τη ρύπανση του ατμοσφαιρικού αέρα από τον αγροτικό τομέα. Για παράδειγμα, ο αγροτικός τομέας είναι υπεύθυνος για περισσότερο από το 95 % των εκπομπών αμμωνίας, ρύπου ο οποίος εμπίπτει στην οδηγία για τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών. Για να επιτύχουν τα κράτη μέλη τους στόχους μείωσής τους, η ΚΓΠ θα πρέπει να παρέχει τα κατάλληλα εργαλεία.
- ζ) Τέλος, υπενθυμίζεται ότι η ποσοτική αποτίμηση των ρύπων βασίζεται επί του παρόντος στο βάρος τους (σε $\mu\text{g}/\text{m}^3$), παρά το γεγονός ότι, εδώ και πολλά χρόνια, τοξικολόγοι τονίζουν σε επιστημονικές συζητήσεις ότι θα ήταν καλύτερη η ποσοτική αποτίμησή τους σε αριθμό σωματιδίων. Η προσέγγιση αυτή καθίσταται ακόμη σημαντικότερη εφόσον υπάρχει ενδιαφέρον για τα πολύ μικρά στοιχεία που αναπνέουμε⁽²⁰⁾.

3.2. Η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ στον τομέα των υδάτων

Όσον αφορά το θέμα των υδάτων, ας υπογραμμιστεί καταρχάς ότι η οδηγία-πλαίσιο επί του θέματος είναι σε γενικές γραμμές ικανοποιητική, όμως η εφαρμογή της παραμένει μη ικανοποιητική και τα περισσότερα από τα κράτη μέλη δεν έχουν καταφέρει να επιτύχουν την καλή περιβαλλοντική κατάσταση που αναμένεται για το 2015. Το ίδιο ισχύει και για το Natura 2000 λόγω της γενικευμένης αποτυχίας του συμβατικού μέσου. Μπορούν να γίνουν διάφορες βελτιώσεις και να επέλθουν καινοτομίες, που συνδέονται ιδίως με τη σχετική επιστημονική πρόοδο, φανερός όσον αφορά τη λειτουργία του εδάφους και, αφετέρου, τη διασπορά και την αλληλεπίδραση ορισμένων ρύπων. Αυτό το σημείο θα εξεταστεί στη συνέχεια. Η επίτευξη προόδου στην εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για τα ύδατα, θα συμβάλει στην επίτευξη πολλών στόχων που συνδέονται με τον ΣΒΑ 6 για την πρόσβαση σε καθαρό νερό και αποχέτευση.

Ένας από τους πλέον κρίσιμους τομείς σε σχέση με τα ύδατα είναι η εφαρμογή της οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, όπου υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη συμμόρφωση, λόγω ενός συνδυασμού θεμάτων διακυβέρνησης και χρηματοδότησης. Μολονότι η Επιτροπή κατέβαλε σημαντικές προσπάθειες κατά την τρέχουσα θητεία της, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές χρηματοδοτικές ανάγκες σε αυτόν τον τομέα, καθώς και προβλήματα διαχειριστικής φύσης. Με βάση την αποδεδειγμένη πείρα στο πεδίο διαχείρισης των στερεών αποβλήτων, κρίνεται σκόπιμο να αναπτυχθούν νέοι τρόποι για την ενίσχυση της ευθύνης των παραγωγών αναφορικά με τη χρηματοδότηση της πρόσθετης επεξεργασίας λυμάτων με στόχο την απομάκρυνση αναδυόμενων ρύπων, όπως τα φαρμακευτικά προϊόντα και τα μικροπλαστικά.

3.2.1. Επιφανειακά ύδατα

- α) Για τη βελτίωση της κατάστασης των επιφανειακών υδάτων, καθώς και για την αποφυγή υποβαθμίσεων του δικαίου και της διακυβέρνησης στον τομέα του περιβάλλοντος, θα ήταν καλύτερο να οριστούν ορισμένες έννοιες όπως, για παράδειγμα, η «οικολογική συνέχεια», το «υδάτινο ρεύμα» και ο «υγρότοπος». Για παράδειγμα, είναι απαραίτητο οι κανόνες για τον χαρακτηρισμό των υγροτόπων να διασαφηνιστούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δεδομένου ότι η προσέγγιση που βασίζεται μόνο στον σκοπό της προστασίας είναι υπερβολικά περίπλοκη για να μεταφερθεί έγκυρα στο εθνικό δίκαιο, τουλάχιστον σε ορισμένα κράτη μέλη.
- β) Ομοίως, θα ήταν χρήσιμο να καταρτιστεί ενιαίο πλαίσιο για τη σαφή και από κοινού διεξαγωγή εκτιμήσεων από όλους τους ενδιαφερόμενους για την εφαρμογή του σχετικού δικαίου φορείς.

⁽¹⁹⁾ Οδηγία για τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών (NEC).

⁽²⁰⁾ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0048969711005730?via%3Dihub>

γ) Είτε πρόκειται για ναυσοματίδια —π.χ. όσα προέρχονται από την κλωστοϋφαντουργία και τη βιομηχανία γεωργικών ειδών διατροφής—, είτε για ενδοκρινικούς διαταράκτες —για παράδειγμα όσους προέρχονται από τη φαρμακευτική βιομηχανία και τη γεωργία—, θα πρέπει να μειωθεί στην πηγή η διάχυσή τους στο περιβάλλον και να καθοριστούν όρια που δεν πρέπει να υπερβαίνονται στα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα, λόγω των επιπτώσεών τους στα οικοσυστήματα και, ιδίως, στις τροφικές αλυσίδες που αφορούν και τον άνθρωπο. Για τον σκοπό αυτό, θα ήταν σκόπιμο να θεσπιστούν επιτέλους τα μέσα και για τον προσδιορισμό, στο μέλλον, των κατώτατων ορίων συνδυαστικών επιδράσεων μεταξύ αυτών των ουσιών, των διαφόρων ουσιών που ήδη παρακολουθούνται και των υποπροϊόντων αποδόμησής τους.

3.2.2. Υπόγεια ύδατα

- α) Όσον αφορά τη νομοθεσία για τα ύδατα, οι διατάξεις που αφορούν την ανάκτηση του κόστους των διαφόρων κατηγοριών χρηστών, την εσωτερική του εξωτερικού κόστους και την τιμολόγηση με βάση τις δαπάνες —όπως ορίζονται από την οδηγία για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων⁽²¹⁾— δεν είναι ούτε αρκετά περιοριστικές ούτε επαρκώς ακριβείς ώστε να παράγουν επαρκή αποτελέσματα.
- β) Με την αλλαγή του κλίματος, η φυσική αναπλήρωση των υπογείων υδάτων μπορεί να γίνει ακόμη πιο προβληματική δεδομένου ότι σε ορισμένες περιοχές οι πολεοδομικές ή αγροτικές πρακτικές οδηγούν σε μια ανεπιθύμητη μορφή ρήξης του κύκλου του νερού λόγω της στεγανοποίησης των εδαφών ή της πολύ χαμηλής βιολογικής δραστηριότητάς τους, που ευνοούν την επιφανειακή απορροή, τη διάβρωση και τα κύματα ιλύος αντί για τη φυσική διήθηση, τον φυσικό καθαρισμό και τη φυσική αποθήκευση. Για να μην επιδεινωθούν περαιτέρω τα φαινόμενα αυτά, η Ένωση θα πρέπει να εγκρίνει επιτέλους κανόνες για τα ζωντανά εδάφη, οι οποίοι θα παρουσίαζαν επίσης το πλεονέκτημα ότι θα ανταποκρίνονται ταυτόχρονα σε προβλήματα ποιότητας και ποσότητας των υδάτων που είναι διαθέσιμα για τα οικοσυστήματα, την ανθρώπινη κατανάλωση, καθώς και για γεωργικές και βιομηχανικές δραστηριότητες.
- γ) Δεδομένης της λειτουργίας τους να προκαλούν βροχή με εξατμισοδιαπνοή, αλλά και να διηθούν, να καθαρίζουν και να αποθηκεύουν νερό στο έδαφος και στον υδροφόρο ορίζοντα, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στα δάση και τους φράκτες από φυτά και, σε μικρότερο βαθμό, στους μόνιμους βοσκοτόπους και τις εκτάσεις που καλλιεργούνται μακροχρόνια χωρίς άρση. Επίσης, στο μέτρο του δυνατού, πρέπει να είναι παρόντα και να εξαπλωθούν σε ολόκληρη την έκταση της Ευρώπης, πόσω μάλλον με δεδομένο ότι αντιπροσωπεύουν επίσης μια σημαντική βοήθεια και για άλλα έμβια όντα, συμπεριλαμβανομένων πολλών βοηθητικών όσον αφορά τις καλλιέργειες, ως αντιστάθμισμα στις πολύ υψηλές θερμοκρασίες και άλλα ακραία καιρικά φαινόμενα που αυξάνονται όλο και περισσότερο.

3.2.3. Οδηγία για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων

Για την καλύτερη εφαρμογή της οδηγίας-πλαίσιο για τα ύδατα, το κείμενο της οδηγίας σχετικά με ορισμένες πτυχές που αναφέρονται εν μέρει ανωτέρω πρέπει να τροποποιηθεί ως εξής:

- α) Το καθεστώς του ύδατος στο προοίμιο («*Το ύδωρ δεν είναι εμπορικό προϊόν όπως όλα τα άλλα*») θα πρέπει να αντικατασταθεί με τη φράση «*Το ύδωρ δεν είναι εμπορικό προϊόν*».
- β) Η εφαρμογή των αρχών της πρόληψης και της προφύλαξης απαιτεί, δεδομένης της κατάστασης των υδάτων στην Ευρώπη, άρση όλων των εξαιρέσεων, όπως για παράδειγμα όσων περιλαμβάνονται στο άρθρο 4 παράγραφος 5 ή στο άρθρο 7 παράγραφος 4.
- γ) Λόγω της κατάστασης των υδάτων, για όλα τα έργα που ενδέχεται να επηρεάζουν τα ύδατα και τα υδάτινα περιβάλλοντα θα πρέπει να απαιτείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Θα πρέπει, επομένως, να καταργηθεί η «*απλουστευμένη διαδικασία αξιολόγησης*» (άρθρο 16).
- δ) Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» θα πρέπει να αναθεωρηθεί, ιδίως όσον αφορά τους όρους εφαρμογής της, με:
- αναδιτύπωση του άρθρου 9: αντί για «*Τα κράτη μέλη λαμβάνουν υπόψη την αρχή της ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών ύδατος, συμπεριλαμβανομένου του κόστους για το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους, λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική ανάλυση που διεξάγεται σύμφωνα με το παράρτημα III, και ειδικότερα σύμφωνα με την αρχή “ο ρυπαίνων πληρώνει”*», θα πρέπει να αναγράφεται: «*Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν την ανάκτηση του άμεσου και έμμεσου κόστους που σχετίζεται με τις επιπτώσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων επί των υδάτων σύμφωνα με την αρχή “ο ρυπαίνων πληρώνει”*».
 - κατάργηση των εξαιρέσεων που προβλέπονται στο άρθρο 9 παράγραφος 4.
 - προσθήκη όλων των κλάδων, με διευκρίνιση των τριών τομέων (γεωργία, βιομηχανία, νοικοκυριά), για τους οποίους τα κράτη θεσπίζουν κανόνες για την εξάλειψη της εξωτερικής του κόστους. Μια ετήσια έκθεση θα καθορίζει, ανά κλάδο, τους όρους εφαρμογής της εν λόγω διαδικασίας.
- ε) Θα πρέπει επίσης να αντικατασταθούν όλες οι διατυπώσεις της μορφής «μεριμνούν ώστε» με πραγματική υποχρέωση (για παράδειγμα, στο άρθρο 11 παράγραφος 5 ή στο άρθρο 14 παράγραφος 1 πρώτο εδάφιο).
- στ) Ομοίως, φαίνεται αναγκαίο να μειωθούν τα κατώτατα όρια για τους ρύπους, μεταξύ άλλων σε συνδυασμό με άλλες οδηγίες (όπως τις οδηγίες για τη νιτρορύπανση, για τα χημικά προϊόντα κ.λπ.), αλλά και να ενημερωθούν οι ουσίες προτεραιότητας (με την προσθήκη, για παράδειγμα, των υπερφθοριωμένων ουσιών, των ναυτοτεχνολογιών κ.λπ.).

⁽²¹⁾ Οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα.

- ζ) Είναι απαραίτητο να βελτιωθεί η συμμετοχή του κοινού (άρθρο 14), κυρίως όσον αφορά τον προγραμματισμό. Πρέπει να επεκταθεί και στα προγράμματα βασικών και συμπληρωματικών μέτρων, καθώς και σε όλους τους προκαταρκτικούς διοικητικούς ελέγχους.
- η) Όσον αφορά τις διαφορές (άρθρο 23), θα πρέπει να προστεθεί ότι, σύμφωνα με τη σύμβαση του Aarhus, τα κράτη οφείλουν να θεσπίσουν κανόνες και διαδικασίες για την προώθηση της πρόσβασης του κοινού στη δικαιοσύνη σχετικά με διαφορές για τα ύδατα.

3.3. Η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ στον τομέα των αποβλήτων

Η εκτίμηση των επιπτώσεων επί της οποίας βασίζεται η πρόσφατα εγκριθείσα νομοθεσία για τα απόβλητα εντόπισε πολλά προβλήματα όσον αφορά την εφαρμογή: νομικά/ρυθμιστικά, καθώς και θέματα που σχετίζονται με τη διακυβέρνηση και την ευαισθητοποίηση. Οι ανεπάρκειες στην εφαρμογή της οδηγίας-πλαίσου για τα απόβλητα οφείλονται συχνά στην έλλειψη οικονομικών μέσων, π.χ. όσων καθιστούν την ανακύκλωση ελκυστικότερη από την υγειονομική ταφή. Ωστόσο, η δημιουργία τέτοιων οικονομικών μέσων μπορεί να είναι προβληματική για τους δήμους. Οι τοπικές αρχές δεν συχνά έχουν την ικανότητα να μεταφέρουν τα μέτρα και τα μέσα της ΕΕ σε τοπικό επίπεδο, γεγονός το οποίο υποδεικνύει ένα ζήτημα διακυβέρνησης. Η επιβολή της νομοθεσίας συνιστά επίσης σημαντικό πρόβλημα σε πολλά κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η Επιτροπή έχει συνεργαστεί τα τελευταία χρόνια με τα κράτη μέλη για την αντιμετώπιση των εν λόγω ελλείψεων στην εφαρμογή, για παράδειγμα παρέχοντας τεχνική υποστήριξη και συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν, μέσα από τις δύο ασκήσεις προώθησης της συμμόρφωσης, που πραγματοποιήθηκαν το 2012 και το 2015.

Οι νομοθετικές προτάσεις για τα απόβλητα που εγκρίθηκαν πρόσφατα αναμένεται να επιλύσουν ορισμένα από τα προβλήματα εφαρμογής και να συμβάλουν στην εκπλήρωση του ΣΒΑ 12 για τη βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή. Ωστόσο, τα ζητήματα που σχετίζονται με τη διακυβέρνηση και την επιβολή της νομοθεσίας θα πρέπει να αντιμετωπιστούν σε εθνικό επίπεδο. Σε συνεργασία με την Επιτροπή, η ΕΟΚΕ έχει συγκροτήσει μια ευρωπαϊκή πλατφόρμα ενδιαφερόμενων μερών για την κυκλική οικονομία (*European Circular Economy Stakeholder Platform*), η οποία έχει ήδη επιτύχει σημαντικά αποτελέσματα, διευκολύνοντας τη συλλογή, την ανταλλαγή και τη διάδοση της εμπειρογνομοσύνης και των ορθών πρακτικών μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών. Η πλατφόρμα αυτή συνιστά σημαντικό μέσο, το οποίο θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ευρύτερα για να ενθαρρυνθεί η εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ στον τομέα αυτό.

3.3.1. Πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων

- α) Η πρόσφατη αναθεώρηση της πολιτικής σχετικά με τα απόβλητα ⁽²²⁾ αποτελεί ευκαιρία να υποστηριχθούν σθεναρά τα μέτρα για τη μείωση στην πηγή των αναγκών μας (συμπεριλαμβανομένων των αναγκών μας σε πρώτες ύλες και σε δευτερογενείς πρώτες ύλες), καθώς και για τη μείωση της δημιουργίας μελλοντικών αποβλήτων, ιδίως των επικινδύνων για τα οικοσυστήματα και την ανθρώπινη υγεία, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι πρέπει να θέσουμε υπό αμφισβήτηση τις ανάγκες μας και τα παραγόμενα προϊόντα μας, τον τρόπο σχεδιασμού τους, την παράταση της ζωής τους και, στη συνέχεια, τη μετατροπή τους με τη μικρότερη δυνατή υλική απώλεια, καθώς η εν λόγω υλική απώλεια επηρεάζει γενικά το περιβάλλον, την ενεργειακή κυριαρχία και την οικονομική βιωσιμότητα.
- β) Για να μπορεί να γίνεται λόγος για «βιώσιμα υλικά» και όχι για «απόβλητα» και να εμπεδωθεί μια όσο το δυνατόν πιο κυκλική οικονομία, απαιτείται, ήδη από τον σχεδιασμό της παραγωγής, να εξαλειφθούν τα συστατικά τα οποία παρουσιάζουν τοξικότητα ή επικινδυνότητα που μπορεί να περιπλέξει μια μελλοντική φάση ανακύκλωσης.
- γ) Σε σχέση με τις συσκευασίες, πρέπει να επικρατήσει νηφαλιότητα, θα ήταν χρήσιμη δε η σταδιακή και υποχρεωτική εξέλιξη στον μέγιστο βαθμό, προκειμένου να αποφευχθεί τυχόν στρέβλωση του ανταγωνισμού όσον αφορά τα διάφορα συστήματα παρακρατήσεως ποσού έναντι επιστροφής των συσκευασιών και επαναχρησιμοποίησης, τα οποία υφίστανται ήδη ή θα αναπτυχθούν.
- δ) Η πρόληψη των αποβλήτων εξαρτάται επίσης από την ικανότητα των κοινωνιών μας να επαναχρησιμοποιούν και να επισκευάζουν τα προϊόντα μας. Για να υλοποιηθεί αυτός ο στόχος, απαιτείται φιλόδοξη νομοθεσία της ΕΕ που θα διαθέτει υποχρεωτικούς προς επίτευξη στόχους, αντί να περιορίζεται σε μέτρα προαιρετικής εφαρμογής.
- ε) Για την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από την κατανάλωση φυσικών πόρων και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που αυτή συνεπάγεται, είναι απαραίτητο η ΕΕ να θέσει πιο φιλόδοξους στόχους αύξησης της αποδοτικής χρήσης των πόρων στα συστήματα παραγωγής μας.

3.3.2. Διαχείριση αποβλήτων

- α) Για να κερδηθεί και να διατηρηθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών, τόσο των παραγωγών όσο και των καταναλωτών, είναι απαραίτητο η κυκλική οικονομία —λαμβάνοντας τακτικά υπόψη τις πλέον πρόσφατες επιστημονικές γνώσεις— να προσφυλάσσεται έναντι οιοδήποτε μελλοντικού σκανδάλου, ιδίως στον τομέα της υγείας, το οποίο θα μπορούσε να σχετίζεται με τη συγκέντρωση ή τη διασπορά ρύπων σε ανακυκλωμένα υλικά (βρώμιο ή ενδοκρινικοί διαταράκτες, για παράδειγμα) ή στο περιβάλλον (νανοϋλικά ή μικροπλαστικά).

⁽²²⁾ http://ec.europa.eu/environment/waste/target_review.htm.

- β) Η εν λόγω προσέγγιση θα είναι πιο αξιόπιστη και αποτελεσματική εφόσον, για τη βελτίωση του ποσοστού ανακύκλωσης κάθε είδους υλικών, καθιερωθεί η ιχνηλασιμότητα των συστατικών τους ήδη από το στάδιο της παραγωγής και διασφαλιστεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διαφάνεια μέχρι τη συνάντησή τους με τον καταναλωτή.
- γ) Ως εκ τούτου, θα πρέπει να ισχύει το ίδιο επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος για τα ανακυκλωμένα ή τα παρθένα υλικά στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα ανακυκλώσιμα υλικά δεν θα πρέπει να επιτρέπουν να συνεχίζεται η χρήση επικίνδυνων χημικών ουσιών σε υψηλότερες συγκεντρώσεις. Επομένως, κατά τον περιορισμό και τον καθορισμό ορίων για τις χημικές ουσίες βάσει του κανονισμού REACH ⁽²³⁾, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χημικών Προϊόντων θα πρέπει να καθορίσει τα ίδια όρια για τα ανακυκλωμένα υλικά. Τα υλικά που δεν πληρούν αυτά τα όρια θα πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά τρόπον ώστε η ουσία να αφαιρείται ή να καθίσταται μη επιλέξιμη για επαναχρησιμοποίηση ή ανακύκλωση.
- δ) Πέρα από τον οικολογικό σχεδιασμό στον οποίο θα πρέπει να υπόκεινται τα έξυπνα τηλέφωνα και τα λοιπά ηλεκτρικά και ηλεκτρονικά προϊόντα, είναι σκόπιμο η Ένωση να αναπτύξει και να αναλάβει επίσης μια πραγματική πολιτική διαχείρισης των αποβλήτων στην επικράτειά της, και όχι να τα αφήνει να φεύγουν για το εξωτερικό.
- ε) Λαμβανομένης υπόψη της ανάλυσης του κύκλου ζωής, όλες οι επιλογές ανακύκλωσης είναι καλύτερες επιλογές από την αποτέφρωση (κυρίως λόγω της ενσωματωμένης ενέργειας, στις πλαστικές ύλες για παράδειγμα), εκτός από την ξυλεία, σε συγκεκριμένες ειδικές περιπτώσεις, καθώς και ορισμένων προϊόντων και υλικών που θεωρούνται επικίνδυνα απόβλητα. Η αποτέφρωση, όπως και η υγειονομική ταφή, θα πρέπει σταδιακά να εξαφανιστούν. Θα πρέπει, επομένως, να καθοριστούν φιλόδοξοι στόχοι προς αυτή την κατεύθυνση.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽²³⁾ Κανονισμός REACH — Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1907/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 396 της 30.12.2006, σ. 1, όπως τροποποιήθηκε με την ΕΕ L 136 της 29.5.2007, σ. 3).

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

539Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ, 12.12.2018 - 13.12.2018

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ένας ευρωπαϊκός τομέας του λιανικού εμπορίου κατάλληλος για τον 21ο αιώνα»

[COM(2018) 219 final]

(2019/C 110/07)

Εισηγητής: ο κ. **Ronny LANNOO**Συνεισηγητής: ο κ. **Gerardo LARGHI**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 18.6.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	21.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	171/3/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την ανακοίνωση της Επιτροπής για τον εκσυγχρονισμό του τομέα του λιανικού εμπορίου. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει εκ νέου την οικονομική και κοινωνική σημασία του τομέα του λιανικού εμπορίου για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και για την κοινωνία στο σύνολό της⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι έχει ήδη συστήσει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις τη δημιουργία ενός ανοικτού οικονομικού περιβάλλοντος με στόχο τη διασφάλιση δίκαιου ανταγωνισμού και τη δημιουργία των αναγκαίων προϋποθέσεων για τη θετική συνύπαρξη και τη συνεργασία μεταξύ μεγάλων, μεσαίων, μικρών και πολύ μικρών εμπόρων λιανικής πώλησης.

1.2. Η προάσπιση και η προαγωγή της πολυμορφίας στον τομέα του λιανικού εμπορίου είναι ζωτικής σημασίας για την κάλυψη των αναγκών των καταναλωτών και για την προάσπιση και την προαγωγή του ευρωπαϊκού συστήματος παραγωγής. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ των μέτρων υπέρ των μεγάλων επιχειρήσεων λιανικής πώλησης, τα οποία εκτίθενται με σαφήνεια στην ανακοίνωση, και των αντίστοιχων μέτρων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των πολύ μικρών και των μικρών επιχειρήσεων.

1.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η πρόταση της Επιτροπής επικεντρώνεται υπερβολικά στην «τιμή» ως το πιο ενδιαφέρον στοιχείο για τους καταναλωτές, σε βάρος άλλων βασικών πτυχών όπως η πληροφόρηση, η ποιότητα και η εξατομίκευση των προϊόντων, η εγγύτητα, η κινητικότητα, η κυκλική οικονομία και η ανθεκτικότητα, η σχέση ποιότητας/τιμής και οι υπηρεσίες που παρέχονται πριν από ή μετά την αγορά. Η διαφοροποίηση των προϊόντων θα πρέπει να προστατεύεται επαρκώς από την Επιτροπή προς το συμφέρον όλων των ενδιαφερόμενων μερών.

⁽¹⁾ Κύκλος εργασιών το 2016: 9 864 468,4 εκατ. ευρώ, αριθμός επιχειρήσεων (το 2015): 6 205 080, αξία παραγωγής (το 2015) 2 687 115 εκατ. ευρώ. Το 2016, 33 399 447 άτομα απασχολούνταν στον κλάδο, 27 892 082 εξ αυτών ως υπάλληλοι.

1.4. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι το δικαίωμα εγκατάστασης θα πρέπει να εξετάζεται σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας και ότι ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης των αναγκών όλων των ενδιαφερομένων μερών είναι μέσω της συναίνεσης σε εθνικό, σε περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο.

1.5. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ορισμένα εμπόδια στην ελευθερία εγκατάστασης και ορισμένοι περιορισμοί λειτουργίας που παρατηρούνται σήμερα σε κάποια κράτη μέλη αποτελούν φραγμό για τη σύσταση νέων επιχειρήσεων, όμως και η πλήρης ελευθέρωση δεν διασφαλίζει την απαραίτητη ισορροπία μεταξύ των μεγάλων εταιρειών, των μικρών επιχειρήσεων και των οικογενειακών επιχειρήσεων.

1.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι εθνικές ρυθμίσεις σχετικά με τις ώρες λειτουργίας και τον χρόνο εργασίας των καταστημάτων είναι καθοριστικής σημασίας για την εξασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων διαφορετικού μεγέθους και πρωτίστως για την εξασφάλιση επαρκούς κοινωνικής προστασίας τόσο για τους μισθωτούς όσο και για τους αυτοαπασχολούμενους, λαμβανομένων επίσης υπόψη των μεταβολών στην καταναλωτική συμπεριφορά.

1.7. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η συναίνεση σε εθνικό ή σε υποεθνικό επίπεδο είναι ο καλύτερος τρόπος για τον καθορισμό του χρόνου και των ημερών λειτουργίας, τον συνδυασμό των αναγκών των καταναλωτών για πρόσβαση σε συγκεκριμένα προϊόντα και υπηρεσίες με την επιθυμία ορισμένων επιχειρήσεων να λειτουργούν τις Κυριακές και τις αργίες, διασφαλίζοντας παράλληλα την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής για τους επιχειρηματίες και τους εργαζόμενους και προβλέποντας επαρκή χρόνο διαθέσιμο για κατάρτιση.

1.8. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης, σύμφωνα με τον κοινωνικό πυλώνα, την ανάγκη να διασφαλιστεί δίκαιη αμοιβή και ποιότητα εργασίας για όλους τους εργαζόμενους στον κλάδο, ανεξαρτήτως εάν δραστηριοποιούνται εντός ή εκτός του διαδικτύου. Ειδικότερα, εφιστά την προσοχή στην περίπτωση των συμβάσεων εργασίας χιλιάδων εργαζομένων σε διαδικτυακές επιχειρήσεις που εξακολουθούν να μην καλύπτονται από συλλογικές διαπραγματεύσεις, καθώς και στις συμβάσεις σε μεγάλες επιχειρήσεις λιανικής πώλησης, οι οποίες αποσκοπούν αποκλειστικά στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών κατά τα Σαββατοκύριακα (με αποτέλεσμα την αύξηση των συμβάσεων ευκαιριακού χαρακτήρα) ή που δεν υπολογίζουν τα Σαββατοκύριακα ή τις νύχτες ως υπερωρίες. Τέλος, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού κοινωνικού διαλόγου που θα περιλαμβάνει και τις μικρές και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις θα παράσχει στις επιχειρήσεις καλύτερες ευκαιρίες ανάπτυξης και στους εργαζόμενους καλύτερο σύστημα διασφαλίσεων.

1.9. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή σχετικά με την ανάγκη να ενθαρρυνθεί και να στηριχθεί η καινοτομία στον τομέα του λιανικού εμπορίου, η διά βίου μάθηση για τους εργοδότες και τους εργαζόμενους, καθώς και η μακροπρόθεσμη προώθηση προϊόντων. Ωστόσο, θεωρεί ότι, παράλληλα με την πρόταση της Επιτροπής, θα πρέπει να υπάρχει οδικός χάρτης που θα συνοδεύει την εν λόγω διαδικασία στο πλαίσιο της ψηφιακής μετάβασης, με την κατάλληλη χρηματοδότηση και ιδιαίτερη έμφαση στις μικρές και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, σε συνεργασία με οργανώσεις που εκπροσωπούν τις ΜΜΕ.

1.10. Η ΕΟΚΕ καλεί τις αρχές όλων των επιπέδων να συνεργαστούν στενά με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη για την κατάρτιση ειδικού σχεδίου δράσης για το μέλλον του ευρωπαϊκού λιανικού εμπορίου τον 21ο αιώνα (δηλαδή στους τομείς της ενημέρωσης, της κατάρτισης, της χρηματοδότησης και των βέλτιστων πρακτικών κ.λπ.).

2. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

2.1. Σκοπός της ανακοίνωσης είναι να συμβάλει στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων του λιανικού εμπορίου για την οικονομία της ΕΕ με τον προσδιορισμό των βέλτιστων πρακτικών. Συνεπώς, απαιτούνται προσπάθειες από την πλευρά των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και των κρατών μελών προς στήριξη της ανταγωνιστικότητας του τομέα σε μια εποχή κατά την οποία μετασηματίζεται λόγω της ταχείας ανάπτυξης του ηλεκτρονικού εμπορίου και της μεταβολής της συμπεριφοράς των καταναλωτών.

2.2. Για να είναι αποδοτική η ενιαία αγορά, πρέπει να ληφθούν κατάλληλα μέτρα σε όλα τα επίπεδα. Η παραγωγικότητα του λιανικού εμπορίου στην ΕΕ υπολείπεται άλλων τομέων. Αυτό οφείλεται στη συσσώρευση φορολογικών ρυθμίσεων σε όλα τα επίπεδα και στην καθυστέρηση στη μετάβαση προς την ψηφιακή αγορά.

2.3. Οι έμποροι λιανικής πώλησης αντιμετωπίζουν πολυάριθμους περιορισμούς όσον αφορά την ίδρυση καταστημάτων και τις συναλλαγές. Πολλοί από αυτούς τους περιορισμούς δικαιολογούνται λόγω θεμιτών στόχων δημόσιας πολιτικής. Ενδέχεται επίσης να δημιουργούν εμπόδια για τις νεοφυείς επιχειρήσεις και την παραγωγικότητα.

2.4. Το άνοιγμα νέων εμπορικών σημείων πώλησης αποτελεί βασικό στοιχείο για τη βιωσιμότητα του τομέα. Είναι σημαντικό να δίδεται η δυνατότητα επιδίωξης στρατηγικών όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά, οι οποίες να συνδυάζουν την παρουσία εντός και εκτός διαδικτύου. Οι απλές, διαφανείς και αποτελεσματικές διαδικασίες εγκατάστασης προσφέρουν ευκαιρίες στον τομέα του λιανικού εμπορίου να βελτιώσει την παραγωγικότητά του.

2.5. Η Επιτροπή συνιστά στα κράτη μέλη να αξιολογούν και να εκσυγχρονίζουν, στον βαθμό που είναι αναγκαίο, τα ρυθμιστικά τους πλαίσια, με βάση, κατά περίπτωση, βέλτιστες πρακτικές που έχουν ήδη αναπτυχθεί σε άλλα κράτη μέλη.

2.6. Συνήθως, οι περιορισμοί λειτουργίας επηρεάζουν, κυρίως, τους συμβατικούς εμπόρους λιανικής. Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να αξιολογούν την ισορροπία, την αναλογικότητα και την αποτελεσματικότητα των εν λόγω περιορισμών προκειμένου να διασφαλίζουν ίσους όρους ανταγωνισμού με το ηλεκτρονικό εμπόριο.

2.7. Το κόστος συμμόρφωσης ανέρχεται μεταξύ 0,4 % και 6 % του ετήσιου κύκλου εργασιών των εμπόρων λιανικής πώλησης. Για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις το κόστος αυτό είναι υπέρογκο. Για να τονωθεί η ανάπτυξη του λιανικού εμπορίου προς όφελος, τελικά, των καταναλωτών απαιτείται μια διευρυμένη προσέγγιση: να απλουστευθούν τα ρυθμιστικά πλαίσια, να εξασφαλιστεί ότι αρμόζουν σε ένα περιβάλλον πολλαπλών διαύλων, καθώς και να μειωθούν τα υπερβολικά επαχθή και δαπανηρά μέτρα και διαδικασίες που επιβάλλονται στους εμπόρους λιανικής προκειμένου να εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση με τους εν λόγω κανόνες.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την προσπάθεια της Επιτροπής να εκσυγχρονίσει τον τομέα του λιανικού εμπορίου ώστε να αντιμετωπιστούν οι νέες προκλήσεις που συνδέονται με την ψηφιοποίηση και το ηλεκτρονικό εμπόριο.

3.2. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, ιδιαίτερα στη γνωμοδότηση INT/682 με θέμα «Χάραξη ευρωπαϊκού σχεδίου δράσης για το λιανικό εμπόριο»⁽²⁾, η ΕΟΚΕ συνιστούσε ήδη τη δημιουργία ενός ανοικτού οικονομικού περιβάλλοντος με στόχο τη διασφάλιση δίκαιου ανταγωνισμού μεταξύ οντοτήτων του ίδιου μεγέθους. Ειδικότερα, η ΕΕ πρέπει να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την πολυμορφία, τη θετική συνύπαρξη και τη συνεργασία μεταξύ, διαδικτυακών και μη, μεγάλων, μεσαίων, μικρών και πολύ μικρών εμπόρων λιανικής πώλησης. Η προαγωγή της πολυμορφίας στον τομέα του λιανικού εμπορίου της ΕΕ αποτελεί έναν πολύ αποδοτικό τρόπο ανταπόκρισης στις ποικίλες ανάγκες των καταναλωτών, αλλά και προάσπισης και προαγωγής του ευρωπαϊκού συστήματος παραγωγής.

3.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η Επιτροπή επικεντρώνεται υπερβολικά στην «τιμή» ως το πιο ενδιαφέρον στοιχείο για τους καταναλωτές, ενώ κύριος στόχος θα πρέπει να είναι η παροχή ακριβούς πληροφόρησης για τους καταναλωτές (ευαισθητοποίηση των καταναλωτών). Οι καταναλωτές θα πρέπει να αισθάνονται ελεύθεροι να λαμβάνουν υπόψη και άλλα στοιχεία υπόψη κατά την αγορά ενός προϊόντος, όπως η ποιότητά του, η εξατομίκευσή του, η ανθεκτικότητά του, η κινητικότητα των καταναλωτών, η εγγύτητα, η σχέση ποιότητας/τιμής, οι υπηρεσίες που παρέχονται κατά τη διάρκεια της πραγματοποίησης της αγοράς ή μετά την αγορά, ο αντίκτυπος στην κυκλική οικονομία και τα περιβαλλοντικά κριτήρια. Η διαφοροποίηση των προϊόντων αντιπροσωπεύει προστιθέμενη αξία για τους τομείς της παραγωγής και του λιανικού εμπορίου της ΕΕ και θα πρέπει να προστατεύεται επαρκώς από την Επιτροπή⁽³⁾.

3.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί την προσέγγιση της Επιτροπής προκατειλημμένη υπέρ των μεγάλων εμπόρων λιανικής πώλησης και πιστεύει ότι είναι σημαντικό να εξισορροπηθεί με τις ανάγκες των μικρών και των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να διασφαλιστεί η συνύπαρξη μεγάλων εταιρειών και πολύ μικρών και οικογενειακών επιχειρήσεων.

3.5. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι ορισμένοι περιορισμοί στο δικαίωμα εγκατάστασης και οι περιορισμοί λειτουργίας που εφαρμόζονται σε ορισμένα κράτη μέλη μπορεί να λειτουργήσουν ως φραγμός για τη σύσταση νέων επιχειρήσεων και την ανάπτυξή τους. Ωστόσο, θεωρεί ότι η πλήρης ελευθέρωση του δικαιώματος εγκατάστασης δεν αποτελεί πανάκεια. Επιπλέον, στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να τηρείται η αρχή της επικουρικότητας και να υπάρξει συναίνεση σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για την εξεύρεση των κατάλληλων απαντήσεων στις τοπικές ανάγκες και στις ανάγκες όλων των ενδιαφερόμενων μερών.

3.6. Η ΕΟΚΕ δεν συμφωνεί με την αρνητική ανάγνωση της απόφασης στην υπόθεση Visser από την Επιτροπή. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η εν λόγω υπόθεση επιβεβαιώνει τον σκοπό του νομοθέτη σχετικά με την οδηγία για τις υπηρεσίες: κωδικοποιεί τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την ελευθερία εγκατάστασης και απαγορεύει μόνον ορισμένες απαιτήσεις, όπως τη διενέργεια οικονομικών δοκιμών, αναγνωρίζοντας παράλληλα ότι «[ο] σκοπός προστασίας του αστικού περιβάλλοντος δύναται να αποτελεί επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος ικανό να δικαιολογεί εδαφικούς περιορισμούς, όπως οι επίμαχοι στην υπόθεση της κύριας δίκης». Είναι σημαντικό να εξισορροπηθούν αυτές οι ανάγκες με βάση τις αρχές της αναλογικότητας και της επικουρικότητας.

3.7. Στο πλαίσιο αυτό, πολλά μπορούν να γίνουν για τη σφρηλάτηση μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς προκειμένου οι διαδικασίες έναρξης επιχείρησης να απλοποιηθούν και να καταστούν διαφανείς και ομοιόμορφες, τηρουμένων παράλληλα των εύλογων υφιστάμενων περιορισμών σε εδαφική κλίμακα που έχουν θεσπιστεί σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας.

3.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί εξαιρετικά σημαντικό να διατηρηθούν και να προστατευθούν ορισμένα ειδικά οικονομικά περιβάλλοντα, ιδίως όταν συνδέονται με τη διατήρηση της εθνικής ιστορικής και καλλιτεχνικής κληρονομιάς ή με στόχους της κοινωνικής και πολιτιστικής πολιτικής. Μια διαφορετική προσέγγιση θα μπορούσε να έχει αποδιοργανωτικό αντίκτυπο για τις τοπικές κοινότητες και τους καταναλωτές⁽⁴⁾.

⁽²⁾ ΕΕ C 327 της 12.11.2013, σ. 20.

⁽³⁾ ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 165.

⁽⁴⁾ Βλέπε υποσημείωση 2.

3.9. Σε γενικές γραμμές, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η διασυννοριακή επέκταση, η ανάπτυξη και το ηλεκτρονικό εμπόριο θα πρέπει να θεωρούνται σοβαρή επιλογή και οι επιχειρήσεις, σε συντονισμό με τις οργανώσεις τους, να υποστηρίζονται σε αυτήν τη διαδικασία, όμως κάτι τέτοιο δεν μπορεί να θεωρηθεί υποχρεωτικό ή ο μόνος τρόπος με τον οποίο μπορούν να αναπτυχθούν όλες οι επιχειρήσεις, σύμφωνα και με το πρωταρχικό συμφέρον των καταναλωτών (διανομή και υπηρεσίες πολλαπλών διαύλων). Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο είναι απαραίτητο να ενθαρρυνθούν και να διατηρηθούν οι διαδικασίες καινοτομίας, η κατάρτιση και η προώθηση προϊόντων μακροπρόθεσμα, μεταξύ άλλων με την υποστήριξη των μικρών και των πολύ μικρών επιχειρήσεων και των αντιπροσωπευτικών οργανώσεών τους με την κατάλληλη χρηματοδότηση.

3.10. Μια αποτελεσματική πολιτική λιανικού εμπορίου πρέπει να επιτυγχάνει ισορροπία μεταξύ της κερδοφορίας και της απόδοσης όσον αφορά τον τόπο. Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι μεσοπρόθεσμοι/μακροπρόθεσμοι προβληματισμοί, ιδίως όσον αφορά τις συμβατικές εγκαταστάσεις και τη σχέση τους με υφιστάμενες και πιθανές μελλοντικές εξελίξεις (στέγαση, διαθέσιμες υπηρεσίες κ.λπ. και, συνεπώς, με υφιστάμενα αστικά κέντρα και γειτονιές). Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή θα πρέπει να συμπληρώσει την πρότασή της, σε συνεργασία με τις αρμόδιες εθνικές και περιφερειακές οργανώσεις, με την εισαγωγή διαρθρωτικών μέτρων με στόχο την ενσωμάτωση παραγόντων εδαφικής ανάπτυξης για τις τοπικές κοινότητες και τα αστικά κέντρα (τουριστικές περιοχές, τοπικός χωροταξικός σχεδιασμός, οικοδομικός κώδικας, όροι δόμησης κ.λπ.).

3.11. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι εθνικές ρυθμίσεις σχετικά με τις ώρες λειτουργίας και τον χρόνο εργασίας των καταστημάτων, σε συμφωνία με τις νέες τεχνολογικές λύσεις, διαδραματίζουν κείμενο ρόλο στη διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων διαφορετικού μεγέθους και στην εξασφάλιση επαρκούς κοινωνικής προστασίας τόσο για τους μισθωτούς όσο και για τους αυτοαπασχολούμενους και συνιστούν, πρωτίστως, σημαντικό εργαλείο για την κοινωνική προστασία των αυτοαπασχολούμενων και των μισθωτών.

3.12. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι η συναίνεση σε εθνικό ή σε υποεθνικό επίπεδο με τους ενδιαφερόμενους φορείς είναι ο καλύτερος τρόπος για τον καθορισμό του χρόνου και των ημερών λειτουργίας. Είναι, πράγματι, ζωτικής σημασίας να συνδυαστούν οι ανάγκες των καταναλωτών για πρόσβαση σε συγκεκριμένα προϊόντα και υπηρεσίες με την επιθυμία ορισμένων επιχειρήσεων να ανοίγουν τις αργίες ή τα βράδια, καθώς και να προστατευθούν οι ανάγκες ανάπαυσης των ιδιοκτητών πολύ μικρών επιχειρήσεων και των εργαζομένων τους, διασφαλίζοντας παράλληλα την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και προβλέποντας χρόνο διαθέσιμο για κατάρτιση.

3.13. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης, σύμφωνα με τον κοινωνικό πυλώνα, την ανάγκη να διασφαλιστεί δίκαιη αμοιβή και ποιότητα εργασίας για όλους τους εργαζόμενους στον κλάδο, ανεξαρτήτως εάν δραστηριοποιούνται εντός ή εκτός του διαδικτύου. Ειδικότερα, εφιστά την προσοχή στην περίπτωση των συμβάσεων εργασίας χιλιάδων εργαζομένων σε ηλεκτρονικές επιχειρήσεις που εξακολουθούν να μην καλύπτονται από συλλογικές διαπραγματεύσεις, καθώς και στις συμβάσεις σε μεγάλες επιχειρήσεις λιανικής πώλησης οι οποίες αποσκοπούν αποκλειστικά στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών κατά τα Σαββατοκύριακα (με αποτέλεσμα την αύξηση των συμβάσεων ευκαιριακού χαρακτήρα) ή που δεν υπολογίζουν τα Σαββατοκύριακα ή τις νύχτες ως υπερωρίες. Τέλος, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού κοινωνικού διαλόγου που θα περιλαμβάνει και τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις θα παράσχει στις επιχειρήσεις καλύτερες ευκαιρίες ανάπτυξης και στους εργαζόμενους καλύτερο σύστημα διασφάλισης.

3.14. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη σύσταση οι δημόσιες αρχές να διευκολύνουν την υιοθέτηση των ψηφιακών τεχνολογιών εκ μέρους των μικρών επιχειρήσεων. Ωστόσο, αυτή δεν μπορεί να είναι η μόνη επιλογή. Τα παραδοσιακά καταστήματα παραμένουν κρίσιμο στοιχείο όχι μόνο ανάπτυξης στην ΕΕ, αλλά και σε σχέση με την κοινωνική συνοχή, ιδίως στις τοπικές κοινότητες, αλλά και για τους αλλογενείς ψηφιακούς καταναλωτές. Για τον λόγο αυτό, το ηλεκτρονικό και το συμβατικό εμπόριο θα πρέπει να συνυπάρχουν. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η Επιτροπή υποτιμά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μικρές και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις όσον αφορά τη συμμετοχή τους και την αξιοποίηση του ηλεκτρονικού εμπορίου.

3.15. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή όσον αφορά την ανάγκη ποιοτικής κατάρτισης των εργοδοτών που επιθυμούν να συμμετάσχουν στο ηλεκτρονικό εμπόριο. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η κατάσταση είναι πιο περίπλοκη και οι ΜΜΕ, ιδίως οι μικρές και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, αντιμετωπίζουν πολλαπλές προκλήσεις, όπως: α) αλλαγή και προσαρμογή της εσωτερικής τους οργάνωσης, β) γνώση ξένων γλωσσών, γ) λήψη και κατανόηση νομικών και διοικητικών πληροφοριών, δ) θέσπιση αποτελεσματικού και ανταγωνιστικού συστήματος παραδόσεων, ε) υπέρβαση του φορολογικού και κοινωνικού ντάμπινγκ σε επίπεδο ΕΕ (απάτη στον τομέα του ΦΠΑ, παραχάραξη κ.λπ.). Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να στηρίξουν τις ΜΜΕ και τις οργανώσεις τους καθ' όλη τη διαδικασία μετάβασής τους προς το ηλεκτρονικό εμπόριο, με ευρεία προσέγγιση που θα εξετάζει όλες τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη δημιουργία επιτυχημένων διαδικτυακών επιχειρήσεων.

3.16. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το ηλεκτρονικό εμπόριο θα μπορούσε να αποτελεί σημαντική επιλογή για πολλές ΜΜΕ. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι μόλις πρόσφατα η Επιτροπή δημοσίευσε την πρώτη πρόταση που αποσκοπεί στη ρύθμιση των σχέσεων πλατφόρμας-προς-επιχείρηση στην ψηφιακή αγορά. Το μέτρο αυτό επικεντρώνεται στη διαφάνεια, όμως δεν εξετάζει ορισμένες

συχνές καταχρηστικές πρακτικές που παρεμποδίζουν τον θεμιτό ανταγωνισμό (π.χ. ρήτρες τιμών ισοτιμίας, φορολογικό ντάμπινγκ, διαφορετική φορολογία κ.λπ.) μεταξύ εμπορικών χρηστών και μεγάλων διαδικτυακών πλατφορμών⁽⁵⁾). Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να δημιουργήσει ισότιμους όρους όσον αφορά τον θεμιτό ανταγωνισμό στην ψηφιακή αγορά.

3.17. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι αναγκαία η λήψη διαφόρων μέτρων για την παροχή των απαραίτητων συνθηκών για τον τομέα του λιανικού εμπορίου, και ιδίως για τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις που είναι οι μεγαλύτεροι καθαροί δημιουργοί θέσεων απασχόλησης, για την αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας των δεξιοτήτων με την ενίσχυση του προσδιορισμού και της πρόβλεψης των αναγκών σε δεξιότητες, συμπεριλαμβανομένης της καθοδήγησης, τη βελτίωση των αποτελεσμάτων της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της ΕΕΚ, τη βελτίωση των συνθηκών-πλαίσιο για την καλύτερη αντιστοιχία της προσφοράς και της ζήτησης, και την παροχή καλύτερης υποστήριξης στις ανάγκες κατάρτισης των ΜΜΕ και των πολύ μικρών επιχειρήσεων.

3.18. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσοχή της Επιτροπής στο κόστος συμμόρφωσης, ιδίως για τις μικρές επιχειρήσεις, καθώς και το γεγονός ότι αναδεικνύει την έλλειψη επίγνωσης των ιδιαιτεροτήτων του τομέα.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αντιμετωπίσει το αυξανόμενο πρόβλημα της ερημοποίησης των αστικών κέντρων και στις κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες αυτής. Το πόσο βιώσιμες είναι οι μεγάλες και οι μικρές πόλεις εξαρτάται, αν μη τι άλλο, από την επιβίωση πολλών μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων (τοπικά καταστήματα) που ανταποκρίνονται στις ανάγκες πολλών καταναλωτών, κινδυνεύουν, όμως, να συντριβούν από την αυξανόμενη συγκέντρωση στους μεγάλους ομίλους λιανικού εμπορίου.

4.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την απουσία οιασδήποτε αναφοράς σε έναν βιώσιμο τομέα του λιανικού εμπορίου και στον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν στη διαδικασία αυτή οι μικροί και οι πολύ μικροί έμποροι λιανικής πώλησης. Ωστόσο, είναι απαραίτητο ένα ευνοϊκότερο πλαίσιο προκειμένου να ευαισθητοποιηθούν οι τελευταίοι όσον αφορά τη σχέση μεταξύ βιώσιμων επιλογών και ανταγωνιστικότητας και να τους παρασχεθεί εξατομικευμένη ενημέρωση και τεχνική βοήθεια, καθώς και τα απαραίτητα πιστωτικά συστήματα για την υλοποίηση των παραμέτρων που μπορούν να βελτιωθούν. Με δεδομένη την αδύναμη θέση τους όσον αφορά την άσκηση επιρροής επί των καταναλωτών και των παραγωγών, οι μικροί και οι πολύ μικροί έμποροι λιανικής πώλησης δεν θα πρέπει να εξαναγκάζονται σε επιλογές που τους επιβάλλονται.

4.3. Στην ανακοίνωση, δεν δίδεται προσοχή στις τριβές που υπάρχουν στις συμβατικές σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων, π.χ. ασύμμετρες συμβάσεις δικαιώρησης, καθυστερήσεις πληρωμών και αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Ειδικότερα, η αυξανόμενη συγκέντρωση ισχύος μεταξύ των μεγάλων εμπόρων λιανικής πώλησης στην Ευρώπη δημιουργεί σοβαρές προκλήσεις⁽⁶⁾. Για να αντιμετωπιστεί ο στρεβλωμένος ανταγωνισμός και να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα, θα έπρεπε να είχαν εξεταστεί και τα δύο αυτά ζητήματα στην ανακοίνωση.

4.4. Η ΕΟΚΕ, όπως είχε επισημάνει και στη σχετική γνωμοδότηση με θέμα «Μια νέα συμφωνία για τους καταναλωτές», συνιστά στην Επιτροπή να καθορίσει και να υλοποιήσει επειγόντως ένα αποτελεσματικό σύστημα επίλυσης διαφορών, που θα μπορεί να αντιμετωπίζει περιπτώσεις κατάχρησης της οικονομικής ισχύος και πρακτικών που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽⁵⁾ ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 177.

⁽⁶⁾ Βλέπε υποσημείωση 3.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2017»

[COM(2018) 482 final]

(2019/C 110/08)

Εισηγήτρια: η κ. **Baiba MILTOVIČA**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 5.9.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	21.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	188/1/9

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον συνοπτικό τρόπο διατύπωσης και την εστίαση της παρούσας έκθεσης για το 2017, η οποία συνοδεύεται από ένα λεπτομερές έγγραφο εργασίας. Η αποτελεσματική και ενισχυμένη πολιτική ανταγωνισμού αποτελεί θεμέλιο της βιώσιμης οικονομίας της αγοράς. Μπορεί να διασφαλίσει ίσους όρους ανταγωνισμού για τους παραγωγούς αγαθών και υπηρεσιών, να καθησυχάσει τους καταναλωτές, να τονώσει τον ανταγωνισμό και να επιτύχει θεμελιώδεις κοινωνικούς στόχους, όπως η ελευθερία επιλογής των καταναλωτών, αλλά και πολιτικούς στόχους, όπως η ευημερία των Ευρωπαίων πολιτών και η προώθηση της ολοκλήρωσης της ευρωπαϊκής αγοράς. Απέναντι στις τρίτες χώρες, η πολιτική ανταγωνισμού διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη μιας θετικής επιχειρηματικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής δυναμικής στο πλαίσιο του διεθνούς εμπορίου.

1.2. Η έκθεση του 2017 δίδει μεγάλη έμφαση στη συμμόρφωση και την επιβολή και παρέχει παραδείγματα δυναμικών ενεργειών της Επιτροπής. Οι καταναλωτές και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις βρίσκονται συχνά σε μειονεκτική θέση έναντι των μεγάλων επιχειρήσεων, οι οποίες, ενδεχομένως, κάνουν κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης τους στην αγορά και, ως εκ τούτου, είναι ιδιαίτερα θετικά τα μέτρα που αντιμετωπίζουν τις αντανταγωνιστικές πρακτικές.

1.3. Η αύξηση της αντανταγωνιστικής δραστηριότητας στις αγορές της ΕΕ συμβαδίζει με τη σταθερή ανάπτυξη των εθνικών αρχών ανταγωνισμού (ΕΑΑ) ως καθοριστικών φορέων επιβολής του δικαίου περί ανταγωνισμού. Η οδηγία ΕΔΑ+, η οποία δίδει τη δυνατότητα στις ΕΑΑ να καταστούν αποτελεσματικότερες, ενισχύει τις εθνικές αρμοδιότητες στον συγκεκριμένο τομέα.

1.4. Η ενίσχυση της αυτονομίας των ΕΑΑ και η παροχή επαρκών πόρων είναι ζωτικής σημασίας. Η πραγματική ανεξαρτησία, η εμπειρογνομοσύνη και η κατάρτιση είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική εργασία, για την επίτευξη δε αυτού του στόχου θα πρέπει να παρακολουθείται εκ του σύνεγγυς η οδηγία ΕΔΑ+ (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού+). Πρέπει να ενθαρρύνονται οι προληπτικές ενέργειες ώστε να αποφεύγεται η αντανταγωνιστική συμπεριφορά, οι δε κυρώσεις θα πρέπει να ενισχυθούν έτσι ώστε να αποθαρρύνουν αποτελεσματικά.

1.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη δράση της Επιτροπής στο πεδίο της επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού στο πλαίσιο του ιδιωτικού δικαίου και επισημαίνει ότι οι συλλογικές αγωγές θα πρέπει να διευκολύνονται από τα νομικά συστήματα όλων των κρατών μελών. Η Επιτροπή θα πρέπει να συνεχίσει να παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών συλλογικής έννομης προστασίας για τις παραβιάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού στα διάφορα κράτη μέλη και, εάν χρειάζεται, να αναλάβει περαιτέρω δράση. Επί του προκειμένου, η πρόταση της Επιτροπής για τις συλλογικές προσφυγές που περιλαμβάνεται στην πρόταση σχετικά με τη «Νέα συμφωνία για τους καταναλωτές» (*New Deal for Consumers*) είναι απογοητευτική.

1.6. Θα πρέπει να εξεταστούν περαιτέρω προτάσεις σχετικά με τη δικαιόχρηση, οι οποίες θα συμπεριληφθούν στον κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία (*Block Exemption Regulation*)⁽¹⁾ προκειμένου να αποκατασταθεί η εμπορική και συμβατική ισορροπία μεταξύ των δικαιοδόχων και του δικαιοπαρόχου.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 330/2010 της Επιτροπής (ΕΕ L 102 της 23.4.2010, σ. 1).

1.7. Στις περιπτώσεις όπου παρατηρούνται εκτεταμένες παραεμπορικές δραστηριότητες υπό τη διαχείριση τοπικών αρχών, οι οποίες ενδέχεται να απολαύουν κρατικής επιχορήγησης που οδηγεί σε αθέμιτο ανταγωνισμό, αυτές θα πρέπει να μελετώνται προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσον είναι απαραίτητη η προσαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων ή άλλων μέσων.

1.8. Όσον αφορά την οδηγία για τους μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος, συνιστάται, κατά τη μεταφορά και την εφαρμογή της στην εσωτερική νομοθεσία, το εθνικό δίκαιο να θεσπίζει ότι οι μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος θα έχουν ανά πάσα στιγμή πρόσβαση σε εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων και, σε κάθε περίπτωση, θα τους παρέχεται πλήρης προστασία.

1.9. Στις περιπτώσεις επιβολής του δικαίου του ανταγωνισμού, προτείνεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διενεργεί λεπτομερή ανάλυση των πρακτικών των ρυθμιστικών αρχών ενέργειας σε όλα τα κράτη μέλη, σε συνεργασία με το CEER (Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας/*Council of European Energy Regulators*) και τον ACER (Οργανισμός Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας/*Agency for the Cooperation of Energy Regulators*) ενδέχεται να προσδιορίσει δράσεις που θα μπορούσαν να εξαλείψουν τις περιοριστικές πρακτικές, οι οποίες εξακολουθούν να είναι επίζημιες για τους καταναλωτές.

1.10. Με μια νέα επανεξέταση της λειτουργίας της αλυσίδας διανομής τροφίμων στις μελλοντικές εκθέσεις επί της πολιτικής ανταγωνισμού θα μπορούσαν να εντοπιστούν και να προταθούν διορθωτικά μέτρα για τη συνεχιζόμενη άσκηση ισχύος στην αγορά από τους κυρίαρχους λιανοπωλητές, μια πρακτική η οποία ενδέχεται να αποδειχθεί μη ενδεδειγμένη.

1.11. Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα υφιστάμενων και διαρκώς αναπτυσσόμενων αντιανταγωνιστικών πρακτικών στην ψηφιακή οικονομία. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία ότι δεν διατίθενται επαρκείς πόροι για την παρακολούθηση αυτού του ταχέως αναπτυσσόμενου και οικονομικά δραστήριου τομέα και παροτρύνει να θεσπιστούν ειδικές σχετικές διατάξεις εντός του νέου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ).

1.12. Υπάρχουν ορισμένοι παράγοντες που δεν εμπίπτουν στο άμεσο πεδίο εφαρμογής της πολιτικής ανταγωνισμού, ωστόσο δημιουργούν ορισμένες ανησυχίες σχετικά με στρεβλώσεις της αγοράς: μεγάλες διαφορές στην πολιτική εταιρικής φορολόγησης μεταξύ των κρατών μελών, πρακτικές απασχόλησης συλλογικά γνωστές ως πρακτικές κοινωνικού ντάμπινγκ, πρακτικές στο πλαίσιο της «οικονομίας της περιστασιακής απασχόλησης» (*gig economy*), καθώς και ζητήματα που σχετίζονται με την κυκλική οικονομία και την παγκόσμια οικονομική βιωσιμότητα. Η ΕΟΚΕ παρακινεί την Επιτροπή να θέσει σε εφαρμογή το πλήρες εύρος των αρμοδιοτήτων και των ικανοτήτων της προκειμένου να διασφαλίσει ότι, στο μέτρο του δυνατού, εκείνες οι γκρίζες ζώνες όπου υφίστανται αντιανταγωνιστικές συμπεριφορές παρακολουθούνται, διευκρινίζονται και διορθώνονται.

1.13. Το δίκαιο του ανταγωνισμού συνιστά ένα από τα παλαιότερα τμήματα του κεκτημένου, εντούτοις δεν ανταποκρίνεται πάντοτε στις προκλήσεις του αιώνα που διατρέχουμε. Ειδικότερα ο τεχνητός διαχωρισμός μεταξύ αγοράς και κοινωνικο-περιβαλλοντικής σφαίρας θα μπορούσε να επωφεληθεί από μια συνολική και συστηματική αναθεώρηση του δικαίου της ΕΕ για τον ανταγωνισμό, λαμβανομένων υπόψη των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων.

2. Περιεχόμενο της έκθεσης επί της πολιτικής ανταγωνισμού του 2017

2.1. Η πολιτική ανταγωνισμού αποτελεί το θεμέλιο της ενιαίας αγοράς και έχει τεθεί σε ισχύ από τη Συνθήκη της Ρώμης και την ίδρυση της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έχει τεθεί εντός πλαισίου που κατοχυρώνεται σε διατάξεις όπως τα άρθρα 101 και 102 της ΣΛΕΕ, οι οποίες αποσαφηνίζουν την ουσία και το πεδίο εφαρμογής της.

2.2. Το 2017 αναλήφθηκαν συγκεκριμένες δράσεις προς όφελος των καταναλωτών και της ευρωπαϊκής βιομηχανίας σε βασικούς τομείς: την ψηφιακή οικονομία, την ενέργεια, τον φαρμακευτικό και αγροχημικό τομέα, τις βιομηχανίες δικτύου και τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Η παρούσα περίληψη υπογραμμίζει τα βασικά σημεία της έκθεσης, η οποία αποτελεί και η ίδια σύνοψη του εκτεταμένου έργου σε διάφορους οικονομικούς τομείς.

2.3. Η πολιτική πρέπει να μεταφράζεται σε κανόνες και οι κανόνες πρέπει να εφαρμόζονται. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποτελεί ιδρυτικό μέλος του Διεθνούς Δικτύου Ανταγωνισμού και συμμετέχει επίσης ενεργά σε όλα τα διεθνή φόρουμ που ασχολούνται με τον ανταγωνισμό, μεταξύ των οποίων ο ΟΟΣΑ, η διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (Unctad), ο ΠΟΕ και η Παγκόσμια Τράπεζα. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή συνεργάζεται στενά με τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και έχει προτείνει νέους κανόνες υπό τη μορφή οδηγίας⁽²⁾ που εξασφαλίζουν στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών τη δυνατότητα να καταστούν αποτελεσματικότεροι φορείς επιβολής των αντιμονοπωλιακών κανόνων της ΕΕ.

2.4. Είναι σημαντικό τα άτομα που γνωρίζουν την ύπαρξη ή τη λειτουργία σύμπραξης ή άλλων μορφών παραβιάσεων των αντιμονοπωλιακών κανόνων να έχουν τα μέσα να φέρουν στο φως τις εν λόγω πρακτικές. Έχει δρομολογηθεί ένα νέο, ανώνυμο εργαλείο για τους μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος, το οποίο διευκολύνει ως προς το θέμα αυτό και βρίσκεται σε ενεργό χρήση.

2.5. Οι απαιτήσεις σχετικά με την κοινοποίηση μικρότερων και λιγότερο προβληματικών μέτρων κρατικής ενίσχυσης έχουν απλουστευθεί και έχουν εισαχθεί εξαιρέσεις, ενώ 24 κράτη μέλη έχουν εγγραφεί στην εφαρμογή *Transparency Award Module*, η οποία παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/competition/antitrust/proposed_directive_el.pdf

2.6. Επιχειρείται αυστηρή επιβολή του ανταγωνισμού σε αγορές που χαρακτηρίζονται από συγκέντρωση. Στον φαρμακευτικό τομέα είχαμε την πρώτη έρευνα την οποία διεξάγει η Επιτροπή σχετικά με ανησυχίες για πρακτικές υπερβολικής τιμολόγησης στη φαρμακευτική βιομηχανία, ενώ εξετάστηκαν αρκετές συγχωνεύσεις στον αγροχημικό τομέα και απαγορεύθηκε συγχώνευση στον κλάδο της βιομηχανίας τοιμέντου, η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του ανταγωνισμού.

2.7. Στον τομέα της ενέργειας, ξεκίνησαν δράσεις επιβολής σε σχέση με τις κρατικές ενισχύσεις και τους μηχανισμούς δυναμικότητας, ενώ συνεχίστηκε η διερεύνηση των επιχειρηματικών πρακτικών της Gazprom στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη με την προκαταρκτική διαπίστωση ότι έχουν παραβιαστεί οι αντιμονοπωλιακοί κανόνες της ΕΕ.

2.8. Στον τομέα των μεταφορών, εξετάστηκαν εξαγορές στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών και προσδιορίστηκαν αντιανταγωνιστικές ενέργειες στις σιδηροδρομικές μεταφορές στη Λιθουανία, με αποτέλεσμα πρόστιμα και διορθωτικές ενέργειες, ενώ υποστηρίχθηκε η παροχή κρατικών ενισχύσεων στον τομέα αυτό στην Ελλάδα και τη Βουλγαρία. Αναλήφθηκε δράση κατά της Scania προς επιβολή της νομοθεσίας κατά των συμπράξεων στις οδικές μεταφορές, ενώ, σε πολλές επιχειρήσεις στον τομέα των ανταλλακτικών αυτοκινήτων, επιβλήθηκαν βαριά πρόστιμα.

2.9. Η επέκταση του γενικού κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία στους λιμένες και τους αερολιμένες διευκόλυνε την παροχή κατάλληλης κρατικής ενίσχυσης.

2.10. Η έρευνα της Επιτροπής σχετικά με την προτεινόμενη συγχώνευση μεταξύ της Deutsche Börse και της London Stock Exchange Group κατέληξε στο συμπέρασμα ότι θα ήταν μονοπωλιακή και, ως εκ τούτου, απαγορεύτηκε.

2.11. Σημειώνεται ότι η πολιτική ανταγωνισμού της ΕΕ θα πρέπει να ανταποκριθεί εποικοδομητικά και δημιουργικά στην πρόκληση της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ. Όπως καθορίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, κάθε μελλοντική εμπορική συμφωνία θα πρέπει να διασφαλίζει ισότιμους όρους, ιδίως όσον αφορά τον ανταγωνισμό και τις κρατικές ενισχύσεις.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την έκθεση του 2017, η οποία περιέχει πολλά παραδείγματα της εστίασης της Επιτροπής στην προώθηση της ευημερίας των καταναλωτών και την πρόληψη ζημιών σε βάρος των καταναλωτών. Επακόλουθο της προσέγγισης αυτής δεν είναι μόνο η ενίσχυση της ολοκλήρωσης της ενιαίας αγοράς, αλλά και η ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης, καθώς και των συναφών στόχων κοινωνικής πολιτικής.

3.2. Κατά το τελευταίο έτος, οι γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ αναγνωρίζουν συχνά τη σημασία μιας αποτελεσματικής πολιτικής ανταγωνισμού που εφαρμόζεται σωστά. Τα κριτήρια για την ευημερία και το ευ ζην των καταναλωτών, παράλληλα με τη διατήρηση μιας αποτελεσματικής δομής ανταγωνισμού, παρέχουν το σκεπτικό για την αντιμετώπιση της εκμετάλλευσης, των πρακτικών αποκλεισμού και των περιοριστικών συμφωνιών. Ενθαρρύνοντας τη βέλτιστη οικονομική πρακτική, η σταθερή πολιτική ανταγωνισμού ενθαρρύνει την ενίσχυση των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στις ανταγωνιστικές παγκόσμιες αγορές, αλλά και την προώθηση των κοινωνικών στόχων πάνω στους οποίους αυτή θεμελιώνεται.

3.3. Εκπομπές των οχημάτων

3.3.1. Στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ενέργειες της ΕΕ για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης και διακυβέρνησης»⁽³⁾, διαπιστώθηκε ότι η ανεπαρκής συμμόρφωση με τους μηχανισμούς που εγγυώνται την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και διακυβέρνησης αποτελεί, δυστυχώς, παράγοντα αθέμιτου ανταγωνισμού και οικονομικών διακρίσεων. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η συμμόρφωση και η τήρηση του κράτους δικαίου είναι θεμελιώδους σημασίας για μια ισχυρή πολιτική ανταγωνισμού.

3.3.2. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ εκτιμά το γεγονός ότι η προκαταρκτική έρευνα της Επιτροπής για την πιθανή ύπαρξη σύμπραξης με τη συμμετοχή των BMW, Daimler, Volkswagen, Audi και Porsche, σχετικά με το κατά πόσον οι εταιρείες περιόρισαν την ανάπτυξη συστημάτων επιλεκτικής καταλυτικής αναγωγής και φίλτρων σωματιδίων, ενδεχομένως περιορίζοντας την ανάπτυξη τεχνολογιών φιλικότερων προς το περιβάλλον, είχε ως επακόλουθο το να κινηθεί επίσημη διαδικασία έρευνας από την ομάδα διερεύνησης παραβάσεων σε θέματα ανταγωνισμού (*anti-competition team*).

3.4. Μηχανισμοί συλλογικής έννομης προστασίας

3.4.1. Η ΕΟΚΕ σημειώνει την τελική μεταφορά της οδηγίας για τις αγωγές αποζημίωσης⁽⁴⁾ η οποία, εν μέρει, ασχολείται με το ζήτημα της παροχής νομικού μηχανισμού συλλογικών αγωγών. Ωστόσο, η απόσυρση της πρότασης οδηγίας που εκπονήθηκε από τη ΓΔ Ανταγωνισμού (COMP) το 2009, σε συνδυασμό με την πρόσφατη πρόταση που συμπεριλήφθηκε στη δέσμη μέτρων για μια «Νέα συμφωνία για τους καταναλωτές», σηματοδοτεί την έλλειψη πολιτικής βούλησης να ληφθούν ουσιαστικά μέτρα για τη

⁽³⁾ ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 69.

⁽⁴⁾ Οδηγία 2014/104/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβάσεις της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας (ΕΕ L 349 της 5.12.2014, σ. 1).

θέσπιση ενός πραγματικά αποτελεσματικού πλαισίου αντιπροσωπευτικών αγωγών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή να συνεχίσει να παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών συλλογικής έννομης προστασίας για τις παραβιάσεις του δικαίου περί ανταγωνισμού στα διάφορα κράτη μέλη και, εάν χρειάζεται, να αναλάβει περαιτέρω δράση.

3.5. Δικαιοχρησία στο λιανικό εμπόριο

3.5.1. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι επιτείνεται το πρόβλημα όσον αφορά τις συμβάσεις δικαιοχρησίας στον τομέα του λιανικού εμπορίου, κάτι το οποίο ενδέχεται να έχει σοβαρές συνέπειες για τον ανταγωνισμό. Για παράδειγμα, μια σημαντική διαμάχη στις Κάτω Χώρες μεταξύ του δικαιοπαρόχου HEMA και ορισμένων δικαιούχων σχετικά με τις υφιστάμενες συμβάσεις και το μερίδιο των εσόδων από τις πωλήσεις μέσω διαδικτύου είχε ως αποτέλεσμα την ακύρωση συμβάσεων δικαιούχων. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αναλύσει την κατάσταση αυτή και να υποβάλει πρόσθετες προτάσεις σχετικά με τη δικαιοχρησία που θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στον κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία, προκειμένου να αποκατασταθεί η εμπορική και η συμβατική ισορροπία μεταξύ των δικαιούχων και του δικαιοπαρόχου.

3.6. Επιδότησεις σε επίπεδο τοπικών αρχών

3.6.1. Σε πολλά κράτη μέλη, οι τοπικές αρχές στρέφονται προς την ανάπτυξη εμπορικών δραστηριοτήτων χρησιμοποιώντας δημόσιους πόρους ή εγκαταστάσεις. Κάτι τέτοιο μπορεί να οδηγήσει σε αθέμιτο ανταγωνισμό, εάν υπάρχει ένα στοιχείο επιδότησης. Για παράδειγμα, οι ΜΜΕ στον κλάδο των υπηρεσιών διατροφής και του τουρισμού αντιμετωπίζουν επιδοτούμενες δραστηριότητες στα κυλικεία αθλητικών σωματείων, κέντρων αναψυχής κ.λπ. Οι τοπικές αρχές κατέχουν ή προσφέρουν δημόσιους πόρους σε αυτά τα σωματεία και ενώσεις που συχνά απαλλάσσονται από την καταβολή ΦΠΑ και απολαμβάνουν κοινωνικών παροχών, όπως η εθελοντική εργασία. Αυτές οι παραεμπορικές δραστηριότητες οργανώνονται συχνά (από την άποψη του κύκλου εργασιών και των κερδών) ως κανονική εμπορική επιχείρηση. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να παρακολουθήσει το φαινόμενο αυτό και να εξετάσει εάν θα μπορούσαν να προσαρμοστούν σε επίπεδο ΕΕ οι κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων ή άλλων μέσων προς ρύθμιση των εν λόγω τοπικών δραστηριοτήτων, οι οποίες, σε ορισμένες περιπτώσεις, επιδοτούνται ακόμη και με κονδύλια της ΕΕ!

3.7. Πληροφορίες σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις

3.7.1. Η διαθεσιμότητα και χρήση της εφαρμογής *Transparency Award Module* (TAM) είναι ιδιαίτερα θετική, καθώς επιτρέπει στους ενδιαφερόμενους φορείς (την Επιτροπή, τους ανταγωνιστές και το ευρύ κοινό) να επαληθεύουν τη συμμόρφωση των κρατικών ενισχύσεων με τους κανόνες. Μέχρι σήμερα, έχουν δημοσιευθεί περίπου 30 000 χορηγήσεις ενισχύσεων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η οδηγία ΕΔΑ+ (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού+ — *European Competition Network+/ECN+*)

4.1.1. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνεται από την έμφαση της έκθεσης στην επιβολή και, με την ευκαιρία αυτή, επαναλαμβάνει τις απόψεις της⁽⁵⁾ σχετικά με την οδηγία ΕΔΑ+⁽⁶⁾, η οποία παρέχει τη δυνατότητα στις ΕΑΑ να καταστούν αποτελεσματικότερες.

4.1.2. Η ΕΟΚΕ έχει δηλώσει στο παρελθόν ότι ένας κανονισμός θα συνιστούσε αποτελεσματικότερο νομοθετικό μέσο στον τομέα αυτό, αναγνωρίζει, ωστόσο, την ανάγκη για αναλογικότητα. Επιπλέον, η πολιτική ανταγωνισμού θα πρέπει να εγγυάται ίσες ευκαιρίες, ενώ οι ΕΑΑ θα έχουν στη διάθεσή τους τα νομικά μέτρα και μέσα που απαιτούνται για την αντιμετώπιση μυστικών συμπράξεων.

4.1.3. Αν και η οδηγία ΕΔΑ+ θα πρέπει να εγγυάται ανεξαρτησία, πόρους και μια αποτελεσματική δέσμη εργαλείων για την επιβολή της εφαρμογής, παραμένουν ερωτήματα σχετικά με την αυτονομία και τις ικανότητες των ΕΑΑ. Η πραγματική ανεξαρτησία, η εμπειρογνομοσύνη και η κατάρτιση είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική εργασία. Πρέπει να ενθαρρύνονται οι προληπτικές ενέργειες ώστε να αποφεύγεται η αντιανταγωνιστική συμπεριφορά, οι δε κυρώσεις πρέπει να ενισχυθούν έτσι ώστε να αποθαρρύνουν αποτελεσματικά. Οι ΕΑΑ θα πρέπει επίσης να έχουν το δικαίωμα να κινούν αυτοτελώς νομική διαδικασία.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 70.

⁽⁶⁾ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την παροχή αρμοδιοτήτων στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ώστε να επιβάλλουν αποτελεσματικότερα τους κανόνες και για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς [COM/2017/0142 final].

4.2. Προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος

4.2.1. Απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με τους κανόνες ανταγωνισμού. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των νέων εργαλείων που είναι διαθέσιμα για την αναφορά παραβιάσεων, όπως το εργαλείο για τους μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος. Μολονότι η ΕΟΚΕ ενθαρρύνεται διαπιστώνοντας ότι το εργαλείο αυτό χρησιμοποιείται τακτικά, διατηρεί ορισμένες ανησυχίες σχετικά με την προτεινόμενη οδηγία, η οποία αποσκοπεί στην ενίσχυση της προστασίας των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος ⁽⁷⁾.

4.2.2. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει την Επιτροπή στη γνωμοδότησή της με θέμα την εν λόγω οδηγία ⁽⁸⁾, όπου συνιστά το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας να μην περιορίζεται στη συμμόρφωση με τη νομοθεσία της ΕΕ, αλλά, αντίθετα, να επεκταθεί ώστε να περιλαμβάνει και την τήρηση της εθνικής νομοθεσίας.

4.2.3. Είναι επίσης σημαντικό να γίνεται μνεία της συμπερίληψης των δικαιωμάτων των εργαζομένων και οι εκπρόσωποι των συνδικαλιστικών οργανώσεων και οι ΜΚΟ να αναφέρονται ως παραδείγματα νομικών προσώπων. Οι μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας.

4.3. Η ψηφιακή οικονομία

4.3.1. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι ο νέος κανονισμός σχετικά με τη συνεργασία για την προστασία των καταναλωτών ⁽⁹⁾ εγκρίθηκε στα τέλη του 2017 και θα πρέπει να διασφαλίζει καλύτερο συντονισμό μεταξύ των δικτύων καταναλωτών για την επιβολή μέτρων καταπολέμησης των διασυνοριακών αντιαγωνιστικών πρακτικών. Για παράδειγμα, ο κανονισμός προσδιορίζει τις πρακτικές γεωγραφικού αποκλεισμού στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου ο οποίος, από τη φύση του, αποτελεί διασυνοριακό ζήτημα. Ευρωπαϊκά Κέντρα Καταναλωτών εργάζονται επί του θέματος αυτού εδώ και πολλά χρόνια, συγκεντρώνοντας παραδείγματα και πρακτικές. Μαζί με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού και το δίκτυο συνεργασίας για την προστασία των καταναλωτών, αναμένεται πλέον καλύτερα συντονισμένη δράση επιβολής.

4.3.2. Στον ραγδαία αναπτυσσόμενο τομέα της ψηφιακής οικονομίας δημιουργούνται συνεχώς αντιαγωνιστικές πρακτικές πολλών διαφορετικών ειδών. Για παράδειγμα, με τη χρήση σύνθετων αλγορίθμων μπορούν να προσαρμόζονται οι τιμές με βάση τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται από διάφορες επιγραμμικές πηγές, βοηθώντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις επιχειρήσεις να συμμετέχουν σε διαδικτυακή αθέμιτη σύμπραξη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να διαθέτει επαρκείς δημοσιονομικούς πόρους προκειμένου να παρακολουθεί και να εξουδετερώνει αυτές τις πρακτικές.

4.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των ΕΑΑ και των οργανώσεων καταναλωτών θα ήταν επωφελής και για τις δύο πλευρές, ιδίως επειδή οι εθνικές οργανώσεις καταναλωτών είναι σε θέση να ενημερώνουν τις ΕΑΑ σχετικά με εικαζόμενες παραβάσεις. Στην πραγματικότητα, μπορούν να παρέχουν στις αρχές πολύτιμα δεδομένα από τον δικό τους χειρισμό παραπόνων.

4.5. Η Ενεργειακή Ένωση μπορεί να ενθαρρύνει την εν εξελίξει διαδικασία καθιέρωσης θεμιτού ανταγωνισμού στον ενεργειακό τομέα της ΕΕ, ο οποίος εξακολουθεί να είναι ένας τομέας όπου παρατηρείται ευρύ φάσμα τιμολόγησης των καταναλωτών και της βιομηχανίας και όπου μπορεί να περιοριστεί η επιλογή της αγοράς. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η λεπτομερής ανάλυση των ρυθμιστικών πρακτικών -οι οποίες ποικίλλουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών- θα αποτελέσει τη βάση για εποικοδομητικό διάλογο με στόχο την επίλυση των αποκλίσεων, θα πρέπει δε να διεξαχθεί από κοινού από τις ΕΑΑ, τις εθνικές ρυθμιστικές αρχές ενέργειας και την Επιτροπή. Με τον τρόπο αυτό, μπορεί να πέσει φως στην έλλειψη επιλογής και σε περιοριστικές πρακτικές, για παράδειγμα, στα συστήματα τηλεθέρμανσης.

4.6. Η ακατάλληλη άσκηση της ισχύος στην αγορά στον τομέα του λιανικού εμπορίου τροφίμων αποτελεί συνεχιζόμενο πρόβλημα. Η Επιτροπή θέτει το ερώτημα κατά πόσον οι μεγάλες αλυσίδες λιανικής πώλησης έχουν αποκτήσει υπερβολική διαπραγματευτική ισχύ (στις διμερείς διαπραγματεύσεις με τους προμηθευτές τους) και αγοραστική δύναμη (στην αγορά συνολικά) χάρη στον διττό ρόλο τους ως πελάτες και ανταγωνιστές (μέσω των ιδιωτικών ετικετών) των προμηθευτών τους ⁽¹⁰⁾. Η ΕΟΚΕ ζητεί να αναληφθεί δράση σύμφωνα με την πρόσφατη γνωμοδότησή της επί του θέματος ⁽¹¹⁾ και επαναλαμβάνει τη σύστασή της η Επιτροπή να συμπεριλάβει την παρακολούθηση της λειτουργίας της αλυσίδας διανομής τροφίμων στις μελλοντικές εκθέσεις για την πολιτική ανταγωνισμού.

⁽⁷⁾ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των προσώπων που καταγγέλλουν παραβάσεις του δικαίου της Ένωσης [COM(2018) 218 final].

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ενίσχυση της προστασίας των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος σε επίπεδο ΕΕ», Εισηγήτρια: Franca Salis-Madinier (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 155).

⁽⁹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 2017/2394 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 345 της 27.12.2017, σ. 1).

⁽¹⁰⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, SWD(2018) 349 final.

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 69.

4.7. Το δίκαιο του ανταγωνισμού και το ευρύτερο δημόσιο συμφέρον

4.7.1. Οι στρεβλώσεις της αγοράς μπορεί να προκληθούν από διάφορους παράγοντες που βρίσκονται εκτός των αυστηρών ορίων του πεδίου εφαρμογής της πολιτικής ανταγωνισμού. Μεταξύ αυτών συμπεριλαμβάνονται οι μεγάλες διαφορές στην πολιτική εταιρικής φορολόγησης μεταξύ των κρατών μελών, πρακτικές απασχόλησης συλλογικά γνωστές ως πρακτικές κοινωνικού ντάμπινγκ, πρακτικές στο πλαίσιο της «οικονομίας της περιστασιακής απασχόλησης» (*gig economy*), καθώς και ζητήματα που σχετίζονται με την κυκλική οικονομία και την παγκόσμια οικονομικής βιωσιμότητα

4.7.2. Το δίκαιο του ανταγωνισμού, οι ρίζες του οποίου πηγάζουν από τις οικονομικές προοπτικές στα μέσα του 20ού αιώνα, καλείται τώρα να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του 21ου αιώνα. Προκειμένου να υπερκεραστεί ο τεχνητός διαχωρισμός της αγοράς και της κοινωνικο-περιβαλλοντικής σφαίρας, κρίνεται σκόπιμο να δρομολογηθεί μια ολοκληρωμένη και συστηματική αναθεώρηση του δικαίου της ΕΕ περί ανταγωνισμού, λαμβανομένων υπόψη των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων.

4.7.3. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι δεσμεύσεις που ανέλαβε η ΕΕ σχετικά με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ) και τη συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή, πέραν των υφιστάμενων δεσμεύσεων που θεσπίζονται στις Συνθήκες, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη ως στόχοι δημοσίου συμφέροντος κατά την εφαρμογή του δικαίου περί ανταγωνισμού παράλληλα με τα συμφέροντα των καταναλωτών.

4.7.4. Θα πρέπει να αναγνωριστούν οι επιπτώσεις των συγκεντρώσεων στην αγορά για τις μελλοντικές γενιές καταναλωτών και παραγωγών. Θα πρέπει να αξιολογηθούν τα διαφορετικά μοντέλα υπολογισμού προκειμένου να προσδιοριστούν οι αρνητικές μακροπρόθεσμες επιπτώσεις, όπως, για παράδειγμα, έχει ήδη πραγματοποιηθεί στο πεδίο των δημόσιων συμβάσεων μέσω της κοστολόγησης του κύκλου ζωής.

4.8. Σε πολλές πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της ⁽¹²⁾, η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει να ενισχυθούν τα μέτρα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη δίκαιη φορολογία (όσον αφορά τις πολυεθνικές εταιρείες και τους ιδιώτες), καθώς πολλά εκκρεμή ζητήματα παραμένουν ανεπίλυτα. Σε αυτά περιλαμβάνεται η καταπολέμηση της φορολογικής απάτης, των φορολογικών παραδείσων, του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού και του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών.

4.9. Υφίστανται, ιδιαίτερα, συνεχιζόμενες και σημαντικές στρεβλώσεις της αγοράς που προκαλούνται από τα διαφορετικά σε μεγάλο βαθμό εθνικά καθεστώτα εταιρικής φορολόγησης μεταξύ των κρατών μελών, όπου η φορολογία των επιχειρήσεων κυμαίνεται από 9 % έως 35 %, παρατηρούνται δε ακόμη χαμηλότερα ποσοστά σε ορισμένες χώρες σε κατηγορίες, όπως τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Επειδή η φορολογική πολιτική συνιστά εθνική αρμοδιότητα, η πολιτική ανταγωνισμού της ΕΕ θα αγωνίζεται πάντοτε να μετριάσει τις στρεβλώσεις που προκαλούνται.

4.10. Η οδηγία για την καταπολέμηση της φοροαποφυγής, η οποία θα πρέπει να εφαρμοστεί μέσω της νομοθεσίας των κρατών μελών έως την 1η Ιανουαρίου 2019, θεσπίζει κανόνες κατά των πρακτικών φοροαποφυγής που επηρεάζουν άμεσα τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και περιέχει στοιχεία που θα βοηθήσουν στην αποφυγή ορισμένων αποκλίσεων στις εθνικές προσεγγίσεις. Η πτυχή αυτή θα πρέπει να επικροτείται.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹²⁾ EE C 487 της 28.12.2016, σ. 1· EE C 487 της 28.12.2016, σ. 29· EE C 81 της 28.7.2017, σ. 29.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2015/1588 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2015, για την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες οριζόντιων κρατικών ενισχύσεων»

[COM(2018) 398 final — 2018/0222 (NLE)]

(2019/C 110/09)

Εισηγητής: ο κ. **Jorge PEGADO LIZ**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 12.7.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	21.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας υπ' αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	205/3/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) λαμβάνει δεόντως υπό σημείωση την πρόταση κανονισμού σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2015/1588, της 13ης Ιουλίου 2015, για την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες οριζόντιων κρατικών ενισχύσεων [COM(2018) 398 final], σκοπός της οποίας είναι η προσθήκη δύο νέων κατηγοριών στον εξουσιοδοτικό κανονισμό που παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να εγκρίνει απαλλαγές κατά κατηγορία [κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 2015/1588 του Συμβουλίου ⁽¹⁾, της 13ης Ιουλίου 2015].

1.2. Η ΕΟΚΕ κρίνει την πρόταση αναγκαία και επίκαιρη με την ευκαιρία μιας ολόκληρης σειράς νέων προτάσεων που αφορούν ιδίως το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο, δεδομένου ότι αποτελεί βασικό μέσο για την αποτελεσματική λειτουργία πολλών από τα μέτρα που προβλέπονται σε αυτές τις νέες πρωτοβουλίες. Η πρόταση συμβάλλει αποφασιστικά στην εξασφάλιση ότι η Επιτροπή θα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επιλογή των έργων που λαμβάνουν χρηματοδοτική στήριξη σύμφωνα με το κοινό συμφέρον της ΕΕ, καθώς και ότι η δημόσια στήριξη θα συμπληρώνει τις ιδιωτικές επενδύσεις με πλήρη διαφάνεια.

1.3. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ συμφωνεί και υποστηρίζει τη νέα αυτή πρόταση της Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ κρίνει επίσης σκόπιμο να ενθαρρυνθούν οι ενδιαφερόμενοι φορείς να ακολουθήσουν τις κατευθυντήριες γραμμές του κώδικα βέλτιστων πρακτικών.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Στις 6 Ιουνίου 2018, η Επιτροπή υπέβαλε την πρόταση κανονισμού σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2015/1588, της 13ης Ιουλίου 2015, για την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες οριζόντιων κρατικών ενισχύσεων ⁽²⁾, μεταξύ μιας ολόκληρης σειράς νέων προτάσεων που αφορούν ιδίως το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΑΠ) ⁽³⁾.

2.2. Στόχος της υπό εξέταση πρότασης είναι να βελτιωθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ ορισμένων χρηματοδοτικών προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), ιδίως στο πλαίσιο των προγραμμάτων COSME και Ορίζων Ευρώπη, ή να βελτιωθεί το πρόγραμμα Ψηφιακή Ευρώπη, το νέο Ταμείο InvestEU και η προώθηση της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας, αλλά και οι κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να δίδει τη δυνατότητα στοχοθετημένων τροποποιήσεων των υφιστάμενων κανόνων στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, ούτως ώστε να μπορούν να συνδυάζονται όσο το δυνατόν πιο απρόσκοπτα και χωρίς στρέβλωση του ανταγωνισμού στην αγορά της ΕΕ, η δημόσια χρηματοδότηση των κρατών μελών —μεταξύ άλλων οι πόροι από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία που τελούν υπό εθνική διαχείριση— και τα ταμεία της Ένωσης που διαχειρίζεται κεντρικά η Επιτροπή.

⁽¹⁾ ΕΕ L 248 της 24.9.2015, σ. 1.

⁽²⁾ COM(2018) 398 final.

⁽³⁾ COM(2018) 321 final της 2ας Απριλίου 2018.

2.3. Σκοπός της πρότασης είναι επομένως η προσθήκη δύο νέων κατηγοριών στον εξουσιοδοτικό κανονισμό που παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να εγκρίνει απαλλαγές κατά κατηγορία [κανονισμός (ΕΕ) 2015/1588, της 13ης Ιουλίου 2015], με τον καθορισμό σαφών κριτηρίων συμβατότητας, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτόν ότι οι επιπτώσεις στον ανταγωνισμό και τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών θα είναι περιορισμένες. Με τη θέσπιση των εν λόγω απαλλαγών κατά κατηγορία θα είναι δυνατό να απλουστευτούν σημαντικά οι διοικητικές διαδικασίες για τα κράτη μέλη και την Επιτροπή, με βάση σαφώς καθορισμένους εκ των προτέρων όρους συμβατότητας.

2.4. Συνεπώς, η Επιτροπή προτείνει να προστεθούν τα ακόλουθα δύο σημεία στο άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΕ) 2015/1588:

xv) *χρηματοδότηση που διοχετεύεται ή υποστηρίζεται από χρηματοδοτικά μέσα ή εγγυήσεις από τον προϋπολογισμό της ΕΕ που τελούν υπό κεντρική διαχείριση, όταν οι ενισχύσεις έχουν τη μορφή πρόσθετης χρηματοδότησης που παρέχεται μέσω κρατικών πόρων·*

xvi) *έργα που υποστηρίζονται από ενωσιακά προγράμματα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας.*

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ, σε πολύ πρόσφατες γνωμοδοτήσεις που υιοθέτησε, υποστήριξε τις νέες προγραμματικές πρωτοβουλίες της Επιτροπής, ιδίως στις γνωμοδοτήσεις της σχετικά με:

- α) InvestEU ⁽⁴⁾.
- β) Πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» ⁽⁵⁾.
- γ) Τεχνητή νοημοσύνη για την Ευρώπη ⁽⁶⁾.
- δ) Έρευνα και καινοτομία — Ένα ανανεωμένο ευρωπαϊκό θεματολόγιο ⁽⁷⁾.
- ε) Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ταμείο Συνοχής ⁽⁸⁾.
- στ) Κανονισμός σχετικά με την ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία για την περίοδο 2021-2027 ⁽⁹⁾.
- ζ) Μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη» ⁽¹⁰⁾.
- η) Υλοποίηση των έργων του ΔΕΔ-Μ ⁽¹¹⁾.
- θ) Συνδεδεμένη και αυτοματοποιημένη κινητικότητα ⁽¹²⁾.
- ι) Πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη» ⁽¹³⁾.

3.2. Η υπό εξέταση πρόταση της Επιτροπής είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική λειτουργία πολλών από τα μέτρα που προβλέπονται σε αυτές τις νέες πρωτοβουλίες —ο κατάλογος των οποίων παρέχεται ενδεικτικά και μόνο, δεδομένου ότι οι συζητήσεις μεταξύ των συννομοθετών βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη— και συμβάλλει αποφασιστικά στην εξασφάλιση ότι η Επιτροπή θα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επιλογή των έργων και προγραμμάτων που θα υποστηρίζονται σύμφωνα με το κοινό συμφέρον της ΕΕ, καθώς και ότι η δημόσια στήριξη θα συμπληρώνει τις ιδιωτικές επενδύσεις με πλήρη διαφάνεια.

3.3. Πράγματι, τα άρθρα 107, 108 και 109, στο κεφάλαιο «Κοινοί κανόνες ανταγωνισμού» αποτελούν τις κύριες διατάξεις στον θεμελιώδη νόμο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (τη ΣΛΕΕ) που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις.

⁽⁴⁾ ECO/474 (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 131).

⁽⁵⁾ INT/858 (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 33).

⁽⁶⁾ ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 51.

⁽⁷⁾ ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 73.

⁽⁸⁾ ECO/462 (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 90).

⁽⁹⁾ ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 116.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 191.

⁽¹¹⁾ TEN/669 (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 269).

⁽¹²⁾ TEN/673 (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 274).

⁽¹³⁾ TEN/677 (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 292).

3.4. Για την εφαρμογή του θεμελιώδους νόμου, ο κανονισμός (ΕΕ) 2015/1588, της 13ης Ιουλίου 2015, προέβλεπε την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της ΣΛΕΕ σε ορισμένες κατηγορίες οριζόντιων κρατικών ενισχύσεων, είτε επρόκειτο για επενδύσεις είτε για κρατικές εγγυήσεις.

3.5. Ο κανονισμός αυτός πρέπει να προσαρμοστεί ώστε να μπορούν να υλοποιηθούν οι στόχοι που διατυπώνονται στην πρόταση της Επιτροπής, τους οποίους υποστηρίζει πλήρως η ΕΟΚΕ.

3.6. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις αλλαγές που εισάγονται στον κανονισμό (ΕΕ) 2015/1588, όπως αυτές εκτίθενται στην πρόταση της Επιτροπής, δεδομένου ότι τις θεωρεί απαραίτητες για την επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων.

3.7. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Επιτροπή, λίγες ημέρες μετά τη δημοσίευση της πρότασης η οποία εξετάζεται στην παρούσα, δημοσίευσε επίσης «κώδικα βέλτιστων πρακτικών για τη διεξαγωγή διαδικασιών που αφορούν τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων»⁽¹⁴⁾, με τον οποίο καταργείται ο κώδικας που είχε δημοσιευθεί το 2009, και στον οποίο ενσωματώνεται η ανακοίνωση σχετικά με την απλοποιημένη διαδικασία⁽¹⁵⁾.

3.8. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία αυτή, η οποία αποσκοπεί στο να αξιοποιηθούν κατά τον βέλτιστο τρόπο οι εκσυγχρονισμένοι κανόνες σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις, όπως αυτοί που περιέχονται στην υπό εξέταση πρόταση, να παρασχεθούν στα κράτη μέλη, στους δικαιούχους των ενισχύσεων και στα ενδιαφερόμενα μέρη κατευθυντήριες γραμμές για την πρακτική λειτουργία των διαδικασιών σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις, αλλά και στο να καταστούν οι διαδικασίες αυτές «όσο το δυνατόν πιο διαφανείς, απλές, σαφείς, προβλέψιμες και σύντομες».

3.9. Αυτός ο κώδικας βέλτιστων πρακτικών του 2018 δεν προορίζεται να είναι εξαντλητικός, ούτε δημιουργεί νέα δικαιώματα. Περιγράφει τη διαδικασία και δίνει σχετικές κατευθύνσεις. Σύμφωνα με το κείμενο, ο εν λόγω κώδικας πρέπει να ερμηνεύεται σε συνδυασμό με όλα τα άλλα σχετικά κείμενα που έχουν υιοθετηθεί προηγουμένως.

3.10. Κύριος στόχος του είναι να ενισχυθεί η συνεργασία των ενδιαφερόμενων μερών με την Επιτροπή κατά τη διάρκεια των ελέγχων και να καταστεί η διαδικασία πιο κατανοητή για τις επιχειρήσεις και τα κράτη.

3.11. Βελτιώνει επίσης τη διαδικασία διεκπεραίωσης των καταγγελιών σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις, απαιτώντας από τους καταγγέλλοντες να αποδεικνύουν το θιγόμενο συμφέρον ήδη κατά την υποβολή του εντύπου καταγγελίας και καθορίζοντας ενδεικτικές προθεσμίες για τη διεκπεραίωση των καταγγελιών.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹⁴⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής C(2018) 4412 final της 16.7.2018.

⁽¹⁵⁾ ΕΕ C 136 της 16.6.2009, σ. 13.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ενέργειες της Ένωσης μετά την προσχώρησή της στην Πράξη της Γενεύης της Συμφωνίας της Λισαβόνας για τις ονομασίες προέλευσης και τις γεωγραφικές ενδείξεις»

[COM(2018) 365 final — 2018/0189 (COD)]

(2019/C 110/10)

Εισηγητής: ο κ. **Arnold PUECH d'ALISSAC**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 10.9.2018 Συμβούλιο, 17.10.2018
Νομική βάση	Άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	21.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας υπ' αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	208/1/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

- 1.1. Οι γεωγραφικές ενδείξεις αποτελούν μοναδικό και πολύτιμο πόρο για τους παραγωγούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), σε μια παγκόσμια αγορά ολοένα και περισσότερο ελευθερωμένη και ανταγωνιστική.
- 1.2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να ενεργεί πάντοτε προς όφελος της προστασίας των προτύπων παραγωγής και των συστημάτων ποιότητας που χαιρούν παγκόσμιας αναγνώρισης για τη βιωσιμότητά τους, η οποία είναι επωφελής και για τους καταναλωτές και για τους παραγωγούς.
- 1.3. Οι ενδείξεις έχουν την ιδιαιτερότητα ότι δίνουν έμφαση στην τοπική διάσταση ενός προϊόντος, αναδεικνύοντας τις πολιτισμικές πτυχές και την τοπική τεχνογνωσία, τον τόπο και τις αγροοικολογικές του ιδιαιτερότητες. Τα χαρακτηριστικά αυτά πρέπει να διαφυλαχθούν.
- 1.4. Παρατηρείται σε παγκόσμιο επίπεδο μια σημαντική κίνηση ανάπτυξης των επίσημων σημάτων αναγνώρισης της ποιότητας και της προέλευσης.
- 1.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει το θετικό αυτό στοιχείο και χαιρετίζει την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αποσκοπεί στην προστασία των καταχωρισμένων ονομασιών προέλευσης και γεωγραφικών ενδείξεων σε διεθνές επίπεδο, στο πλαίσιο της συμφωνίας της Γενεύης και των νομικών πρακτικών της. Θεωρεί δε επιτακτική ανάγκη την προσπάθεια δημιουργίας ενός εναρμονισμένου πλαισίου για την προστασία των σημάτων ποιότητας σε διεθνές επίπεδο. Ωστόσο, πιστεύει ότι είναι απαραίτητο να αναληφθούν ενέργειες προς την κατεύθυνση μιας σφαιρικής προσέγγισης, που θα έχει ως στόχο την προστασία και την προώθηση του συστήματος των σημάτων ποιότητας στο σύνολό του.
- 1.6. Θα ήταν σκόπιμο να προταθεί ένα σύστημα που θα εγγυάται την ισότιμη μεταχείριση όλων των ευρωπαϊών παραγωγών που επιθυμούν η γεωγραφική τους ένδειξη να αναγνωρίζεται και σε διεθνές επίπεδο.
- 1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα κεκτημένα δικαιώματα των γεωγραφικών αυτών ενδείξεων, που έχουν ήδη καταχωρισθεί και προστατεύονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θα πρέπει να διαφυλαχθούν, προκειμένου να αποφευχθεί να ζημιωθούν ή να υποστούν άνιση μεταχείριση.

2. Η πρόταση κανονισμού

- 2.1. Σκοπός της πρότασης της Επιτροπής είναι να διαμορφωθεί ένα νομικό πλαίσιο που θα εγγυάται την ουσιαστική συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ένωση της Λισαβόνας σχετικά με τις ονομασίες προέλευσης και τις γεωγραφικές ενδείξεις, που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (ΠΟΔΙ), όταν καταστεί η ΕΕ συμβαλλόμενο μέρος της Πράξης της Γενεύης.
- 2.2. Στην Πράξη της Γενεύης προβλέπεται η δέσμευση κάθε συμβαλλόμενου μέρους να προστατεύει τις καταχωρισμένες ονομασίες προέλευσης και γεωγραφικές ενδείξεις στο έδαφός του, στο πλαίσιο της οικείας έννομης τάξης και πρακτικής. Επομένως, κάθε συμβαλλόμενο μέρος προστατεύει οποιαδήποτε καταχωρισμένη ονομασία προέλευσης ή γεωγραφική ένδειξη, κυρίως εφόσον δεν έχει αρνηθεί την προστασία.

2.3. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει, μόλις η Ευρωπαϊκή Ένωση καταστεί συμβαλλόμενο μέρος της Πράξης της Γενεύης, να υποβάλει κατάλογο των γεωγραφικών της ενδείξεων (που θα πρέπει να συμφωνηθεί με τα κράτη μέλη), προκειμένου να προστατευτούν βάσει του συστήματος της Λισαβόνας. Μετά την προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ένωση της Λισαβόνας, θα είναι δυνατή η υποβολή αιτήσεων για τη διεθνή καταχώριση πρόσθετων γεωγραφικών ενδείξεων που θα προστατευτούν και θα είναι καταχωρισμένες στην Ένωση, με πρωτοβουλία της Επιτροπής ή κατόπιν αιτήματος κράτους μέλους ή ενδιαφερόμενης ομάδας παραγωγών.

2.4. Θα πρέπει να θεσπιστούν κατάλληλες διαδικασίες για την αξιολόγηση από την Επιτροπή των ονομασιών προέλευσης και των γεωγραφικών ενδείξεων που προέρχονται από τρίτα συμβαλλόμενα μέρη και είναι καταχωρισμένες στο διεθνές μητρώο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να επιβάλλει τη νομοθεσία σχετικά με τις ονομασίες προέλευσης και τις γεωγραφικές ενδείξεις που προέρχονται από τρίτα συμβαλλόμενα μέρη και είναι καταχωρισμένες στο διεθνές μητρώο, σύμφωνα με το κεφάλαιο III της Πράξης της Γενεύης.

2.5. Ειδικότερα, σύμφωνα με την Πράξη αυτή, κάθε συμβαλλόμενο μέρος πρέπει να διαθέτει αποτελεσματικά μέσα ένομης προστασίας των καταχωρισμένων ονομασιών προέλευσης και γεωγραφικών ενδείξεων (βλέπε άρθρο 14 της Πράξης της Γενεύης της Συμφωνίας της Λισαβόνας) ⁽¹⁾.

2.6. Επτά κράτη μέλη της ΕΕ είναι μέλη της Ένωσης της Λισαβόνας και, ως εκ τούτου, έχουν αποδεχθεί την προστασία ονομασιών τρίτων χωρών. Προκειμένου να τους παρασχεθούν τα μέσα για την εκπλήρωση των διεθνών υποχρεώσεων που ανέλαβαν πριν από την προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ένωση της Λισαβόνας, θα πρέπει να τεθεί σε εφαρμογή μεταβατικό σύστημα προστασίας, το οποίο θα παράγει αποτελέσματα μόνο σε εθνικό επίπεδο και δεν θα θίγει το ενδοενοσιακό ή το διεθνές εμπόριο.

2.7. Τα τέλη που πρέπει να καταβάλλονται, σύμφωνα με την Πράξη της Γενεύης και τον κοινό εκτελεστικό κανονισμό, για την κατάθεση αίτησης για τη διεθνή καταχώριση ονομασίας προέλευσης ή γεωγραφικής ένδειξης βαρύνουν το κράτος μέλος από το οποίο προέρχεται η ονομασία προέλευσης ή η γεωγραφική ένδειξη (βλέπε άρθρο 11 της Πράξης της Γενεύης της Συμφωνίας της Λισαβόνας) ⁽²⁾.

2.8. Η ΕΕ έχει θεσπίσει ομοιόμορφα και καθολικά συστήματα προστασίας των γεωγραφικών ενδείξεων των γεωργικών προϊόντων. Μέσω των συστημάτων αυτών, οι προστατευόμενες ονομασίες των καλυπτόμενων προϊόντων απολαμβάνουν ευρύτατης προστασίας σε ολόκληρη την ΕΕ, βάσει ενιαίας διαδικασίας υποβολής αίτησης. Η πρόταση είναι συνεπής με τη γενική πολιτική της ΕΕ για την προώθηση και την ενίσχυση της προστασίας των γεωγραφικών ενδείξεων μέσω διμερών, περιφερειακών και πολυμερών συμφωνιών.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αποσκοπεί στην προστασία των καταχωρισμένων ονομασιών προέλευσης και γεωγραφικών ενδείξεων σε διεθνές επίπεδο, στο πλαίσιο της Πράξης της Γενεύης και των νομικών πρακτικών της. Σε μια συγκυρία που χαρακτηρίζεται από ολοένα αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση, ιδίως όσον αφορά το εμπόριο γεωργικών προϊόντων διατροφής, αποτελεί επιτακτική ανάγκη να προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε ένα εναρμονισμένο πλαίσιο για την προστασία των σημάτων ποιότητας σε διεθνές επίπεδο.

3.2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να ενεργεί πάντοτε προς όφελος της προστασίας των προτύπων παραγωγής και των συστημάτων ελέγχου της ποιότητας που χαιρούν παγκόσμια αναγνώριση για την επωφελή επίδρασή τους στην υγεία των καταναλωτών και στην οικονομική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

3.3. Οι γεωγραφικές ενδείξεις αποτελούν μοναδικό και πολύτιμο πόρο (5,7 % των πωλήσεων γεωργικών τροφίμων) ⁽³⁾ για τους παραγωγούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε μια παγκόσμια αγορά όλο και περισσότερο ελευθερωμένη και ανταγωνιστική. Ωστόσο, οι προσπάθειες για ανταγωνισμό με βάση την ποιότητα είναι άσκοπες εάν δεν προστατεύεται επαρκώς έναντι των διεθνών αγορών το κύριο μέσο που χρησιμοποιείται από τα ποιοτικά προϊόντα μας, δηλαδή οι γεωγραφικές ενδείξεις.

3.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι γεωγραφικές ενδείξεις αποτελούν διακριτικό χαρακτηριστικό που καθιστά δυνατή τη διαφοροποίηση μεταξύ ανταγωνιστικών προϊόντων και την ενημέρωση του καταναλωτή σχετικά με την προέλευση ενός προϊόντος. Σε αντίθεση με τα εμπορικά σήματα, η γεωγραφική ένδειξη έχει ως στόχο να υπογραμμίσει τη σχέση μεταξύ ενός προϊόντος και του τόπου προέλευσής του, με αποτέλεσμα οι ενδείξεις να έχουν την ιδιαιτερότητα ότι δίνουν έμφαση στην τοπική διάσταση ενός προϊόντος, αναδεικνύοντας συνεπώς τις πολιτισμικές πτυχές και την τοπική τεχνογνωσία, τον τόπο και τις αγροοικολογικές του ιδιαιτερότητες. Τα χαρακτηριστικά αυτά πρέπει να διαφυλαχθούν.

⁽¹⁾ http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/fr/wipo_pub_239.pdf.

⁽²⁾ Ό.π.

⁽³⁾ Βλέπε πρόσκληση υποβολής προσφορών αριθ. AGRI-2011-EVAL-04.

3.5. Το 2008, η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότησή της με θέμα «Ονομασίες προέλευσης και γεωγραφικές ενδείξεις»⁽⁴⁾, είχε ήδη τονίσει ότι στην ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών διαπιστώνεται μία προοδευτική και συνεχής αύξηση της ευαισθησίας των καταναλωτών έναντι των χαρακτηριστικών των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα μία άνοδο της ζήτησης ποιοτικών προϊόντων. Αυτή η δήλωση εξακολουθεί να ισχύει σήμερα περισσότερο παρά ποτέ, καθώς ο ευρωπαίος καταναλωτής αναζητά όλο και περισσότερο προϊόντα ποιότητας, προερχόμενα από έναν συγκεκριμένο τόπο, περιφέρεια ή χώρα και των οποίων η ποιότητα και η φήμη, μεταξύ άλλων χαρακτηριστικών, συνδέονται κυρίως με τη συγκεκριμένη γεωγραφική προέλευση⁽⁵⁾.

3.6. Σύμφωνα με πρόσφατη γνωμοδότηση του γαλλικού Οικονομικού, Κοινωνικού και Περιβαλλοντικού Συμβουλίου, με τίτλο «Τα επίσημα σήματα ποιότητας και προέλευσης των προϊόντων διατροφής», παρατηρείται παγκοσμίως μια σημαντική κίνηση προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης επίσημων σημάτων αναγνώρισης της ποιότητας και της προέλευσης. Οι γεωγραφικές ενδείξεις εξελίσσονται επειδή ανταποκρίνονται στην αυξανόμενη ζήτηση των καταναλωτών, αλλά και επειδή αναδεικνύουν την πατροπαράδοτη ιστορία, κληρονομιά και τεχνογνωσία που συνδέονται με έναν συγκεκριμένο τόπο.

3.7. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO)⁽⁶⁾, καταγράφεται μια πολύ θετική επίδραση των γεωγραφικών ενδείξεων επί των τιμών, ανεξάρτητα από το είδος του προϊόντος, την περιοχή προέλευσης ή τη διάρκεια της καταχώρισης.

3.8. Σε όλες τις διμερείς συμφωνίες που έχουν συναφθεί ή βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση, οι πτυχές που σχετίζονται με την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων καθίστανται ολοένα και καθοριστικότερης σημασίας. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη θετική αυτή πτυχή. Ωστόσο, θεωρεί ότι είναι απαραίτητο να αναληφθούν ενέργειες προς την κατεύθυνση μιας σφαιρικής προσέγγισης, που θα έχει ως στόχο την προστασία και την προώθηση του συστήματος των σημάτων ποιότητας στο σύνολο του.

3.9. Για να γίνει αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να επανεξεταστεί η πρόταση για την κατάρτιση θετικού καταλόγου σε επίπεδο ΕΕ, η οποία δεν συνάδει με την απαίτηση γενικής προστασίας του συστήματος των γεωγραφικών ενδείξεων. Πράγματι, θα ήταν σκόπιμο να προταθεί ένα σύστημα που θα εγγυάται την ισότιμη μεταχείριση όλων των ευρωπαίων παραγωγών που επιθυμούν η γεωγραφική τους ένδειξη να αναγνωρίζεται και σε διεθνές επίπεδο. Πολύ περισσότερο μάλιστα, με δεδομένο ότι τα κριτήρια που έχουν επιλεγεί δεν λαμβάνουν υπόψη άλλα κοινωνικοοικονομικά κριτήρια, ουσιαστικά για την ανάπτυξη της οικονομίας ορισμένων περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γύρω από τις γεωγραφικές ενδείξεις αναπτύσσεται συχνά μια οικονομία εγγύτητας, η οποία δημιουργεί απασχόληση, ενώ έχει πολύ σημαντικό αντίκτυπο σε άλλους τομείς της οικονομίας, όπως ο τουρισμός, και είναι ευεργετική για τη χωροταξία και τη χρήση της γης.

3.10. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να λάβει υπόψη τις συνέπειες των μελλοντικών νέων σχέσεων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ηνωμένου Βασιλείου και τις επιπτώσεις που θα μπορούσε να έχει η κατάρτιση θετικού καταλόγου στις εν εξελίξει διαπραγματεύσεις, οι οποίες θα πρέπει να διεξάγονται με βάση την προστασία του συστήματος ποιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολο του. Μετά την αποχώρησή του, το Ηνωμένο Βασίλειο θα πρέπει να εξακολουθήσει να σέβεται τις γεωγραφικές ενδείξεις που προστατεύονται από ένα σύστημα από το οποίο μέχρι σήμερα επωφελείτο και το ίδιο.

3.11. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι ο ευρωπαϊκός τομέας των γεωργικών προϊόντων διατροφής απειλείται σε μεγάλο βαθμό από την παραποίηση προϊόντων. Σύμφωνα με έκθεση⁽⁷⁾ που δημοσίευσε πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα προϊόντα που παραποιούνται συχνότερα είναι τα γεωργικά προϊόντα διατροφής.

3.12. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, προς το παρόν, επτά χώρες της ΕΕ είναι ήδη πλήρη μέλη της Συμφωνίας της Λισαβόνας (Βουλγαρία, Γαλλία, Ουγγαρία, Ιταλία, Πορτογαλία, Τσεχική Δημοκρατία και Σλοβακία) και ότι η εν λόγω συμφωνία αριθμεί σήμερα 1 000 καταχωρισμένες γεωγραφικές ενδείξεις, για τις οποίες η διεθνής προστασία της προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης (ΠΟΠ) και της προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης (ΠΓΕ) διασφαλίζεται μέσω ενιαίας διαδικασίας καταχώρισης.

3.13. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα κεκτημένα δικαιώματα των γεωγραφικών αυτών ενδείξεων, που έχουν ήδη καταχωρισθεί και προστατεύονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θα πρέπει να διαφυλαχθούν, προκειμένου να αποφευχθεί να ζημιωθούν ή να υποστούν άνηση μεταχείριση.

3.14. Τέλος, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στη μελέτη του 2012, τη μόνη διαθέσιμη προς το παρόν, σχετικά με την εμπορική αξία των γεωγραφικών ενδείξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁽⁸⁾. Εξάλλου, φαίνεται ότι το ποσοστό πριμοδότησης της αξίας («value premium rate») των γεωγραφικών ενδείξεων δεν έχει μεταβληθεί ουσιαστικά έκτοτε.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽⁴⁾ EE C 204 της 9.8.2008, σ. 57.

⁽⁵⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 343 της 14.12.2012, σ. 1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32012R1151>

⁽⁶⁾ Food and Agriculture Organisation.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/report_on_eu_customs_enforcement_of_ipr_2017_en.pdf (προς το παρόν, μόνο στα αγγλικά).

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/value-gi_el (προς το παρόν, μόνο στα αγγλικά).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τροποποιημένη πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών), του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1094/2010 για τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων), του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1095/2010 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών), του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 345/2013 σχετικά με τις ευρωπαϊκές εταιρείες επιχειρηματικού κεφαλαίου, του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 346/2013 σχετικά με τα ευρωπαϊκά ταμεία κοινωνικής επιχειρηματικότητας, του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 600/2014 για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, του κανονισμού (ΕΕ) 2015/760 σχετικά με τα ευρωπαϊκά μακροπρόθεσμα επενδυτικά κεφάλαια, του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1011 σχετικά με τους δείκτες που χρησιμοποιούνται ως δείκτες αναφοράς σε χρηματοοικονομικά μέσα και χρηματοοικονομικές συμβάσεις ή για τη μέτρηση της απόδοσης επενδυτικών κεφαλαίων, του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1129 σχετικά με το ενημερωτικό δελτίο που πρέπει να δημοσιεύεται κατά τη δημόσια προσφορά κινητών αξιών ή κατά την εισαγωγή κινητών αξιών προς διαπραγμάτευση σε ρυθμιζόμενη αγορά, και της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας»

[COM(2018) 646 final — 2017/0230 (COD)]

(2019/C 110/11)

Γενικός εισηγητής: ο κ. Petr ZAHRADNÍK

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 4.10.2018 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 12.11.2018
Νομική βάση	Άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας υπ' αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	121/0/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) εκτιμά την ευελιξία με την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντιδρά στα προβλήματα που παρουσιάστηκαν στα τραπεζικά και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και με την οποία υιοθετεί συμπληρωματικά μέτρα προκειμένου να καταστείλει τις πρακτικές νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

1.2. Παράλληλα, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η ενίσχυση του συντονισμού των εποπτικών αρχών και η αύξηση της αποτελεσματικότητας των μεταξύ τους αλληλεπιδράσεων θα πρέπει να συνδυάζεται ταυτόχρονα με τον συντονισμό των δράσεων με τους λοιπούς ενδιαφερόμενους φορείς, ώστε να διευθετηθεί το άκρως επικίνδυνο αυτό πρόβλημα.

1.3. Η ΕΟΚΕ προειδοποιεί ότι οι δυνατότητες που προσφέρουν η τεχνολογία και η επικοινωνία δεν επιτρέπουν μόνο τη δημιουργία καινοτόμων χρηματοπιστωτικών προϊόντων προς όφελος των καταθετών και των επενδυτών, αλλά συνιστούν επίσης μεγάλο πειρασμό για τους δράστες εγκληματικών ενεργειών στον τομέα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Ζητά, λοιπόν, οι λύσεις που θα υιοθετηθούν να αποβλέπουν κατά τον μέγιστο βαθμό στην εξάλειψη των μελλοντικών κινδύνων.

1.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την αυξανόμενη σημασία που λαμβάνει αυτό το πρόβλημα σε σχέση με τις τρίτες χώρες, σε ένα περιβάλλον επιδείνωσης των πολιτικών και γεωπολιτικών κινδύνων και των κινδύνων ασφάλειας, τονίζει δε ότι απαιτείται να είναι προετοιμασμένη όσο το δυνατόν καλύτερα η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) για να καταργήσει πρακτικές νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και να εξαλείψει την κατάχρηση της αγοράς και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της Ένωσης.

1.5. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος —το οποίο και λαμβάνει υπόψη της— ότι τα προτεινόμενα στη νομοθετική πρόταση μέτρα συνιστούν σημαντικά μεν, αλλά αποσπασματικά στάδια στους τομείς του συντονισμού, της οργάνωσης και των αρμοδιοτήτων, και ότι για να επιτευχθεί η λύση του προβλήματος θα πρέπει να συμπληρωθούν με άλλες δέσμες μέτρων. Παράλληλα, συμφωνεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι, για λόγους εφικτότητας και βιωσιμότητας στον χρόνο της επιλογής που θα προκρίθει, είναι πιο συνετή μια προοδευτική προσέγγιση, ώστε να μην προκληθεί σημαντική διατάραξη της σταθερότητας και της λειτουργικότητας του ισχύοντος συστήματος.

1.6. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι, με την ευκαιρία της νέας ισορροπίας αρμοδιοτήτων των εποπτικών αρχών, θα ήταν ευκαίριο να επιτευχθεί μια ισορροπημένη σχέση μεταξύ μιας Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (ΕΑΤ) με νέες ενισχυμένες αρμοδιότητες και των εθνικών εποπτικών αρχών, ούτως ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς να αξιοποιούν στον μέγιστο βαθμό το όφελος που αντλούν από τις ικανότητές τους, για να επιλύουν με τον επιθυμητό τρόπο το πρόβλημα.

1.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η εσωτερική και εξωτερική επικοινωνία σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας έχει μεγάλη σημασία για την υλοποίηση του στόχου των προτεινόμενων μέτρων. Όσον αφορά την εσωτερική επικοινωνία, καίρια σημασία έχει η βελτιστοποίηση και προστασία της ροής πληροφοριών μεταξύ αρμόδιων εποπτικών αρχών. Όσον αφορά την εξωτερική επικοινωνία, η πρόκληση έγκειται στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση του ενδιαφερόμενου κοινού, οι οποίες συνιστούν μια μορφή πρόληψης και προετοιμασίας για το ενδεχόμενο τέτοιων εγκληματικών ενεργειών.

1.8. Η ΕΟΚΕ διερωτάται με βάση ποιο σκεπτικό κρίθηκε ότι ο τραπεζικός τομέας είναι ο πιο ευάλωτος σε κατάχρηση με στόχο τις εγκληματικές ενέργειες που συνιστούν η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και, ως εκ τούτου, επελέγη να ενισχυθεί η θέση και οι αρμοδιότητες της ΕΑΤ και όχι των δύο άλλων εποπτικών αρχών της Ένωσης.

1.9. Η ΕΟΚΕ θα εκτιμούσε να διευκρινιστεί περαιτέρω η οριοθέτηση των νέων σχέσεων συντονισμού και κοινής δράσης στον τομέα της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, έτσι όπως καθιερώνονται μεταξύ της ΕΑΤ και των λοιπών εποπτικών αρχών, είτε αυτές εξαρτώνται από την ΕΕ, είτε από τα κράτη μέλη είτε, όλως ιδιαιτέρως, από τρίτες χώρες.

2. Γενικό πλαίσιο της πρότασης και ουσιώδη πραγματικά στοιχεία

2.1. Από το 2011, ισχύει στην ΕΕ ένα νέο σύστημα χρηματοπιστωτικής εποπτείας, το οποίο συνετέλεσε αποφασιστικά στη σταθεροποίηση της χρηματοπιστωτικής αγοράς και τον περιορισμό των κινδύνων που την απειλούν. Το σύστημα αυτό οδήγησε σε εναρμόνιση των κανόνων των χρηματοπιστωτικών αγορών εντός της ΕΕ και σύγκλιση των δραστηριοτήτων εποπτείας τους. Ωστόσο, η άνηθση που γνώρισαν έκτοτε οι τεχνολογικές και χρηματοοικονομικές καινοτομίες διέυρνε ακόμη περισσότερο το φάσμα των εγκληματικών ενεργειών που εκμεταλλεύονται τον χρηματοπιστωτικό τομέα για να προσφέρουν συνδρομή σε εγκληματικές ενέργειες και να νομιμοποιήσουν τα κέρδη που αυτές αποφέρουν. Προφανώς, αυτά τα δύο είδη ενεργειών δεν είναι απλώς ανεπιθύμητα και κατακριτέα από την οπτική της κοινωνίας, αλλά παράλληλα στρεβλώνουν τον λειτουργικό και αποτελεσματικό χαρακτήρα των χρηματοπιστωτικών αγορών, δεδομένου ότι πρωταρχικός τους στόχος δεν είναι η μεγιστοποίηση κέρδους προερχόμενου από αντικειμενικές δυνατότητες απόδοσης του καθενός από τα περιουσιακά στοιχεία και της αποτίμησής τους, αλλά η απόκρυψη, η συγκαλύψη και η αποτροπή τυχόν διάδοσης. Εξάλλου, τέτοιου είδους κινήσεις σχετίζονται βέβαια με το γεγονός ότι οι οικονομικοί πόροι δεν διατίθενται αυτόματα με τον καλύτερο τρόπο.

2.2. Συνεπώς, τα προτεινόμενα μέτρα αποβλέπουν στην αποτροπή ή τον περιορισμό των δυνατοτήτων που συντελούν στη διάπραξη εγκληματικών ενεργειών ή στη νομιμοποίηση των προϊόντων τους, αλλά επίσης και στη διασφάλιση της ευρωστίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που αποτελούν αντικείμενο κατάχρησης με την ευκαιρία τέτοιων εγκληματικών ενεργειών και στην εγγύηση της σταθερότητας και της ασφάλειας για τους πελάτες και τους επενδυτές. Κατ' αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνεται επίσης περιορισμός των πολιτικών κινδύνων και των κινδύνων για την εικόνα τους, που απειλούν τόσο το καθένα από τα κράτη μέλη όσο και την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της.

2.3. Δεδομένου ότι, στις μέρες μας, οι χρηματοπιστωτικές αγορές είναι πολυεθνικές και διασυνδεδεμένες περισσότερο παρά ποτέ, έχει ύψιστη σημασία, για τους σκοπούς της υπό εξέταση πρότασης, να διαμορφωθεί ένα σύστημα που να επιτελεί τις αποστολές του σε διασυνοριακό περιβάλλον, καθώς οι εμπειρικές αναλύσεις δείχνουν ότι οι εγκληματικές αυτές ενέργειες διαπράττονται όλο και πιο συχνά σε διασυνοριακό επίπεδο, μεταξύ άλλων με εμπλοκή φορέων τρίτων χωρών. Όσο καλή κι εάν είναι, η οργάνωση της καταστολής τέτοιων ενεργειών δεν επαρκεί αφεαυτής για να εξασφαλίσει εντέλει την επιτυχία της προσπάθειας, εάν λειτουργεί μόνο σε κλίμακα ενός κράτους μέλους. Γι' αυτόν τον λόγο, η πραγματικά κοινή δράση των εθνικών εποπτικών αρχών έχει μεγάλη σημασία για θέματα νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, καθώς και η κοινή δράση των εθνικών οργάνων χρηματοπιστωτικής εποπτείας με τα αντίστοιχα όργανα της ΕΕ, αλλά επίσης και με τις εποπτικές αρχές των τρίτων χωρών.

2.4. Το προτεινόμενο μέτρο, που αποτελεί αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης, έχει αποσπασματικό και μόνο χαρακτήρα στα πλαίσια του επιδιωκόμενου στόχου. Για να μπορέσει να αποτιμηθεί η επιτυχία του, είναι απόλυτα επιβεβλημένο να συντονιστεί με άλλα στοιχεία, το σύνολο των οποίων θα συναποτελεί μια συστηματική και συνεπή προσέγγιση, που θα εμποδίζει όσο το δυνατόν περισσότερο τους εγκληματίες στη διάπραξη των εγκληματικών αυτών ενεργειών.

2.5. Κατ' ουσίαν, η υπό εξέταση πρόταση αποβλέπει κυρίως στα εξής:

— να βελτιστοποιηθούν τα οφέλη που αντλούνται από την εμπειρία και από τους διαθέσιμους πόρους χάρη στη συγκέντρωση σε κεντρικό επίπεδο των καθηκόντων της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (ΕΑΤ) που συνδέονται με την πρόληψη, στο σύνολο της χρηματοπιστωτικής αγοράς, της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και με την καταπολέμησή τους·

- να διευκρινιστεί το εύρος και η φύση των καθηκόντων που ανατίθενται στην EAT σε σχέση με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες·
- να ενισχυθούν τα εργαλεία για την άσκηση των καθηκόντων σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες·
- να ενισχυθεί ο συντονιστικός ρόλος της EAT στις διεθνείς υποθέσεις που σχετίζονται με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας αποκτά αυξανόμενη σημασία όχι μόνο λόγω της δυναμικής των τεχνολογικών μεταλλαγών και των χρηματοπιστωτικών καινοτομιών, αλλά και λόγω του πλήθους των πρόσφατα αποκαλυφθεισών υποθέσεων στις οποίες το τραπεζικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτέλεσε, σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ, αντικείμενο κατάχρησης για τη διάπραξη εγκληματικών ενεργειών. Επί του προκειμένου, μπορεί να θεωρηθεί επίσης ενδεικτικός ο αυξημένος γεωπολιτικός κίνδυνος, συμπεριλαμβανομένων των τρομοκρατικών ενεργειών.

3.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για την επιδείνωση του προβλήματος αυτού, λόγω του ότι οι εν λόγω εγκληματικές ενέργειες και οι προσπάθειες νομιμοποίησης των εξ αυτών αντλούμενων κερδών μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος πραγματοποιούνται σε διασυνοριακό επίπεδο, όχι μόνο εντός της ΕΕ, αλλά και στα πλαίσια εγκληματικών ενεργειών που εκτείνονται επίσης σε τρίτες χώρες. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με την πρότασή της, δραστηριοποιείται ενεργά υπέρ της επίλυσης του εν λόγω προβλήματος.

3.3. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι, παρά το γεγονός ότι η επανεξέταση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας πραγματοποιήθηκε το 2017⁽¹⁾ και ότι η ΕΟΚΕ είχε εκδώσει σχετική γνωμοδότηση⁽²⁾ που υιοθετήθηκε από τη σύνοδο ολομέλειας στις 15 Φεβρουαρίου 2018, προέκυψαν νέες γνώσεις και περιστάσεις που οδήγησαν σε αναθεώρηση της πρότασης με τη μορφή της προσθήκης συμπληρωματικών στοιχείων για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς της. Ωστόσο, το περιεχόμενο της προαναφερθείσας γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ διατηρεί στο ακέραιο την αξία και τον καιρίο χαρακτήρα του. Παράλληλα, η ΕΟΚΕ επικροτεί την ευελιξία της αντίδρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε μια σειρά τραπεζικών σκανδάλων σε πολλές χώρες της ΕΕ, βάσει των οποίων επιβεβαιώνεται ότι εκείνοι που διαπράττουν τις συγκεκριμένες εγκληματικές ενέργειες είναι σε θέση να καταχρώνται τόσο τα τεχνολογικά εργαλεία και τα μέσα επικοινωνίας όσο και την ισχύουσα νομοθεσία. Με τις ενέργειες αυτές, έρχονται στο φως τα κενά που παρουσιάζει ο μηχανισμός της ΕΕ σε θέματα νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

3.4. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι τα νέα στοιχεία της πρότασης έχουν κατά βάση τεχνικό και οργανωτικό χαρακτήρα, ενώ η λύση για τη διόρθωση της υφιστάμενης κατάστασης πρέπει να είναι ευρύτερη και πιο σφαιρική. Η ΕΟΚΕ προσθέτει ότι η υπό εξέταση πρόταση αφορά μια περιορισμένη κατηγορία ζητημάτων που συνδέονται με την αύξηση των αρμοδιοτήτων της EAT και του συντονισμού της με τις εθνικές εποπτικές αρχές σε θέματα καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, καθώς επίσης, σε έναν ορισμένο βαθμό και για ορισμένες ειδικές περιπτώσεις, με έναν έλεγχο επ' αυτών. Εξάλλου, η υπό εξέταση πρόταση δεν εξετάζει τη δραστηριότητα των υπηρεσιών και μονάδων χρηματοπιστωτικής ανάλυσης. Η πρόταση αφορά γενικά τον συντονισμό των δραστηριοτήτων και των διαδικασιών, ενώ δεν ασχολείται καθόλου με το συγκεκριμένο περιεχόμενο της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

3.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει και προειδοποιεί ότι η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες επιτρέπει τη νομιμοποίηση κερδών που αντλούνται από δραστηριότητες θεωρούμενες ως αξιόποινες και ασυμβίβαστες με το δίκαιο, οι οποίες όμως παράλληλα οδηγούν στη διάθεση των πόρων κατά τρόπο ανορθολογικό, δεδομένου ότι οι ενέργειες αυτές αποβλέπουν στο «να μην αποκαλυφθούν» και στο να «νομιμοποιηθούν» τους επενδυόμενους πόρους ή να τους μεταφέρουν σε τόπο όπου θα διαπραχθούν άλλες εγκληματικές ενέργειες, όχι όμως κατ' ανάγκη στην άντληση κερδών. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπόψη και τονίζει το γεγονός ότι η υποβληθείσα αναθεώρηση δεν εξετάζει ούτε και την ανάλυση των νέων τάσεων και περιστάσεων υπό τις οποίες πραγματοποιείται η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες υπό τις σημερινές συνθήκες. Όσον αφορά την κατάργηση των αθέμιτων αυτών πρακτικών, η πρόταση προσανατολίζεται αυστηρά και σαφώς στοχοθετημένα προς τους επιλεγέντες τομείς, εκ των οποίων την εξέχουσα θέση κατέχουν η ενίσχυση του ρόλου της EAT —μεταξύ των ευρωπαϊκών εποπτικών οργάνων— σε θέματα επίλυσης της προβληματικής της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και ο ενισχυμένος συντονισμός και η ενισχυμένη επικοινωνία της EAT με τις εθνικές εποπτικές αρχές —αρχές που συγκαταλέγονται κατά κύριο λόγο στα όργανα εποπτείας της τραπεζικής ή της χρηματοπιστωτικής αγοράς— στις υποθέσεις καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

3.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απολύτως απαραίτητο να κατανεμηθούν ορθά οι αρμοδιότητες μεταξύ της EAT και των εθνικών εποπτικών αρχών, με σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας. Είναι εντελώς αναγκαίο, θεμιτό και δικαιολογημένο να ενισχυθούν οι αρμοδιότητες της EAT για την εποπτεία διασυνοριακών συναλλαγών. Αντιθέτως, η ΕΟΚΕ προσθέτει ότι, για τη διαλεύκανση των καθαρά εθνικών υποθέσεων, τις οποίες η EAT δεν είναι σε θέση να διερευνήσει πλήρως, οι αρμοδιότητες πρέπει να παραμείνουν στη δικαιοδοσία των εθνικών αρχών.

⁽¹⁾ Βλέπε την αρχική νομοθετική πρόταση, COM(2017) 536 final, της 20ής Σεπτεμβρίου 2017. Στόχος της πρότασης αυτής ήταν να ενισχύσει την ικανότητα των ευρωπαϊκών εποπτικών οργάνων όσον αφορά την εξασφάλιση της σύγκλισης και της αποτελεσματικότητας της χρηματοπιστωτικής εποπτείας, χωρίς ωστόσο να πραγματοποιείται ειδικά την ενίσχυση της εντολής των οργάνων αυτών ως προς τα ζητήματα καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

⁽²⁾ EE C 227 της 28.6.2018, σ. 63.

3.7. Δεδομένου ότι το ζήτημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας είναι άκρως καθοριστικό για την εξασφάλιση ενός υγιούς οικονομικού και χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος στο σύνολο της ΕΕ, η ΕΟΚΕ διερωτάται μήπως θα ήταν σκόπιμο να δημιουργηθεί μια ειδική οργάνωση στους κόλπους του εκτελεστικού οργάνου της ΕΕ, για παράδειγμα εντός της νέας γενικής διεύθυνσης που ασχολείται με τον τομέα αυτόν. Το ζήτημα αποκτά μεγαλύτερη σημασία με την ευκαιρία της συγκρότησης της νέας Ευρωπαϊκής Επιτροπής το φθινόπωρο του 2019.

3.8. Η ΕΟΚΕ διερωτάται επίσης με βάση ποιο σκεπτικό ο καιρός ρόλος του συντονισμού για την επίλυση του προβλήματος επελέγη να ανατεθεί στην ΕΑΤ. Μήπως αυτό σημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι, εντός της ΕΕ, τα μεγαλύτερα περιθώρια ελιγμών για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας τα προσφέρει ο τραπεζικός τομέας;

3.9. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι, στην υπό εξέταση πρόταση, περιλαμβάνεται η αποτελεσματική επικοινωνία σχετικά με το συγκεκριμένο πρόβλημα. Η εν λόγω επικοινωνία θα πρέπει να αποβλέπει όχι μόνο στην αποτελεσματική διαβίβαση των πληροφοριών μεταξύ όλων των συνεργαζόμενων εποπτικών οργάνων (εσωτερική επικοινωνία), αλλά και στην εξασφάλιση κατάλληλου επιπέδου δημόσιας ενημέρωσης (των πελατών του χρηματοπιστωτικού τομέα και του ευρέος κοινού).

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ ζητά να οριοθετεί η πρόταση επακριβώς τους τομείς και τις σχέσεις όπου η ΕΑΤ κατέχει κυρίαρχο ρόλο σε σύγκριση με τα λοιπά εποπτικά όργανα της ΕΕ στον τομέα της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, και τούτο με τη μορφή πιο σφαιρικής εντολής για το σύνολο της χρηματοπιστωτικής αγοράς.

4.2. Στο ίδιο πνεύμα, η ΕΟΚΕ ζητά μια ακριβέστερη ανάλυση των προϋποθέσεων υπό τις οποίες η ΕΑΤ μπορεί να ασκεί εποπτεία των διαδικασιών των εθνικών εποπτικών οργάνων ή να εκδίδει άμεσα και μεμονωμένα αποφάσεις απευθυνόμενες στους φορείς του χρηματοπιστωτικού τομέα.

4.3. Παράλληλα, η ΕΟΚΕ ενδιαφέρεται έντονα για τις διατυπώσεις της κοινής δράσης με τα εποπτικά όργανα τρίτων χωρών.

4.4. Η ΕΟΚΕ ζητά, επίσης, να διαλευκανθεί ο τρόπος κατά τον οποίο θα πρέπει να υλοποιείται η συγκέντρωση σε κεντρικό επίπεδο όλων των χρήσιμων πληροφοριών που παρέχουν οι εθνικές αρχές σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, όταν πρόκειται για πηγές που είναι διαβαθμισμένες ως «απόρρητες» ή «άκρως απόρρητες», καθώς και ο τρόπος προστασίας των πληροφοριών αυτών.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή και για την κατάργηση της κοινής δράσης 98/700/ΔΕΥ του Συμβουλίου, του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1624 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου»

Συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη σύνοδο των ηγετών στο Σάλτσμπουργκ στις 19-20 Σεπτεμβρίου 2018

[COM(2018) 631 final — 2018/0330 (COD)]

(2019/C 110/12)

Γενικός εισηγητής: ο κ. **Antonello PEZZINI**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 29.10.2018 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 22.10.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της ΣΛΕΕ
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12/12/2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	127/1/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι, σε έναν χώρο ελεύθερης κυκλοφορίας, τα εξωτερικά σύνορα αποτελούν κοινά σύνορα και όποιος εισέρχεται σε οποιοδήποτε σημείο του εδάφους της Ένωσης, εισέρχεται στον κοινό χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αυτό συνεπάγεται για τους πολίτες και για τα εθνικά και ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα.

1.2. Η ΕΟΚΕ απαιτεί τη βελτίωση της διαχείρισης της μετανάστευσης, αντιμετωπίζοντας, σε κοινή προσπάθεια με τα κράτη μέλη, τα βαθύτερα αίτια που αναγκάζουν τους ανθρώπους να αναζητήσουν μια καλύτερη ζωή μακριά από την πατρίδα τους.

1.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά, ελλείψει ενός πλαισίου που θα καθορίζεται και θα είναι κοινό από όλα τα κράτη μέλη για μια κοινή πολιτική μετανάστευσης και αναπτυξιακής βοήθειας στις χώρες από τις οποίες προέρχεται η μετανάστευση, να μην ανατίθεται στην Επιτροπή η αρμοδιότητα να εκδίδει αυτόνομες πράξεις.

1.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά την πρόταση να δοθεί στον οργανισμό δική του μόνιμη επιχειρησιακή ομάδα 10 000 ατόμων, η οποία θα μπορούσε, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, να διαθέτει τα απαραίτητα προσόντα για:

- την προστασία των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ,
- την αποτροπή των παράνομων μετακινήσεων,
- τη διαχείριση της νόμιμης μετανάστευσης,
- την αποτελεσματική επιστροφή των παράτυπων μεταναστών.

1.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά να καθοριστεί και να οργανωθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο συνεργασία μεταξύ του οργανισμού και των εθνικών διοικήσεων, οι οποίες παραδοσιακά είναι υπεύθυνες για τους συνοριακούς ελέγχους.

1.6. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, χρειάζεται ένας σαφής και κοινός ορισμός των καθηκόντων του οργανισμού που θα αποφεύγει τις επικαλύψεις και τις συγκρούσεις δικαιοδοσίας και ζητεί να καθιερωθεί με σαφή και διαφανή τρόπο η δομή διοίκησης μεταξύ των υπαλλήλων του οργανισμού και των εθνικών υπαλλήλων.

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά, σε περιπτώσεις ειδικών και δυσανάλογων προκλήσεων στα εξωτερικά σύνορα, ο οργανισμός να μπορεί να παρεμβαίνει, κατόπιν αίτησης του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, οργανώνοντας και συντονίζοντας ταχείες επεμβάσεις στα σύνορα —σε συνεννόηση και υπό τον συντονισμό του ενδιαφερόμενου κράτους, το οποίο θα πρέπει να διατηρεί τον έλεγχο και την ευθύνη της διαχείρισης— με την αποστολή ομάδων του μόνιμου σώματος που θα διαθέτουν δικό τους σύγχρονο εξοπλισμό.

1.8. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις συστάσεις που απευθύνονται στο προσωπικό του οργανισμού, τόσο όσον αφορά τον «σεβασμό της ανθρώπινης ζωής» και τους περιορισμούς στη χρήση των πυροβόλων όπλων όσο και την απόρριψη ή τη χορήγηση θεωρήσεων στα σύνορα, επειδή, και στις δύο περιπτώσεις, πρόκειται για σημαντικές εξουσίες των διοικήσεων που είναι αρμόδιες για τη δημόσια τάξη στα κράτη μέλη.

1.8.1. Ως προς το θέμα αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά να εφαρμοστεί η αρχή της επικουρικότητας και στις δύο περιπτώσεις από τα κράτη μέλη και ο κανονισμός υπηρεσιακής κατάστασης του οργανισμού να επιβάλλει υψηλό επίπεδο υποχρεώσεων, ιδίως όσον αφορά τις απαιτήσεις εχεμύθειας.

1.9. Η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά διεξοδικότερη ανάλυση των μηχανισμών ελέγχου που αναφέρονται στο παράρτημα V, κεφάλαιο 3 της πρότασης, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του προσωπικού. Οι μηχανισμοί θα πρέπει να προβλέπουν την παραπομπή στα δικαστήρια της Ένωσης.

1.10. Δεδομένου του ρόλου που θα αναλάβει ο οργανισμός, σε περίπτωση κράτησης ατόμων και ενδεχόμενου επαναπατρισμού τους στις χώρες προέλευσης, η ΕΟΚΕ συνιστά να παρέχονται στο μόνιμο προσωπικό κύκλοι κατάρτισης με στόχο τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

1.11. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να διαθέτει ο οργανισμός σημαντικό μέρος του προϋπολογισμού του για τον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού του.

1.12. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, ο πολυετής κύκλος της στρατηγικής πολιτικής για την ευρωπαϊκή ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων, θα πρέπει να καθορίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και από το Συμβούλιο, κατόπιν διαβούλευσης με την ΕΟΚΕ, ενώ ο ετήσιος σχεδιασμός θα πρέπει να ανατίθεται στη Συνοριοφυλακή και στην Ακτοφυλακή, με την υποχρέωση υποβολής ετήσιων εκθέσεων σχετικά με τις ολοκληρωθείσες ενέργειες, τους προϋπολογισμούς και τις αποστολές που πραγματοποιήθηκαν.

1.13. Όσον αφορά τη διεθνή συνεργασία, η ΕΟΚΕ συνιστά τη στενή σύνδεση των δράσεων που προβλέπονται στον προτεινόμενο κανονισμό με την ανάπτυξη άλλων συναφών πολιτικών, ιδίως με τη συμφωνία του Κοτονού.

1.14. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ενισχυθεί το Συμβουλευτικό φόρουμ που επικουρεί τον οργανισμό με τη συμμετοχή σχετικών οργανισμών και ζητεί να συμμετέχει η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, μέσω της ΕΟΚΕ, στις δραστηριότητες του φόρουμ

2. Εισαγωγή

2.1. Σε έναν χώρο ελεύθερης κυκλοφορίας, τα εξωτερικά σύνορα αποτελούν τα κοινά σύνορα: σήμερα έχουν μήκος 50 000 χιλιομέτρων και αυτό έχει ως συνέπεια ένα πρόβλημα ασφαλείας σε ένα κράτος μέλος ή στα εξωτερικά του σύνορα να μπορεί ενδεχομένως να επηρεάσει όλα τα κράτη μέλη.

2.1.1. Συνεπώς, η αμοιβαία εμπιστοσύνη συνιστά τη βάση ενός κοινού χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ιδιαίτερα ενόψει νέων προκλήσεων, ευρέων απειλών και απρόβλεπτων φαινομένων που απαιτούν: μεγαλύτερη συνεργασία· επεμβάσεις εξειδικευμένου προσωπικού· καλύτερη ενημέρωση· ουσιαστική επίδωξη υλοποίησης της αλληλεγγύης στην πράξη με τον συνδυασμό και την ενίσχυση των αξιών κάθε επιμέρους κράτους μέλους.

2.2. Στη Συνθήκη της Λισαβόνας, ο έλεγχος των συνόρων προβλέπεται στον Τίτλο V του Τρίτου Μέρους της ΣΛΕΕ, στο κεφάλαιο σχετικά με τις πολιτικές για τις θεωρήσεις, το άσυλο και τη μετανάστευση, με στόχο τη δημιουργία ενός «ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων», όπως προβλέπεται στο άρθρο 77 παράγραφος 1 στοιχείο γ) της ΣΛΕΕ, προκειμένου να δημιουργηθεί ένας «Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης».

2.3. Από τις Συνθήκες συνάγεται ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών στο εσωτερικό της Ένωσης πρέπει αναγκαστικά να συνοδεύεται από μια κοινή πολιτική σε ζητήματα διαχείρισης και ελέγχου των ανθρώπων που προέρχονται από τρίτες χώρες.

2.3.1. Η περαιτέρω παράταση των σημερινών ανεπαρκών ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα ή η επαναφορά νέων ανιστόρητων εσωτερικών ελέγχων θα επέφεραν υψηλό οικονομικό κόστος για την ΕΕ συνολικά, πλήττοντας σοβαρά την ενιαία αγορά, η οποία αντιπροσωπεύει μία από τις μεγαλύτερες επιτυχίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

2.4. Η ευρωπαϊκή ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων, με βάση το μοντέλο ελέγχου πρόσβασης σε τέσσερα επίπεδα, περιλαμβάνει:

— μέτρα σε τρίτες χώρες, όπως εκείνα που προβλέπονται στο πλαίσιο της κοινής πολιτικής θεωρήσεων,

- μέτρα με γειτονικές τρίτες χώρες,
- μέτρα μεγαλύτερου και καλύτερου ελέγχου των εξωτερικών συνόρων,
- αναλύσεις κινδύνου και μέτρα εντός του χώρου Σένγκεν και επαναπατρισμός.

2.5. Μετά την πρώτη δημιουργία ενός δικτύου από εθνικούς εμπειρογνώμονες υπό την αιγίδα ενός κοινού φορέα εμπειρογνομένων με την επωνυμία SCIFA (*Strategic Committee on Immigration, Frontiers and Asylum*)⁽¹⁾ το 2002-2003, ακολούθησε η ίδρυση ενός ευρωπαϊκού οργανισμού συντονισμού για τον έλεγχο των συνόρων, με τη δημιουργία του Frontex⁽²⁾.

2.6. Με βάση την εμπειρία της **Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής**, ο οργανισμός συντονισμού αντικαταστάθηκε το 2016⁽³⁾ για να ενισχυθεί ο έλεγχος των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών και του χώρου Σένγκεν με σκοπό:

- την κατάρτιση αξιολογήσεων τρωτότητας της ικανότητας συνοριακού ελέγχου των προσώπων στα σύνορα από τα κράτη μέλη·
- την οργάνωση κοινών επιχειρήσεων και ταχείων επεμβάσεων στα σύνορα για να ενισχυθεί η ικανότητα των κρατών μελών να ελέγχουν τα εξωτερικά σύνορα και να αντιμετωπίζουν προκλήσεις που προκύπτουν από την παράνομη μετανάστευση ή το οργανωμένο έγκλημα·
- την παροχή συνδρομής στην Επιτροπή όσον αφορά τον συντονισμό ομάδων στήριξης όταν ένα κράτος μέλος αντιμετωπίζει δυσανάλογες μεταναστευτικές πιέσεις σε συγκεκριμένα σημεία στα εξωτερικά του σύνορα·
- την εξασφάλιση πρακτικής αντίδρασης σε περιπτώσεις που απαιτείται επείγουσα δράση στα εξωτερικά σύνορα·
- την παροχή τεχνικής και επιχειρησιακής συνδρομής προς υποστήριξη των επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης για άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο στη θάλασσα στη διάρκεια επιχειρήσεων επιτήρησης των συνόρων·
- τη βοήθεια στη συγκρότηση μιας εφεδρείας ταχείας κινητοποίησης από τουλάχιστον 1 500 συνοριοφύλακες·
- τον διορισμό αξιωματικών συνδέσμων του οργανισμού στα κράτη μέλη·
- την οργάνωση, τον συντονισμό και τη διεξαγωγή επιχειρήσεων και παρεμβάσεων επαναπατρισμού·
- την προώθηση της επιχειρησιακής συνεργασίας ανάμεσα σε κράτη μέλη και τρίτες χώρες όσον αφορά τη διαχείριση των συνόρων.

2.7. Από την ίδρυσή της, τον Οκτώβριο του 2016, η Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή έχει καταστεί το νευραλγικό κέντρο της ΕΕ για τους επαναπατρισμούς⁽⁴⁾, παρέχοντας αποτελεσματική υποστήριξη στα κράτη μέλη για την επιστροφή όσων δεν έχουν κανένα δικαίωμα να παραμένουν στην ΕΕ.

2.8. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει λάβει θέση επί του ζητήματος σε διάφορα ψηφίσματα, εκφράζοντας «*ιδιαίτερη ανησυχία όσον αφορά την εφαρμογή του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή [(ΕΕ) 2016/1624]*» και επισημαινώντας ότι ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής πρέπει να διεξάγει επιχειρήσεις πολλαπλού σκοπού (*multi-purpose operations*), ούτως ώστε να καλύπτεται η ανάγκη παρουσίας μονάδων ναυτικής έρευνας και διάσωσης⁽⁵⁾, αλλά και η ανάγκη θέσπισης μιας πραγματικής στρατηγικής ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων.

2.9. Η ΕΟΚΕ έχει υιοθετήσει ψήφισμα⁽⁶⁾ υπέρ της συμφωνίας του Σένγκεν, με το οποίο ζητά από το Συμβούλιο και από τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία και, σε γνωμοδότησή της⁽⁷⁾, έχει επισημάνει την ανάγκη «για περισσότερη διαφάνεια στη διοίκηση και στη δράση του Frontex, καθώς και για μεγαλύτερη υποχρέωση λογοδοσίας του Οργανισμού».

⁽¹⁾ Στρατηγική Επιτροπή για τη Μετανάστευση, τα Σύνορα και το Άσυλο (SCIFA/*Strategic Committee on Immigration, Frontiers and Asylum*).

⁽²⁾ Θεσπίστηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2007/2004 του Συμβουλίου (ΕΕ L 349 της 25.11.2004, σ. 1), ο οποίος εν συνέχεια τροποποιήθηκε από τους κανονισμούς του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 863/2007 (ΕΕ L 199 της 31.7.2007, σ. 30), (ΕΕ) αριθ. 1168/20011 (ΕΕ L 304 της 22.11.2011, σ. 1) και (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 (ΕΕ L 295 της 6.11.2013, σ. 11).

⁽³⁾ Με τον κανονισμό (ΕΕ) 2016/1624 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 251 της 16.9.2016, σ. 1) που ετέθη σε ισχύ την 6η Οκτωβρίου 2016.

⁽⁴⁾ **Μέχρι σήμερα, η ΕΕ έχει συνάψει 17 συμφωνίες επανεισοχής.** Στη συμφωνία του Κοτονού (το πλαίσιο της ΕΕ με 79 χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού), προβλέπεται επίσης διάταξη για την επιστροφή των παράτυπων μεταναστών στη χώρα καταγωγής τους.

⁽⁵⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 656/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 189 της 27.6.2014, σ. 93).

⁽⁶⁾ ΕΕ C 133 της 14.4.2016, σ. 1.

⁽⁷⁾ ΕΕ C 303 της 19.8.2016, σ. 109.

2.10. Η ΕΟΚΕ έχει δώσει επίσης μεγάλη έμφαση⁽⁸⁾ στην ανάγκη να βελτιωθούν «η συνεργασία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής και των εθνικών αρχών» και «ο συντονισμός μεταξύ των διαφόρων οργάνων και οργανισμών που έχουν αρμοδιότητα όσον αφορά τον έλεγχο των συνόρων, τη φύλαξη των ακτών, την ασφάλεια στη θάλασσα, τη διάσωση στη θάλασσα, τα τελωνεία και την αλιεία» και έχει επισημάνει ότι «η διαχείριση των εξωτερικών συνόρων πρέπει να υιοθετηθεί συμπληρωματικά προς τις αλλαγές στο κοινό σύστημα ασύλου».

2.11. «Όταν στα εξωτερικά σύνορα, θάλασσα ή χερσαία, υπάρχουν πρόσωπα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο για τη ζωή και την ασφάλειά τους, η πρώτη υποχρέωση της συνοριοφυλακής —και των λοιπών θεσμών που επιχειρούν επιτόπου— είναι να διασώσουν και να περιθάλμουν δεόντως τα πρόσωπα αυτά»⁽⁹⁾.

2.12. Η ΕΟΚΕ —όπως επισημαίνεται τόσο στο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση όσο και στο *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration* (Παγκόσμιο σύμφωνο για την ασφαλή, ομαλή και τακτική μετανάστευση)⁽¹⁰⁾— υπογραμμίζει με έμφαση την ανάγκη να βελτιωθεί η διαχείριση της μετανάστευσης αντιμετωπίζοντας τις «βαθύτερες αιτίες που αναγκάζουν τους ανθρώπους να ζητήσουν αλλού μια καλύτερη ζωή».

3. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1. Σκοπός της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι η μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής μέσω της θέσπισης των νέων δυνατοτήτων του οργανισμού, ειδικότερα μέσω της σύστασης του μόνιμου σώματος της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής και της αγοράς ιδίου εξοπλισμού για τον οργανισμό, καθώς και η επαρκής εκτέλεση άλλων νέων ή αναβαθμισμένων καθηκόντων.

3.2. Με βάση το συνολικό κόστος της σημερινής και μελλοντικής θητείας ύψους 1,22 δις ευρώ για την περίοδο 2019-2020 και 11,27 δις ευρώ για την περίοδο 2021-2027, η Επιτροπή προτείνει τη σύσταση μόνιμου σώματος Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής που θα διαθέτει εκτελεστική εξουσία και θα αποτελείται από επιχειρησιακό προσωπικό ΕΣΑ⁽¹¹⁾ 10 000 ατόμων έως το 2020, ώστε να αποκτήσει ο οργανισμός τον δικό του αποτελεσματικό και αποδοτικό επιχειρησιακό βραχίονα, προκειμένου να προσαρμόζεται η λειτουργία του οργανισμού στις επιχειρησιακές ανάγκες.

3.3. Το μόνιμο σώμα θα πρέπει να ενσωματωθεί σε μια εύρυθμη λειτουργούσα Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή, στο πλαίσιο της οποίας επιτυγχάνεται ο καλός συντονισμός των κρατών μελών, της Ένωσης και των οργανισμών της ΕΕ⁽¹²⁾, ιδίως του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, καθώς και η μεταξύ τους συνεργασία για την επίτευξη κοινών και ενιαίων στόχων πολιτικής.

3.4. Οι προτάσεις αποκλείουν από το πεδίο εφαρμογής τους, το Βασίλειο της Δανίας, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (με εξαίρεση τις πιθανές δυνατότητες συνεργασίας), ενώ η εφαρμογή τους αναστέλλεται για το Γιβραλτάρ. Αντ' αυτού, θα επεκταθούν στην Ισλανδία, στο Βασίλειο της Νορβηγίας, στην Ελβετική Συνομοσπονδία και στο Πριγκιπάτο του Λιχτενστάιν, ως εξέλιξη των κανονισμών του Σένγκεν.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι, σε έναν χώρο ελεύθερης κυκλοφορίας, τα εξωτερικά σύνορα πρέπει να θεωρούνται κοινά σύνορα και όποιος εισέρχεται σε οποιοδήποτε σημείο του εδάφους της Ένωσης, εισέρχεται στον κοινό χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης με όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αυτός συνεπάγεται.

4.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι υπήρξε μεγάλη καθυστέρηση στην εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων, όπως προβλέπεται στο άρθρο 77 παράγραφος 2 στοιχείο δ) της ΣΛΕΕ, σύμφωνα με έναν ορισμό ο οποίος συμφωνήθηκε από όλα τα κράτη μέλη και δεν μπορεί να αναβληθεί.

4.3. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι, αποκτώντας ο οργανισμός τον δικό του επιχειρησιακό βραχίονα, η ΕΕ θα αποκτήσει τις αναγκαίες ικανότητες για να προστατεύει τα εξωτερικά σύνορα, να αποτρέπει τις δευτερογενείς μετακινήσεις και να εφαρμόζει αποτελεσματικά τις επιστροφές των παράτυπων μεταναστών.

4.4. Η ΕΟΚΕ ήταν το πρώτο όργανο που πρότεινε τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής συνοριοφυλακής⁽¹³⁾ και συμμερίζεται πλήρως τον στόχο αυτό για να καταστούν ασφαλή τα εξωτερικά σύνορα με ένα μόνιμο σώμα και με αποτελεσματική ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή διαχείριση των εξωτερικών συνόρων. Με πνεύμα κοινής ευθύνης, ο οργανισμός θα πρέπει να αναλάβει έναν ρόλο στην τακτική παρακολούθηση της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων, όχι μόνο μέσω της επίγνωσης της κατάστασης και της ανάλυσης κινδύνου, αλλά και μέσω της παρουσίας εμπειρογνομώνων από το προσωπικό του στα κράτη μέλη.

⁽⁸⁾ Βλέπε υποσημείωση 7.

⁽⁹⁾ Ο.π.

⁽¹⁰⁾ <https://www.iom.int/global-compact-migration>.

⁽¹¹⁾ Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή.

⁽¹²⁾ Μεταξύ άλλων, του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα (EMSA/European Maritime Safety Agency), της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Ελέγχου της Αλιείας (EFCA/European Fisheries Control Agency) και του δορυφορικού κέντρου της ΕΕ (European Union Satellite Centre), της Ευρωπόλ ή του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (EU LISA).

⁽¹³⁾ ΕΕ C 128 της 18.5.2010, σ. 29, ΕΕ C 303 της 19.8.2016, σ. 109, γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης (ΤΑΜ) και Ταμείο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων» (SOC/600, ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 184).

4.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, σε περιπτώσεις ειδικών και δυσανάλογων προκλήσεων στα εξωτερικά σύνορα, ο οργανισμός μπορεί να παρεμβαίνει, κατόπιν αίτησης ενός κράτους μέλους, οργανώνοντας και συντονίζοντας ταχείες επεμβάσεις στα σύνορα —σε συνεννόηση και υπό τον συντονισμό του ενδιαφερόμενου κράτους, το οποίο πρέπει να διατηρεί την πρωταρχική ευθύνη της διαχείρισης των εξωτερικών του συνόρων— με την αποστολή ομάδων του μόνιμου σώματος Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής.

4.6. Η ΕΟΚΕ, ενώ θεωρεί σκόπιμες μεμονωμένες επεμβάσεις του οργανισμού με απόφαση της Επιτροπής «σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης και σύμφωνα με διαφανή διαδικασία που θα περιλαμβάνει άμεση ενημέρωση των νομοθετικών οργάνων της ΕΕ»⁽¹⁴⁾, λόγω της απουσίας ενός καθορισμένου και κοινά αποδεκτού πλαισίου από όλα τα κράτη μέλη όσον αφορά την ενωσιακή μεταναστευτική πολιτική και την αναπτυξιακή βοήθεια στις χώρες αποστολής μεταναστών, κρίνει πρόωρη τη **μόνιμη ανάθεση στην Επιτροπή της εξουσίας** να εγκρίνει αυτόνομες πράξεις σχετικά με τις πολιτικές προτεραιότητες και τους στρατηγικούς προσανατολισμούς για την ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων.

4.7. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί αντιθέτως με τη σκοπιμότητα να ανατεθούν στην Επιτροπή εκτελεστικές αρμοδιότητες όσον αφορά τα εγχειρίδια του EUROSUR (Ευρωπαϊκό σύστημα επιτήρησης των συνόρων/*European Border Surveillance System*) και FADO (Επιγραμμικό μητρώο γνησίων και πλαστών εγγράφων/*False and Authentic Documents Online*), τους κοινούς κανόνες για την εικόνα της κατάστασης και τη διαχείριση των κινδύνων, καθώς και για τη χρηματοδοτική στήριξη του μόνιμου σώματος.

4.8. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, ο πολυετής κύκλος της στρατηγικής πολιτικής για την ευρωπαϊκή ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων, πρέπει να ορίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και από το Συμβούλιο, μετά από διαβούλευση με την ΕΟΚΕ, ενώ ο ετήσιος σχεδιασμός πρέπει να ανατίθεται στη Συνοριοφυλακή και στην Ακτοφυλακή, βάσει ενός χάρτη πορείας που θα καταρτίζεται από το διοικητικό συμβούλιο του οργανισμού με την υποχρέωση υποβολής ετήσιων εκθέσεων σχετικά με τις ολοκληρωθείσες ενέργειες, τους προϋπολογισμούς και τις αποστολές που πραγματοποιήθηκαν.

4.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική την ενίσχυση του συμβουλευτικού φόρουμ για να επικουρεί τον εκτελεστικό διευθυντή και το διοικητικό συμβούλιο του οργανισμού σε ζητήματα που αφορούν τα θεμελιώδη δικαιώματα και την εφαρμογή του κύκλου πολυετούς στρατηγικής πολιτικής, με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (*EASO/European Asylum Support Office*), του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες και άλλων συναφών οργανισμών και ζητά τη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στις δραστηριότητες του φόρουμ μέσω της ΕΟΚΕ.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά να εξεταστούν λεπτομερέστερα οι μηχανισμοί παρακολούθησης που εκτίθενται στο παράρτημα V τόσο όσον αφορά τη χρήση πυροβόλων όπλων, όσο και την άρνηση χορήγησης θεωρήσεων στα σύνορα επειδή και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για σημαντικές εξουσίες των διοικήσεων που είναι αρμόδιες για τη δημόσια τάξη στα κράτη μέλη.

5.1.1. Παρόμοια προσοχή πρέπει να δοθεί στο παράρτημα III και στο παράρτημα V, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνοχή μεταξύ εθνικών και ευρωπαϊκών προτύπων για την πρόληψη διαφορετικών συμπεριφορών μεταξύ ατόμων που θα εργάζονται στον ίδιο τόπο, με ίσες δεξιότητες και ίδια προσόντα αλλά με διαφορετικούς κανόνες πρόσληψης.

5.2. Το επίπεδο των υποχρεώσεων που προβλέπεται στα κράτη μέλη, ιδίως όσον αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής, πρέπει να διασφαλίζεται ρητά.

5.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, δεδομένης της συνύπαρξης διαφορετικών φορέων στα σύνορα —τελωνειακών, φυτοϋγειονομικών, ασφάλειας, χρηματοδότησης, μετανάστευσης και επαναπατρισμού, πολιτιστικής διαμεσολάβησης, αξιωματούχων για τα θεμελιώδη δικαιώματα, προσωπικού της EASO, στελεχών του ETIAS (Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού/*EU Travel Information and Authorisation System*), αναλυτών της EUROSUR, αξιωματικών συνδέσμων, πέραν των εθνικών συνοριοφυλάκων και του προσωπικού του οργανισμού— είναι απαραίτητο να διασφαλιστούν δέσμες μέτρων της ΕΕ για συνεχή ενδοπληρεσιακή και διπληρεσιακή κατάρτιση⁽¹⁵⁾.

5.4. Πρέπει επίσης να διασφαλιστεί ότι δεν υφίστανται διακρίσεις όσον αφορά τη μεταχείριση και τις συνθήκες εργασίας μεταξύ των φορέων του οργανισμού και των εθνικών φορέων, με ισότιμη κατάρτιση, δεξιότητες και προσόντα, οι οποίοι εκτελούν τα ίδια καθήκοντα.

5.5. Όσον αφορά τη διεθνή συνεργασία, η ΕΟΚΕ συνιστά τη στενή σύνδεση των δράσεων που προβλέπονται στην πρόταση κανονισμού με τις άλλες συναφείς πολιτικές, καθώς και με δράσεις για τις οικονομικές και εμπορικές συμφωνίες και, ιδίως, στο πλαίσιο του διαλόγου της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ με τη συμφωνία του Κοτονού.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹⁴⁾ Βλέπε υποσημείωση 7.

⁽¹⁵⁾ Το άρθρο 69 προβλέπει τη συνεργασία του οργανισμού ΕΣΑ με άλλους 12 ευρωπαϊκούς οργανισμούς και υπηρεσίες.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόληψη της διάδοσης τρομοκρατικού περιεχομένου στο διαδίκτυο»

Συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη σύνοδο των ηγετών της 19ης και 20ής Σεπτεμβρίου 2018, στο Σάλτσμπουργκ

[COM(2018) 640 final — 2018-0331 (COD)]

(2019/C 110/13)

Εισηγητής: ο κ. **José Antonio MORENO DÍAZ**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 24.10.2018 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 22.10.2018
Νομική βάση	Άρθρα 114 παράγραφος 1 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Απόφαση του Προεδρείου	11.12.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας υπ' αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	126/0/3

1. Συμπεράσματα και προτάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρωτοβουλία με στόχο την ενίσχυση της ασφάλειας των κατοίκων της ΕΕ. Ωστόσο, στη συζήτηση αν προέχει η ασφάλεια ή η ελευθερία, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει παγίως ότι είναι αναγκαία η προστασία των ελευθεριών, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας της έκφρασης, της πρόσβασης στην πληροφόρηση και την επικοινωνία, καθώς και το απόρρητο των επικοινωνιών. Τέλος, τάσσεται υπέρ των δικαιωμάτων στην αποτελεσματική δικαστική προστασία και σε μια δίκαιη και έγκαιρη δίκη.

1.2. Οι πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις στο έδαφος της ΕΕ έχουν καταδείξει τον αθέμιτο τρόπο με τον οποίο οι τρομοκράτες χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ώστε να στρατολογήσουν υποστηρικτές και να τους προετοιμάζουν. Οι τρομοκράτες χρησιμοποιούν κρυπτογραφημένες μεθόδους επικοινωνίας για να σχεδιάζουν και να υποβοηθούν τις τρομοκρατικές τους δραστηριότητες. Επίσης χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για να εξυμνούν τις φρικαλεότητες τους, να ενθαρρύνουν και άλλους να ακολουθήσουν αυτό το παράδειγμα και να προξενήσουν τον φόβο στο ευρύ κοινό.

1.3. Η ΕΟΚΕ ζητεί να διευκρινιστούν με τον ακριβέστερο δυνατό τρόπο τα κριτήρια ώστε να οριστούν έννοιες που έχουν αόριστη νομική σημασία όπως οι τρομοκρατικές πληροφορίες, οι τρομοκρατικές ενέργειες, οι τρομοκρατικές ομάδες ή η υπεράσπιση της τρομοκρατίας.

1.4. Το τρομοκρατικό περιεχόμενο που κοινοποιείται στο διαδίκτυο για τους σκοπούς αυτούς διαδίδεται μέσω παρόχων υπηρεσιών φιλοξενίας δεδομένων που επιτρέπουν την ανάρτηση περιεχομένου τρίτων. Όπως αποδείχθηκε σε αρκετές πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις εντός της Ευρώπης, το τρομοκρατικό περιεχόμενο στο διαδίκτυο επιδρά καθοριστικά στη ρίζοσπαστικοποίηση και την υποκίνηση επιθέσεων από τους αποκαλούμενους «μοναχικούς λύκους».

1.5. Επιπλέον, τα τεχνολογικά προληπτικά μέτρα (αυτοματοποιημένες παράμετροι, αλγόριθμοι, μηχανές αναζήτησης κ.λπ.) είναι μεν πολύ χρήσιμα, αλλά η παρέμβαση του ανθρώπινου παράγοντα ως διαμεσολαβητή είναι καθοριστική στην αποτίμηση του εν λόγω περιεχομένου

1.6. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι είναι ανάγκη να καταπολεμηθεί η διάδοση τρομοκρατικών πληροφοριών και η ψηφιακή στρατολόγηση τρομοκρατών από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Στο ίδιο πνεύμα, πρέπει να καταπολεμηθεί η λογοκρισία ή η αυτολογοκρισία που επιβάλλεται στο διαδίκτυο. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι, στο διαδίκτυο, είναι απαραίτητο να διασφαλίζεται για όλους τους κατοίκους της ΕΕ το ουσιαστικό δικαίωμα στην ενημέρωση, καθώς και το δικαίωμα στην ελευθερία της γνώμης.

1.7. Η προστασία του διαδικτύου και η καταπολέμηση των ρίζοσπαστικών ομάδων θα πρέπει να συμβάλλουν στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης στο διαδίκτυο και, ως εκ τούτου, στην εξασφάλιση της οικονομικής ανάπτυξης αυτού του κλάδου της οικονομίας.

1.8. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει την ανάγκη να αξιολογηθεί η επίδραση της εφαρμογής της πρότασης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και η δυνατότητα μιας μεταβατικής εφαρμογής που θα διευκολύνει την προσαρμογή τους και δεν θα πλήττει τον ελεύθερο ανταγωνισμό προς όφελος των μεγάλων επιχειρήσεων.

1.9. Τα προτεινόμενα ρυθμιστικά μέτρα για την προστασία του διαδικτύου και τη διασφάλιση της προστασίας των νέων και του πληθυσμού πρέπει να είναι αυστηρά ρυθμισμένα από τον νόμο και να διασφαλίζουν σε όλους το δικαίωμα στην ενημέρωση και τη δυνατότητα προσφυγής κατά των διοικητικών αποφάσεων.

1.10. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη αφενός μεν να αξιοποιηθούν και οι πάροχοι πρόσβασης στο διαδίκτυο, αφετέρου δε οι διαχειριστές κοινωνικών δικτύων να λάβουν προληπτικά μέτρα για την προώθηση της καταγγελίας και της άμεσης δράσης των ενώσεων, των ΜΚΟ και των χρηστών ενάντια στα περιεχόμενα αυτά. Αυτοί οι φορείς του αντίλογου πρέπει να αξιοποιούνται έτσι ώστε να λειτουργούν προληπτικά.

1.11. Ο μεγάλος αριθμός ψηφιακών πλατφορμών σε ευρωπαϊκό επίπεδο και η διαφορά μεγέθους των επιχειρήσεων αυτών πρέπει να ληφθούν υπόψη όσον αφορά την προσαρμογή των όρων της πρότασης για τις μικρές αυτές επιχειρήσεις.

1.12. Η ΕΟΚΕ επιμένει ότι οι εθνικοί κανόνες σχετικά με τη χρήση ή την παραγωγή τρομοκρατικού περιεχομένου πρέπει να υπενθυμίζονται σαφώς στους χρήστες. Ζητεί, επίσης, να διασφαλίζεται το δικαίωμα προσφυγής κατά διοικητικής απόφασης, με σαφή επεξήγηση του εν λόγω δικαιώματος αλλά και των διαδικτυακών μέσων για την άσκηση του δικαιώματος αυτού.

2. Πλαίσιο της πρότασης

2.1. Η πανταχού παρουσία του διαδικτύου δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες του να επικοινωνούν, να εργάζονται, να κοινωνικοποιούνται, να δημιουργούν, να αποκτούν και να ανταλλάσσουν πληροφορίες και περιεχόμενο με εκατοντάδες εκατομμύρια άτομα σε ολόκληρο τον πλανήτη. Για τον λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει τη δημιουργία μηχανισμών πρόληψης της κοινοποίησης και της διάδοσης τρομοκρατικού περιεχομένου ⁽¹⁾.

2.2. Είναι σημαντικό να γίνει διάκριση των εννοιών, και η λέξη «διαδίκτυο» είναι υπερβολικά ευρεία. Το διαδίκτυο είναι ταυτόχρονα ο Ιστός (web), τα δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης, αλλά και το Σκοτεινό Διαδίκτυο (DarkNet). Είναι επίσης το διαδίκτυο των αντικειμένων που αποτελούν φανερά κενά ασφάλειας σε έναν ηλεκτρονικό πόλεμο. Για παράδειγμα, οι στρατολόγοι του ISIS σήμερα επικοινωνούν πιο εύκολα μέσα από κονσόλες διαδικτυακών βιντεοπαιχνιδιών παρά μέσω του διαδικτύου. Η φράση «για να προετοιμάζουν και να διευκολύνουν τρομοκρατικές δραστηριότητες» δεν αφορά ούτε το διαδίκτυο ούτε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αλλά το Σκοτεινό Διαδίκτυο. Εξάλλου, οι μεγάλες επιχειρήσεις του διαδικτύου (Google, Amazon, Facebook, Apple και Microsoft) δεν δραστηριοποιούνται στο Σκοτεινό Διαδίκτυο ή σε κρυπτογραφημένα δίκτυα.

2.3. Ωστόσο, η δυνατότητα απεύθυνσης σε ένα τόσο ευρύ κοινό με ελάχιστο κόστος ελκύει επίσης εγκληματίες που επιδιώκουν την κατάχρηση του διαδικτύου για παράνομους σκοπούς. Οι πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις στην ΕΕ απέδειξαν πως οι τρομοκράτες προβαίνουν σε κατάχρηση του διαδικτύου για να προσεγγίζουν και να στρατολογούν υποστηρικτές, να προετοιμάζουν και να διευκολύνουν τρομοκρατικές δραστηριότητες, να εξυμνούν τις φρικαλεότητες τους, να παρακινούν και άλλους να ακολουθήσουν το παράδειγμά τους και να καλλιεργούν τον φόβο στο ευρύ κοινό.

2.4. Είναι αληθές ότι το φόρουμ της ΕΕ για το διαδίκτυο έφερε σε επαφή διάφορους συναρμοδίους, αλλά, πρώτον, δεν συμμετείχαν σε αυτό όλοι οι εμπλεκόμενοι πάροχοι υπηρεσιών φιλοξενίας και, δεύτερον, η κλίμακα και ο ρυθμός με τον οποίο σημειώνεται πρόοδος μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών φιλοξενίας συνολικά δεν επαρκεί για να αντιμετωπιστεί δεόντως το πρόβλημα. Πρέπει να καταβληθεί ειδική προσπάθεια για την κατάλληλη εκπαίδευση των συντονιστών εντός των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

2.5. Το τρομοκρατικό περιεχόμενο που κοινοποιείται στο διαδίκτυο για τους σκοπούς αυτούς διαδίδεται μέσω παρόχων υπηρεσιών φιλοξενίας δεδομένων που επιτρέπουν την ανάρτηση περιεχομένου τρίτων. Όπως αποδείχθηκε σε αρκετές τρομοκρατικές επιθέσεις εντός της Ευρώπης, το τρομοκρατικό περιεχόμενο στο διαδίκτυο επιδρά καθοριστικά στη ριζοσπαστικοποίηση και την υποκίνηση επιθέσεων από τους αποκαλούμενους «μοναχικούς λύκους». Επίσης, έχει εντοπιστεί μεγαλύτερη επιρροή στις νεώτερες ηλικιακές ομάδες του πληθυσμού.

3. Επισκόπηση και γενικές παρατηρήσεις επί της πρότασης κανονισμού

3.1. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκθέσει τη θέση της ⁽²⁾ όσον αφορά το παράνομο περιεχόμενο στο διαδίκτυο και αυτή η νέα πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εστιάζεται στο τρομοκρατικό περιεχόμενο στο διαδίκτυο.

3.2. Στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής της πρότασης περιλαμβάνονται οι πάροχοι υπηρεσιών φιλοξενίας που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους εντός της ΕΕ, ανεξάρτητα από τον τόπο εγκατάστασης ή το μέγεθός τους.

⁽¹⁾ COM(2018) 640 final.

⁽²⁾ EE C 237 της 6.7.2018, σ. 19.

3.3. Θεωρούμε ότι θα πρέπει να συμπεριληφθούν οι πάροχοι πληροφοριών, οι μηχανές αναζήτησης και οι ιστότοποι ή τα δίκτυα φιλοξενίας.

3.4. Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις του διαδικτύου δεν διαθέτουν τα τεχνικά, έμψυχα και χρηματοπιστωτικά μέσα ώστε να δρουν αποτελεσματικά για την καταπολέμηση του τρομοκρατικού περιεχομένου. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία την προσαρμογή των προθεσμιών και των διαδικασιών σε αυτό το είδος των επιχειρήσεων. Για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, μπορεί να χορηγηθεί προθεσμία για την εφαρμογή του κανονισμού.

3.5. Επιπλέον, θα πρέπει να αξιολογηθούν τα προορατικά και προληπτικά μέτρα των ΜΚΟ, των συνδικαλιστικών οργανώσεων και της κοινωνίας των πολιτών γενικά.

3.6. Για να διασφαλίζεται η αφαίρεση τρομοκρατικού περιεχομένου, ο κανονισμός θεσπίζει τη διαταγή αφαίρεσης η οποία μπορεί να εκδίδεται ως διοικητική ή δικαστική απόφαση από αρμόδια αρχή σε κράτος μέλος. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο πάροχος υπηρεσιών φιλοξενίας υποχρεούται να αφαιρεί το περιεχόμενο ή να απενεργοποιεί την πρόσβαση σε αυτό εντός μίας ώρας.

3.7. Ο ορισμός του τρομοκρατικού περιεχομένου μπορούν να διαφέρει από χώρα σε χώρα και είναι σημαντικό να διευκρινιστεί αυτό, προκειμένου να αποφεύγονται οι αυθαιρεσίες και η νομική ανασφάλεια.

3.8. Η προθεσμία της μίας ώρας δεν φαίνεται ρεαλιστική καθώς, για παράδειγμα, στη Γαλλία, ο χρόνος που χρειάζεται σήμερα μεταξύ της κοινοποίησης και της εξάλειψης της πηγής είναι 16 ώρες για την παιδοφιλία και 21 ώρες για τους τρομοκρατικούς δικτυακούς τόπους, καθώς ο χρόνος χαρακτηρισμού των δικτυακών τόπων είναι πολύ μεγάλος. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να καθοριστεί ένα πιο ρεαλιστικό και αποτελεσματικό περιθώριο.

3.9. Με τον κανονισμό οι πάροχοι υπηρεσιών φιλοξενίας απαιτείται, κατά περίπτωση, να λαμβάνουν προληπτικά μέτρα αναλογικά προς το επίπεδο κινδύνου και να αφαιρούν τρομοκρατικό υλικό από τις υπηρεσίες τους, μεταξύ άλλων, με την ανάπτυξη αυτοματοποιημένων μέσων εντοπισμού. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας και πρέπει να εκφράσουμε έμπρακτα τη στήριξή μας στην προσπάθεια τεχνολογικής καινοτομίας ώστε να μπορέσουμε να αναπτύξουμε τεχνολογικά μέσα.

3.10. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει, μεταξύ άλλων, τη χρήση μέσων αυτοματοποιημένης ανίχνευσης, και ζητεί οι επιχειρήσεις να καταβάλουν σημαντική προσπάθεια για τη στήριξη των ερευνών ώστε να αναπτυχθούν ανάλογα τεχνολογικά μέσα.

3.11. Ως μέρος των μέτρων για την προστασία μη τρομοκρατικού περιεχομένου από τυχόν εσφαλμένη αφαίρεση, η πρόταση θεσπίζει υποχρεώσεις σύστασης μηχανισμών προσφυγής και υποβολής καταγγελιών, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι χρήστες μπορούν να αμφισβητούν την αφαίρεση του περιεχομένου τους. Επιπλέον, ο κανονισμός θεσπίζει υποχρεώσεις διαφάνειας για τα μέτρα που λαμβάνονται κατά τρομοκρατικού περιεχομένου από παρόχους υπηρεσιών φιλοξενίας, εξασφαλίζοντας, ως εκ τούτου, τη λογοδοσία έναντι των χρηστών, των πολιτών και των δημόσιων αρχών.

3.12. Οφείλουμε να εντείνουμε όχι μόνο τις προσπάθειες ελέγχου και εξέτασης του περιεχομένου, αλλά και την προσπάθεια διαμεσολάβησης του ανθρώπου και της τεχνολογίας. Το θέμα της λογοκρισίας από πλευράς των ανθρώπινων διαμεσολαβητών μπορεί να αποβεί πολύ ανησυχητικό όσον αφορά τον σεβασμό των δικαιωμάτων των εργαζομένων, των κανόνων περί δικαιωμάτων στην ενημέρωση, καθώς και της ιδιωτικής ζωής όλων των κατοίκων της ΕΕ.

3.13. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο πάροχος πρέπει να κοινοποιεί στον κτήτορα τον δικτυακό τόπο ή τις πληροφορίες που θέλει να λογοκρίνει. Θα πρέπει να υπενθυμιστεί ότι υπάρχει ήδη το δικαίωμα των ατόμων να ενημερώνονται για μια διοικητική απόφαση.

3.14. Για να κατοχυρωθεί το δικαίωμα των ατόμων να ενημερώνονται για τις διοικητικές αποφάσεις, η ΕΟΚΕ καλεί τους παρόχους πρόσβασης να αναφέρουν στις πολιτικές περιεχομένων τους τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πελατών, όπως τον τρόπο ενημέρωσης των παραγωγών πληροφοριών σχετικά με τις αποφάσεις αφαίρεσης και τις διαθέσιμες νόμιμες μεθόδους για τους πελάτες.

4. Επεξήγηση των επιμέρους διατάξεων της πρότασης

4.1. Η διαδικτυακή προπαγάνδα των τρομοκρατών έχει ως στόχο να υποκινήσει άτομα να προβαίνουν σε τρομοκρατικές επιθέσεις, μεταξύ άλλων παρέχοντάς τους λεπτομερείς οδηγίες για το πώς να προκαλέσουν τη μέγιστη δυνατή βλάβη. Μετά από τέτοιου είδους θηριωδίες κυκλοφορεί κι άλλη προπαγάνδα με την οποία εξυμνούνται οι εν λόγω πράξεις και ενθαρρύνονται και άλλα άτομα να ακολουθήσουν αυτό το παράδειγμα. Ο παρών κανονισμός συμβάλλει στην προστασία της δημόσιας ασφάλειας, μειώνοντας την προσβασιμότητα σε τρομοκρατικό περιεχόμενο που προάγει και ενθαρρύνει την παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

4.2. Όσον αφορά τους ορισμούς, η πρόταση αναφέρει ότι, για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, νοείται ως:

«πάροχος υπηρεσιών φιλοξενίας»: ο πάροχος υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας οι οποίες συνίστανται στην αποθήκευση πληροφοριών παρεχόμενων από τον πάροχο περιεχομένου και κατόπιν αιτήματός του, καθώς και στη διάθεση των αποθηκευμένων πληροφοριών σε τρίτους ⁽³⁾.

«πάροχος περιεχομένου»: χρήστης που έχει παράσχει πληροφορίες οι οποίες αποθηκεύονται ή έχουν αποθηκευθεί κατόπιν αιτήματός του από πάροχο υπηρεσιών φιλοξενίας ⁽⁴⁾.

Η ΕΟΚΕ προτείνει να συμπεριληφθεί νέο σημείο που να περιλαμβάνει τα εξής:

— «πάροχοι πληροφοριών»: μηχανές αναζήτησης που επιτρέπουν τον προσδιορισμό του περιεχομένου και την πρόσβαση σε αυτό.

4.3. Όσον αφορά τον ορισμό του «τρομοκρατικού περιεχομένου» να νοείται ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα στοιχεία:

α) υποκίνηση ή υποστήριξη —μεταξύ άλλων με την εξύμνηση— της τέλεσης τρομοκρατικών εγκλημάτων, με αποτέλεσμα να προκαλείται κίνδυνος τέλεσης τέτοιων πράξεων·

β) ενθάρρυνση της συμμετοχής σε τρομοκρατικά εγκλήματα·

γ) προώθηση των δραστηριοτήτων τρομοκρατικής ομάδας, ιδίως με ενθάρρυνση της συμμετοχής σε τρομοκρατική ομάδα, κατά την έννοια του άρθρου 2 παράγραφος 3 της οδηγίας (ΕΕ) 2017/541, ή της υποστήριξής της·

δ) καθοδήγηση σχετικά με μεθόδους ή τεχνικές με σκοπό την τέλεση τρομοκρατικών εγκλημάτων ⁽⁵⁾.

Η ΕΟΚΕ προτείνει να συμπεριληφθεί νέο σημείο που να περιλαμβάνει τα εξής:

— τη στρατολόγηση και εκπαίδευση ατόμων με σκοπό τη διάπραξη ή την υποστήριξη τρομοκρατικών ενεργειών.

4.4. Ο ορισμός του περιεχομένου που πρόκειται να λογοκριθεί είναι συντομότερος, καθώς υπάρχουν πολλά κείμενα, εικόνες, βίντεο και άλλα περιεχόμενα και μορφότυποι που δεν εξυμνούν μεν την τρομοκρατία —καθότι δεν παρακινούν σε συγκεκριμένες ενέργειες—, αλλά υποθάλλουν και εξαίρουν εξτρεμιστικά δόγματα που οδηγούν στη βία.

4.5. Με τον κανονισμό δίνεται επίσης μάχη κατά των επιχειρήσεων που με τις δραστηριότητές τους υποθάλλουν και εξαίρουν εξτρεμιστικά δόγματα που οδηγούν στη βία. Ο κανονισμός πρέπει να συμβάλει επίσης στην καταπολέμηση των ενεργειών στρατολόγησης ατόμων από τα δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης.

4.6. Στο άρθρο 1 καθορίζεται το αντικείμενο και επισημαίνεται ότι ο κανονισμός θεσπίζει κανόνες με σκοπό την πρόληψη της κατάχρησης των υπηρεσιών φιλοξενίας για τη διάδοση τρομοκρατικού περιεχομένου στο διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένων των καθηκόντων μέριμνας των παρόχων υπηρεσιών φιλοξενίας και των μέτρων που πρέπει να λάβουν τα κράτη μέλη.

4.7. Πρέπει να αντικατασταθεί η κατάχρηση υπηρεσιών φιλοξενίας με σκοπό τη «διάδοση τρομοκρατικού περιεχομένου στο διαδίκτυο» από τη «διάδοση περιεχομένου, μηνυμάτων ή προπαγανδιστικών μέσων» και να συμπεριληφθεί επίσης η ένδειξη των διευθύνσεων URL και των πληροφοριών για να υπάρχει πρόσβαση σε τρομοκρατικό περιεχόμενο ή μηνύματα, δεδομένου ότι αυτό θα αφορά και μηχανές αναζήτησης.

4.8. Με το άρθρο 5, από την άλλη πλευρά, προβλέπεται η υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών φιλοξενίας να θέτουν σε εφαρμογή μέτρα για την ταχεία αξιολόγηση περιεχομένου για το οποίο έχει υποβληθεί αναφορά είτε από αρμόδια αρχή κράτους μέλους είτε από οργανισμό της ΕΕ, χωρίς ωστόσο να επιβάλλεται η υποχρέωση αφαίρεσης του αναφερόμενου περιεχομένου ούτε να καθορίζονται συγκεκριμένες προθεσμίες για την ανάληψη δράσης.

4.9. Στην ΕΟΚΕ φρονούμε ότι, εάν θέλουμε να είμαστε αποτελεσματικοί, πρέπει να αρχίσουμε να δουλεύουμε με έναν κατάλογο κλειστού αριθμού κριτηρίων (*numerus clausus*) για να ορίσουμε τα είδη του περιεχομένου και των μηνυμάτων που έχουν τρομοκρατικό χαρακτήρα ή που εμπεριέχουν εξύμνηση της τρομοκρατίας για λόγους ασφάλειας δικαίου. Τούτο δε σε μια προσπάθεια να αποφεύγονται οι αυθαιρεσίες στις αποφάσεις αφαίρεσης περιεχομένου, καθώς και για να προστατεύονται τα δικαιώματα στην ενημέρωση και την ελευθερία γνώμης. Επίσης, ο παρών κανονισμός θα πρέπει να ενσωματώσει τα απαραίτητα κριτήρια που επιτρέπουν, σε ενωσιακό επίπεδο, τον χαρακτηρισμό περιεχομένου, όπως είναι οι σχετικές με τρομοκρατικές ομάδες πληροφορίες, οι πληροφορίες που εξυμνούν την τρομοκρατία ή δικαιολογούν τρομοκρατικές ενέργειες, η πληροφόρηση όσον αφορά τεχνικές ή μεθοδολογίες που διευκολύνουν την παραγωγή όπλων ικανών να προκαλέσουν τρομοκρατική επίθεση ή τα καλέσματα στη στρατολόγηση.

4.10. Το άρθρο 14 προβλέπει τη δημιουργία σημείων επαφής, τόσο από τους παρόχους υπηρεσιών φιλοξενίας όσο και από τα κράτη μέλη, ώστε να διευκολύνεται η μεταξύ τους επικοινωνία, ιδίως όσον αφορά τις αναφορές και τις εντολές αφαίρεσης. Για λόγους διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που διακυβεύονται, η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι τα εν λόγω σημεία επαφής πρέπει να περιλαμβάνουν εξειδικευμένους δικαστές για τον εντοπισμό προβλημάτων, οι οποίοι πρέπει να έχουν τέτοια κατάρτιση

⁽³⁾ COM(2018) 640 final, άρθρο 2 παράγραφος 1.

⁽⁴⁾ COM(2018) 640 final, άρθρο 2 παράγραφος 2.

⁽⁵⁾ COM(2018) 640 final, άρθρο 2 παράγραφος 5.

ώστε, όχι μόνον να διαγιγνώσκουν αντιλήψεις, συμπεριφορές ή ενέργειες τρομοκρατικού χαρακτήρα, αλλά να διαθέτουν και τεχνολογικές γνώσεις. Οι εν λόγω γνώσεις πρέπει να είναι απαιτητές τόσο από τους παρόχους υπηρεσιών φιλοξενίας όσο και από αυτούς που έχουν ορίσει τα κράτη μέλη, ώστε να διευκολύνεται η μεταξύ τους επικοινωνία, ιδίως όσον αφορά τις απαιτήσεις και τις εντολές αφαίρεσης.

4.11. Ο κανονισμός πρέπει να διευκρινίζει την υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών φιλοξενίας να παρέχουν προσβάσιμη ενημέρωση σε όλους για την εύρυθμη λειτουργία των σημείων επαφής και να καθορίζει το περιεχόμενο και τη μορφή της επικοινωνίας με τα μέλη των εν λόγω σημείων.

4.12. Στο άρθρο 16 προβλέπεται η υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών φιλοξενίας, που δεν είναι εγκατεστημένοι σε κανένα κράτος μέλος, αλλά παρέχουν υπηρεσίες εντός της ΕΕ, να ορίζουν νόμιμο εκπρόσωπό τους στην ΕΕ. Ως ΕΟΚΕ κρίνουμε απαραίτητο η απαίτηση αυτή να επεκταθεί και στους παρόχους υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο και στις βιομηχανίες διαδικτύου, ώστε να συμπεριλαμβάνονται οι μηχανές αναζήτησης, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οι διαδικτυακές εφαρμογές μέσω τηλεφώνου και η βιομηχανία βιντεοπαιχνιδιών.

4.13. Οι πάροχοι υπηρεσιών φιλοξενίας που δραστηριοποιούνται στο διαδίκτυο διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην ψηφιακή οικονομία, συνδέοντας τις επιχειρήσεις και τους πολίτες και διευκολύνοντας τον δημόσιο διάλογο και τη διανομή και λήψη πληροφοριών, απόψεων και ιδεών, με αποτέλεσμα να συμβάλλουν σημαντικά στην καινοτομία, την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στην ΕΕ. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι στο πεδίο εφαρμογής θα πρέπει επίσης να εμπίπτουν οι πάροχοι διαδικτυακών υπηρεσιών, οι υπηρεσίες φιλοξενίας περιεχομένου, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες ψηφιακής τηλεφωνίας.

4.14. Στην πρόταση κανονισμού αναπτύσσεται μια σειρά από μέτρα που πρέπει να λάβουν τα κράτη μέλη για να εντοπίζουν τρομοκρατικό περιεχόμενο, προκειμένου να είναι εφικτή η έγκαιρη απόσυρσή του από τους παρόχους υπηρεσιών φιλοξενίας, καθώς και να διευκολυνθεί η συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές άλλων κρατών μελών, με τους παρόχους υπηρεσιών φιλοξενίας και, οσάκις κρίνεται σκόπιμο, με τους συναρμόδιους οργανισμούς της ΕΕ. Κατά την άποψη δε της ΕΟΚΕ, όλα αυτά θα περιορίσουν το σχετικό με την τρομοκρατία περιεχόμενο, θα επιτρέψουν την άμεση αφαίρεσή του από τους παρόχους υπηρεσιών φιλοξενίας και θα μειώσουν τις ενέργειες προπαγάνδας και της στρατολόγησης τρομοκρατών στο διαδίκτυο.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 1141/2014 όσον αφορά τη διαδικασία ελέγχου σχετικά με παραβάσεις των κανόνων προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο»

[COM(2018) 636 final — 2018/0328 (COD)]

(2019/C 110/14)

Γενική εισηγήτρια: η κ. **Marina YANNAKOUDAKIS**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 1.10.2018 Συμβούλιο, 24.10.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Απόφαση του Προεδρείου	16.10.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας υπ' αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	109/2/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Υπό το πρίσμα των πρόσφατων υποθέσεων της Facebook και της Cambridge Analytica και την εικαζόμενη παράνομη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι πρέπει να θεοπιστεί σχετικός κανονισμός.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί δεδομένες, στον σημερινό κόσμο, τις τεχνολογικές εξελίξεις, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και την αποθήκευση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τις επιχειρήσεις σε ολόκληρη την ΕΕ. Καθώς μεταβαίνουμε προς έναν κόσμο υψηλής τεχνολογίας, προβάλλει αναμφισβήτητη η ανάγκη τέτοιων μέσων. Το ζητούμενο είναι η μετάβαση αυτή να γίνει σε καθεστώς διαφάνειας, προστασίας των πολιτών της ΕΕ και ελευθερίας άσκησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους.

1.3. Η χρήση των δεδομένων και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχει αλλάξει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο τα πολιτικά κόμματα οργανώνουν τις προεκλογικές εκστρατείες τους, με αποτέλεσμα να μπορούν να εστιάζουν σε δυνάμει ψηφοφόρους. Η εξέλιξη αυτή έδωσε μεγαλύτερη ώθηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως ένα μοχλό άσκησης επιρροής στην πρόθεση ψήφου των πολιτών. Η ΕΟΚΕ αναμένει από την «Αρχή για τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα και τα ευρωπαϊκά πολιτικά ιδρύματα»⁽¹⁾ (εφεξής η «Αρχή») να εξετάσει τα πεδία όπου ενδέχεται να διαπράττεται παραβίαση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, να προτείνει τρόπους αποτροπής της και να εφαρμόζει ελέγχους και ασφαλιστικές δικλείδες για την προστασία των δεδομένων και τη χρήση τους βάσει σαφώς καθορισμένων παραμέτρων.

1.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους στόχους της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και συμφωνεί ότι η δημοκρατία αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις αξίες στις οποίες βασίζεται η ΕΕ. Για να διασφαλιστεί δε η λειτουργία της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας σε ενωσιακό επίπεδο, στις Συνθήκες ορίζεται ότι οι πολίτες της ΕΕ εκπροσωπούνται άμεσα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1.5. Η εκπροσώπηση αυτή γίνεται με άτομα αιρετά που είναι είτε μέλη πολιτικών κομμάτων είτε φυσικά πρόσωπα από τα κράτη μέλη τα οποία θέτουν υποψηφιότητα στις ευρωεκλογές. Η εκλογή βάση έχει εξελιχθεί κατά την τελευταία δεκαετία με την ενίσχυση της βαρύτητας των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Πλέον, την εξέλιξη αυτή πρέπει να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η αύξηση του προσωπικού της Αρχής είναι ένας τρόπος προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και αποτροπής της κατάχρησής τους για πολιτικά οφέλη. Με αυτό το μέλημα, προτεραιότητα είναι να διασφαλιστεί η διεξαγωγή των εκλογών επί ίσους όρους και ότι καμία ομάδα συμφερόντων δεν θα μπορεί να επωφελείται από τη χρήση των δεδομένων.

⁽¹⁾ www.appf.europa.eu

1.6. Ωστόσο, η εύρυθμη λειτουργία της Αρχής προϋποθέτει ασφαλείς παραμέτρους όσον αφορά τις εξουσίες και τις αρμοδιότητές της. Επί του παρόντος, η αποτροπή της κατάχρησης των δεδομένων από τα πολιτικά κόμματα αποτελεί αρμοδιότητα των αρχών προστασίας δεδομένων των κρατών μελών. Οι όροι δε συνεργασίας της Αρχής με τις εν λόγω εθνικές αρχές πρέπει να οριστούν καταλλήλως. Συν τοις άλλοις, σε πολλά κράτη μέλη οι αρχές προστασίας δεδομένων έχουν περιορισμένα μέσα και, επομένως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει τρόπους χρηματοδότησής τους έτσι ώστε να μπορούν να συνεργάζονται με την Αρχή.

1.7. Η ΕΟΚΕ είχε επισημάνει τα πιθανά προβλήματα προκειμένου για την κατάχρηση των δεδομένων στη γνωμοδότησή της με θέμα «Συνολική προσέγγιση όσον αφορά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση»⁽²⁾, στην οποία εξετάζονται διάφορα συναφή προβλήματα.

1.8. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την αύξηση του προσωπικού της Αρχής, με το σκεπτικό ότι το προσωπικό αυτό θα είναι σε καλύτερη θέση να συνεργάζεται με τα κράτη μέλη μέσω των αρχών προστασίας δεδομένων έτσι ώστε οι υποθέσεις παραβίασης της προστασίας δεδομένων να διερευνώνται σωστά και, όταν διαπιστώνεται τέτοια, να επιβάλλονται κυρώσεις.

1.9. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι διαδικασίες διεξαγωγής των ευρωεκλογών αποτελούν αρμοδιότητα των κρατών μελών εντός του πλαισίου της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ αναμένει επίσης ότι είτε οι καθ' ύλην αρμόδιες εθνικές αρχές είτε μεμονωμένα άτομα θα γνωστοποιούν στην Αρχή περιπτώσεις παραβίασης των κανόνων προστασίας των δεδομένων.

2. Ιστορικό

2.1. Τα πρόσφατα γεγονότα κατέδειξαν τους κινδύνους που ενέχει η μαζική στόχευση των πολιτών σε διαδικτυακές εκστρατείες παραπληροφόρησης με σκοπό την απαξίωση και την άρση της νομιμοποίησης των εκλογών. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των ατόμων πιστεύεται ότι επίσης έχουν χρησιμοποιηθεί παράνομα για λόγους επηρεασμού του δημοκρατικού διαλόγου και της διεξαγωγής ελεύθερων εκλογών.

2.2. Τον Μάιο του 2018 τέθηκε σε ισχύ ο γενικός κανονισμός για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ), στον οποίο καθορίζονται αυστηροί κανόνες για την επεξεργασία και την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ο εν λόγω κανονισμός αφορά όλα τα ευρωπαϊκά και εθνικά πολιτικά κόμματα και άλλους παράγοντες στο πλαίσιο της εκλογικής διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένων των μεσίων δεδομένων και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

2.3. Ενόψει των ευρωεκλογών του 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προτείνει ορισμένες ειδικές τροποποιήσεις του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 1141/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2014, σχετικά με το καθεστώς και τη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων και των ευρωπαϊκών πολιτικών ιδρυμάτων⁽³⁾, με τις οποίες επιδιώκεται η διεξαγωγή των ευρωεκλογών με ισχυρούς δημοκρατικούς κανόνες και με πλήρη σεβασμό των ευρωπαϊκών αξιών της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

2.4. Ειδικότερα, με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις θα καταστεί δυνατή η επιβολή οικονομικών κυρώσεων εις βάρος ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων ή ιδρυμάτων που επηρεάζουν ή επιχειρούν να επηρεάσουν τις εκλογές μέσω της παραβίασης των κανόνων περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Οι κυρώσεις θα ισοδυναμούν με το 5% του ετήσιου προϋπολογισμού του εν λόγω ευρωπαϊκού πολιτικού κόμματος ή ιδρύματος και θα τις επιβάλλει η Αρχή. Επιπλέον, όσα κόμματα ή ιδρύματα έχουν διαπιστωμένα παραβιάσει τους κανόνες, δεν θα είναι σε θέση να υποβάλλουν αίτηση για χρηματοδότηση από τον γενικό προϋπολογισμό της ΕΕ για το έτος στο οποίο επιβάλλεται η κύρωση.

2.5. Επίσης, με την πρόταση κανονισμού καθιερώνεται διαδικασία ελέγχου όπου μια «Επιτροπή ανεξάρτητων διακεκριμένων προσωπικοτήτων», κατόπιν αιτήματος της Αρχής, θα εξετάζει εάν η παραβίαση της προστασίας των δεδομένων —που διαπιστώνει η εκάστοτε εθνική εποπτική αρχή προστασίας των δεδομένων— έχει γίνει με σκοπό τον επηρεασμό του αποτελέσματος των ευρωεκλογών. Η εν λόγω επιτροπή συγκροτείται δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού και θα απαρτίζεται από έξι εμπειρογνώμονες που θα διορίζονται, αλλά δεν απασχολούνται, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

2.6. Για να εξασφαλιστεί ότι η Αρχή είναι επαρκώς στελεχωμένη ώστε να μπορεί να εκτελεί τα καθήκοντά της με ανεξάρτητο και αποτελεσματικό τρόπο, προτείνεται η πρόσληψη επτά μελών του προσωπικού (επιπλέον των ήδη απασχολούμενων σήμερα τριών ατόμων, συμπεριλαμβανομένου του διευθυντή).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους στόχους της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και συμφωνεί ότι η δημοκρατία αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις αξίες στις οποίες βασίζεται η ΕΕ. Για λόγους διασφάλισης της λειτουργίας της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας σε ενωσιακό επίπεδο, οι Συνθήκες ορίζουν ότι οι πολίτες της ΕΕ εκπροσωπούνται άμεσα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ως εκ τούτου, είναι ζήτημα ζωτικής σημασίας οι πολίτες της να μπορούν να ασκούν ελεύθερα και απρόσκοπτα το δημοκρατικό τους δικαίωμα και οποιαδήποτε παρέμβαση στην ελεύθερη επιλογή κατά την εκλογική διαδικασία θεωρείται αντιδημοκρατική και απαράδεκτη.

⁽²⁾ ΕΕ C 248 της 25.8.2011, σ. 123.

⁽³⁾ ΕΕ L 317 της 4.11.2014, σ. 1.

3.2. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την αυξημένη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στις προεκλογικές εκστρατείες. Στις εκλογές του 2017 στο Ηνωμένο Βασίλειο πάνω από το 40 % των προεκλογικών διαφημιστικών δαπανών διατέθηκε σε ψηφιακές μορφές προώθησης. Υπό αυτό το πρίσμα, είναι κατανοητό ότι κάποιος θα μπει στον πειρασμό να κάνει χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για να στοχεύσει συγκεκριμένες ομάδες. Ωστόσο, είναι απαράδεκτο να διαμοιράζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα εν αγνοία του άμεσα ενδιαφερομένου, και αυτό συνιστά θεμελιώδη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

3.3. Η ανάπτυξη του διαδικτύου, η ταχύτητα μετάδοσης των πληροφοριών και οι παγκόσμιες προεκτάσεις τους απαιτούν μια στιβαρή προσέγγιση του θέματος της ασφάλειας των αποθηκευμένων δεδομένων και, στον κανονισμό για την προστασία δεδομένων, ορίζονται αυστηροί κανόνες για τον σκοπό αυτό. Ειδικότερα, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να υποβάλλονται σε σύνομη και δίκαιη επεξεργασία. Όπως έχουν τα πράγματα, τα πολιτικά κόμματα μπορούν νομίμως να χρησιμοποιούν τα δεδομένα, σύμφωνα με τον εν λόγω κανονισμό, βάσει ορισμένων παραμέτρων. Η άγρα ψηφοφόρων εξαρτάται πλέον ακόμη περισσότερο από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και η προσπάθεια πλήρους ανάσχεσης του φαινομένου αυτού δεν θα εξυπηρετούσε απαραίτητως τη δημοκρατική διαδικασία, δεδομένου ότι θα περιόριζε τις δυνατότητες των πολιτικών κομμάτων να ενημερώνουν τους δυνάμει ψηφοφόρους τους για τις προγραμματικές τους θέσεις.

3.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την κυριαρχία των κρατών μελών στην εκλογική διαδικασία και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να δρα εντός του κυριαρχικού πλαισίου του κάθε κράτους μέλους. Η ΕΕ δεν μπορεί να επιβάλλει διά νομοθετημάτων κυρώσεις στα εθνικά πολιτικά κόμματα, καθότι αυτό αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών. Ως εκ τούτου, η ΕΕ μπορεί μόνο να προτείνει μέτρα για την επιβολή κυρώσεων στα ενωσιακές εμβέλεια πολιτικά κόμματα. Για τον σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει την τροποποίηση του κανονισμού που διέπει το καταστατικό και τη χρηματοδότησή τους. Αυτό θα ενισχύσει την ισχύ των συμπερασμάτων της Αρχής, όταν θα αποδεικνύεται η κατάχρηση δεδομένων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις και συστάσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι επί του παρόντος η Αρχή δεν διαθέτει επαρκές προσωπικό. Ο διευθυντής και δύο μέλη του προσωπικού έχουν ήδη πολύ αυξημένο φόρτο εργασίας και οι επικείμενες ευρωεκλογές θα επιφέρουν ακόμη μεγαλύτερη πίεση. Επομένως, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση να αυξηθεί το μόνιμο προσωπικό της Αρχής και να ανατεθούν οι εξουσίες της αρμόδιας για τους διορισμούς αρχής στον διευθυντή της Αρχής, δεδομένου ότι είναι απαραίτητο να διαθέτει επαρκές ανθρώπινο δυναμικό για να παρακολουθεί τις εκλογές κατά τον δέοντα τρόπο.

4.2. Η χρήση των δεδομένων και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχει αλλάξει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο τα πολιτικά κόμματα οργανώνουν τις προεκλογικές εκστρατείες τους, με αποτέλεσμα να μπορούν να εστιάζουν σε δυνάμει ψηφοφόρους. Η εξέλιξη αυτή έδωσε μεγαλύτερη ώθηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως ενός μοχλού άσκησης επιρροής στην πρόθεση ψήφου των πολιτών. Η ΕΟΚΕ αναμένει από την «Αρχή» να εξετάσει τα πεδία όπου ενδέχεται να διαπράττεται παραβίαση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, να προτείνει τρόπους αποτροπής της και να εφαρμόζει ελέγχους και ασφαλιστικές δικλίδες για την προστασία των δεδομένων και τη χρήση τους βάσει σαφώς καθορισμένων παραμέτρων.

4.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να διευκρινιστεί περαιτέρω τι συνιστά «απόπειρα επηρεασμού των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο [...] για παραβάσεις των κανόνων προστασίας των δεδομένων». Θα πρέπει να εξεταστεί η λύση της συγκρότησης ομάδας εργασίας απαρτιζόμενης από εκπροσώπους των αρχών προστασίας δεδομένων των κρατών μελών και της Αρχής με σκοπό τη θέσπιση βέλτιστων πρακτικών συνεργασίας της Αρχής με τις αρχές προστασίας δεδομένων, καθότι η προστασία των δεδομένων δεν έχει σύνορα εντός της ΕΕ.

4.4. Ο διευθυντής της Αρχής θα διορίζεται βάσει της διαδικασίας που περιγράφεται στο άρθρο 6 παράγραφος 3 του κανονισμού, θα είναι ανεξάρτητος και μη υπόλογος στα θεσμικά όργανα της ΕΕ, αλλά θα υποχρεούται να υποβάλλει ετήσια έκθεση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ίσως δε να ήταν σκόπιμο να έχει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τη δυνατότητα να αμφισβητεί την εν λόγω έκθεση και να τη θέτει σε ψηφοφορία. Τούτο θα εξασφάλιζε ότι η Αρχή οφείλει να λογοδοτεί έως ένα βαθμό και ότι η σχετική διαδικασία θα είναι πιο αδιάτρητη.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας»

[COM(2018) 476 final]

(2019/C 110/15)

Εισηγητής: ο κ. **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**

Συνεισηγητής: ο κ. **Eric BRUNE**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2.7.2018 Συμβούλιο, 4.7.2018
Απόφαση του Προεδρείου της ΕΟΚΕ	10.7.2018
Νομική βάση	Άρθρα 173 παράγραφος 3 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο όργανο	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI)
Υιοθετήθηκε από τη CCMI	22.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	200/1/6

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι επιτακτική ανάγκη να εφαρμοστούν η συνολική στρατηγική της ΕΕ και το σχέδιο εφαρμογής για την ασφάλεια και την άμυνα με συνέπεια και σύμφωνα τόσο με τις διατάξεις της κοινής δήλωσης της ΕΕ και του Οργανισμού Βορειοατλαντικού συμφώνου (ΝΑΤΟ) του Ιουλίου 2016 όσο και την αρχή των Ηνωμένων Εθνών περί συλλογικής ασφάλειας.

1.2. Από το 2017, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της δημιουργίας μιας Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ένωσης και υποστηρίζει το σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας ενός κοινού Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας. Πιστεύουμε ότι η ενίσχυση αυτή της ευρωπαϊκής άμυνας δεν έχει σκοπό να αποδυναμώσει αλλά να ενισχύσει το ΝΑΤΟ και τις διατλαντικές σχέσεις.

1.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά την πρόταση κανονισμού για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας ως μέρος του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2021-2027 που δημοσίευσε η Επιτροπή στις 13 Ιουνίου 2018.

1.4. Η ΕΟΚΕ ζητεί σημαντική ποιοτική πρόοδο στην ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία. Πράγματι, η περιορισμένη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της άμυνας δημιουργεί επικαλύψεις και έχει ως αποτέλεσμα η αμυντική βιομηχανία να παραμένει ιδιαίτερα κατακερματισμένη. Η έλλειψη ολοκλήρωσης από την πλευρά της ζήτησης της αγοράς δεν ενθαρρύνει τη διακρατική συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων και την περαιτέρω ολοκλήρωση του κλάδου. Αυτό προκαλεί αναποτελεσματική κατανομή των πόρων, επικάλυψη των βιομηχανικών δυνατοτήτων, τεχνολογικά κενά και έλλειψη νέων προγραμμάτων, ιδίως προγραμμάτων συνεργασίας.

1.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον στόχο της στρατηγικής αυτονομίας, με την ανάπτυξη, από τη μία πλευρά, βασικών τεχνολογιών σε κρίσιμους τομείς και, από την άλλη, στρατηγικών ικανοτήτων. Ο στόχος αυτός συνδέεται στενά με την ανάγκη ορθής αξιολόγησης και συντονισμού ώστε να διασφαλιστούν η εκμάθηση, η διατήρηση και η παραγωγή των εν λόγω τεχνολογιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εξασφαλίζοντας στην ΕΕ τη δυνατότητα να λαμβάνει αποφάσεις και να ενεργεί αυτόνομα, εάν είναι απαραίτητο.

1.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη κοινών αμυντικών ικανοτήτων είναι η ενίσχυση της βιομηχανικής και της τεχνολογικής βάσης της ευρωπαϊκής άμυνας.

1.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ΕΕ πρέπει να μεριμνήσει τόσο για τη διατήρηση, την ανανέωση και την εξέλιξη του εργατικού δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης όσο και για την εξασφάλιση εργαζομένων με τις δεξιότητες αυτές.

- 1.8. Η ΕΟΚΕ προτείνει η ΕΕ να εντείνει τις προσπάθειές της για την εναρμόνιση των κανόνων για τις εξαγωγές στο εσωτερικό της.
- 1.9. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις ΜΜΕ, όπως επίσης στις νεοφυείς επιχειρήσεις, μεταξύ άλλων στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης για αμυντικούς σκοπούς.
- 1.10. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι ο προϋπολογισμός της ΕΕ για τη στήριξη των αμυντικών δραστηριοτήτων δεν θα πρέπει να αντικαταστήσει ή να υποκαταστήσει τις εθνικές αμυντικές δαπάνες, αλλά να ενισχύσει και να επιταχύνει τη διεύρυνση και τη βελτίωση της αμυντικής συνεργασίας. Στο ίδιο πνεύμα, ο προϋπολογισμός της ΕΕ για την έρευνα στον τομέα της άμυνας δεν θα πρέπει να διατίθεται σε βάρος της μη στρατιωτικής έρευνας σε άλλους τομείς. Παρά το γεγονός ότι οι αποφάσεις για τις επενδύσεις και τα προγράμματα ανάπτυξης στον τομέα της άμυνας παραμένουν αρμοδιότητα των κρατών μελών, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας μπορεί να αποφέρει στην ΕΕ προστιθέμενη αξία με την παροχή κινήτρων για κοινή έρευνα και την ανάπτυξη αμυντικών προϊόντων και τεχνολογιών.
- 1.11. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι μια πιο εναρμονισμένη και εξορθολογισμένη ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική θα μπορούσε να επιφέρει αύξηση της αποτελεσματικότητας αυξάνοντας το μερίδιο αγοράς της βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης της ευρωπαϊκής άμυνας και βελτιώνοντας τη διανομή των προϊόντων μεταξύ κρατών, περιφερειών και επιχειρήσεων.
- 1.12. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας θα κάνει τη διαφορά μόνο εάν υποστηρίζει δραστηριότητες που έχουν πραγματικά σημασία. Συνεπώς, τα προγράμματα εργασίας της θα πρέπει να θεσπιστούν βάσει μιας ισχυρής διαδικασίας σχεδιασμού της ευρωπαϊκής άμυνας που θα προσδιορίζει τις βασικές προτεραιότητες όσον αφορά την ανάπτυξη ικανοτήτων για την Ευρώπη.
- 1.13. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει μια πολιτική συνεργασίας που θα προάγει τη συμμετοχή των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, καθώς και των χωρών που δεν έχουν υπογράψει τη δήλωση προθέσεων, χωρίς όμως να παραβλέπονται οι δεξιότητες που μπορούν να προστεθούν στη βιομηχανική και τεχνολογική βάση της αμυντικής βιομηχανίας.
- 1.14. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση να περιοριστεί το όφελος των ευρωπαϊκών κονδυλίων στην περίπτωση ευρωπαϊκών εταιρειών που τελούν υπό τον έλεγχο της ίδιας οντότητας, αλλά και να ζητούνται εγγυήσεις όταν μια τρίτη χώρα συμμετέχει σε εξελίξεις που υποστηρίζονται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας.
- 1.15. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα τα ευρωπαϊκά κονδύλια να τελούν υπό τη διαχείριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, θεωρεί όμως ότι ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας μπορεί κάλλιστα να παρεμβαίνει στον καθορισμό των αναγκών αμυντικού εξοπλισμού· ο δε Κοινός Οργανισμός Συνεργασίας στον τομέα των Εξοπλισμών (OCCAR), αξιοποιώντας τις όχι πάντοτε θετικές εμπειρίες του, λαμβάνει μέρος στη διαχείριση των προγραμμάτων δεδομένου ότι η επικάλυψη των δεξιοτήτων στον τομέα θα ήταν επίζημια για την αποτελεσματικότητα του συστήματος.
- 1.16. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα η έρευνα και οι εξελίξεις να υποβάλλονται σε επιτροπή δεοντολογίας. Οι δεοντολογικές προϋποθέσεις πρέπει να διευκρινίζονται σαφώς και να εξετάζονται ήδη κατά την αξιολόγηση της πρότασης για λόγους ασφάλειας δικαίου και σαφήνειας.
- 1.17. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το μέλλον της συνεργασίας με το Ηνωμένο Βασίλειο μετά την αποχώρησή του από την ΕΕ και τάσσεται υπέρ μιας ισχυρής ασφάλειας και άμυνας που θα περιλαμβάνει τη σύνδεση της χώρας με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας.
- 1.18. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η γηράσκουσα ήπειρός μας αισθάνεται να απειλείται, παρουσιάζοντας μια τάση να κατηγορεί και, μερικές φορές, να συγχέει προβλήματα όπως η τρομοκρατία και τα μεταναστευτικά ρεύματα και μη επιδεικνύοντας επαρκή αλληλεγγύη τόσο εντός όσο και μεταξύ των κρατών μελών, με την αναβίωση εθνικιστικών και αυταρχικών καθεστώτων σε ολόκληρη την ΕΕ, τα οποία θέτουν υπό πίεση τη δημοκρατία μας. Ένα τόσο ενδιαφέρον μέσο βιομηχανικής πολιτικής όπως το Ευρωπαϊκό Αμυντικό Ταμείο δεν θα μας απαλλάξει από τον περαιτέρω προβληματισμό σχετικά με την ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική.

2. Παρουσίαση της πρότασης

- 2.1. Το γεωπολιτικό πλαίσιο έχει γίνει ασταθές κατά την τελευταία δεκαετία: βρισκόμαστε αντιμέτωποι με ένα πολύπλοκο και γεμάτο προκλήσεις περιβάλλον όπου νέες απειλές, όπως οι υβριδικές απειλές και οι επιθέσεις στον κυβερνοχώρο, κάνουν την εμφάνισή τους, ενώ επιστρέφουν και πιο συμβατικοί κίνδυνοι.
- 2.2. Στην Κοινή Διακήρυξη της 25ης Μαρτίου 2017 στη Ρώμη, οι ηγέτες των 27 κρατών μελών καθώς και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δήλωσαν ότι η Ένωση θα ενισχύσει την κοινή της ασφάλεια και άμυνα και θα προωθήσει μια περισσότερο ανταγωνιστική και ολοκληρωμένη αμυντική βιομηχανία.
- 2.3. Ο ευρωπαϊκός τομέας της άμυνας αντιμετωπίζει σημαντικές ανεπάρκειες της αγοράς που συνδέονται με αναξιοποίητες οικονομίες κλίμακας (κατακερματισμός των εθνικών αγορών με μοναδικό αγοραστή) και με επικάλυψη πόρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

- 2.4. Η ζήτηση προέρχεται σχεδόν αποκλειστικά από τα κράτη μέλη, αλλά οι αμυντικοί προϋπολογισμοί τους, ιδίως για έρευνα-ανάπτυξη, υπέστησαν σημαντικές περικοπές κατά την τελευταία δεκαετία.
- 2.5. Το 2015, μόνο το 16 % των προμηθειών αμυντικού εξοπλισμού πραγματοποιήθηκαν μέσω ευρωπαϊκών συνεργατικών δημόσιων συμβάσεων, ποσοστό που απέχει πολύ από το συλλογικό κριτήριο του 35 % το οποίο είχε συμφωνηθεί στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας.
- 2.6. Ο τομέας της άμυνας είναι, σε μεγάλο βαθμό, κατακερματισμένος από τα εθνικά σύνορα, με συνέπεια σημαντικές επικαλύψεις και ανεπάρκειες που οδηγούν σε αποτυχία επίτευξης οικονομιών κλίμακας και απόκτησης πείρας.
- 2.7. Η υφιστάμενη κατάσταση δεν είναι βιώσιμη και η ανάπτυξη μειζόνων αμυντικών συστημάτων επόμενης γενιάς υπερβαίνει όλο και περισσότερο τις δυνατότητες των μεμονωμένων κρατών μελών.
- 2.8. Η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών αποδυναμώνει περαιτέρω την ικανότητα της αμυντικής βιομηχανίας της ΕΕ να διατηρεί τις βιομηχανικές και τεχνολογικές ικανότητες που απαιτούνται για να διαφυλάσσεται η στρατηγική αυτονομία της ΕΕ και να καλύπτονται οι τρέχουσες και οι μελλοντικές ανάγκες σε θέματα ασφάλειας.
- 2.9. Στις 7 Ιουνίου 2017, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας που αποτελείται από «παραθύρα» για την έρευνα και τις ικανότητες. Η ανακοίνωση συνοδεύεται από νομοθετική πρόταση κανονισμού για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού προγράμματος βιομηχανικής ανάπτυξης στον τομέα της άμυνας εντός του «παραθύρου ικανοτήτων».
- 2.10. Η πρόταση κανονισμού για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας εντός του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2021-2027 δημοσιεύτηκε από την Επιτροπή στις 13 Ιουνίου 2018.
- 2.11. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας είναι ένα μέσο σχεδιασμένο για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της ικανότητας καινοτομίας της τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης της ΕΕ στον τομέα της άμυνας, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στη στρατηγική αυτονομία της ΕΕ. Το μέσο έχει σχεδιαστεί ώστε να δίνει το έναυσμα για προγράμματα συνεργασίας που δεν θα υπήρχαν χωρίς τη συνεισφορά της ΕΕ και να παρέχει τα αναγκαία κίνητρα για την τόνωση της συνεργασίας σε κάθε στάδιο του βιομηχανικού κύκλου.
- 2.12. Θα ενθαρρύνονται ιδιαίτερα τα συνεργατικά έργα με σημαντική διασυνοριακή συμμετοχή μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Με τον τρόπο αυτό θα διασφαλιστεί ότι το Ταμείο είναι ανοικτό σε αποδέκτες από όλα τα κράτη μέλη, ανεξάρτητα από το μέγεθος και τη γεωγραφική θέση τους.
- 2.13. Η πρόταση προβλέπει ημερομηνία έναρξης εφαρμογής την 1η Ιανουαρίου 2021 και παρουσιάζεται για μια Ένωση των 27 κρατών μελών.
- 2.14. Παρόλο που η έρευνα στον τομέα της άμυνας υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του προγράμματος-πλαisiού για την έρευνα και την καινοτομία («Ορίζων Ευρώπη»), οι αντίστοιχες ειδικές διατάξεις για την έρευνα στον τομέα της άμυνας, όπως οι σκοποί, οι κανόνες συμμετοχής και οι μηχανισμοί υλοποίησης, καθορίζονται στην παρούσα πρόταση.
- 2.15. Η πρόταση επιδιώκει να εξασφαλιστούν συνέργειες με άλλες ενωσιακές πρωτοβουλίες στον τομέα της μη στρατιωτικής έρευνας-ανάπτυξης, όπως εκείνες που αφορούν την ασφάλεια και την κυβερνοασφάλεια, τον έλεγχο των συνόρων, την ακτοφυλακή, τις θαλάσσιες μεταφορές και το διάστημα.
- 2.16. Θα υπάρχουν στενοί δεσμοί μεταξύ του Ταμείου και των έργων που υλοποιούνται στο πλαίσιο της μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας στον τομέα της άμυνας (PESCO/*Permanent Structured Cooperation*).
- 2.17. Το Ταμείο θα λαμβάνει υπόψη του το σχέδιο ανάπτυξης ικανοτήτων της ΕΕ (*CDP/capability development plan*) όπου καθορίζονται οι προτεραιότητες αμυντικών ικανοτήτων, καθώς και τη συντονισμένη ετήσια επισκόπηση της ΕΕ στον τομέα της άμυνας (*CARD/coordinated annual review on defence*).
- 2.18. Στο πλαίσιο αυτό, μπορούν επίσης να ληφθούν υπόψη σχετικές δραστηριότητες που ασκούν το NATO και άλλοι εταίροι, εφόσον εξυπηρετούν τα συμφέροντα ασφάλειας και άμυνας της ΕΕ.
- 2.19. Στο Ταμείο λαμβάνονται επίσης υπόψη οι αμυντικές δραστηριότητες που εκτελούνται μέσω του Ευρωπαϊκού μηχανισμού για την ειρήνη, ενός μέσου εκτός προϋπολογισμού που προτείνεται εκτός του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου.
- 2.20. Η παρούσα πρόταση προβλέπει τη δυνατότητα συνδυασμού της στήριξης στο πλαίσιο του Ταμείου με χρηματοδότηση που υποστηρίζεται από το InvestEU.
- 2.21. Το Ταμείο θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση ανεπαρκιών της αγοράς ή καταστάσεων μη ικανοποιητικής αξιοποίησης των επενδύσεων, κατά τρόπο αναλογικό, χωρίς να επικαλυφθεί ή να παραγκωνιστεί η ιδιωτική χρηματοδότηση, και θα πρέπει να έχει σαφή ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία.

- 2.22. Η Ένωση θα χρειαστεί να αναλάβει μεγαλύτερη ευθύνη για την προστασία των συμφερόντων της, των αξιών της και του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής, συμπληρωματικά και σε συνεργασία με το ΝΑΤΟ.
- 2.23. Για να είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει τις μελλοντικές απειλές και να προστατεύσει τους πολίτες της, η Ένωση πρέπει να ενισχύσει τη στρατηγική αυτονομία της. Για τον σκοπό αυτό απαιτείται η ανάπτυξη τόσο βασικών τεχνολογιών σε κρίσιμους τομείς όσο και στρατηγικών ικανοτήτων που θα διασφαλίζουν την τεχνολογική υπεροχή.
- 2.24. Οι αποφάσεις για τις επενδύσεις και τα προγράμματα ανάπτυξης στον τομέα της άμυνας παραμένουν αρμοδιότητα και στην ευθύνη των κρατών μελών.
- 2.25. Η προτεινόμενη προσέγγιση πολιτικής είναι ανάλογη προς την κλίμακα και τη σοβαρότητα των προβλημάτων που έχουν εντοπιστεί. Η πρωτοβουλία περιορίζεται σε στόχους τους οποίους τα κράτη μέλη δεν είναι σε θέση να επιτύχουν από μόνα τους, ενώ κρίνεται ότι η Ένωση θα μπορεί επιτυχάνει καλύτερα αποτελέσματα.
- 2.26. Τον Απρίλιο του 2017 δρομολογήθηκε η προπαρασκευαστική δράση για την έρευνα στον τομέα της άμυνας, με συνολικό προϋπολογισμό ύψους 90 εκατ. ευρώ για τριετή περίοδο. Η δράση αυτή έχει αρχίσει να αποδίδει τα πρώτα απτά αποτελέσματα, καθώς το 2018 υπογράφηκαν οι πρώτες συμφωνίες επιχορήγησης, αλλά όλα τα έργα βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη.
- 2.27. Ο προτεινόμενος κανονισμός για το ευρωπαϊκό βιομηχανικό πρόγραμμα στον τομέα της άμυνας για την περίοδο 2019-2020 θα έχει προϋπολογισμό ύψους 500 εκατ. ευρώ και θα πρέπει να τεθεί σε λειτουργία την 1η Ιανουαρίου 2019.
- 2.28. Διεξήχθη ανοικτή δημόσια διαβούλευση για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας για όλους τους ενδιαφερόμενους από τις 13 Ιανουαρίου έως τις 9 Μαρτίου 2018. Μολονότι εκφράστηκαν ορισμένες επικρίσεις από δεοντολογικής άποψης, οι άμεσα ενδιαφερόμενοι υποστηρίζουν την πρωτοβουλία. Οι κανόνες για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας πρέπει να προσαρμοστούν στον τομέα της άμυνας.
- 2.29. Το προτεινόμενο κονδύλιο του προϋπολογισμού για την περίοδο 2021-2027 ανέρχεται σε 13 δισεκατ. ευρώ (σε τρέχουσες τιμές), εκ των οποίων 4,1 δισεκατ. ευρώ αφορούν δράσεις έρευνας και 8,9 δισεκατ. ευρώ αφορούν δράσεις ανάπτυξης.
- 2.30. Με την επιφύλαξη της επιβεβαίωσης της αποδοτικότητας ως προς το κόστος μέσω μιας ανάλυσης κόστους-οφέλους, η διαχείριση του Ταμείου μπορεί να πραγματοποιείται από εκτελεστικό οργανισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- 2.31. Προτείνεται πρόγραμμα παρακολούθησης για τη στήριξη της υποβολής εκθέσεων σχετικά με τις επιδόσεις και την αξιολόγησή τους. Τα αποτελέσματα θα διατίθενται σταδιακά.
- 2.32. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027 θέτει έναν περισσότερο φιλόδοξο στόχο για την ενσωμάτωση της διάστασης του κλίματος σε όλα τα προγράμματα της ΕΕ, με στόχο τουλάχιστον το 25 % των δαπανών της ΕΕ να κατευθύνεται σε κλιματικούς στόχους. Η συμβολή του Ταμείου στην επίτευξη του γενικού αυτού στόχου θα καταγράφεται μέσω ενός συστήματος δεικτών για το κλίμα με το κατάλληλο επίπεδο επιμερισμού, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης ακριβέστερων μεθοδολογιών, εφόσον αυτές είναι διαθέσιμες.
- 2.33. Η πρόταση προβλέπει ως ημερομηνία έναρξης ισχύος την 1η Ιανουαρίου 2021.

3. Γενικές παρατηρήσεις

- 3.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τα αιτήματα που έχουν ήδη διατυπωθεί στις γνωμοδοτήσεις CCMI/149 (2017), CCMI/116 (2013) και CCMI/100 (2012). Η συνολική στρατηγική της ΕΕ και το σχέδιο εφαρμογής για την ασφάλεια και την άμυνα παρέχουν επίσης σημαντικές προεγγύσεις για τον σκοπό αυτό. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι επιτακτική ανάγκη οι πρωτοβουλίες αυτές να εφαρμοστούν με συνέπεια και σύμφωνα τόσο με τις διατάξεις της κοινής δήλωσης της ΕΕ και του ΝΑΤΟ του Ιουλίου 2016 όσο και με την αρχή των Ηνωμένων Εθνών περί συλλογικής ασφάλειας.
- 3.2. Στο πλαίσιο των σημερινών γεωστρατηγικών περιστάσεων και εξελίξεων στον τομέα της ασφάλειας, η Ευρώπη πρέπει να ενισχύσει τις ικανότητες ασφάλειας και άμυνας της. Είναι σημαντικό να υπάρχει σαφής κατανόηση των κοινών στρατηγικών στόχων της Ένωσης, στοιχείο το οποίο εξακολουθεί να ελλείπει και χρειάζεται επειγόντως να αναπτυχθεί. Αποτελεί προϋπόθεση για τον προσδιορισμό των αναγκαίων αμυντικών ικανοτήτων που πρέπει να υποστηρίζονται από μια βιώσιμη ευρωπαϊκή, αμυντική, τεχνολογική και βιομηχανική βάση.
- 3.3. Με την απόσυρση των ΗΠΑ από την πυρηνική συμφωνία που υπεγράφη με το Ιράν το 2015, την κρίση στην Ουκρανία, τις ανησυχητικές επιδείξεις δύναμης της Ρωσίας στα σύνορα των κρατών της Βαλτικής και στα ανατολικά σύνορα της ΕΕ, την ανάφλεξη του τόξου Λιβύης-Ιράκ-Συρίας, τη συνεχή αστάθεια στην Υποσαχάρια Αφρική, την ενδεχόμενη πολιτική και στρατιωτική αντιπαράθεση μεταξύ του άξονα ΗΠΑ-Ισραήλ-Σαουδικής Αραβίας και του άξονα Ιράν-Συρίας-Ρωσίας με φόντο τις απειλές στον κυβερνοχώρο, την αύξηση του αυταρχισμού στην Ευρώπη και την αυξημένη μη προβλεψιμότητα της διπλωματίας των ΗΠΑ, η στρατηγική εξισορρόπησης της ΕΕ σπάνια ήταν τόσο περίπλοκη και ανησυχητική.
- 3.4. Τα θέματα ασφάλειας τόσο εντός όσο και πέραν της ΕΕ συγκαταλέγονται στις κυριότερες ανησυχίες τόσο των πολιτών όσο και των αρχηγών κρατών.

- 3.5. Τουλάχιστον τέσσερις προκλήσεις πρέπει να εξεταστούν από την ΕΕ, με τον πιο συναινετικό δυνατό τρόπο: η αυτονομία στη λήψη αποφάσεων, η πρόβλεψη κρίσεων, η πολιτική επιρροή και η συνάφεια των συμφερόντων μας με τις δημοκρατικές μας αρχές.
- 3.6. Το 2017, η ΕΟΚΕ τάχθηκε υπέρ της δημιουργίας μιας Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ένωσης και υποστήριξε το σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας ενός κοινού Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας.
- 3.7. Η ΕΟΚΕ ζήτησε σημαντική ποιοτική πρόοδο στην ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία. Πράγματι, η περιορισμένη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της άμυνας δημιουργεί επικαλύψεις και έχει ως αποτέλεσμα η αμυντική βιομηχανία να παραμένει ιδιαίτερα κατακερματισμένη. Η έλλειψη ολοκλήρωσης από την πλευρά της ζήτησης της αγοράς δεν ενθαρρύνει τη διακρατική συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων και την περαιτέρω ολοκλήρωση του κλάδου. Αυτό προκαλεί αναποτελεσματική κατανομή των πόρων, επικάλυψη των βιομηχανικών δυνατοτήτων, τεχνολογικά κενά και έλλειψη νέων προγραμμάτων, ιδίως προγραμμάτων συνεργασίας.
- 3.8. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον στόχο της στρατηγικής αυτονομίας σε ορισμένους κρίσιμους τομείς ικανοτήτων και τεχνολογίας. Ο στόχος αυτός συνδέεται στενά με την ανάγκη ορθής αξιολόγησης και συντονισμού ώστε να διασφαλιστεί η εκμάθηση, η διατήρηση και η παραγωγή των εν λόγω τεχνολογιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εξασφαλίζοντας στην ΕΕ τη δυνατότητα να λαμβάνει αποφάσεις και να ενεργεί αυτόνομα, εάν είναι απαραίτητο.
- 3.9. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την επιλογή να υποστηριχθεί ο αμυντικός τομέας ως βιομηχανική πολιτική που βασίζεται στη ζήτηση.
- 3.10. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι, με την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των εθνικών προϋπολογισμών, θα καταστεί δυνατή η επίτευξη κάλυψης του συνόλου των ευρωπαϊκών αναγκών σε αμυντικό εξοπλισμό.
- 3.11. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η συνάφεια μεταξύ των προγραμμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα καταστήσει δυνατή την αύξηση του μεγέθους της ευρωπαϊκής αγοράς που εξυπηρετείται από την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία.
- 3.12. Η ΕΟΚΕ επισήμανε ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη κοινών αμυντικών ικανοτήτων είναι η ενίσχυση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης.
- 3.13. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ΕΕ πρέπει να μεριμνήσει τόσο για τη διατήρηση, την ανανέωση και την εξέλιξη του εργατικού δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης όσο και για την εξασφάλιση εργαζομένων με τις δεξιότητες αυτές.
- 3.14. Η ΕΟΚΕ προτείνει η ΕΕ να εντείνει τις προσπάθειές της για την εναρμόνιση των κανόνων για τις εξαγωγές στο εσωτερικό της.
- 3.15. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις ΜΜΕ, μεταξύ άλλων στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης για αμυντικούς σκοπούς.
- 3.16. Η ΕΟΚΕ απορρίπτει το άνοιγμα για αμυντικούς σκοπούς των υφιστάμενων ταμείων που εξυπηρετούν οικονομικούς ή κοινωνικούς στόχους.
- 3.17. Η ΕΟΚΕ απορρίπτει την ειδική διάταξη βάσει της οποίας θα διατίθενται για την άμυνα εθνικοί δημοσιονομικοί πόροι στο πλαίσιο του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης. Οι αμυντικές δαπάνες δεν πρέπει να αποσταθεροποιούν τα δημόσια οικονομικά.
- 3.18. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη δημιουργία Ταμείου Άμυνας με δύο παράθυρα που θα καλύπτουν τόσο την έρευνα όσο και την ανάπτυξη ικανοτήτων. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσε να υποστηριχθεί ο σχεδιασμός μιας ολοκληρωμένης διαδικασίας προγραμματισμού για επενδύσεις σε ολόκληρο τον τεχνολογικό κύκλο. Οι αποφάσεις για τις δημόσιες συμβάσεις παραμένουν στα χέρια των κρατών μελών. Ωστόσο, μια μορφή ομαδοποιημένων προμηθειών μπορεί να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα από πλευράς ζήτησης και να συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα και την αποδοτικότητα της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας. Ο προϋπολογισμός της ΕΕ για τη στήριξη των αμυντικών δραστηριοτήτων δεν θα πρέπει να αντικαταστήσει ή να υποκαταστήσει τις εθνικές αμυντικές δαπάνες, αλλά να ενισχύσει και να επιταχύνει τη διεύρυνση και τη βελτίωση της αμυντικής συνεργασίας. Στο ίδιο πνεύμα, ο προϋπολογισμός της ΕΕ για την έρευνα στον τομέα της άμυνας δεν θα πρέπει να διατίθεται σε βάρος της μη στρατιωτικής έρευνας σε άλλους τομείς. Στόχος του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας είναι να δώσει το έναυσμα για προγράμματα συνεργασίας και, με την υποστήριξη των δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης, να παρέχει τα αναγκαία κίνητρα για την τόνωση της συνεργασίας σε κάθε στάδιο του βιομηχανικού κύκλου. Παρά το γεγονός ότι οι αποφάσεις για τις επενδύσεις στον τομέα της άμυνας και τα προγράμματα ανάπτυξης στον τομέα της άμυνας παραμένουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας μπορεί να αποφέρει ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία με την παροχή κινήτρων για κοινή έρευνα και την ανάπτυξη προϊόντων και τεχνολογιών στον τομέα της άμυνας.

3.19. Ο τομέας της αμυντικής βιομηχανίας δεν έχει μόνο στρατηγική σημασία για την ασφάλεια και την άμυνα των Ευρωπαίων πολιτών, αλλά και συνεισφέρει σημαντικά στην ευρωπαϊκή οικονομία και ευημερία με συνολικό κύκλο εργασιών περίπου 100 δισεκατ. ευρώ ετησίως και περίπου 500 000 εργαζομένους (άμεσα και έμμεσα) υψηλών προσόντων. Ο εν λόγω τομέας αποτελεί πηγή προϊόντων, υπηρεσιών και τεχνολογιών αιχμής, όπου η καινοτομία και οι προσπάθειες έρευνας-ανάπτυξης είναι καθοριστικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα.

3.20. Η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία, καθώς και οι δαπάνες έρευνας-ανάπτυξης συγκεντρώνονται ουσιαστικά στις έξι χώρες της δήλωσης προθέσεων (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο), αντιπροσωπεύοντας το 95 % των επενδύσεων, το μεγαλύτερο μέρος των μικρών, μεσαίων και εταιρειών μεσαίας κεφαλαιοποίησης, καθώς και τις κορυφαίες εταιρείες. Μια πιο εναρμονισμένη και εξορθολογισμένη ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική θα μπορούσε να επιφέρει αύξηση της αποτελεσματικότητας μέσω της περαιτέρω εξειδίκευσης των χωρών, των περιφερειών ή των εταιρειών σε ορισμένες τεχνολογίες.

3.21. Οι χώρες της δήλωσης προθέσεων κυριαρχούν στην ευρωπαϊκή αμυντική αγορά από την άποψη του αριθμού των ενεργών εταιρειών και των πωλήσεων όπλων τους. Για παράδειγμα, στο Ηνωμένο Βασίλειο, η BAE Systems είναι η μεγαλύτερη εταιρεία στον τομέα της άμυνας. Η SAAB είναι η κύρια σουηδική εταιρεία στον τομέα της αεροδιαστημικής και της άμυνας, ενώ οι μεγαλύτερες στη Γαλλία είναι οι Dassault Aviation, Naval Group, Safran και Thales. Στη Γερμανία, οι Rheinmetall, ThyssenKrupp Marine Systems και Diehl αποτελούν σημαντικές εταιρείες. Στην Ιταλία, οι Leonardo και Fincantieri αντιπροσωπεύουν τις δύο κύριες εταιρείες. Η Airbus, μια διευρωπαϊκή εταιρεία, κατέχει τη δεύτερη θέση στην Ευρώπη μετά την BAE Systems. Μια άλλη σχετική διακρατική εταιρεία είναι η MBDA, μια κοινοπραξία των τριών ευρωπαϊκών ηγετικών εταιρειών στον τομέα της αεροδιαστημικής και της άμυνας (Airbus, BAE Systems και Leonardo), οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της κατασκευής πυραύλων και πυραυλικών συστημάτων. Επίσης η KNDS, ιδιοκτήτρια εταιρεία της Nexter και της KMW, μετατρέπεται σε μια διευρωπαϊκή εταιρεία. Να σημειωθεί ότι ορισμένες από τις εταιρείες αυτές δεν δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στην αμυντική αγορά, γεγονός το οποίο εξηγεί τις διαφορετικές αναλογίες πωλήσεων προς εργαζομένους.

Όσον αφορά μικρότερες επιχειρήσεις, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη της IHS, περίπου 1 600 μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στον τομέα της άμυνας στην Ευρώπη, ο δε συνολικός αριθμός MME στις αλυσίδες εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας είναι της τάξης των 2 000-2 500. Ορισμένες από αυτές τις εταιρείες είναι διπλής χρήσης ως προς τον χαρακτήρα τους, δραστηριοποιούμενες τόσο στον μη στρατιωτικό όσο και στον στρατιωτικό τομέα. Σε κάθε περίπτωση, οι MME διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην αμυντική βιομηχανία και αποτελούν καταλυτικό παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα.

3.22. Η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία δεν είναι ομοιόμορφα κατανομημένη σε ολόκληρη την ΕΕ. Αυτό υποδηλώνει ότι οι αυξημένες στρατιωτικές δαπάνες των κρατών μελών της ΕΕ ενδέχεται να μην ρέουν εξίσου σε όλα τα κράτη μέλη. Εάν η αύξηση των δαπανών σε μία χώρα ρέει προς επιχειρήσεις σε άλλες χώρες, αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε νέες εμπορικές ροές.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας θα σηματοδοτήσει τη διαφορά μόνο εάν υποστηρίζει δραστηριότητες που έχουν πραγματικά σημασία. Συνεπώς, τα προγράμματα εργασίας της θα πρέπει να θεσπιστούν βάσει μιας ισχυρής διαδικασίας σχεδιασμού της ευρωπαϊκής άμυνας που θα προσδιορίζει τις βασικές προτεραιότητες όσον αφορά την ανάπτυξη ικανοτήτων για την Ευρώπη.

4.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει μια πολιτική συνεργασίας η οποία θα προωθεί τη διασυνοριακή συνεργασία, καθώς και τη συμμετοχή των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, ακόμη και από κράτη που δεν έχουν υπογράψει τη δήλωση προθέσεων χωρίς, ωστόσο, επαναφορά των πολιτικών δικαιώματος επιστροφής, οι οποίες, μερικές φορές, ενίσχυαν την επικάλυψη δεξιοτήτων.

4.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση να περιοριστεί το όφελος των ευρωπαϊκών κονδυλίων στην περίπτωση ευρωπαϊκών εταιρειών που τελούν υπό τον έλεγχο των ευρωπαϊκών συμφερόντων, αλλά και να ζητούνται εγγυήσεις όταν μια τρίτη χώρα συμμετέχει σε εξελίξεις που υποστηρίζονται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας.

4.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα η χορήγηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων να τελεί υπό τη διαχείριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, θεωρεί όμως ότι ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας μπορεί κάλλιστα να παρεμβαίνει στον καθορισμό των αναγκών αμυντικού εξοπλισμού, ο δε Κοινός Οργανισμός Συνεργασίας στον τομέα των Εξοπλισμών, αξιοποιώντας τις όχι πάντοτε θετικές εμπειρίες του, επιτελεί τον δικό του ρόλο στη διαχείριση των προγραμμάτων δεδομένου ότι η επικάλυψη των δεξιοτήτων στον τομέα θα ήταν επιζήμια για την αποτελεσματικότητα του συστήματος.

4.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα η έρευνα και οι εξελίξεις να υποβάλλονται σε επιτροπή δεοντολογίας. Οι δεοντολογικές προϋποθέσεις πρέπει να διευκρινίζονται σαφώς και να εξετάζονται ήδη κατά την αξιολόγηση της πρότασης για λόγους ασφάλειας δικαίου και σαφήνειας.

4.6. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα της ευρωπαϊκής βιομηχανικής κυριαρχίας στην Ευρώπη, εξακολουθεί όμως να διερωτάται όσον αφορά την έκφρασή της σε όρους πολιτικής, καθώς τα περισσότερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεωρούν ότι αποτελούν μέλη της ατλαντικής συμμαχίας, ενώ πολλά κράτη παραμένουν συνδεδεμένα με την εθνική έννοια της κυριαρχίας.

4.7. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το μέλλον της συνεργασίας με το Ηνωμένο Βασίλειο μετά την αποχώρησή του από την ΕΕ και τάσσεται υπέρ μιας ισχυρής ασφάλειας και άμυνας που θα περιλαμβάνει τη σύνδεση της χώρας με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας.

4.8. Έχοντας πληγεί από την παγκοσμιοποίηση, η οποία προκαλεί αναταραχές από πολλές απόψεις, οι Ευρωπαίοι έχουν ήδη συνειδητοποιήσει κάποια από τα λάθη και τις ψευδαισθήσεις τους. Το μεγαλύτερο τους σφάλμα είναι η αδράνεια. Η πολιτική της στρατηγικής αποχής, η οποία μας επέτρεψε να επικεντρωθούμε στην οικονομία και μας απέφερε τόσο μεγάλο πλούτο κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και μέχρι τις αρχές του αιώνα, έχει πλέον καταστεί το κύριο ευρωπαϊκό εμπόδιο.

4.9. Η Ευρώπη επιβάλλει εδώ και πολύ καιρό τη βούλησή της στον κόσμο, πρώτα από μόνη της και αργότερα μαζί με τις ΗΠΑ. Σε έναν κόσμο όπου η υπερθέρμανση του πλανήτη και τα αυταρχικά καθεστώτα ενισχύονται, οι ανισότητες στην ανάπτυξη μεταξύ των χωρών, αλλά και εντός των χωρών, γίνονται δυσβάστακτες. Η γηράσκουσα ήπειρός μας αισθάνεται να απειλείται, παρουσιάζοντας μια τάση να κατηγορεί και, μερικές φορές, να συγχέει προβλήματα όπως η τρομοκρατία και τα μεταναστευτικά ρεύματα και μη επιδεικνύοντας επαρκή αλληλεγγύη τόσο εντός όσο και μεταξύ των κρατών μελών, σε ένα πλαίσιο αναβίωσης του εθνικισμού και του αυταρχισμού, φαινόμενα τα οποία θέτουν υπό πίεση τις ευρωπαϊκές δημοκρατίες. Ένα τόσο ενδιαφέρον μέσο βιομηχανικής πολιτικής όπως το Ευρωπαϊκό Αμυντικό Ταμείο δεν θα απαλλάξει την ΕΕ από τον πολιτικό προβληματισμό σχετικά με το τι θέλουμε να υπερασπιστούμε και πώς θέλουμε να το υπερασπιστούμε.

4.10. Η ευρωπαϊκή άμυνα δεν αφορά αποκλειστικά και μόνο στρατηγικές απειλές, εξωτερικές παρεμβάσεις, τη στρατιωτική ικανότητα, την τεχνολογική καινοτομία και τη βιομηχανική αριστεία. Δεδομένου ότι η μεγαλύτερη απειλή που αντιμετωπίζουν σήμερα οι Ευρωπαίοι είναι η αμφισβήτηση της ίδιας της ευρωπαϊκής δημοκρατίας, η κοινή αμυντική πολιτική δεν μπορεί πλέον να αγνοεί αυτήν την πολιτική διάσταση.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (ΕΤΠ)»

[COM(2018) 380 final]

(2019/C 110/16)

Εισηγητής: ο κ. **Vladimír NOVOTNÝ**

Συνεισηγητής: ο κ. **Pierre GENDRE**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 11.6.2018 Συμβούλιο, 22.6.2018
Νομική βάση	Άρθρα 175 παράγραφος 3 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI)
Υιοθετήθηκε από τη CCMI	22.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	201/1/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής, η οποία θα επιτρέψει τη συνέχιση της λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (ΕΤΠ) μετά τις 31 Δεκεμβρίου 2020. Η ΕΟΚΕ συνιστά το πεδίο εφαρμογής του ΕΤΠ —το οποίο διευρύνθηκε ώστε να καλύπτει όχι μόνο την απώλεια θέσεων εργασίας λόγω σοβαρής οικονομικής διαταραχής αλλά και από οποιαδήποτε νέα παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση— να λαμβάνει υπόψη τις σημαντικές αλλαγές στην απασχόληση που προκαλούνται, για παράδειγμα, από την ανάπτυξη της ψηφιακής τεχνολογίας, την τεχνητή νοημοσύνη, τη μετάβαση σε μια οικονομία χωρίς ανθρακούχες εκπομπές ή τις πιθανές συνέπειες της συρρίκνωσης του παγκόσμιου εμπορίου. Επομένως, το ΕΤΠ πρέπει να καταστεί μόνιμο μέσο για την άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων των προκλήσεων του 21ου αιώνα στην αγορά εργασίας.

1.2. Διαπιστώνοντας την ύπαρξη κάποιας σύγχυσης μεταξύ των ρόλων των διαφόρων ευρωπαϊκών ταμείων, η ΕΟΚΕ συνιστά τη διάδοση σαφών και απλών πληροφοριών σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με το πεδίο των αντίστοιχων παρεμβάσεών τους και την πιθανή συμπληρωματικότητά τους. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι σκοπός του ΕΤΠ δεν είναι να υποκαταστήσει τις εθνικές νομικές ρυθμίσεις ή τις προερχόμενες από συλλογικές συμφωνίες, αλλά ότι μπορεί να τις συμπληρώνει δεόντως κατά περίπτωση.

1.3. Η ΕΟΚΕ καλεί τις κυβερνήσεις των κρατών μελών να συγκροτήσουν μηχανισμούς σε εθνικό επίπεδο, σε συνεργασία με την Επιτροπή, για να ενισχύσουν από άποψη ικανοτήτων τις διοικητικές δομές, ώστε να διευκολύνουν και να καθιστούν αποτελεσματικότερη την προετοιμασία των αιτήσεων παρέμβασης του ΕΤΠ από μικρομεσαίες επιχειρήσεις και την παροχή βοήθειας σε εργαζόμενους που έχουν πληγεί με απώλεια εργασίας.

1.4. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει το αίτημά της να συμμετέχουν οι κοινωνικοί εταίροι και οι άλλες οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών στη διαδικασία προσφυγής σε χρηματοδότηση ήδη από την αρχή της διαδικασίας και κατά τη διάρκεια όλων των φάσεων της διεκπεραίωσης των αιτήσεων ενίσχυσης στο πλαίσιο του ΕΤΠ, τόσο σε επίπεδο επιχειρήσεων όσο και περιφερειών, κρατών μελών και ΕΕ.

1.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής βάσει της οποίας οι απολυμένοι εργαζόμενοι και οι αυτοαπασχολούμενοι των οποίων η επαγγελματική δραστηριότητα έχει παύσει θα πρέπει να έχουν ίση πρόσβαση στο ΕΤΠ, ανεξάρτητα από τη σύμβαση εργασίας ή την εργασιακή τους σχέση.

1.6. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της Ένωσης που συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων του ΕΤΠ να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να μειωθεί ο χρόνος διεκπεραίωσης και να απλουστευθούν οι διαδικασίες, ώστε να διασφαλιστεί η ομαλή και ταχεία έκδοση των αποφάσεων σχετικά με την κινητοποίηση του ΕΤΠ.

1.7. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις μειονεκτούσες κατηγορίες, ιδίως στους νέους ή ηλικιωμένους άνεργους και σε όσους αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας, καθώς οι ομάδες αυτές βιώνουν ιδιαίτερες δυσκολίες στην εξεύρεση σταθερής απασχόλησης.

1.8. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει με έμφαση ότι, προς το συμφέρον των δικαιούχων, η βοήθεια θα πρέπει να διατίθεται όσο το δυνατόν ταχύτερα και αποτελεσματικότερα.

2. Ιστορικό της γνωμοδότησης, συμπεριλαμβανομένης της υπό εξέταση νομοθετικής πρότασης

2.1. Προέλευση και εξέλιξη του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση

2.1.1. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (ΕΤΠ) συστάθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1927/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽¹⁾ για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013, προκειμένου να διευκολύνει την επανένταξη στην απασχόληση των εργαζομένων σε αντικείμενα, κλάδους, τόπους ή αγορές εργασίας που υφίστανται τις επιπτώσεις σοβαρής διαταραχής της οικονομικής δραστηριότητας. Το ΕΤΠ παρέχει βοήθεια στους ανθρώπους, όμως δεν προορίζεται για την υποστήριξη προβληματικών επιχειρήσεων.

2.1.2. Στο πλαίσιο της εξέλιξης της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, η Επιτροπή προέβη το 2008 σε αναθεώρηση του ΕΤΠ με σκοπό την επέκταση του πεδίου εφαρμογής του μεταξύ της 1ης Μαΐου 2009 και της 30ής Δεκεμβρίου 2011 και την αύξηση του ποσοστού συγχρηματοδότησης από 50 % σε 65 %, προκειμένου να μετριασθεί η επιβάρυνση των κρατών μελών.

2.1.3. Το πεδίο εφαρμογής του ΕΤΠ διευρύνθηκε το 2009 ώστε να μπορούν να καλύπτονται και οι εργαζόμενοι που απολύθηκαν ως άμεση συνέπεια της παγκόσμιας οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης.

2.1.4. Για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2014-2020, το πεδίο εφαρμογής του ΕΤΠ διευρύνθηκε εκ νέου, με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1309/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽²⁾. Η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής κατέστησε δυνατή την κάλυψη των απολύσεων που οφείλονται όχι μόνο σε σημαντικές αλλαγές στη διάρθρωση του παγκόσμιου εμπορίου, αλλά και σε οποιαδήποτε νέα παγκόσμια οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση.

2.1.5. Στις 17 Νοεμβρίου 2017 διακηρύχθηκε, από κοινού από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή, ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων. Οι αρχές του θα χρησιμεύσουν ως γενικό κατευθυντήριο πλαίσιο για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση.

2.2. Νέα πρόταση όσον αφορά το ΕΤΠ μετά το 2020

2.2.1. Κύριος στόχος της νέας πρότασης είναι να διασφαλιστεί ότι το ΕΤΠ, το οποίο αποτελεί ειδικό μέσο που διατηρείται εκτός των ανώτατων ορίων του προϋπολογισμού του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου, θα εξακολουθήσει να λειτουργεί μετά τις 31 Δεκεμβρίου 2020 χωρίς χρονικό περιορισμό.

2.2.2. Το ΕΤΠ μπορεί επίσης να προσφέρει βοήθεια σε περιπτώσεις απρόβλεπτων κρίσεων που οδηγούν σε σοβαρές διαταραχές της τοπικής, της περιφερειακής ή της εθνικής οικονομίας. Τέτοιες απρόβλεπτες κρίσεις θα μπορούσαν π.χ. να αφορούν μια μεγάλη ύφεση που πλήττει σημαντικούς εμπορικούς εταίρους ή μια κατάρρευση του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

2.2.3. Η στήριξη που παρέχεται από το ΕΤΠ είναι διαθέσιμη στους εργαζόμενους ανεξάρτητα από τη σύμβαση εργασίας ή την εργασιακή τους σχέση. Είναι δυνατόν να συμπεριληφθούν όχι μόνο οι εργαζόμενοι με συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου, αλλά και οι εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, οι προσωρινά απασχολούμενοι και οι ιδιοκτήτες-διαχειριστές πολύ μικρών επιχειρήσεων, καθώς και οι αυτοαπασχολούμενοι.

2.2.4. Μπορεί να υποβληθεί αίτηση για στήριξη των εργαζομένων από το ΕΤΠ όταν ο αριθμός των απολύσεων φτάσει ένα κατώτατο όριο. Το κατώτατο όριο των 250 απολύσεων είναι χαμηλότερο από το κατώτατο όριο για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020. Σε πολλά κράτη μέλη, οι περισσότεροι εργαζόμενοι απασχολούνται σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ).

2.2.5. Το ΕΤΠ επικεντρώνεται σε ενεργητικά μέτρα της αγοράς εργασίας που αποσκοπούν στην ταχεία επανένταξη των απολυμένων εργαζομένων σε σταθερή απασχόληση. Το ΕΤΠ δεν μπορεί να συμβάλει στη χρηματοδότηση παθητικών μέτρων. Επίδομα μπορεί να περιλαμβάνονται μόνο αν έχουν σχεδιαστεί ως κίνητρα για τη διευκόλυνση της συμμετοχής των απολυμένων εργαζομένων στα ενεργητικά μέτρα της πολιτικής για την αγορά εργασίας, τίθεται δε ανώτατο όριο στο μερίδιο των επιδομάτων σε μια συντονισμένη δέσμη ενεργητικών μέτρων για την αγορά εργασίας.

⁽¹⁾ ΕΕ L 406 της 30.12.2006, σ. 1.

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1309/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (2014-2020) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1927/2006 (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 855).

2.2.6. Τα κράτη μέλη ζητούν την παρέμβαση του ΕΤΠ μόνο σε περίπτωση πραγματικών καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Το ΕΤΠ δεν μπορεί να αντικαταστήσει μέτρα που καλύπτονται ήδη από κονδύλια και προγράμματα της Ένωσης τα οποία περιλαμβάνονται στο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο, ούτε να αντικαταστήσει εθνικά μέτρα ή μέτρα που, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο ή με συλλογικές συμβάσεις, εμπίπτουν στην ευθύνη των εταιρειών οι οποίες απολύουν.

2.2.7. Πρέπει να υποβάλλεται αίτηση στήριξης όταν μια μεγάλη αναδιάρθρωση προκαλεί σημαντικό αντίκτυπο στην τοπική ή την περιφερειακή οικονομία.

2.2.8. Προβλέπεται να διενεργηθεί εκ των υστέρων αξιολόγηση του υφιστάμενου κανονισμού έως την 31η Δεκεμβρίου 2021.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής, η οποία θα επιτρέψει τη συνέχιση της λειτουργίας του ΕΤΠ μετά τις 31 Δεκεμβρίου 2020. Κατά το παρελθόν, η ΕΟΚΕ έχει υιοθετήσει μια σειρά από γνωμοδοτήσεις σχετικά με το εν λόγω Ταμείο, στις οποίες εξέφραξε την υποστήριξή της. Θεωρεί ότι οι εν λόγω γνωμοδοτήσεις εξακολουθούν να είναι πλήρως έγκυρες ⁽³⁾ ⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾.

3.2. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία που εξακολουθεί να έχει ο ρόλος του ΕΤΠ ως ευέλικτου Ταμείου που στηρίζει τους εργαζομένους οι οποίοι χάνουν την εργασία τους σε μεγάλης κλίμακας αναδιarrρώσεις και τους βοηθάει να βρουν άλλη εργασία όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Συνιστά να λαμβάνεται υπόψη η κατάσταση των υπαλλήλων που αναγκάζονται να υποστούν μακροχρόνια μείωση του χρόνου εργασίας χωρίς μηχανισμό αποζημίωσης για τη μείωση των μισθών.

3.3. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα ήταν σκόπιμο να συγκεντρωθούν λεπτομερέστερα δεδομένα παρακολούθησης, ιδίως όσον αφορά την κατηγορία των εργαζομένων, την κατάρτιση και την επαγγελματική τους πείρα, το επαγγελματικό τους καθεστώς και το είδος της απασχόλησης που βρίσκουν. Δεδομένης της διοικητικής πολυπλοκότητας που συνεπάγεται ένα τέτοιο έργο και της επιβάρυνσης που αντιπροσωπεύει, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, εναλλακτικά, τη συλλογή των εν λόγω πληροφοριών μέσω ηλεκτρονικών ερωτηματολογίων προς τους δικαιούχους, όπως προτείνει η Επιτροπή.

3.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής βάσει της οποίας οι απολυμένοι εργαζόμενοι και οι αυτοαπασχολούμενοι των οποίων η κύρια επαγγελματική δραστηριότητα έχει παύσει θα πρέπει να έχουν ίση πρόσβαση στο ΕΤΠ, ανεξάρτητα από τη σύμβαση εργασίας ή την εργασιακή τους σχέση.

3.5. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι χρηματοδοτικές συνεισφορές του ΕΤΠ πρέπει κατά κύριο λόγο να κατευθύνονται προς ενεργητικά μέτρα για την αγορά εργασίας, στόχος των οποίων είναι η ταχεία επανένταξη των δικαιούχων σε βιώσιμη απασχόληση. Θα πρέπει επίσης να προωθηθούν οι ενισχύσεις για την επαγγελματική και γεωγραφική κινητικότητα των εργαζομένων, προκειμένου να διευκολυνθεί ο επαγγελματικός τους αναπροσανατολισμός.

3.6. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι το ανώτατο ποσό του ΕΤΠ καθορίζεται σε 225 εκατομμύρια ευρώ ετησίως για την περίοδο 2021-2027 και θεωρεί ότι το κονδύλιο αυτό είναι κατάλληλο για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση της Ένωσης. Ωστόσο, επισημαίνει ότι, σε περίπτωση επιστροφής σε μια βαθύτερη κρίση ή σε καταστάσεις όπως η επιτάχυνση των τεχνολογικών μεταβολών και του ενεργειακού μετασχηματισμού, το κονδύλιο αυτό ενδέχεται να αποδειχθεί ανεπαρκές.

3.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά να διενεργηθεί επανεξέταση του ΕΤΠ στα μέσα της περιόδου του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου, τόσο από την άποψη της πορείας εκτέλεσης των πιστώσεων, όσο και του κατώτατου ορίου των 250 απολυμένων εργαζομένων, και ζητά από την Επιτροπή να προετοιμάσει, σε συνεργασία με την αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή της ΕΕ, την ανάλογη προσαρμογή της χρηματοδότησης του ΕΤΠ.

3.8. Εν προκειμένω, η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο αύξησης των εν λόγω χρηματοδοτικών πόρων έως το 1 δις ευρώ περίπου. Με δεδομένο ότι το ΕΤΠ έχει σχεδιαστεί ως ταμείο έκτακτης ανάγκης, είναι επίσης σημαντικό να διασφαλιστεί ότι οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων για την εν λόγω αύξηση του κονδυλίου θα κινούνται το συντομότερο δυνατόν.

3.9. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις μειονεκτούσες κατηγορίες, ιδίως στους νέους ή ηλικιωμένους άνεργους και σε όσους αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας, καθώς οι ομάδες αυτές βιώνουν ιδιαίτερες δυσκολίες στην εξεύρεση σταθερής απασχόλησης.

3.10. Τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της Ένωσης που συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με το ΕΤΠ θα πρέπει να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να μειωθεί ο χρόνος διεκπεραίωσης και να απλουστευθούν οι διαδικασίες, ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή και ταχεία έκδοση των αποφάσεων σχετικά με την κινητοποίηση του ΕΤΠ. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει με έμφαση ότι, προς το συμφέρον των δικαιούχων, η βοήθεια θα πρέπει να διατίθεται όσο το δυνατόν ταχύτερα και αποτελεσματικότερα.

⁽³⁾ ΕΕ C 318 της 23.12.2006, σ. 38 .

⁽⁴⁾ ΕΕ C 228 της 22.9.2009, σ. 141.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 376 της 22.12.2011, σ. 92.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 143 της 22.5.2012, σ. 17.

3.11. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων θα χρησιμεύσει ως γενικό κατευθυντήριο πλαίσιο για το ΕΤΠ, κάτι το οποίο θα επιτρέπει στην Ένωση να εφαρμόζει τις σχετικές αρχές στην πράξη σε περίπτωση σημαντικής αναδιάρθρωσης. Δεδομένης της δυσκολίας να αναδειχθεί ένας ειδικός παράγοντας για τις απολύσεις, η ΕΟΚΕ συνιστά στο μέλλον η κινητοποίηση του ΕΤΠ να βασίζεται κυρίως στο πόσο σημαντικές είναι οι επιπτώσεις της αναδιάρθρωσης, πράγμα το οποίο σχετίζεται όχι μόνο με τις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης, αλλά και με τις διαδικασίες άλλων σημαντικών αλλαγών, όπως π.χ. η μείωση των ανθρακούχων εκπομπών, η ψηφιοποίηση και η βιομηχανία 4.0 και οι τεχνολογικές μεταλλάξεις και διαδικασίες μετασχηματισμού που σχετίζονται με αυτήν, καθώς και οι μεταλλάξεις που προκαλούνται από ένα ευρύ φάσμα αιτιών, τα οποία θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μετεγκαταστάσεις ή απολύσεις μεγάλης κλίμακας, αλλά και σε χρηματοπιστωτική ή οικονομική κρίση. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ χαιρέτιζε ρητώς τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του ΕΤΠ στους κινδύνους στην αγορά εργασίας που προκαλούνται από τις διαρθρωτικές αλλαγές λόγω της ψηφιοποίησης και των εξελίξεων στον τομέα της απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές.

3.12. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι υπάρχει ανάγκη καλύτερης ευθυγράμμισης του ΕΤΠ με τις άλλες πολιτικές της ΕΕ και ότι θα πρέπει να διευκρινιστούν λεπτομερέστερα οι διαδικασίες για τη δράση του ΕΤΠ από κοινού με άλλα ταμεία και προγράμματα —όπως π.χ. το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την απασχόληση και την κοινωνική καινοτομία (EaSI), το πρόγραμμα της ΕΕ για την υγεία—, καθώς και για την αλληλεπίδρασή τους.

3.13. Λαμβάνοντας υπόψη τη μορφή του ισχύοντος τίτλου του Ταμείου, καθώς και τους αντιφατικούς στόχους που του ανατίθενται, και κρίνοντας σκόπιμο να διατηρηθεί το αγγλικό ακρωνύμιο «EGF», η ΕΟΚΕ προτείνει να τροποποιηθεί ο τίτλος από «Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση» σε «Ευρωπαϊκό Ταμείο για την Προσαρμογή και την Παγκοσμιοποίηση», ή σε οποιονδήποτε άλλο ανάλογο τίτλο που θα εξακολουθεί να αντιστοιχεί στο προαναφερθέν ακρωνύμιο «EGF».

3.14. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι θα είναι χρήσιμο κατά την προσεχή περίοδο να διεκρινθεί το πεδίο δράσης του ΕΤΠ με στόχο την υποστήριξη προγραμμάτων όπως εκείνα που αναπτύσσονται σε εθνικό επίπεδο, του τύπου απασχόλησης βραχείας διάρκειας («Kurzarbeit») ή μερικής ανεργίας («short time»).

4. Μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις

4.1. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις παρέχουν το 80 % περίπου των θέσεων εργασίας στην ΕΕ, ενώ είναι παράλληλα από τις πιο ευάλωτες σε περιπτώσεις κρίσης ή μετασχηματισμού. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί τις κυβερνήσεις των κρατών μελών να δημιουργήσουν μηχανισμούς σε εθνικό επίπεδο, σε συνεργασία με την Επιτροπή, και να ενισχύσουν από άποψη ικανοτήτων τις διοικητικές δομές, ώστε να διευκολύνουν και να καθιστούν αποτελεσματικότερη την προετοιμασία των αιτήσεων παρέμβασης του ΕΤΠ από μικρομεσαίες επιχειρήσεις και την παροχή βοήθειας σε εργαζόμενους που έχουν πληγεί με απόλεια εργασίας.

4.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση για ίση μεταχείριση των μισθωτών και των αυτοαπασχολούμενων (άρθρο 7) υπό την επιφύλαξη μη σύρρευσης μεταξύ αυτοαπασχόλησης και μισθωτής απασχόλησης και σε περίπτωση παύσης της κύριας δραστηριότητας.

4.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προστασία των ιδιοκτητών πολύ μικρών επιχειρήσεων που ενδέχεται να χάσουν τη δουλειά τους λόγω οικονομικής ή χρηματοπιστωτικής κρίσης ή τεχνολογικών μεταλλαγών, καθώς και τη δυνατότητα των ατόμων αυτών να λαμβάνουν στήριξη από το ΕΤΠ. Αυτό δεν θα έπρεπε να σημαίνει ότι ως «αυτοαπασχολούμενος» ορίζεται το «άτομο που απασχολούσε λιγότερους από 10 εργαζόμενους», όπως αναφέρεται στο άρθρο 4 της πρότασης κανονισμού που υποβάλλει η Επιτροπή. Ένας τέτοιος ορισμός θα είχε διάφορες επιπτώσεις στις ευρωπαϊκές νομοθετικές πράξεις, καθώς θα προσδιόριζε με ταυτόσημο τρόπο διαφορετικές κατηγορίες επαγγελματικής και οικονομικής δραστηριότητας. Ζητάμε από την Επιτροπή να αναζητήσει μια άλλη λύση προκειμένου να επιτύχει τον στόχο της προστασίας των ιδιοκτητών πολύ μικρών επιχειρήσεων, τον οποίο κατά τα άλλα η ΕΟΚΕ επικροτεί.

4.4. Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να βελτιώσει, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, τα αποτελέσματα του ΕΤΠ μέσω ενημερωτικής εκστρατείας, που θα απευθύνεται μεταξύ άλλων και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ώστε να μπορούν οι εργαζόμενοι σε αυτές να αξιοποιούν ευκολότερα τις ευκαιρίες στήριξης που προσφέρει το ΕΤΠ.

4.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη νέα διαμόρφωση των κριτηρίων παρέμβασης (άρθρο 5), η οποία δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην κατάσταση που επικρατεί στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες αντιπροσωπεύουν μεγάλο μέρος της μισθωτής απασχόλησης. Συγκεκριμένα, είναι σημαντικό, κατά παρέκκλιση από το όριο των 250 υπαλλήλων, να λαμβάνεται υπόψη η έννοια του ομίλου και/ή της εδαφικής ενότητας όταν πολλές θυγατρικές του ίδιου ομίλου που αντιμετωπίζουν προβλήματα απόλειας θέσεων εργασίας δεν φθάνουν το κατώτατο αυτό όριο μεμονωμένα.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Η ΕΟΚΕ συνιστά να εξεταστεί το ενδεχόμενο μεγαλύτερης ευελιξίας στον υπολογισμό του αριθμού των απολύσεων και των παύσεων δραστηριότητας (άρθρο 6), των επιλέξιμων δικαιούχων (άρθρο 7) και των επιλέξιμων μέτρων (άρθρο 8), έτσι ώστε η ενίσχυση να φτάνει στους ενδιαφερόμενους εργαζόμενους το συντομότερο δυνατό.

5.2. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης να απλουστευθούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι διοικητικές διατυπώσεις για την υποβολή των αιτήσεων (άρθρο 9) και έτσι να επιταχυνθεί η όλη διαδικασία. Η απλούστευση των εγγράφων και η παροχή τεχνικής βοήθειας στα κράτη μέλη, όταν είναι αναγκαίο, αποτελούν στοιχεία που θα διευρύνουν την εμβέλεια των παρεμβάσεων του ΕΤΠ.

5.3. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι είναι απαραίτητο να απλουστευθούν τα διοικητικά μέτρα (σημείο 2 του παραρτήματος της πρότασης κανονισμού), ιδίως οι διατάξεις σε θέματα παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων, τα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου και τα μέτρα για την πρόληψη της απάτης και των παρατυπιών.

5.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον περιορισμό της επιλεξιμότητας για χρηματοδοτική συνεισφορά από το ΕΤΠ που αναφέρεται στο άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο β), όπου διευκρινίζεται ότι η στήριξη από το ΕΤΠ δεν είναι δυνατόν να υποκαθιστά την ευθύνη που υπέχουν οι επιχειρήσεις βάσει του εθνικού δικαίου ή συλλογικών συμβάσεων. Η διάταξη αυτή δεν θα πρέπει να εξαιρεί γενικά τα μέτρα για την αγορά που στηρίζονται σε συλλογικές συμβάσεις από το ενδεχόμενο φάσμα συνεισφορών του ΕΤΠ.

5.5. Η ΕΟΚΕ αναμένει ότι, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης εκ των υστέρων αξιολόγησης του ΕΤΠ, η Επιτροπή θα δώσει μεγάλη προσοχή στην ανάλυση των αιτίων των ανισοτήτων ως προς την αξιοποίηση του ΕΤΠ μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, και ιδίως των αιτίων που οδήγησαν στην περιορισμένη, ή και μηδενική ακόμη, αξιοποίηση σε χώρες όπως η Βουλγαρία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Εσθονία, η Κροατία, η Κύπρος, η Λετονία, το Λουξεμβούργο, η Ουγγαρία, η Μάλτα, η Σλοβακία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

5.6. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει το αίτημά της να συμμετέχουν οι κοινωνικοί εταίροι και οι άλλες οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών στη διαδικασία προσφυγής σε χρηματοδότηση ήδη από την αρχή της διαδικασίας και κατά τη διάρκεια όλων των φάσεων της διεκπεραίωσης των αιτήσεων ενίσχυσης στο πλαίσιο του ΕΤΠ, τόσο σε επίπεδο επιχειρήσεων όσο και περιφερειών, κρατών μελών και ΕΕ. Δεδομένης της ακριβούς γνώσης τους για την κατάσταση και τις τοπικές ιδιαιτερότητες, οι περιφερειακές δομές και οι δήμοι μπορούν επίσης να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο.

5.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να διευκρινίζει στον κανονισμό ότι η έννοια των «υπαλλήλων» καλύπτει επίσης τα αμειβόμενα με μισθό μέλη των συνεταιρισμών.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» (2021 έως 2027) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1295/2013»

[COM(2018) 366 final]

(2019/C 110/17)

Εισηγήτρια: η κ. **Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**

Συνεισηγητής: ο κ. **Zbigniew KOTOWSKI**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 14.6.2018 Συμβούλιο, 21.6.2018
Απόφαση του Προεδρείου της ΕΟΚΕ	19.6.2018
Νομική βάση	Άρθρο 173 παράγραφος 3 και Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI)
Υιοθετήθηκε από τη CCMI	22.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	207/2/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» (2021 έως 2027) [COM(2018) 366 final] και τους δείκτες που αναφέρονται στο παράρτημα ΙΙ. Η οικοδόμηση μιας ισχυρής και ενωμένης Ευρώπης πρέπει να βασίζεται στην πολυμορφία των πολιτιστικών ριζών η οποία πρέπει να μεταδίδεται μέσω της εκπαίδευσης. Η συνέχιση αυτού του προγράμματος θα πρέπει να θεωρηθεί ως ιδιαίτερα επωφελής για την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού και των πολιτισμών των επιμέρους κρατών μελών, ως θεμέλιο της κοινωνίας και χωνευτήρι των δημοκρατικών αξιών μας.

1.2. Για πολλά χρόνια, η ΕΟΚΕ προωθούσε τη σημαντική συμβολή των δημιουργικών και πολιτιστικών τομέων και βιομηχανιών στη δημιουργία πλούτου και θέσεων εργασίας στην ΕΕ, στη συμμετοχή και στην ανάπτυξη ⁽¹⁾. Το 2012, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, οι τομείς που στηρίζονται στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ⁽²⁾ στην ΕΕ αντιπροσώπευαν το 4,2 % του ΑΕγχΠ και το 3,2 % της απασχόλησης. Σύμφωνα με το άρθρο 2 της πρότασης κανονισμού [COM(2018) 366], αυτοί οι τομείς περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, «την αρχιτεκτονική, τα αρχαία, τις βιβλιοθήκες και τα μουσεία, τα καλλιτεχνήματα, τα οπτικοακουστικά προϊόντα (όπως ταινίες, τηλεόραση, βιντεοπαιχνίδια και πολυμέσα), την υλική και άυλη πολιτιστική κληρονομιά, το σχέδιο (συμπεριλαμβανομένου του σχεδίου μόδας), τα φεστιβάλ, τη μουσική, τη λογοτεχνία, τις τελεστικές τέχνες, τα βιβλία και τις εκδόσεις, το ραδιόφωνο και τις εικαστικές τέχνες».

1.3. Λαμβάνοντας υπόψη τον ειδικό χαρακτήρα των δημιουργικών πράξεων και διεργασιών που δεν emπίπτουν πάντοτε εύκολα στο γενικό πλαίσιο του εργατικού δικαίου, η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση των κοινωνικών προκλήσεων που πρέπει να αντιμετωπιστούν σε ορισμένα κράτη μέλη: βελτίωση των συνθηκών εργασίας, κατάργηση των μη αμειβομένων ωρών εργασίας, γεφύρωση των χάσμάτων που υφίστανται μεταξύ των δύο φύλων, προώθηση της αξιοπρεπούς εργασίας, βελτίωση των συνθηκών υγείας και ασφάλειας, διευκόλυνση της κινητικότητας, ένταξη των ατόμων με αναπηρίες και των περιθωριοποιημένων, πολιτική κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης κ.ο.κ.

1.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο προβλεπόμενος προϋπολογισμός ύψους 1,8 δισεκατ. ευρώ δεν επαρκεί για να επιτευχθούν οι φιλόδοξοι στόχοι του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» για την περίοδο 2021-2027. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η ΕΟΚΕ ζητεί μεγαλύτερο προϋπολογισμό. Αυτή η σημαντική επένδυση στη δημιουργικότητα της Ευρώπης, στους καλλιτέχνες της, τους δημιουργούς, τους μουσικούς, τους συγγραφείς, τους φωτογράφους, τους αρχιτέκτονες, τους σχεδιαστές βιντεοπαιχνιδιών,

⁽¹⁾ ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 83, NAT/738 (ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 22), SOC/590 (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 148).

⁽²⁾ Στους τομείς που στηρίζονται στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας περιλαμβάνονται εννέα τομείς: Τύπος και λογοτεχνία, μουσική, όπερα και θεατρική παραγωγή, κινηματογραφικές ταινίες και βίντεο, φωτογραφία, λογισμικό και βάσεις δεδομένων, εικαστικά και γραφικά, διαφήμιση και τέχνες, εταιρείες συλλογικής διαχείρισης πνευματικών δικαιωμάτων.

τους κινηματογραφιστές κ.λπ. θα βοηθήσει την ΕΕ να ανταγωνιστεί με επιτυχία μεγάλες χώρες που εφαρμόζουν εκ προθέσεως στρατηγικές «ήπιας δύναμης» (ΗΠΑ, Ιαπωνία, Νότια Κορέα) σε εθνικό επίπεδο και σε διεθνείς οργανισμούς. Η χρηματοδότηση της ΕΕ θα πρέπει να συμπληρώνεται από την εθνική και περιφερειακή δημόσια χρηματοδότηση. Ειδικά φορολογικά κίνητρα θα μπορούσαν επίσης να προσελκύσουν φιλανθρωπικά έργα (αποκατάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς για παράδειγμα) και να διευκολύνουν την πληθοχρηματοδότηση για τη δημιουργία νέων επιχειρηματικών μοντέλων.

1.5. Η ΕΟΚΕ πιστεύει επίσης ότι είναι απαραίτητο να γίνουν επενδύσεις σε νομικά και τεχνικά μέσα για την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση όλων των μορφών προώθησης της βίας και των διακρίσεων, ιδίως στην παραγωγή διαδικτυακών βιντεοπαιχνιδιών για παιδιά και νέους.

1.6. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη συμπερίληψη μιας δημιουργικής και πολιτιστικής διάστασης στην εξωτερική πολιτική της ΕΕ (εμπορική πολιτική, διεθνείς σχέσεις κ.λπ.)⁽³⁾.

1.7. Αυτή η άνευ προηγουμένου οικονομική προσπάθεια θα πρέπει να επιτευχθεί με τρεις τρόπους:

- Με έναν αυξημένο προϋπολογισμό για την «Δημιουργική Ευρώπη» ύψους 1 930 000 ευρώ, αντί για 1 850 000 ευρώ, για την περίοδο 2021-2027 που θα περιλαμβάνει επιπλέον χρηματοδότηση ύψους 80 εκατ. ευρώ για το ΔΙΑΤΟΜΕΑΚΟ ΣΚΕΛΟΣ, που θα επιτρέψει πρόσθετα έργα «σταυρογονιμοποίησης» μεταξύ των ιδίων των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας/ΚΠΔ (μουσική, μόδα, σχέδιο, τέχνη, κινηματογράφος, εκδόσεις κ.λπ.) και μεταξύ των ΚΠΔ και άλλων κλάδων, και αυξημένους πόρους για περισσότερη κατάρτιση στον τομέα των μέσων ενημέρωσης η πολυφωνία των οποίων αμφισβητήθηκε πρόσφατα στην ΕΕ·
- Χρηματοδοτική στήριξη του πολιτισμού και της δημιουργίας σε ένα ευρύ φάσμα προγραμμάτων της ΕΕ προκειμένου να «ενισχυθεί η διαδικασία της ενσωμάτωσης του πολιτισμού σε άλλες τομεακές πολιτικές, γεγονός που θα οδηγήσει σε αμοιβαία οφέλη τόσο για τον πολιτισμό όσο και για τον σχετικό τομέα»⁽⁴⁾: Ορίζοντας 2020, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ψηφιακή Ευρώπη, Ταμείο Συνοχής, Erasmus·
- Συνεχή στήριξη στον μηχανισμό χρηματικών εγγυήσεων που είναι αφιερωμένος στους δημιουργικούς και πολιτιστικούς κλάδους με σκοπό την παροχή εγγυήσεων και, όπου απαιτείται, συνδρομή τόσο των μικρών και μεσαίων όσο και των νεοφυών επιχειρήσεων με τη μορφή ιδίων κεφαλαίων.

1.8. Αυτή η ανανεωμένη φιλοδοξία για μια περισσότερο πολιτιστική και δημιουργική Ευρώπη θα ωφελήσει επίσης διάφορους τομείς και βιομηχανικές αλυσίδες αξίας της ΕΕ, από την κλωστοϋφαντουργία, την ένδυση, τη βυρσοδεψία, την επιπλοποιία, την κεραμική, την παραγωγή παιχνιδιών, τον τουρισμό, τις τέχνες και τη βιοτεχνία, μέχρι την παραγωγή αυτοκινήτων, τις κατασκευές, την υγεία και ευημερία, την πράσινη ενέργεια κ.ο.κ., χάρη στην ολοκλήρωση της δημιουργικότητας, του σχεδιασμού και των τεχνολογιών αιχμής. Υπάρχουν στην Ευρώπη πολλά παραδείγματα επιτυχούς μετάβασης ορισμένων βιομηχανικών περιοχών ή πόλεων σε δημιουργικούς κλάδους που παράγουν περισσότερη προστιθέμενη αξία (Τορίνο).

1.9. Οι δυνατότητες που προσφέρει η ψηφιακή επανάσταση σε αυτούς τους τομείς που στηρίζονται στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ιδιαίτερα σημαντικές, και πρέπει να προωθηθούν επαρκείς επενδύσεις σε εξοπλισμό και λογισμικό (π. χ. τεχνητή νοημοσύνη, τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών, τρισδιάστατη εκτύπωση, ψηφιοποίηση αρχείων) καθώς και στην κατάρτιση.

1.10. Το δυναμικό καινοτομίας αυτών των κλάδων είναι απεριόριστο, διότι στηρίζονται κυρίως στην ατομική δημιουργικότητα, τις δεξιότητες και τη φαντασία. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο θα πρέπει να διατεθεί ειδικός προϋπολογισμός υπέρ των ΚΠΔ στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζοντας 2020» (τουλάχιστον 3 δισεκατ. ευρώ, ποσό λίγο μικρότερο από το ποσοστό 4,2 % που τους αναλογεί στο ΑΕγχΠ της ΕΕ).

1.11. Στην αμερικανική αγορά πραγματοποιούνται μεγάλες συγχωνεύσεις, οι οποίες θα έχουν αντίκτυπο στους ΚΠΔ. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προκηρύξει διαγωνισμό για την εκπόνηση έκθεσης επιχειρηματικών πληροφοριών εντός του 2019 με θέμα τις σημαντικές οικονομικές και τεχνολογικές τάσεις στις ΗΠΑ που επηρεάζουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τον κινηματογράφο και τον οπτικοακουστικό τομέα, καθώς και τις πιθανές τους συνέπειες για τους ομολόγους τους στην ΕΕ στον τομέα της παραγωγής, της κατανάλωσης και της διανομής.

⁽³⁾ «Προς μια στρατηγική της ΕΕ για διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις», JOIN(2016) 29 final.

⁽⁴⁾ Απόσπασμα από το έγγραφο εργασίας της βουλγαρικής Προεδρίας: «Η πορεία προς το μέλλον: μακροπρόθεσμο όραμα για τη συμβολή του πολιτισμού στην ΕΕ μετά το 2020», 27 Απριλίου 2018.

1.12. Δεδομένου ότι η ΕΕ των 27 θα μπορούσε να ωφεληθεί σημαντικά από τη συνέχιση του διαλόγου με το Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο αποτελεί βασικό παράγοντα στους κλάδους αυτούς, η ΕΟΚΕ ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποστηρίξει κάθε διάλογο μεταξύ κυβερνήσεων και δικτύων που θα ανοίξει το δρόμο για μια διμερή συμφωνία προκειμένου να επιδιωχθούν φιλόδοξα διμερή προγράμματα στο πλαίσιο της «Δημιουργικής Ευρώπης» 2021-2027. Παρόμοιες δε διμερείς συμφωνίες έχουν συναφθεί στο παρελθόν (2014-2020) με τρίτες χώρες όπως η Γεωργία, η Σερβία ή η Ουκρανία.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Ένα νέο επίπεδο φιλοδοξίας

2.2. Η πρόταση κανονισμού [COM(2018) 366] βασίζεται στο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση: η ΕΕ έχει σκοπό «να προάγει την ειρήνη, τις αξίες της και την ευημερία των λαών της» και «σέβεται τον πλούτο της πολιτιστικής και γλωσσικής της πολυμορφίας και μεριμνά για την προστασία και ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς». Ωστόσο, γίνεται σαφώς αντιληπτό ότι ο αριθμός των προκλήσεων που πρέπει να αντιμετωπιστούν είναι μεγαλύτερος, ιδίως ο ανταγωνισμός από τις διαδικτυακές πλατφόρμες και τις μηχανές αναζήτησης, η συγκέντρωση του τομέα γύρω από έναν περιορισμένο αριθμό μεγάλων παραγόντων ή η άνοδος της παραπληροφόρησης.

2.3. Με αυτό το νέο πρόγραμμα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιθυμεί να προσφέρει ευκαιρίες στους φορείς εκμετάλλευσης να αναπτύξουν τεχνολογικά και καλλιτεχνικά καινοτόμες ευρωπαϊκές διασυνοριακές πρωτοβουλίες για την ανταλλαγή, τη συνδημιουργία, τη συμπαραγωγή και τη διανομή ευρωπαϊκών έργων. Στόχος είναι επίσης να ενισχυθεί η θέση των φορέων της ΕΕ στις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες αγορές. Παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών στον τομέα αυτό μπορούν να βρεθούν στις δραστηριότητες του ταμείου Eurimages του Συμβουλίου της Ευρώπης.

2.4. Μεγαλύτερος προϋπολογισμός, που όμως παραμένει ανεπαρκής

2.4.1. Ο προτεινόμενος προϋπολογισμός ύψους 1,85 δισεκατ. ευρώ για 27 κράτη μέλη είναι μεγαλύτερος από τον τρέχοντα, όμως αντιπροσωπεύει μόλις το ένα χιλιοστό του συνολικού πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027, ύψους 1,135 τρις. ευρώ.

2.5. Ο προϋπολογισμός που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χωρίζεται σε τρία μέρη:

- Σκέλος ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ με 609 εκατ. ευρώ (33 % του συνολικού προϋπολογισμού έναντι 31 % του συνολικού προϋπολογισμού του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» της περιόδου 2014-2020).
- Σκέλος MEDIA με 1,081 δισεκατ. ευρώ (58 % του συνολικού προϋπολογισμού έναντι 56 % του συνολικού προϋπολογισμού του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» της περιόδου 2014-2020).
- ΔΙΑΤΟΜΕΑΚΟ σκέλος με 160 εκατ. ευρώ (9 % του συνολικού προϋπολογισμού έναντι 13 % του συνολικού προϋπολογισμού του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» της περιόδου 2014-2020).

2.5.1. Η ΕΟΚΕ ζητεί να προβλεφθεί επιπλέον προϋπολογισμός ύψους 80 εκατ. ευρώ για το ΔΙΑΤΟΜΕΑΚΟ σκέλος, προκειμένου να αναπτυχθεί πλήρως το δυναμικό των έργων «σταυρογονιμοποίησης»⁽⁵⁾ (ψηφιακή οικονομία, τουρισμός, τέχνη, είδη πολυτελείας, πολιτισμός, ψηφιακή εκτύπωση. κ.λπ.) και να βρεθούν πιο πρακτικές απαντήσεις σε θέματα γραμματισμού στα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

2.5.2. Ο στόχος της υποστήριξης έργων προτεραιότητας που απευθύνονται σε μεγάλο ακροατήριο είναι κατάλληλος για τον οπτικοακουστικό τομέα (σκέλος MEDIA), δεν πρέπει όμως να τίθεται σε όλες τις πολιτιστικές δραστηριότητες, ιδιαιτέρως στις αγροτικές περιοχές. Η κοινωνική συνοχή και η κοινωνική ένταξη βρίσκονται στην καρδιά του ευρωπαϊκού εγχειρήματος.

2.6. Η περίπτωση του Brexit για τη δημιουργία και τον πολιτισμό

2.6.1. Το νέο αυτό πρόγραμμα θα πραγματοποιηθεί εντός της ΕΕ των 27 μετά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου, ενός από τα κράτη μέλη στα οποία οι ΚΠΔ έχουν μεγάλη βαρύτητα (90 δισεκατ. λίρες στερλίνες το 2016, 2 εκατομμύρια εργαζόμενοι). Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο για τη δυναμική της «Δημιουργικής Ευρώπης» να διατηρηθούν ισχυρές πολιτιστικές σχέσεις με το Ηνωμένο Βασίλειο και να ενθαρρυνθεί, όπου είναι δυνατόν και αναγκαίο, η διμερής συνεργασία. Ο στόχος μιας ειδικής και εξατομικευμένης διμερούς συμφωνίας με το Ηνωμένο Βασίλειο για τη συνέχιση δράσεων και προγραμμάτων πρέπει να επιδιωχθεί βάσει του άρθρου 8 της πρότασης κανονισμού και σύμφωνα με την αναθεωρημένη οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων.

⁽⁵⁾ Βλέπε σημείο 4.6 της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ: ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 83.

2.7. Διδάγματα που αντλήθηκαν από το προηγούμενο πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» της περιόδου 2014-2020

2.7.1. Στις διάφορες μελέτες αξιολόγησης που παρήγγειλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι κύριοι περιορισμοί ήταν οι ακόλουθοι:

- Ανεπαρκής προϋπολογισμός για να υπάρξει σημαντική επίδραση σε επίπεδο ΕΕ ή τομεακό επίπεδο.
- Υπερβολικά κατακερματισμένη χρηματοδότηση για το πρόγραμμα MEDIA.
- Υπερβολικά πολύπλοκη πρόσβαση και διαδικασία υποβολής διοικητικής έκθεσης στα προγράμματα και τη χρηματοδότηση της ΕΕ, ιδίως για τις ΜΜΕ και τους ιδιώτες, καθώς και για τους αιτούντες για πρώτη φορά.
- Άνιση κατανομή των κονδυλίων σύμφωνα με τα κράτη μέλη.

2.7.2. Κατά τη διάρκεια ακρόασης που διοργάνωσε στο Παρίσι (6 Οκτωβρίου 2016) η κ. Sylvia Costa, πρόεδρος της Επιτροπής Πολιτισμού και Παιδείας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τα ενδιαφερόμενα μέρη εντόπισαν και άλλα συγκεκριμένα ζητήματα:

- Το ποσοστό επιτυχίας των προσκλήσεων υποβολής προσφορών για το σκέλος ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ είναι πολύ χαμηλό (11 %).
- Η μέγιστη διάρκεια για μια λογοτεχνική μετάφραση είναι πολύ μικρή: 2 χρόνια.
- Ο αριθμός των τρίτων χωρών που μπορούν να συμμετάσχουν σε ορισμένα έργα είναι πολύ περιορισμένος.
- Πρέπει να προωθηθεί και να υποστηριχθεί η έννοια του «πειραματισμού», καθώς και της «καινοτομίας».

Για να αντιμετωπιστούν αυτές οι επικρίσεις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει ορισμένες απλουστεύσεις για την περίοδο 2021-2027:

- Μεγαλύτερη ευελιξία για την προσαρμογή των προγραμμάτων εργασίας σε απρόβλεπτες περιστάσεις.
- Περισσότερες συμφωνίες-πλαίσια εταιρικής σχέσης και κλιμακωτές επιδοτήσεις.
- Περισσότερα κίνητρα επιβράβευσης των αποτελεσμάτων που συνδέονται με την ικανότητα προσέγγισης μεγαλύτερου κοινού.
- Συστηματική χρήση ηλεκτρονικών εντύπων και ηλεκτρονικών εκδόσεων και λιγότερο αυστηρές απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων.

2.8. Το σκέλος πολιτισμός

2.8.1. Ο συνολικός προϋπολογισμός ύψους 609 εκατ. ευρώ θα στηρίξει τη διασυνοριακή κυκλοφορία έργων και την κινητικότητα δημιουργικών φορέων, θα ενθαρρύνει εταιρικές σχέσεις, δίκτυα και πλατφόρμες που αναζητούν ευρύτερο κοινό στην Ευρώπη και πέραν αυτής για τους ευρωπαϊκούς πολιτιστικούς και δημιουργικούς φορείς και έργα, και θα προωθήσει την ευρωπαϊκή ταυτότητα και κληρονομιά, και τις ευρωπαϊκές αξίες μέσω της πολιτιστικής επίγνωσης, της εκπαίδευσης στον τομέα των τεχνών και της δημιουργικότητας στην εκπαίδευση. Θα υποστηριχθούν επίσης ειδικές δράσεις της ΕΕ, όπως οι πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης, τα πολιτιστικά βραβεία της ΕΕ και το σήμα ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς. Μια άλλη προτεραιότητα είναι η προώθηση της ανάπτυξης διεθνούς ικανότητας ώστε να δοθεί η δυνατότητα στους ευρωπαϊκούς πολιτιστικούς και δημιουργικούς τομείς να λειτουργούν σε διεθνές επίπεδο.

Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να προσθέσει στον προτεινόμενο κανονισμό παράγραφο σχετικά με τη λαϊκή και «ερασιτεχνική» δημιουργικότητα, καθώς αυτή ακριβώς η μορφή δημιουργικότητας έθεσε τις βάσεις για την ανάπτυξη και τη διάδοση μιας γνήσια ανθρωπιστικής και καλλιτεχνικής ευαισθησίας.

2.9. Το σκέλος «Media»

2.9.1. Το πρόγραμμα αυτό καλύπτει τα οπτικοακουστικά μέσα, τον κινηματογράφο και τα βιντεοπαιχνίδια με συνολικό προϋπολογισμό 1 081 000 ευρώ. Συνδέεται με ορισμένα ειδικά νομοθετικά μέσα: την αναθεώρηση του πλαισίου για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και την αναθεωρημένη οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων.

2.9.2. Το προηγούμενο [COM (2016) 593 final] εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (12 Σεπτεμβρίου 2018) κατά την πρώτη ανάγνωση.

Η πρόταση αυτή έχει τρεις κύριους στόχους: α) τη βελτίωση της διαδικτυακής και διασυνοριακής πρόσβασης σε περιεχόμενο όσον αφορά τα τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά προγράμματα σε πλατφόρμες βίντεο κατά παραγγελία, β) την εναρμόνιση και τον εκσυγχρονισμό των εξαιρέσεων των πνευματικών δικαιωμάτων στο δίκαιο της ΕΕ στους τομείς της διδασκαλίας, της έρευνας και της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, και γ) τη δημιουργία μιας εύρυθμης αγοράς για τα πνευματικά δικαιώματα για τους εκδότες Τύπου, τους δημιουργούς και τους καλλιτέχνες που παράγουν περιεχόμενο για διαδικτυακές πλατφόρμες.

2.9.3. Η δεύτερη επιδιώκει διάφορους στόχους: να παράσχει νέες ευκαιρίες για την προώθηση ευρωπαϊκών έργων εντός (τουλάχιστον το 30 % των έργων της ΕΕ σε διαδικτυακές πλατφόρμες βίντεο) και εκτός της ΕΕ, να προωθήσει τη συνεργασία σε όλη την αλυσίδα αξίας από τα αρχικά στάδια της παραγωγής έως τη διανομή και την έκθεση, και να ενισχύσει το επίπεδο προστασίας των παιδιών και των καταναλωτών.

2.9.4. Ο προϋπολογισμός ύψους 1 081 000 ευρώ, ο οποίος προορίζεται για τον ευρωπαϊκό οπτικοακουστικό τομέα, συμπεριλαμβανομένης της κινηματογραφικής βιομηχανίας, της τηλεόρασης και των βιντεοπαιχνιδιών, έχει τους ακόλουθους στόχους: α) την τόνωση της συνεργασίας και της καινοτομίας στην παραγωγή οπτικοακουστικών έργων της ΕΕ, β) τη βελτίωση της διασυνοριακής διανομής στις αίθουσες και ηλεκτρονικά, και γ) τη στήριξη της διεθνούς επιρροής των οπτικοακουστικών έργων της ΕΕ μέσω της καλύτερης διεθνούς προβολής και διανομής ευρωπαϊκών έργων και καινοτόμων αφηγήσεων, συμπεριλαμβανομένης της εικονικής πραγματικότητας.

2.10. Το Διατομεακό σκέλος

2.10.1. Προβλέπεται συνολικός προϋπολογισμός ύψους 160 εκατομμυρίων ευρώ για τη στήριξη της ανάδυσης διατομεακών έργων μεταξύ δημιουργικών και πολιτιστικών φορέων (μουσική, μέσα μαζικής ενημέρωσης, λογοτεχνία, τέχνη...), προκειμένου να βοηθηθούν τα γραφεία της «Δημιουργικής Ευρώπης» να προωθήσουν το πρόγραμμα στη χώρα τους και να στηρίξουν ένα περιβάλλον «πολυφωνίας και πολυμορφίας στα μέσα ενημέρωσης», την ποιοτική δημοσιογραφία και τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας [άρθρο 6 σημείο γ), COM(2018) 366 final].

2.10.2. Αυτός ο τελευταίος στόχος θεωρείται από την ΕΟΚΕ ως κρίσιμος: το 2017 η ελευθερία του Τύπου υπέστη πλήγμα σε πολλά κράτη μέλη. Λαμβάνοντας υπόψη αυτό το συγκεκριμένο πλαίσιο, η ΕΟΚΕ ζητεί περισσότερη χρηματοδότηση προκειμένου να στηριχθεί η προώθηση της ελευθερίας της έκφρασης και ενός ποικίλου και πλουραλιστικού περιβάλλοντος μέσω ενημέρωσης, η προαγωγή υψηλής ποιότητας προδιαγραφών για τα μέσα ενημέρωσης όσον αφορά το περιεχόμενο, καθώς και προγράμματα γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας ώστε να μπορέσουν οι πολίτες να αποκτήσουν κριτική αντίληψη των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή εποχή

3.1.1. Μια μελέτη του ΟΟΣΑ από το 2015 σχετικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή εποχή επιβεβαιώνει την ένταση των νομικών και δημόσιων συζητήσεων σχετικά με τους τρόπους και τα μέσα προσαρμογής των εθνικών πλαισίων προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στην επανάσταση του Διαδικτύου.

Τα κύρια υπό συζήτηση θέματα είναι: α) το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, β) τα ορφανά έργα, γ) οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί των πνευματικών δικαιωμάτων, δ) η καταχώριση πνευματικών δικαιωμάτων και ε) η επιβολή της νομοθεσίας.

3.1.2. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπερασπιστεί τα νέα συναφή δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας για τους εκδότες όσον αφορά την ψηφιακή χρήση των εκδόσεων Τύπου τους, όπως προτείνεται στο άρθρο 11 της πρότασης οδηγίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά, καθώς και την προστασία του περιεχομένου από τις επιγραμμικές υπηρεσίες, όπως προτείνεται στο άρθρο 13, τον μηχανισμό αναπροσαρμογής συμβάσεων (άρθρο 15) και τον μηχανισμό επίλυσης διαφορών (άρθρο 16).

3.2. Ο σκληρός ανταγωνισμός σε διεθνές επίπεδο θα πρέπει να οδηγήσει σε μια σαφή στρατηγική της ΕΕ για τους ΚΠΔ τόσο για τις πολιτικές της ενιαίας αγοράς όσο και για το εξωτερικό (διεθνές πρόγραμμα για τον πολιτισμό, πολιτιστική διπλωματία, εμπορική πολιτική).

3.2.1. Αμερικανικές εταιρείες όπως η Apple με το iTunes, το μεγαλύτερο διαδικτυακό κατάστημα μουσικής στον κόσμο από το 2010, η Netflix με 130 εκατομμύρια συνδρομητές το 2017, και η YouTube με 1 300 000 χρήστες μηνιαίως και περισσότερα από 5 δισεκατομμύρια βίντεο να προβάλλονται καθημερινά, έχουν κυρίαρχη θέση στον τομέα των επιγραμμικών πλατφορμών.

3.2.2. Στην κινηματογραφική βιομηχανία, για παράδειγμα, ⁽⁶⁾ οι παραγωγές και συμπαραγωγές από τις Ηνωμένες Πολιτείες αντιπροσωπεύουν το 90 % των ταινιών με τα υψηλότερα επίπεδα θεαματικότητας στις αίθουσες κατά το έτος μελέτης (2012) (σ. 31), με φυσικό επακόλουθο να «υπάρχει σαφής και σχεδόν αδιαμφισβήτητη κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας» (σ. 31).

⁽⁶⁾ «Ποικιλομορφία και κινηματογραφική βιομηχανία: ανάλυση της έρευνας της UIS του 2014 για τα στατιστικά στοιχεία των ταινιών μεγάλου μήκους», Μάρτιος 2016, σ. 31.

3.2.3. Σημαντικές συγχωνεύσεις λαμβάνουν χώρα τελευταία στις ΗΠΑ, οι οποίες επιβεβαιώνουν ότι σημειώνονται σημαντικές αλλαγές στην παραγωγή, διανομή και κατανάλωση οπτικοακουστικού περιεχομένου. Ποιο θα είναι το αποτέλεσμα αυτών των σημαντικών αλλαγών στις ΗΠΑ για τον οπτικοακουστικό τομέα της ΕΕ, ο οποίος παραμένει κατακερματισμένος, με λιγότερη δημόσια χρηματοδότηση και ένα επίμονα χαμηλό επίπεδο διασυνοριακής διάχυσης λόγω του περιορισμένου προϋπολογισμού και των γλωσσικών εμποδίων; Η διενέργεια ανεξάρτητης μελέτης με ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα θα είναι πολύ χρήσιμη.

Άλλες μεγάλες χώρες όπως η Κίνα, η Ιαπωνία, η Ινδία και ο Καναδάς έχουν θεσπίσει αποτελεσματικές και μακροπρόθεσμες πολιτικές παροχής κινήτρων για να στηρίξουν τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό τα πλεονεκτήματα που αποτελούν μέρος της «ήπιας ισχύος» τους. Η ΕΕ πρέπει να κάνει το ίδιο.

3.3. Διαφοροποίηση και ανανέωση των επιχειρηματικών μοντέλων

3.3.1. Θα πρέπει να ενθαρρύνονται καινοτόμα επιχειρηματικά μοντέλα για τις βιομηχανίες με βάση τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ΕΕ, προς τρεις κατευθύνσεις:

α) τη χρήση όλων των ψηφιακών εργαλείων (τεχνητή νοημοσύνη, τεχνολογία αλυσιδωτής σύνδεσης, μαζικά δεδομένα, τρισδιάστατη εκτύπωση κ.λπ.) ως ευκαιρία εμπλουτισμού του περιεχομένου πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών και του τρόπου με τον οποίο είναι διαθέσιμα στους καταναλωτές·

β) ευκαιρίες που συνδέονται με τη βελτιωμένη φορητότητα του περιεχομένου σε διασυνοριακά έργα·

γ) αναζήτηση νέων τρόπων δημιουργίας εσόδων (συνδρομή, πληρωμή ανά εκπομπή και ούτω καθεξής) χωρίς αποκλεισμό των ευάλωτων καταναλωτών.

3.3.2. Το φαινόμενο «δευτερογενούς επίδρασης» μεταξύ των ΚΠΔ και πολλών οικονομικών τομέων που ενσωματώνουν ένα «πολιτισμικό ή δημιουργικό στοιχείο» έχει αποδειχθεί σε πολλές μελέτες. Στη διασύνδεση των ΚΠΔ και των ψηφιακών τεχνολογιών βρίσκεται μια ισχυρή πηγή πρωτοποριακής και βαθμιαίας καινοτομίας.

3.3.3. Φυσικά, ορισμένες πολιτιστικές δραστηριότητες που απολαύουν δημόσιας ή ιδιωτικής χρηματοδότησης, δεν πρέπει να έχουν αποκλειστικά κερδοσκοπικό σκοπό. Το νέο πρόγραμμα θα πρέπει να καλύπτει και «μη προσανατολισμένες στην αγορά» δραστηριότητες.

3.4. Πρόσβαση στη χρηματοδότηση

3.4.1. Τον Ιούνιο του 2016 εγκαινιάστηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων ένας νέος μηχανισμός εγγυήσεων προκειμένου να ωφεληθούν οι πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις του πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα που δυσκολεύονται όσον αφορά την πρόσβαση σε δάνεια στη χώρα τους. Για τον νέο αυτό μηχανισμό προγραμματίστηκε αρχικό ποσό ύψους 121 εκατομμυρίων ευρώ, το οποίο αναμένεται να δημιουργήσει 600 εκατομμύρια ευρώ σε δάνεια και άλλα χρηματοπιστωτικά προϊόντα.

3.4.2. Μετά από μια αργή εκκίνηση, εννέα κράτη μέλη -η Ισπανία, η Γαλλία, η Ρουμανία, το Βέλγιο, η Τσεχική Δημοκρατία, η Φινλανδία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και το Ηνωμένο Βασίλειο- έχουν υπογράψει συμφωνίες με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤΑΕ) για μια συνολική ικανότητα δυνητικών δανείων ύψους άνω των 300 εκατ. ευρώ. Το 2017, ελήφθη απόφαση από το ΕΤΑΕ να προστεθούν επιπλέον 70 εκατομμύρια ευρώ. Σύμφωνα με έκθεση του ΕΤΑΕ σχετικά με τη χρήση των εγγυήσεων για τις δημιουργικές και πολιτιστικές βιομηχανίες (Μάρτιος 2018), 418 δημιουργικοί και πολιτιστικοί φορείς αξιοποίησαν τον εν λόγω μηχανισμό για συνολικό ποσό ύψους 76 εκατ. ευρώ σε δάνεια, το οποίο αντιπροσωπεύει δάνειο ύψους 182 000 ευρώ κατά μέσο όρο μόνο ανά οντότητα.

3.4.3. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει ένθερμα τις αρμόδιες αρχές σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, σε αστικές και αγροτικές περιοχές, να προωθήσουν αυτή τη συγκεκριμένη διευκόλυνση προκειμένου να τροφοδοτήσουν την ανάπτυξη των ΚΠΔ και να προσελκύσουν επενδύσεις και νέες επιχειρήσεις στους εν λόγω τομείς. Είναι ευθύνη τους να αποφευχθεί η αύξηση του χάσματος μεταξύ «έξυπνων πόλεων» με υψηλή συγκέντρωση ΚΠΔ ⁽⁷⁾ και αγροτικών περιοχών.

⁽⁷⁾ Το 64 % της δημιουργικής απασχόλησης απαντάται στις αστικές περιοχές, J. Vlegels, W. Ysebaert *Creativiteit, diversiteit en werkomstandigheden: een analyse van de drieand van culturele en creative arbeid in België*, (Ποικιλομορφία και συνθήκες εργασίας: μια ανάλυση των τριών πλευρών της πολιτιστικής και δημιουργικής εργασίας στο Βέλγιο), *Sociologos* τ. 39, σ. 241.

3.5. Κοινωνικά ζητήματα

3.5.1. Τα δεδομένα που υπάρχουν σε ορισμένα κράτη μέλη δείχνουν άδικες και μη ικανοποιητικές κοινωνικές συνθήκες εργασίας: μη αμειβόμενες ώρες, συχνές υπερωρίες, προσωρινές συμβάσεις, απρόβλεπτες θέσεις μερικής απασχόλησης, κακές συνθήκες υγείας και ασφάλειας, ελλείψεις επενδύσεις στην κατάρτιση, χάσματα που σχετίζονται με το φύλο ⁽⁸⁾, έλλειψη εθνοτικής ποικιλομορφίας, σεξουαλική παρενόχληση, χαμηλό επίπεδο κοινωνικής προστασίας, ανεπαρκή κινητικότητα λόγω διπλής φορολογίας και δυσχερή πρόσβαση σε θεωρήσεις για υπηκόους τρίτων χωρών.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν εφαρμόσει τις κοινωνικές απαιτήσεις τις οποίες πρέπει να πληρούν οι ΚΠΑ για να έχουν πρόσβαση σε ενωσιακή χρηματοδότηση, υποστηρίζοντας έτσι το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο σύμφωνα με τον ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η δημόσια χρηματοδότηση.

3.5.2. Πρέπει να ενθαρρυνθεί ο κοινωνικός διάλογος σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου να βρεθούν οι κατάλληλες λύσεις για τη βελτίωση της κατάστασης. Σε επίπεδο ΕΕ, χρειάζονται περισσότερες ανεξάρτητες μελέτες σχετικά με τις συνθήκες εργασίας στον ΚΠΑ, προκειμένου να χρησιμεύσουν ως πηγή έμπνευσης για ανανεωμένες πολιτικές. Ένα πρόσφατο εύρημα δείχνει, για παράδειγμα, ότι τα κριτήρια που σχετίζονται με το «επάγγελμα» θα μπορούσαν να είναι πιο αποτελεσματικά από τα «τομεακά», διότι μόνο το 30,7 % των «δημιουργικών» θέσεων εργασίας εντοπίζονται στους ΚΠΑ! ⁽⁹⁾

3.5.3 Συνεργατικοί σχηματισμοί και δίκτυα

Οι περιφερειακοί συνεργατικοί σχηματισμοί διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην προώθηση νέων μοντέλων συνεργασίας και διασυννοριακών εταιρικών σχέσεων. Η δημιουργία νέων περιφερειακών συνεργατικών σχηματισμών και δικτύων για τον ΚΠΑ θα πρέπει να ενθαρρυνθεί από το νέο πρόγραμμα καθώς και από γόνιμες συμπράξεις μεταξύ υφιστάμενων σχηματισμών και δικτύων (Εμίλια-Ρομάνια, Αμβούργο, Μιλάνο κ.λπ.) που θα μπορούσαν να ενισχύσουν την κλιμάκωση και τις βέλτιστες πρακτικές.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽⁸⁾ Βλέπε το πλαίσιο δράσης για την ισότητα των φύλων στην επιτροπή οπτικοακουστικού κοινωνικού διαλόγου.

⁽⁹⁾ J. Vlegels, W. Ysebaert, *Sociologos* τ. 39, σ. 210-241.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων (κυλιόμενο πρόγραμμα)»

[COM(2018) 337 final]

(2019/C 110/18)

Εισηγητής: ο κ. **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2.7.2018 Συμβούλιο, 26.6.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση του Προεδρείου	19.9.2017
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	27.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	140/1/0

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Πρόκειται για μια επίκαιρη και ιδιαίτερα θετική πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο προτεινόμενος κανονισμός θα ενθαρρύνει ουσιαστικά την ανάπτυξη ασφαλών, επιπρόσθετων υδατικών πόρων για τη γεωργική άρδευση — νερό που μπορεί να υποστεί επεξεργασία προκειμένου να είναι ασφαλές για γεωργική χρήση και, όπου κρίνεται σκόπιμο, να διατηρεί πολύτιμη περιεκτικότητα σε χρήσιμα θρεπτικά συστατικά, καθώς και κατάλληλη οργανική ύλη για τον εμπλουτισμό του εδάφους.

1.2. Η προστιθέμενη αξία αυτής της διάταξης θα ανακουφίσει πρωτίστως τις πιέσεις επί των αποθεμάτων πόσιμου νερού, ενώ θα διευκολύνει τόσο τις δημόσιες όσο και τις ιδιωτικές επενδύσεις στη δημιουργία αυτών των επιπρόσθετων υδατικών πόρων. Αυτές οι διακριτές και ειδικές υποδομές επεξεργασίας και εφοδιασμού για γεωργική χρήση θα προστίθενται στις υφιστάμενες πηγές και υποδομές εφοδιασμού που, ανάλογα με το κράτος μέλος, αποτελούν βασικές υπηρεσίες κρατικής, δημοτικής ή ιδιωτικής αρμοδιότητας.

1.3. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τον προτεινόμενο κανονισμό ως χρήσιμη προσθήκη για την υλοποίηση των στόχων της Οδηγίας Πλαισίου για τα ύδατα καθώς και ως συμβολή στη Δέσμη μέτρων για την κυκλική οικονομία. Θα ενθαρρύνει την πλέον βιώσιμη χρήση των υφιστάμενων υδατικών πόρων και θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών στην ασφάλεια των εν λόγω γεωργικών προϊόντων.

1.4. Επί του παρόντος οι καταναλωτές δεν έχουν επίγνωση των διαφορετικών προδιαγραφών επαναχρησιμοποίησης των υδάτων που υφίστανται μεταξύ των κρατών μελών, πολλοί μάλιστα δεν γνωρίζουν ότι ανακτηθέντα ύδατα χρησιμοποιούνται ευρέως στην άρδευση. Καθώς ο κανονισμός προβλέπει συνεπή προσέγγιση βασισμένη σε ισχυρές επιστημονικές συστάσεις, μπορεί να θεωρηθεί αναγκαίο δομικό στοιχείο της πολιτικής για την ασφάλεια των τροφίμων.

1.5. Αντίθετα με την εντύπωση που δημιουργεί ο γενικός τίτλος του κανονισμού, η ουσία της πρότασης επικεντρώνεται αυστηρά στην επαναχρησιμοποίηση των αστικών λυμάτων για λόγους άρδευσης. Παρότι αυτό αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του κανονισμού, συνιστάται να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση σε αυτό το θέμα, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι ανησυχίες περί παράβλεψης των ευκαιριών βιομηχανικής και οικιακής επαναχρησιμοποίησης.

1.6. Το δυναμικό της επαναχρησιμοποίησης των υδάτων για την αναπλήρωση του υδροφόρου ορίζοντα, παρότι δεν αποτελεί αντικείμενο του κανονισμού, παραμένει σημείο ενδιαφέροντος, και πρέπει να διεξαχθεί περαιτέρω τεχνική ανάλυση για την επίλυση των σύνθετων ζητημάτων που εντοπίστηκαν στην εκτίμηση επιπτώσεων.

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά, για να έχει ο κανονισμός αυτός τον μέγιστο επιδιωκόμενο αντίκτυπο, να προβλέπεται σε όλα τα κράτη μέλη αποτελεσματική αστυνόμευση των υδατικών πόρων και να τηρείται ένα ενεργό καθεστώς λογοδοσίας και επιβολής. Ειδικότερα, οι απαγορεύσεις σχετικά με την παράνομη άντληση υδάτων πρέπει να επιβάλλονται με μεγαλύτερη συνέπεια.

1.8. Υπάρχουν ισχυροί επιχειρηματικοί λόγοι για την υλοποίηση των αναγκαίων επενδύσεων κεφαλαίου που απαιτούνται για τη δημιουργία των αναγκαίων για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων υποδομών, ωστόσο η κατασκευή τους πρέπει να στηρίζεται από τα διαρθρωτικά ταμεία, πρωτίστως δε από το ταμείο αγροτικής ανάπτυξης και το ταμείο Συνοχής.

1.9. Παρότι ο αντίκτυπος στον ανταγωνισμό με τις εισαγωγές από τρίτες χώρες αναμένεται ουδέτερος, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αξιοποιήσει την ευκαιρία ώστε να χρησιμοποιήσει αυτήν την ανάπτυξη προτύπων σε επίπεδο ΕΕ, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων, για την ενίσχυση της θέσης της σε διεθνείς συζητήσεις καθορισμού προτύπων για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων με στόχο τη συμμόρφωση των εισαγωγών από τρίτες χώρες με τα πρότυπα αυτά. Η ΕΟΚΕ έχει συχνά υποστηρίξει την ανάγκη συνέπειας στα διεθνή γεωργικά πρότυπα, και ο εν λόγω κανονισμός μπορεί να αποτελέσει παγκόσμιο σημείο αναφοράς για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων ⁽¹⁾.

2. Εισαγωγή

2.1. Λόγω της κλιματικής αλλαγής και της αυξανόμενης ζήτησης, σε πολλά τμήματα της ΕΕ οι υδατικοί πόροι δέχονται ήδη πίεση ⁽²⁾, με προβλήματα λειψυδρίας και ποιότητας να πλήττουν ήδη το ένα τρίτο του εδάφους της ΕΕ καθ' όλη τη διάρκεια του έτους ⁽³⁾. Προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ τόνιζαν τις ανησυχίες αυτές, προέτρεπαν σε περισσότερες επενδύσεις για την επεξεργασία των λυμάτων με στόχο την επαναχρησιμοποίηση και τόνιζαν ότι η εξισορρόπηση του κύκλου του νερού φαίνεται πλέον δυνατή ⁽⁴⁾. Μεγάλο μέρος των υδατικών πόρων χρησιμοποιείται για τη γεωργική άρδευση, ιδίως στα νότια κράτη μέλη, όπου η γεωργική παραγωγή συνεισφέρει ουσιαστικά στην οικονομία. Στόχος του κανονισμού δεν είναι να επεκταθεί η ήδη αρδευόμενη έκταση αλλά να χρησιμοποιούνται ασφαλέστερα και αποδοτικότερα οι υφιστάμενοι υδατικοί πόροι.

2.2. Η διατήρηση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στις προμήθειες τροφίμων και στο σύστημα κανόνων και επιθεώρησης που εξασφαλίζει την ασφάλειά τους είναι, για ευνόητους λόγους, μία από τις ύψιστες προτεραιότητες της Ένωσης. Ο κανονισμός θα ενισχύσει τη βεβαιότητα στον τομέα, τη στιγμή που τα τρέχοντα πρότυπα ποικίλουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Ενδεχομένως, ο κανονισμός αυτός θα μπορούσε να αυξήσει κατά 4,9 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα ετησίως το διαθέσιμο νερό για άρδευση, με μείωση κατά περισσότερο από 5 % της πίεσης επί των υδατικών πόρων συνολικά. Θα εγγυηθεί την ασφάλεια της ανάκτησης νερού και θα διασφαλίσει υψηλό επίπεδο προστασίας για την υγεία του ανθρώπου και των ζώων και το περιβάλλον.

2.3. Ο κανονισμός αυτός μπορεί να θεωρηθεί ότι ενισχύει την κυκλική οικονομία, προωθεί την επισιτιστική ασφάλεια της ΕΕ και συμβάλλει στη δημόσια υγεία. Αντιμετωπίζει άμεσα την ανάγκη θέσπισης εναρμονισμένων ελάχιστων απαιτήσεων για την ποιότητα της ανάκτησης νερού, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου χρησιμοποιείται στη γεωργία. Προβλέπεται μεγαλύτερη δημόσια διαφάνεια, εφόσον απαιτείται να παρέχονται διαδικτυακά στο κοινό επαρκείς και επικαιροποιημένες πληροφορίες σχετικά με την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων. Επιπλέον, ο προτεινόμενος κανονισμός συμβάλλει στην υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) της ΕΕ, και ιδίως του στόχου 6 για καθαρό νερό και αποχέτευση. Η πρόταση κανονισμού συμπληρώνει την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για μια νέα κοινή γεωργική πολιτική συμβάλλοντας στην καλύτερη διαχείριση των υδάτων στη γεωργία, με τους αγρότες να έχουν πρόσβαση σε πιο βιώσιμη παροχή νερού.

2.4. Επισημαίνεται ότι ο κανονισμός παρουσιάζεται στο πλαίσιο κυλιόμενου προγράμματος, με μακροπρόθεσμο στόχο να εξεταστούν και άλλοι τομείς επαναχρησιμοποίησης των υδάτων. Ωστόσο, ο εν λόγω κανονισμός επικεντρώνεται και ασχολείται σχεδόν αποκλειστικά με την επεξεργασία ήδη επεξεργασμένων αστικών λυμάτων ώστε να χρησιμοποιηθούν σε διάφορες μορφές γεωργικής άρδευσης. Η οικιακή και βιομηχανική επαναχρησιμοποίηση βρίσκονται εκτός του πεδίου της παρούσας πρότασης και, ως ένα βαθμό, καλύπτονται ήδη — για παράδειγμα στην οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, που τελεί υπό αναθεώρηση ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η γεωργία στις εμπορικές διαπραγματεύσεις», σημείο 4.3 (ΕΕ C 173 της 31.5.2017, σ. 20).

⁽²⁾ Πίεση επί των υδατικών πόρων επέρχεται όταν η ζήτηση νερού υπερβεί τη διαθέσιμη ποσότητα κατά τη διάρκεια μιας ορισμένης περιόδου ή όταν η κακή ποιότητα περιορίζει τη χρήση του.

⁽³⁾ COM(2012) 672 final

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Προσχέδιο για τη διαφύλαξη των υδατικών πόρων της Ευρώπης» (ΕΕ C 327 της 12.11.2013, σ. 93).

⁽⁵⁾ Οδηγία 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1991 για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (ΕΕ L 135 της 30.5.1991, σ. 40).

3. Σύνοψη της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1. Ο προτεινόμενος κανονισμός αποτελεί μέρος μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης στη διαχείριση των υδατικών πόρων για την αντιμετώπιση του σοβαρού και εντεινόμενου προβλήματος της πίεσης επί των υδατικών πόρων σε ολόκληρη την ΕΕ. Παράλληλα με τα μέτρα εξοικονόμησης νερού και βελτίωσης της αποδοτικότητας της χρήσης των υδατικών πόρων, τα επεξεργασμένα ύδατα από εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών λυμάτων μπορούν να συμβάλουν παρέχοντας αξιόπιστη εναλλακτική υδροδότηση.

3.2. Η επαναχρησιμοποίηση των υδάτων έχει χαμηλότερο περιβαλλοντικό αντίκτυπο σε σύγκριση με άλλες εναλλακτικές μεθόδους υδροδότησης και μπορεί να παράσχει αρκετά περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά οφέλη. Ο κανονισμός επικεντρώνεται στην επαναχρησιμοποίηση των υδάτων για λόγους άρδευσης των καλλιεργειών, η οποία αντιπροσωπεύει σήμερα περίπου το ένα τέταρτο της συνολικής υδροληψίας γλυκών υδάτων στην ΕΕ.

3.3. Εκτός από τα κράτη μέλη, ο κανονισμός θα εφαρμοστεί άμεσα σε υπεύθυνους επιχειρήσεων, ενδεχομένως ενισχύοντας την ανάπτυξη και αξιοποίηση της περιβαλλοντικής τεχνολογίας. Η πρόταση ορίζει ελάχιστες απαιτήσεις για την ποιότητα και την παρακολούθηση της ανάκτησης νερού, εισάγει βασικά καθήκοντα διαχείρισης κινδύνου και προσφέρει μια εναρμονισμένη προσέγγιση για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων για άρδευση σε ολόκληρη την ΕΕ. Συγκεκριμένα, η πρόταση προβλέπει τα εξής:

3.3.1. Ελάχιστες απαιτήσεις για την ποιότητα και παρακολούθηση της ανάκτησης νερού, που καλύπτουν μικροβιολογικά στοιχεία (π.χ. επίπεδα βακτηρίων *E.coli*) και απαιτήσεις παρακολούθησης για τη συστηματική παρακολούθηση και την παρακολούθηση της επικύρωσης. Με αυτές διασφαλίζεται ότι το νερό από ανάκτηση που παράγεται σύμφωνα με τον προτεινόμενο κανονισμό είναι ασφαλές για άρδευση.

3.3.2. Βασικά καθήκοντα διαχείρισης κινδύνου, τα οποία προσθέτουν ένα επιπλέον επίπεδο προστασίας πέρα από τις ελάχιστες απαιτήσεις, δηλαδή τον εντοπισμό τυχόν πρόσθετου κινδύνου που πρέπει να αντιμετωπιστεί ώστε η επαναχρησιμοποίηση των υδάτων να είναι ασφαλής. Αφορά πρωτίστως την κατάρτιση σχεδίου διαχείρισης κινδύνου για επαναχρησιμοποίηση των υδάτων από τον φορέα εκμετάλλευσης της μονάδας ανάκτησης, το οποίο απαιτείται για την έκδοση άδειας από την αρμόδια αρχή και θα επανεξετάζεται τουλάχιστον ανά πενταετία.

3.3.3. Αυξημένη διαφάνεια. Οι νέοι κανόνες διαφάνειας προβλέπουν την υποχρεωτική διαδικτυακή πληροφόρηση του κοινού, κατά τρόπο φιλικό προς τον χρήστη, όσον αφορά την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων στο εκάστοτε κράτος μέλος. Απαιτείται εκτελεστική πράξη προκειμένου να θεσπιστούν λεπτομερείς κανόνες σχετικοί με τη μορφή και την παρουσίαση των πληροφοριών που πρέπει να παρέχονται.

3.4. Προβλέπεται ότι τα κράτη μέλη θα αναπτύξουν σύνολα δεδομένων με πληροφορίες για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, ο οποίος θα παρέχει τακτικά επισκοπήσεις της εφαρμογής του κανονισμού σε ενωσιακό επίπεδο. Η πρώτη αξιολόγηση έχει προγραμματιστεί έξι έτη μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού.

3.5. Σημειώνεται ότι ο προτεινόμενος κανονισμός δεν απαιτεί από τα κράτη μέλη να προβούν στην επεξεργασία των λυμάτων για σκοπούς άρδευσης. Κύριος στόχος του είναι να δημιουργήσει εμπιστοσύνη μεταξύ των ποικίλων ενδιαφερόμενων φορέων — σχετικών με το νερό αρχών, γεωργών, επενδυτών και καταναλωτών— ως προς τη συνεπή εφαρμογή των υψηλότερων προτύπων ασφαλείας στην παροχή νερού για σκοπούς άρδευσης. Αυτό θα αποτελεί σημαντική πρόοδο σε σχέση με την τρέχουσα πρακτική.

3.6. Υφίσταται λεπτομερής ανάλυση των τεχνικών ζητημάτων, ιδίως των παραμέτρων ανίχνευσης, προτύπων ασφαλείας και επιβολής ορίων, στην εκτίμηση επιπτώσεων καθώς και στην επικουρική ερευνητική τεκμηρίωση.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον παρόντα κανονισμό εφόσον συμβάλλει στην άμβλυση των πιέσεων της κλιματικής αλλαγής και συνιστά χρήσιμη προσθήκη στην εφαρμογή της οδηγίας-πλαίσιο για τα ύδατα και της κυκλικής οικονομίας γενικότερα. Σημειώνονται τα θετικά παραδείγματα εκτεταμένης επαναχρησιμοποίησης των υδάτων σε συνδυασμό με τη γεωργική παραγωγή, ιδίως στην Κύπρο και στο Ισραήλ, όπου σχεδόν το 90 % των επεξεργασμένων λυμάτων επαναχρησιμοποιείται. Η ΕΟΚΕ διερωτάται μήπως, στον κανονισμό για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων, θα ήταν σκόπιμο να συμπεριληφθεί το ζήτημα της ανάκτησης θερμότητας από τα ύδατα πριν από τη διοχέτευσή τους στις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων. Η εγκατάσταση αυτών των μηχανισμών πρέπει να γίνεται σε μονοκατοικίες, πολυκατοικίες, πισίνες και ξενοδοχεία.

4.2. Ο προτεινόμενος κανονισμός αναγνωρίζει την προτεραιότητα των μέτρων εξοικονόμησης νερού και βελτίωσης της αποδοτικότητας της χρήσης των υδατικών πόρων στην ιεράρχηση της διαχείρισης των υδάτων. Η οικειοθελής επιλογή της επαναχρησιμοποίησης γίνεται μόνον όταν είναι σκόπιμη, ασφαλής και οικονομικά αποδοτική. Υπάρχει σημαντικό περιθώριο για την εφαρμογή της επαναχρησιμοποίησης των υδάτων για άρδευση, ιδίως σε ορισμένα από τα νότια κράτη μέλη της ΕΕ όπου το επίπεδο

επαναχρησιμοποίησης είναι χαμηλό: για παράδειγμα, στην Ιταλία και την Ελλάδα είναι μόλις 5 % και στην Ισπανία 12 %, και είναι θετικό το ότι η επαναχρησιμοποίηση των υδάτων αυξάνεται πλέον με σταθερό ρυθμό.

4.3. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι ο κανονισμός έχει σχεδιαστεί ώστε να καθιερώνεται ενιαία προσέγγιση όσον αφορά τα πρότυπα ποιότητας για τα προς επαναχρησιμοποίηση ύδατα. Αυτό δεν συμβαίνει επί του παρόντος. Οι καταναλωτές δεν έχουν γενικά επίγνωση των μεγάλων διαφορών μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά την ποιότητα των υδάτων που επαναχρησιμοποιούνται στην άρδευση. Ενιαίες ελάχιστες προδιαγραφές θα ενθαρρύνουν την υιοθέτηση και τις επενδύσεις και θα παρέχουν μεγαλύτερη ασφάλεια για τους καταναλωτές όσον αφορά ζητήματα υγείας.

4.4. Η ΕΟΚΕ σημειώνει επίσης ότι συνεκτιμώνται πλέον οι ανησυχίες ως προς τους παθογόνους μικροοργανισμούς, τους ρύπους που προκαλούν νέες ανησυχίες, τα υποπροϊόντα απολύμανσης και την αντοχή στα αντιβιοτικά (στο παράρτημα 2), βάσει τεχνικής έκθεσης του τμήματος Επιστήμης για την Πολιτική του Κοινού Κέντρου Ερευνών, που εξερευνά λεπτομερώς τη διαχείριση των υγειονομικών και περιβαλλοντικών κινδύνων της επαναχρησιμοποίησης των υδάτων στη γεωργική άρδευση⁽⁶⁾. Με τον τρόπο αυτό λαμβάνεται μέριμνα ώστε τα εδάφη, τα υπόγεια ύδατα, το πόσιμο νερό και τα προϊόντα διατροφής να προστατεύονται σε κάθε έργο.

4.5. Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις κατά τις οποίες οι συμβατικοί υδατικοί πόροι είναι γενικά υποτιμημένοι και δεν αντικατοπτρίζουν το περιβαλλοντικό κόστος και το κόστος των πόρων. Επίσης, παραμένει σημαντική η παράνομη υδροληψία από ποταμούς και ιδιωτικές γεωτρήσεις. Για να έχει ο κανονισμός αυτός τον μέγιστο επιδιωκόμενο αντίκτυπο, πρέπει σε όλα τα κράτη μέλη να προβλέπεται αποτελεσματική αστυνόμευση των υδατικών πόρων και να τηρείται ένα ενεργό καθεστώς λογοδοσίας και επιβολής.

4.6. Ο προτεινόμενος κανονισμός θεσπίζει μια καθορισμένη διαδικασία έγκρισης για τα έργα επαναχρησιμοποίησης των υδάτων. Αυτό θα συμβάλει στη σαφή κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων φορέων του κύκλου του νερού όσον αφορά την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων.

4.7. Η ΕΟΚΕ αποτιμά θετικά την ευκαιρία που προσφέρει ο κανονισμός, ο οποίος ενθαρρύνει την προσαρμογή ή τον σχεδιασμό των εγκαταστάσεων επεξεργασίας επαναχρησιμοποιούμενων υδάτων κατά τρόπο ώστε να διευκολύνεται η «λιπαντική άρδευση». Η τελευταία αφορά τη συγκράτηση στο επεξεργασμένο νερό, με τη δέουσα προσοχή όσον αφορά την ασφάλεια, διαλυτών λιπασμάτων όπως το άζωτο και ο φώσφορος, καθώς και ευεργετικών οργανικών υλών που εμπλουτίζουν το έδαφος και οι οποίες έχουν εισέλθει στον κύκλο του νερού κατά τη διάρκεια οικιακής ή βιομηχανικής χρήσης. Αυτά τα επιπρόσθετα οφέλη θεωρούνται δευτερεύοντα σε σχέση με το κύριο όφελος της παροχής νέων υδατικών πόρων μέσω της επαναχρησιμοποίησης.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο όρος «επαναχρησιμοποίηση των υδάτων» αναφέρεται στη χρήση νερού που παράγεται από (αστικά κυρίως) λύματα και το οποίο, μετά την επεξεργασία, αποκτά ποιότητα κατάλληλη για την προβλεπόμενη χρήση του.

5.2. Το επίκεντρο του παρόντος κανονισμού αφορά κυρίως την εγγύηση της ποιότητας και της ασφάλειας της επαναχρησιμοποίησης υδάτων από μονάδες επεξεργασίας αστικών λυμάτων. Δεν ασχολείται με τη ρύθμιση του πόσιμου νερού ή με άμεσα μέτρα αποδοτικότητας της χρήσης των υδατικών πόρων. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η αποτελεσματική επεξεργασία των λυμάτων και η επαναχρησιμοποίησή τους έχουν σημαντικά περιβαλλοντικά οφέλη σε σύγκριση με άλλες επιλογές. Για παράδειγμα, το 2017 η ξηρασία οδήγησε σε εκτιμώμενες απώλειες 2 δισεκατ. ευρώ για τον ιταλικό γεωργικό τομέα, ενώ οι ακραίες καιρικές συνθήκες που επικράτησαν σε πολλά κράτη μέλη το καλοκαίρι του 2018 αναμένεται να αυξήσουν τις απώλειες σε όλη την ΕΕ. Η επαναχρησιμοποίηση των υδάτων, ωστόσο, εκτιμάται ότι θα μπορούσε να καλύψει 47 % της συνολικής αρδευτικής ζήτησης στην Ιταλία, αλλά μέχρι στιγμής χρησιμοποιείται σε εξαιρετικά περιορισμένο βαθμό.

5.3. Αν και οι πιθανότητες χρήσης νερού από ανάκτηση στην άρδευση καλλιεργειών είναι συντριπτικά μεγαλύτερες στα νότια κράτη μέλη, τα τεχνικά και επιχειρησιακά κίνητρα που θα δημιουργήσει ο παρών κανονισμός θα αποβούν στο μέλλον προς όφελος ολόκληρης της ΕΕ.

⁽⁶⁾ Έκδοση ΚΚΕρ: Towards a legal instrument on water reuse at EU level (Προς ένα νομικό μέσο για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων σε επίπεδο ΕΕ).

5.4. Αρμόδια για την εξασφάλιση προτύπων ασφάλειας τροφίμων, τα οποία σε γενικές γραμμές τίθενται από την ΕΕ με αναφορά στον Κανονισμό σχετικά με τη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα, είναι, ορθώς, τα κράτη μέλη. Ο προτεινόμενος κανονισμός θα εξασφαλίσει ότι όπου το νερό επαναχρησιμοποιείται για την άρδευση καλλιεργειών τροφίμων η ασφάλεια των καταναλωτών θα προέχει. Οι αγροτικές εισαγωγές από τρίτες χώρες υπόκεινται επίσης στην υποχρέωση συμμόρφωσης με την ενωσιακή νομοθεσία για τα τρόφιμα, παρότι μέχρι στιγμής δεν υφίστανται ειδικές απαιτήσεις όσον αφορά τις πρακτικές άρδευσης σε τρίτες χώρες. Υποστηρίζεται ότι τα κοινά ενωσιακά πρότυπα θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως μοντέλο για τις τρίτες χώρες, και ιδίως για τους διμερείς εμπορικούς εταίρους μας, αν και αυτό υπόκειται σε διαπραγματεύσεις σε διεθνές επίπεδο. Ήδη λύματα, τόσο ανεπεξέργαστα όσο και επεξεργασμένα, χρησιμοποιούνται ευρέως στην άρδευση παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένων πολλών χωρών από τις οποίες η ΕΕ εισάγει γεωργικά προϊόντα.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ευθυγράμμιση των υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων στον τομέα της περιβαλλοντικής πολιτικής και την τροποποίηση των οδηγιών 86/278/ΕΟΚ, 2002/49/ΕΚ, 2004/35/ΕΚ, 2007/2/ΕΚ, 2009/147/ΕΚ και 2010/63/ΕΕ, των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 166/2006 και (ΕΕ) αριθ. 995/2010 και των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 338/97 και (ΕΚ) αριθ. 2173/2005 του Συμβουλίου»

[COM(2018) 381 final — 2018/0205 (COD)]

(2019/C 110/19)

Εισηγητής: ο κ. **Vladimír NOVOTNÝ (CZ-1)**

Διαβουλεύσεις	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 11.6.2018 Συμβούλιο, 22.6.2018
Νομική βάση	Άρθρα 114, 192 παράγραφος 1, 207 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση του Προεδρείου	17.4.2018 (εν αναμονή της αίτησης γνωμοδότησης)
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	5.10.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	359
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	208/1/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ευθυγράμμιση των υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων στην περιβαλλοντική πολιτική και προσδοκά ότι θα οδηγήσει σε αύξηση της διαφάνειας των εκθέσεων και της κατάρτισής τους, στην παροχή εμπειρικής βάσης για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των περιβαλλοντικών πολιτικών, σε απλοποιημένες διαδικασίες και σε μείωση του διοικητικού φόρτου τόσο για την Επιτροπή όσο και για τα κράτη μέλη.

1.2. Η ΕΟΚΕ στηρίζει πλήρως τη νέα προσέγγιση της Επιτροπής όσον αφορά τις περιβαλλοντικές εκθέσεις, η οποία βασίζεται σε ριζικό εκσυγχρονισμό των διαδικασιών συλλογής δεδομένων, υποβολής εκθέσεων και επακόλουθης περιβαλλοντικής αξιολόγησης, με χρήση των συστημάτων INSPIRE και Copernicus, στη μετάδοση δεδομένων σε πραγματικό χρόνο και στην ηλεκτρονική επεξεργασία τους. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η πρόταση της Επιτροπής συμμορφώνεται με την προσέγγιση για τη βελτίωση της νομοθεσίας, καθώς και με το πρόγραμμα REFIT.

1.3. Συνιστά δε να χρησιμοποιούνται οι κεντρικές βάσεις δεδομένων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος με σκοπό τη σύνδεση δεδομένων και πληροφοριών για το περιβάλλον με γεωγραφικά, οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα και την ερμηνεία τους κατά τρόπο σφαιρικό.

1.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει εκ νέου την ανάγκη συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στην κατάρτιση και τη συζήτηση όσον αφορά τις περιβαλλοντικές εκθέσεις στα κράτη μέλη.

1.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προσαρμογή στις αλλαγές των ειδικών απαιτήσεων υποβολής περιβαλλοντικών εκθέσεων λειτουργεί καλύτερα από ό, τι μια αυστηρά ενιαία και αδιαφοροποίητη προσέγγιση, υπό την προϋπόθεση ότι θα διατηρηθεί η υψηλή ποιότητα των περιβαλλοντικών δεδομένων και εκθέσεων.

1.6. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η επικαιροποίηση των περιβαλλοντικών εκθέσεων και της επακόλουθης επεξεργασίας και αξιολόγησης των περιβαλλοντικών δεδομένων θα συμβάλει τα μέγιστα στην επίτευξη των στόχων της σύμβασης για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα («Σύμβαση του Aarhus»).

1.7. Καλεί δε τις κυβερνήσεις, τις αρχές και τους οργανισμούς των κρατών μελών, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος να εντείνουν τις προσπάθειές τους για τη βελτίωση της προσβασιμότητας, της σαφήνειας και της ενημερωτικής αξίας των περιβαλλοντικών εκθέσεων και της ενημέρωσης για ευρύ φάσμα της κοινωνίας των πολιτών και των οργανώσεών της.

1.8. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη συνέχιση της τακτικής αξιολόγησης και επανεξέτασης του κεκτημένου για την απόκτηση δεδομένων, την ενημέρωση και την υποβολή περιβαλλοντικών εκθέσεων στο μέλλον, τη μείωση του χρόνου μεταξύ της απόκτησης, της επεξεργασίας και της δημοσίευσης των δεδομένων και τη μεγιστοποίηση της προσβασιμότητας, της διαφάνειας και της σαφήνειας των δεδομένων αυτών.

1.9. Η ΕΟΚΕ καλεί τις περιβαλλοντικές οργανώσεις να διαδραματίσουν πιο ενεργό ρόλο στην προώθηση της ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος στις χώρες ή στις περιφέρειές τους. Καλεί επίσης την Επιτροπή να ενθαρρύνει και να χρηματοδοτήσει τις προσπάθειες αυτές.

2. Το έγγραφο της Επιτροπής

2.1. Το 2017, η Επιτροπή δημοσίευσε ολοκληρωμένη αξιολόγηση του ελέγχου καταλληλότητας σχετικά με την υποβολή περιβαλλοντικών εκθέσεων, η οποία κάλυψε 181 υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων που προβλέπονται σε 58 πράξεις περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ.

2.2. Αυτή η διατομεακή και ολοκληρωμένη ανάλυση των υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων⁽¹⁾ πραγματοποιήθηκε για την ενίσχυση της διαφάνειας, την παροχή εμπειρικής βάσης για μελλοντικές αξιολογήσεις και την απλούστευση και μείωση του διοικητικού φόρτου για τα κράτη μέλη και την Επιτροπή.

2.3. Η επιμέρους αξιολόγηση των εν λόγω νομοθετικών ρυθμίσεων κατέδειξε ότι υπάρχει περιθώριο βελτίωσης όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων, όπως περιγράφεται στα ακόλουθα έγγραφα:

- Οδηγία 2002/49/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽²⁾ σχετικά με τον περιβαλλοντικό θόρυβο⁽³⁾.
- Οδηγία 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽⁴⁾: η οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη⁽⁵⁾.
- Οδηγία 2007/2/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽⁶⁾: η οδηγία INSPIRE (υποδομή χωρικών πληροφοριών)⁽⁷⁾.
- Οδηγία 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽⁸⁾ και 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου⁽⁹⁾: οι οδηγίες της ΕΕ για τα πτηνά και τους οικοτόπους⁽¹⁰⁾.
- Οδηγία 2010/63/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽¹¹⁾ σχετικά με τις δοκιμές σε ζώα⁽¹²⁾.
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 166/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽¹³⁾ για τη σύσταση ευρωπαϊκού μητρώου έκλυσης και μεταφοράς ρύπων (E-PRTR/*European Pollutant Release and Transfer Register*)⁽¹⁴⁾.
- Οδηγία 86/278/ΕΟΚ του Συμβουλίου⁽¹⁵⁾ σχετικά με την ιλύ καθαρισμού λυμάτων.
- Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 995/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽¹⁶⁾ σχετικά με την ξυλεία.

⁽¹⁾ SWD(2017) 230.

⁽²⁾ ΕΕ L 189 της 18.7.2002, σ. 12.

⁽³⁾ SWD(2016) 454.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 143 της 30.4.2004, σ. 56.

⁽⁵⁾ SWD(2016) 121.

⁽⁶⁾ ΕΕ L 108 της 25.4.2007, σ. 1.

⁽⁷⁾ COM(2016) 478 και SWD(2016) 273.

⁽⁸⁾ ΕΕ L 20 της 26.1.2010, σ. 7.

⁽⁹⁾ ΕΕ L 206 της 22.7.1992, σ. 7.

⁽¹⁰⁾ SWD(2016) 472 final.

⁽¹¹⁾ ΕΕ L 276 της 20.10.2010, σ. 33.

⁽¹²⁾ COM(2017) 631 και SWD(2017) 353.

⁽¹³⁾ ΕΕ L 33 της 4.2.2006, σ. 1.

⁽¹⁴⁾ SWD(2017) 711.

⁽¹⁵⁾ ΕΕ L 181 της 4.7.1986, σ. 6.

⁽¹⁶⁾ ΕΕ L 295 της 12.11.2010, σ. 23.

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 338/97 του Συμβουλίου ⁽¹⁷⁾ (CITES).
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2173/2005 του Συμβουλίου ⁽¹⁸⁾ σχετικά με τις εθελοντικές συμφωνίες εταιρικής σχέσης για την επιβολή της δασικής νομοθεσίας, τη διακυβέρνηση και το εμπόριο (FLEGT).

Επί του παρόντος βρίσκεται σε εξέλιξη διαδικασία ευθυγράμμισης των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής —που υπεβλήθησαν το 2018— σχετικά με το πόσιμο νερό, τους έμμονους οργανικούς ρύπους, την επαναχρησιμοποίηση των λυμάτων και τα πλαστικά προϊόντα μίας χρήσης.

2.4. Βάσει της αξιολόγησης αυτής, εκπονήθηκε πρόταση για την ευθυγράμμιση των επιμέρους νομοθετικών πράξεων σχετικά με τις περιβαλλοντικές εκθέσεις, καθώς και λεπτομερές σχέδιο εφαρμογής των προτεινόμενων τροπολογιών.

2.5. Στόχος της πρότασης είναι η βελτιστοποίηση των υφιστάμενων υποχρεώσεων σχετικά με την υποβολή εκθέσεων, της διαφάνειας και της παρακολούθησης της εφαρμογής, όπως ορίζεται στο δίκαιο της ΕΕ, με παράλληλη τήρηση των αρχών της αναγκαιότητας, της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Η πρόταση επιδιώκει επίσης την ευθυγράμμιση των απαιτήσεων της εν λόγω νομοθεσίας και τη βελτίωση της εμπειρικής βάσης για την εφαρμογή της πολιτικής της ΕΕ.

2.6. Η πρόταση περιλαμβάνει μέτρα για τη βελτίωση της διαφάνειας και της επικουρικότητας (σε οκτώ νομικές πράξεις), την απλούστευση ή την εξαίρεση από τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων (σε επτά νομικές πράξεις), την ευθυγράμμιση των προθεσμιών υποβολής εκθέσεων (σε τρεις νομικές πράξεις), την απλούστευση των ενωσιακών επισκοπήσεων και την αποσαφήνιση των ρόλων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ (σε οκτώ νομικές πράξεις) και την προετοιμασία για μελλοντικές αξιολογήσεις (σε πέντε νομικές πράξεις).

2.7. Η πρόταση συμβάλλει στη διασφάλιση της πρόσβασης του κοινού σε σαφείς πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον σε εθνικό επίπεδο. Έτσι, η πρόταση θα βοηθήσει το κοινό να αποκτήσει σφαιρική εικόνα για τα τεκταινόμενα στον περιβαλλοντικό τομέα σε ολόκληρη την Ευρώπη και θα συνδράμει τις εθνικές δημόσιες αρχές στον χειρισμό διασυνοριακών θεμάτων. Η πρόταση θα μειώσει επίσης την επιβάρυνση των κρατών μελών, θα ενισχύσει την επικουρικότητα και θα καταστήσει τις πληροφορίες για την εφαρμογή της πιο προσιτές στο κοινό.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ευθυγράμμιση των υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων στον τομέα της περιβαλλοντικής πολιτικής ⁽¹⁹⁾ ως θεμελιώδες βήμα προς τον συνολικό εκσυγχρονισμό του τρόπου με τον οποίο καταρτίζονται και υποβάλλονται οι περιβαλλοντικές εκθέσεις. Στηρίζει τη χρήση των συστημάτων INSPIRE και Copernicus, των ηλεκτρονικών εργαλείων επεξεργασίας δεδομένων, της μετάδοσης σε πραγματικό χρόνο και, όσον αφορά την επικοινωνία, τη στροφή από επίσημες γραπτές εκθέσεις στην οικοδόμηση δυναμικών κεντρικών βάσεων δεδομένων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος. Συμφωνώντας με την άποψη αυτή της Επιτροπής και το κείμενο της πρότασης κανονισμού, η ΕΟΚΕ σημειώνει επίσης ότι πρόκειται για αμιγώς διαδικαστικές και όχι ουσιαστικές αλλαγές στις διάφορες νομικές πράξεις που αφορούν την επιλογή των περιβαλλοντικών δεικτών, τον κατάλογο των ουσιών που υπόκεινται σε ρυθμίσεις και τα όριά τους.

3.2. Η απλούστευση και ευθυγράμμιση των διαδικασιών σύνταξης και υποβολής περιβαλλοντικών εκθέσεων θα τις καταστήσει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, αποτελεσματικότερες και διαφανέστερες. Η ΕΟΚΕ προσδοκά ότι η πρόταση θα οδηγήσει σε μείωση του φόρτου και του κόστους όσον αφορά τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων που προβλέπονται στην περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ και σε αισθητή μείωση του χρονικού διαστήματος που μεσολαβεί μεταξύ της απόκτησης και της δημοσίευσης των δεδομένων.

3.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ουσιαστικής σημασίας την αύξηση όχι μόνο της διαθεσιμότητας, αλλά και της σαφήνειας των εκθέσεων και της ενημέρωσης για μεγάλα τμήματα της κοινωνίας των πολιτών εν γένει. Επαναλαμβάνει τον ζωτικό ρόλο της κοινωνίας των πολιτών, όχι μόνο ως χρήστη πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον αλλά και ως ενεργού συμμετέχοντος στη συλλογή, κατάρτιση και συζήτηση των εν λόγω πληροφοριών και εκθέσεων. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και της συμμετοχής της κοινωνίας πολιτών σε συζητήσεις σχετικά με το θέμα αυτό.

⁽¹⁷⁾ ΕΕ L 61 της 3.3.1997, σ. 1.

⁽¹⁸⁾ ΕΕ L 347 της 30.12.2005, σ. 1.

⁽¹⁹⁾ COM(2018) 381 final — 2018/0205 (COD).

3.4. Η πρόταση αναθεώρησης ορισμένων ήδη υφιστάμενων νομοθετικών πράξεων εμπίπτει στο πλαίσιο του προγράμματος της Επιτροπής για τη βελτίωση της καταλληλότητας και της αποδοτικότητας του κανονιστικού πλαισίου (REFIT⁽²⁰⁾). Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε σχετική γνωμοδότηση για το πρόγραμμα REFIT⁽²¹⁾, στην οποία εξέφρασε τον προβληματισμό της ως προς τις ελλείψεις που διαπιστώθηκαν στις αξιολογήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τόνισε την ανάγκη για μια ολοκληρωμένη και ισορροπημένη αξιολόγηση της κοινωνικής, της οικονομικής και της περιβαλλοντικής διάστασης.

3.5. Στη γνωμοδότησή της με θέμα «*Η Επισκόπηση της Περιβαλλοντικής Εφαρμογής της ΕΕ*»⁽²²⁾, η ΕΟΚΕ τόνισε τη σημασία της συμμετοχής της κοινωνίας πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και την επισκόπηση, πράγμα που είναι επίσης σημαντικό όσον αφορά την αναθεώρηση της νομοθεσίας για την υποβολή περιβαλλοντικών εκθέσεων.

3.6. Η πρόταση της Επιτροπής περιέχει παραπομπές στην οδηγία 2003/4/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽²³⁾ για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και στην οδηγία 2007/2/ΕΚ για τις χωρικές πληροφορίες και διασφαλίζει τη συνάφεια με τις απαιτήσεις των οδηγιών αυτών. Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότηση με θέμα «*Πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε εθνικό επίπεδο σχετικά με τα μέτρα εφαρμογής του περιβαλλοντικού δικαίου της ΕΕ*»⁽²⁴⁾, στην οποία τόνισε τη σημασία της σύμβασης για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα («*Σύμβαση του Aarhus*»).

3.7. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι, ενώ η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφέρεται μόνο στην υποβολή περιβαλλοντικών εκθέσεων, όπως απαιτείται από τη νομοθεσία της ΕΕ, παρέχεται σημαντικός αριθμός περιβαλλοντικών εκθέσεων σε εθελοντική βάση σε επίπεδο επιχειρήσεων, συνδικαλιστικών οργανώσεων, πόλεων, δήμων, άλλων φορέων και οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών.

3.7.1. Παραδείγματα τέτοιου είδους εθελοντικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων περιβαλλοντικών εκθέσεων, αποτελούν τα εξής: η Παγκόσμια Πρωτοβουλία Αναφοράς (GRI), η οποία αφορά το εταιρικό επίπεδο, εκθέσεις επαγγελματικών συλλόγων, όπως η πρωτοβουλία με τίτλο «Υπεύθυνη φροντίδα» (CEPIC) στη χημική βιομηχανία και οι εκθέσεις ΕΚΕ (Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης), οι οποίες συχνά περιλαμβάνουν και το περιβαλλοντικό στοιχείο.

3.7.2. Παρέχονται επίσης στο κοινό αξιολογήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων και οι σχετικές πληροφορίες στο πλαίσιο των συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης των EMS και EMAS.

3.7.3. Ο ενεργός ρόλος των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στην εξέταση εκθέσεων στα πλαίσια αυτά έχει αποδείξει από καιρό την αξία του, αυξάνοντας την εμπιστοσύνη της κοινωνίας των πολιτών αφενός και των επιχειρήσεων αφετέρου. Σε τοπικό και διεθνές επίπεδο εφαρμόζονται επίσης διαδικασίες εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων στον τομέα των περιβαλλοντικών πληροφοριών.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Βελτίωση της διαφάνειας και της επικουρικότητας

Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής βελτιώνει τη διαφάνεια και επιτρέπει μια πιο φιλική προς το χρήστη πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, διαφυλάσσοντας παράλληλα την επικουρικότητα.

4.2. Απλούστευση ή κατάργηση των υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων

Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, προκειμένου να μειωθούν οι διοικητικές επιβαρύνσεις, θα ήταν χρήσιμο να απλουστευθεί ή να βρεθεί ένα κατάλληλο υποκατάστατο της διαδικασίας παροχής πληροφοριών σε μορφή κειμένου, καθώς και να δοθεί έμφαση στη βελτίωση της πρόσβασης του κοινού στις πληροφορίες. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δρομολογήσει εργασίες για την καθιέρωση μιας σειράς βασικών σύνθετων περιβαλλοντικών δεικτών που θα είναι σαφείς για το ευρύτερο κοινό σε όλες τις χώρες της ΕΕ. Με τον τρόπο αυτό θα διευκολυνθεί η διαμόρφωση γνώμης σχετικά με την προσαρμογή του περιβάλλοντος στις διάφορες χώρες ή περιφέρειες και να προωθηθούν πρωτοβουλίες που έχουν ως στόχο την εξεύρεση βελτιωτικών αλλαγών.

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/refit-making-eu-law-simpler-and-less-costly_el

⁽²¹⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Πρόγραμμα ελέγχου της καταλληλότητας και της αποτελεσματικότητας της νομοθεσίας (REFIT) — Τρέχουσα κατάσταση και προοπτικές» (ΕΕ C 230 της 14.7.2015, σ. 66).

⁽²²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η Επισκόπηση της Περιβαλλοντικής Εφαρμογής της ΕΕ» (ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 114).

⁽²³⁾ ΕΕ L 41 της 14.2.2003, σ. 26.

⁽²⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής της 28ης Απριλίου 2017 σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα» (ΕΕ C 129 της 11.4.2018, σ. 65).

4.3. Ευθυγράμμιση του χρόνου υποβολής εκθέσεων

Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον εξορθολογισμό των προθεσμιών για την υποβολή χαρτών θορύβου και σχεδίων δράσης βάσει της οδηγίας 2002/49/ΕΚ ⁽²⁵⁾, την πρόβλεψη επαρκούς χρόνου για δημόσια διαβούλευση και την ενίσχυση της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών κατά την επανεξέταση ή την αναθεώρηση σχεδίων δράσης. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει παρόμοιες ρυθμίσεις σε άλλα νομοθετικά κείμενα, εφόσον δεν υπάρχει μείωση της ποιότητας και της διαθεσιμότητας περιβαλλοντικών δεδομένων και εκθέσεων.

4.4. Απλούστευση των ενωσιακών επισκοπήσεων/αποσαφήνιση των ρόλων των θεσμικών οργάνων

Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι απαραίτητο να αποσαφηνιστεί και να καταστεί πιο συγκεκριμένος ο ρόλος της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος στις εκάστοτε διαδικασίες υποβολής εκθέσεων.

4.5. Προετοιμασία για μελλοντικές αξιολογήσεις

Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η αξιολόγηση που διεξήγαγε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποκάλυψε ορισμένες αλληλοεπικαλύψεις, ελλείψεις συνδέσεων και μη ουσιώδεις απαιτήσεις, τόσο στη δομή των δεδομένων και της υποβολής εκθέσεων όσο και στις απαιτήσεις συχνότητας, καθώς και άλλες ελλείψεις όσον αφορά την αποτελεσματικότητά τους. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι περαιτέρω ελλείψεις θα υπάρξουν και στο μέλλον. Ως εκ τούτου, συνιστά τη διενέργεια τακτικής αξιολόγησης της λειτουργίας του κεκτημένου σε αυτόν τον τομέα. Η Επιτροπή θα πρέπει να διεξάγει αξιολογήσεις και να απαιτεί από τα κράτη μέλη να παρέχουν τις πληροφορίες που απαιτούνται για τις εν λόγω αξιολογήσεις. Στη γνωμοδότησή της SC/045 σχετικά με μια νομοθεσία ανθεκτική στον χρόνο ⁽²⁶⁾, η ΕΟΚΕ διατύπωσε συστάσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να συντάσσεται η μελλοντική νομοθεσία.

4.6. Σχετικά δεδομένα

Η ΕΟΚΕ συνιστά οι κεντρικές βάσεις δεδομένων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος να δομηθούν κατά τρόπο ώστε τα περιβαλλοντικά δεδομένα και οι πληροφορίες να συνδέονται με γεωγραφικά, οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα προκειμένου να μπορούν να ερμηνεύονται με ολοκληρωμένο και αντικειμενικό τρόπο. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις κινήσεις της Επιτροπής όσον αφορά τη θέσπιση βελτιωμένης νομοθεσίας για τη μείωση του διοικητικού φόρτου σε σχέση με την αναθεώρηση της υποχρέωσης υποβολής εκθέσεων βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 166/2006 για τη σύσταση ευρωπαϊκού μητρώου έκλυσης και μεταφοράς ρύπων (E-MEMP) όσον αφορά υποχρεώσεις περιορισμένης σημασίας. Ταυτόχρονα, επισημαίνει την ανάγκη σεβασμού της αρχής της εμπιστευτικότητας όσον αφορά ορισμένα εμπορικά απόρρητα, παρότι αυτό δεν πρέπει να θέτει φραγμούς στη διαφάνεια και τη διαθεσιμότητα περιβαλλοντικών εκθέσεων και δεδομένων.

4.7. Ορισμένες επιλεκτικές αλλαγές

Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι προτεινόμενες αλλαγές θα πρέπει στο μέλλον να προσαρμοστούν στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων νομικών διατάξεων που θεσπίζουν υποχρεώσεις υποβολής περιβαλλοντικών εκθέσεων και να μην διέπονται από μια ενιαία, αδιαφοροποίητη προσέγγιση. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης την ευθυγράμμιση των προθεσμιών υποβολής εκθέσεων μεταξύ της οδηγίας 2009/147/ΕΚ (οδηγία για τα πτηνά) και της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (οδηγία για τους οικοτόπους).

4.8. Η ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής του κοινού σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον

Η ΕΟΚΕ καλεί τις περιβαλλοντικές οργανώσεις να διαδραματίσουν πιο ενεργό ρόλο στην προώθηση της ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος στις χώρες ή στις περιφέρειές τους. Καλεί επίσης την Επιτροπή να ενθαρρύνει και να χρηματοδοτήσει τις προσπάθειες αυτές.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽²⁵⁾ Οδηγία 2007/2/ΕΚ.

⁽²⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Μια νομοθεσία ανθεκτική στον χρόνο» (EE C 487 της 28.12.2016, σ. 51).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 508/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου»

[COM(2018) 390 final — 2018/0210 (COD)]

(2019/C 110/20)

Εισηγητής: ο κ. **Brian CURTIS (UK-II)**

Αίτηση γνωμοδότησης του Συμβουλίου	12.7.2018
Αίτηση γνωμοδότησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου	2.7.2018
Νομική βάση	Άρθρα 42, 43 παράγραφος 2, 91 παράγραφος 1, 100 παράγραφος 2, 173 παράγραφος 3, 175, 188, 192 παράγραφος 1, 194 παράγραφος 2, 304 και 349 της ΣΛΕΕ
Απόφαση του Προεδρείου	22.5.2018 (εν αναμονή της αίτησης γνωμοδότησης)
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	27.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	214/1/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής η οποία παρέχει ένα πιο ευέλικτο σύστημα για τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις στρατηγικές τους προτεραιότητες και αποσκοπεί στην υποστήριξη ενός βιώσιμου επιχειρηματικού μοντέλου για τους αλιείς και τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της αλιείας. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ ζητεί ταχεία έγκριση, πιο προσιτό μηχανισμό χρηματοδότησης και πιο αναλογικό και εναρμονισμένο σύστημα κυρώσεων. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και οι πλατφόρμες περιφερειακών ενδιαφερομένων θα πρέπει να συμμετέχουν σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, από την εκπόνηση εθνικών σχεδίων έως την εφαρμογή και την τελική αξιολόγηση.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να διατηρηθεί ο σημερινός προϋπολογισμός για το ΕΤΘΑ (6,4 δισεκατ. ευρώ). Αυτό είναι καθοριστικής σημασίας για την επίτευξη των ριζικών αλλαγών και αναβαθμίσεων που ζητεί η Ευρωπαϊκή Ένωση από τον κλάδο της αλιείας. Ειδικότερα, πρέπει να σημειωθεί ότι το τρέχον ΕΤΘΑ ανέρχεται στο 0,6 % του ΠΔΠ 2014-2020, πράγμα που σημαίνει ότι τυχόν μείωση της χρηματοδότησής του θα έχει αμελητέο αντίκτυπο στο συνολικό προϋπολογισμό της ΕΕ, αλλά θα έχει αντίκτυπο για πολλές παράκτιες περιφέρειες.

1.3. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η πρόταση της Επιτροπής δεν βασίζεται σε λεπτομερή οικονομική και κοινωνική εκτίμηση των επιπτώσεων. Αυτή η έλλειψη οξύνεται από το γεγονός ότι ο κλάδος της αλιείας βιώνει κρίση εδώ και πάνω από 20 χρόνια. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ απαιτεί την άμεση συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (και συγκεκριμένα της ΓΔ Απασχόλησης) και την έναρξη τομεακού κοινωνικού διαλόγου για τον εντοπισμό των πλέον κατάλληλων μέτρων προς αντιστάθμιση του οικονομικού και του κοινωνικού αντίκτυπου.

1.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η υδατοκαλλιέργεια και η γαλαξία οικονομία εξακολουθούν να μην επαρκούν ούτε κατά διάνοια για την αντιστάθμιση της απώλειας επιχειρήσεων και εργασιακών χώρων. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να θεσπίσουν έναν απλοστευμένο μηχανισμό τόσο για τα νέα έργα υδατοκαλλιέργειας όσο και για τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων έργων.

1.5. Το νέο ΕΤΘΑ θα πρέπει να δίδει προτεραιότητα στην κοινωνική διάσταση για την ενίσχυση και τη χρηματοδότηση μέτρων προώθησης και στήριξης του κοινωνικού διαλόγου, της ασφάλειας, των συνθηκών εργασίας και της οικοδόμησης δεξιοτήτων, της ενίσχυσης της ικανότητας των εργαζομένων και της «ανανέωσης των γενεών».

1.6. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να λάβουν αυστηρότερα μέτρα επιβάλλοντας την πλήρη ιχνηλασιμότητα των εισαγωγών, τόσο από την άποψη της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας («ΠΛΑ αλιεία»/IUU fishing-*illegal, unregulated and unreported fishing*) όσο και από την άποψη της ασφάλειας των τροφίμων. Η καταπολέμηση κάθε μορφής δουλείας και εκμετάλλευσης είτε στο πλοίο είτε στην επεξεργασία στην ξηρά πρέπει να αποτελεί ακρογωνιαίιο λίθο της νέας ολοκληρωμένης στρατηγικής της ΕΕ για την αλιεία και τη διακυβέρνηση των ωκεανών.

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη χρηματοδότηση της αντικατάστασης παλαιών πλοίων από νέα, εφόσον ο εν λόγω στόλος δεν εμφανίζει πλεονάζουσα ικανότητα και τα αλιευόμενα είδη αλιεύονται σε επίπεδα μέγιστης βιώσιμης απόδοσης (MBA-MSY/*maximum sustainable yield*). Αυτό το μέτρο πρέπει να περιλαμβάνει τη χρήση πιο βιώσιμων και αποδοτικών μηχανών για τη μείωση των εκπομπών CO₂ και για την εγγύηση της ασφάλειας του πληρώματος.

1.8. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη διατήρηση των υφιστάμενων κριτηρίων για την παροχή χρηματοδοτικής στήριξης και αποζημίωσης σε περίπτωση προσωρινής ή μόνιμης παύσης της αλιευτικής δραστηριότητας. Είναι σημαντικό τόσο οι αλιείς όσο και οι ιδιοκτήτες αλιευτικών σκαφών να μπορούν να ωφεληθούν από αυτά τα χρηματοοικονομικά εργαλεία.

1.9. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση για ειδικά μέτρα υπέρ της παράκτιας αλιείας μικρής κλίμακας, η οποία αποτελεί ζωτικής σημασίας κινητήρια δύναμη για τη διαβίωση και την πολιτιστική κληρονομιά πολλών παράκτιων κοινοτήτων. Ωστόσο, για τη στήριξη της ανάπτυξης ενός βιώσιμου επιχειρηματικού μοντέλου για την αλιεία μικρής κλίμακας, είναι επίσης σημαντική η θέσπιση εξατομικευμένων μέτρων συντήρησης και τεχνικού χαρακτήρα στις περιοχές όπου αυτή είναι πιο διαδεδομένη (π.χ. στη Μεσόγειο). Αυτά τα μέτρα πρέπει να προσαρμόζονται στις διαφορετικές μορφές αλιείας και στα βιολογικά χαρακτηριστικά κάθε θάλασσας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αποτελεσματική συλλογή δεδομένων, ο έλεγχος και η επιβολή αποτελούν ουσιαστικές προϋποθέσεις για την υπεύθυνη διαχείριση της αλιείας, η οποία ενισχύει τα κοινωνικά και τα οικονομικά οφέλη για τους αλιείς και τις τοπικές κοινότητες.

2. Εισαγωγή και μεθοδολογία

2.1. Το νέο Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) αποτελεί μέρος του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ) 2021-2027. Το ΕΤΘΑ αποτελεί θεμελιώδες εργαλείο προκειμένου να υποστηριχθεί η επίτευξη των στόχων της κοινής αλιευτικής πολιτικής (ΚΑΛΠ), να ενθαρρυνθεί η εφαρμογή της θαλάσσιας πολιτικής της Ένωσης και να ενισχυθεί η διεθνής διακυβέρνηση των ωκεανών, ιδίως στο πλαίσιο του Θεματολογίου του 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

2.2. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) θεωρεί τον νέο μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό της ΕΕ αποφασιστικό παράγοντα για την αειφόρο ανάπτυξη, την οικονομική μεγέθυνση και τη συνοχή και, γενικότερα, για το μέλλον της Ευρώπης. Για τον λόγο αυτό, η παρούσα γνωμοδότηση συνδέεται στενά με όλες τις άλλες γνωμοδοτήσεις που αναλύουν συγκεκριμένα ταμεία στο πλαίσιο του νέου ΠΔΠ 2021-2027⁽¹⁾.

3. Περιεχόμενο της πρότασης

3.1. Το νέο ΕΤΘΑ 2021-2027 θα επικεντρωθεί σε τέσσερις προτεραιότητες:

- προώθηση της βιώσιμης αλιείας και της διατήρησης των θαλάσσιων βιολογικών πόρων·
- συμβολή στην επισιτιστική ασφάλεια στην Ένωση μέσω βιώσιμης και ανταγωνιστικής υδατοκαλλιέργειας και βιώσιμων και ανταγωνιστικών αγορών·
- ενίσχυση της ανάπτυξης μιας βιώσιμης γαλαζίας οικονομίας και προώθηση των ευημερουσών παράκτιων κοινοτήτων·
- ενίσχυση της διεθνούς διακυβέρνησης των ωκεανών και καθιέρωση ασφαλών, προστατευόμενων, καθαρών θαλασσών και ωκεανών που υπόκεινται σε βιώσιμη διαχείριση.

3.2. Ο νέος προϋπολογισμός του ΕΤΘΑ ανέρχεται σε 6,14 δισεκατ. ευρώ σε τρέχουσες τιμές. Οι πόροι κατανέμονται κυρίως μεταξύ επιμερισμένης και άμεσης διαχείρισης. 5,31 δισεκατ. ευρώ διατίθενται στο πλαίσιο της επιμερισμένης διαχείρισης με τα κράτη μέλη και 0,83 δισεκατ. ευρώ υπό άμεση διαχείριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

3.3. Στόχος της πρότασης της Επιτροπής είναι να ξεπεραστούν οι περιορισμοί του ΕΤΘΑ 2014-2020 και να δημιουργηθεί ένα σύστημα χρηματοδότησης ικανό να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις στο πλαίσιο των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Τα κύρια χαρακτηριστικά του νέου προγράμματος ΕΤΘΑ έχουν ως εξής:

⁽¹⁾ Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με τα εξής θέματα: «Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο μετά το 2020» (ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 106), «Κανονισμός περί κοινών διατάξεων 2021-2027» (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 83), «Κανονισμός για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής 2021-2027» (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 90), «Κανονισμός για την ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία 2021-2027» (ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 116), «Κανονισμός για τη διασυνοριακή συνεργασία 2021-2027» (ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 124), «Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+» (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 165), «Πρόταση για το πρόγραμμα-πλαίσιο “Ορίζων Ευρώπη” (το νέο ΠΠ9)» (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 33).

3.3.1. Απλούστευση

Το ΕΤΘΑ 2014-2020 βασίζεται σε μια άκαμπτη περιγραφή των δυνατοτήτων χρηματοδότησης και των κανόνων επιλεξιμότητας, που περιπλέκουν την εφαρμογή για τα κράτη μέλη και τους δικαιούχους. Το ΕΤΘΑ 2021-2027 παρέχει ένα ευρύτερο φάσμα δυνατοτήτων βάσει των οποίων τα κράτη μέλη μπορούν να στοχεύσουν στην υποστήριξη των στρατηγικών προτεραιοτήτων τους. Ειδικότερα, ο κανονισμός περιγράφει διαφορετικούς τομείς υποστήριξης για κάθε προτεραιότητα, παρέχοντας ένα ευέλικτο πλαίσιο εφαρμογής. Τα κράτη μέλη προετοιμάζουν το πρόγραμμά τους υποδεικνύοντας τις καταλληλότερες μεθόδους για την επίτευξη των προτεραιοτήτων. Παρέχεται ευελιξία όσον αφορά τους κανόνες επιλεξιμότητας.

3.3.2. Ευθυγράμμιση με άλλα ταμεία της ΕΕ

Στο νέο ΠΔΠ, οι κανόνες που ισχύουν για όλα τα ταμεία καθορίζονται σε έναν κανονισμό περί κοινών διατάξεων (ΚΚΔ). Συγκεκριμένα, θα αναπτυχθούν ειδικές συνέργειες με άλλα ταμεία (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ κ.λπ.).

3.3.3. Αιρεσιμότητα

Σύμφωνα με τη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Rio+20) και τον ΣΒΑ 14 για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση των ωκεανών, η ΕΕ έχει αναλάβει τη δέσμευση να προωθήσει μια βιώσιμη γαλάζια οικονομία, τη διατήρηση των βιολογικών πόρων και την επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης, να απαγορεύσει ορισμένες μορφές αλιευτικών επιδοτήσεων που συμβάλλουν στην πλεονάζουσα αλιευτική ικανότητα και την υπεραλίευση, να εξαλείψει τις επιδοτήσεις που συμβάλλουν στην παράνομη, λαθραία και άναρχη αλιεία και να αποφυγεί τη χορήγηση νέων επιδοτήσεων. Για τον λόγο αυτό, ο κανονισμός θεσπίζει περιορισμούς και προϋποθέσεις («μη επιλέξιμες δράσεις»/«ineligible operations») προκειμένου να αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις στη διατήρηση της αλιείας.

3.3.4. Επικέντρωση στις επιδόσεις

Οι επιδόσεις της στήριξης του ΕΤΘΑ αξιολογούνται βάσει δεικτών. Τα κράτη μέλη υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με την πρόοδο που έχει επιτευχθεί προς την κατεύθυνση της επίτευξης των οροσήμων και των στόχων. Η Επιτροπή διενεργεί ετήσια επισκόπηση των επιδόσεων βάσει των ετήσιων εκθέσεων επιδόσεων που εκπονούνται από τα κράτη μέλη, δίνοντας τη δυνατότητα έγκαιρου εντοπισμού πιθανών προβλημάτων εφαρμογής και λήψης διορθωτικών μέτρων.

3.3.5. Περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα

Η βιώσιμη αλιεία και υδατοκαλλιέργεια συγκαταλέγονται στους βασικούς στόχους της ΚΑΛΠ. Σύμφωνα με μια ευρεία έννοια της βιωσιμότητας, θα πρέπει να επιδιώκονται οικονομικά, κοινωνικά οφέλη και οφέλη για την απασχόληση παράλληλα με τους περιβαλλοντικούς στόχους. Η μέγιστη βιώσιμη απόδοση (ΜΒΑ) θα παραμείνει η βασική μέθοδος για τη διασφάλιση βιώσιμης αλιείας. Θα παρασχεθεί στήριξη για τη μετάβαση σε πιο αειφόρες δραστηριότητες. Αποζημίωση για έκτακτη παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων θα χορηγείται μόνον εάν αυτή επηρεάζει ουσιαστικά τους αλιείς⁽²⁾. Ιδιαίτερη έμφαση και στήριξη στο πλαίσιο του νέου ΕΤΘΑ θα δοθεί στην παράκτια αλιεία μικρής κλίμακας, στις εξόχως απόκεντρες περιοχές, στην ανανέωση των γενεών, στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, καθώς και στην υγεία και ασφάλεια στην εργασία. Η υποχρέωση εκφόρτωσης θα μπορούσε να παραμείνει κρίσιμης σημασίας πτυχή λόγω των τεράστιων οικονομικών συνεπειών της. Για τον λόγο αυτό, το ΕΤΘΑ θα στηρίξει την καινοτομία και τις επενδύσεις που συμβάλλουν στην εκπλήρωση της υποχρέωσης εκφόρτωσης, όπως επενδύσεις σε επιλεκτικά αλιευτικά εργαλεία, στη βελτίωση των λιμενικών υποδομών και στην εμπορία ανεπιθύμητων αλιευμάτων. Τέλος, θα παρασχεθεί στήριξη στους αλιείς και τους λιμένες για τη σύγχρονη συλλογή και διαχείριση αποβλήτων απολεσθέντος αλιευτικού εξοπλισμού και θαλάσσιων απορριμμάτων.

3.4. Περισσότερο από το 60 % των ιχθύων που καταναλώνονται στην ΕΕ εισάγονται από τρίτες χώρες⁽³⁾. Για να γεφυρωθεί το κενό, είναι απαραίτητο να υποστηριχθεί, πέραν των αλιευτικών δραστηριοτήτων, η υδατοκαλλιέργεια, η οποία παρέχει ιχθύες που πληρούν υψηλά ποιοτικά πρότυπα και διατίθενται σε προσιτές τιμές. Για τον λόγο αυτό, το ΕΤΘΑ υποστηρίζει την προώθηση και τη βιώσιμη ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας, συμπεριλαμβανομένης της υδατοκαλλιέργειας γλυκών υδάτων.

3.5. Το 60 % των ωκεανών βρίσκεται πέραν των ορίων της εθνικής δικαιοδοσίας. Αυτό σημαίνει ότι η ΕΕ θα πρέπει να είναι περισσότερο δραστήρια και να διαδραματίζει ισχυρότερο ρόλο στην παγκόσμια πρόκληση της διακυβέρνησης των ωκεανών. Το ΕΤΘΑ θα υποστηρίξει αυτήν τη δέσμευση για ασφαλείς, προστατευόμενες, καθαρές θάλασσες και ωκεανούς που υπόκεινται σε βιώσιμη άμεση διαχείριση. Τέλος, η βελτίωση της προστασίας των συνόρων (συνεργασία των ακτοφυλακών) και η θαλάσσια επιτήρηση αποτελούν αναδυόμενες προκλήσεις που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΘΑ 2021-2027.

⁽²⁾ Εάν οι εμπορικές δραστηριότητες του συγκεκριμένου σκάφους παύσουν για τουλάχιστον 90 διαδοχικές ημέρες και εάν οι οικονομικές ζημιές που προκύπτουν από την παύση υπερβαίνουν το 30 % του μέσου ετήσιου κύκλου εργασιών της οικείας επιχείρησης για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

⁽³⁾ COM(2018) 390, σ. 12.

3.6. Η εν λόγω στήριξη θα συμπληρώνεται από συγκεκριμένη χρηματοδότηση για την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Ελέγχου της Αλιείας, τις συμφωνίες σύμπραξης βιώσιμης αλιείας (ΣΣΒΑ/SFPAs-sustainable fisheries partnership agreements) και από τη συμμετοχή της Ένωσης σε περιφερειακές οργανώσεις διαχείρισης της αλιείας (ΠΟΔΑ/RFMOS-regional fisheries management organisations) και σε άλλους διεθνείς οργανισμούς, γεγονός που επίσης συμβάλλει στην υλοποίηση των πολιτικών της Ένωσης στους τομείς της αλιείας και της θάλασσας.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής η οποία παρέχει ένα πιο ευέλικτο σύστημα για τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις στρατηγικές τους προτεραιότητες και αποσκοπεί στην υποστήριξη ενός βιώσιμου επιχειρηματικού μοντέλου για τους αλιείς και τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της αλιείας. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το κύριο πρόβλημα του τρέχοντος ΕΤΘΑ είναι το χαμηλό επίπεδο εφαρμογής⁽⁴⁾. Η κατάσταση αυτή έχει δύο κύριες αιτίες:

- Καθυστερημένη έγκριση και επακόλουθη καθυστερημένη εφαρμογή. Οι συννομοθέτες ενέκριναν τον κανονισμό για το ΕΤΘΑ μόλις τον Μάιο του 2014 και, στη συνέχεια, τα κράτη μέλη χρειάστηκαν επιπρόσθετο χρόνο για να σχεδιάσουν και να εγκρίνουν τα εθνικά τους προγράμματα.
- Το σημερινό σύστημα είναι πολύ περίπλοκο και γραφειοκρατικό. Επιπλέον, πολλοί αλιείς διστάζουν να κάνουν αίτηση για χρηματοδότηση λόγω του δυσανάλογου οικονομικού κινδύνου που ενδέχεται να διατρέξουν. Σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 2 της πρότασης (η οποία διατηρεί τις ισχύουσες διατάξεις), εάν κατά τη διάρκεια περιόδου πέντε ετών μετά την τελική πληρωμή διαπράξουν σοβαρές παραβάσεις⁽⁵⁾, καθίστανται αναδρομικά μη επιλέξιμοι και υποχρεούνται να επιστρέψουν όλα όσα έλαβαν. Αυτή η απαίτηση πρέπει να απαλειφθεί.

4.2. Για τους προαναφερθέντες λόγους, η ΕΟΚΕ ζητεί ταχεία έγκριση, πιο προσιτό μηχανισμό χρηματοδότησης και πιο αναλογικό και εναρμονισμένο σύστημα κυρώσεων. Όλοι οι αλιείς θα πρέπει να θεωρούν το ΕΤΘΑ ένα φιλικό προς τον χρήστη σύστημα που αποσκοπεί στη βελτίωση της δραστηριότητάς τους όσον αφορά τη βιωσιμότητα και την ποιότητα. Αυτή η πτυχή θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο για την υλοποίηση και τον σεβασμό του νέου συστήματος ελέγχου της αλιείας που πρότεινε πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁽⁶⁾. Η ΕΟΚΕ συνιστά η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και οι πλατφόρμες περιφερειακών ενδιαφερομένων να συμμετέχουν σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, από την εκπόνηση εθνικών σχεδίων έως την εφαρμογή και την τελική αξιολόγηση.

4.3. Ο νέος προϋπολογισμός του ΕΤΘΑ (6,14 δισεκατ. ευρώ) έχει μειωθεί (-4 %) σε σύγκριση με το ΕΤΘΑ 2014-2020 (6,4 δισεκατ. ευρώ). Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι το Brexit συνιστά βάσιμο λόγο για τη δημοσιονομική αυτή περικοπή. Παρά ταύτα, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι ριζικές αλλαγές που ζητούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα της αλιείας, ο οποίος απασχολεί 150 000 αλιείς και, σε ολόκληρη την αξιακή του αλυσίδα, 730 000 εργαζομένους που παράγουν περίπου 400 δισεκατ. ευρώ ετησίως, χρειάζονται μεγαλύτερο ποσό ή, τουλάχιστον, να μην γίνει περικοπή στον τρέχοντα προϋπολογισμό. Πρέπει να σημειωθεί ότι το τρέχον ΕΤΘΑ ανέρχεται στο 0,6 % του ΠΔΠ 2014-2020, πράγμα που σημαίνει ότι τυχόν μείωση της χρηματοδότησής του θα έχει αμελητέο αντίκτυπο στο συνολικό προϋπολογισμό της ΕΕ, αλλά θα έχει αντίκτυπο για πολλές παράκτιες περιφέρειες.

4.4. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η πρόταση της Επιτροπής δεν βασίζεται σε λεπτομερή οικονομική και κοινωνική εκτίμηση των επιπτώσεων. Η έλλειψη αυτή επιδεινώνεται από το γεγονός ότι ο τομέας της αλιείας βρίσκεται σε κρίση εδώ και περισσότερα από 20 χρόνια και ότι τα μέτρα που προβλέπονταν για την επίτευξη πιο βιώσιμης αλιείας και υδατοκαλλιέργειας δεν μπόρεσαν να αντιστρέψουν την τάση⁽⁷⁾. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ απαιτεί την άμεση συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (και συγκεκριμένα της ΓΔ Απασχόλησης) και την έναρξη τομεακού κοινωνικού διαλόγου⁽⁸⁾ για τον εντοπισμό των πλέον κατάλληλων μέτρων προς αντιστάθμιση του οικονομικού και του κοινωνικού αντίκτυπου.

⁽⁴⁾ Το τρέχον ΕΤΘΑ 2014-2020 έχει υλοποιηθεί σε πολύ περιορισμένο βαθμό. Ειδικότερα, ποσοστό 29 % των χρηματοπιστωτικών πόρων έχει κατανεμηθεί σε επιλεγμένα έργα και μόλις το 8 % του συνολικού προϋπολογισμού έχει δαπανηθεί από τα επιλεγμένα έργα. Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/emff#>

⁽⁵⁾ Μια σοβαρή παράβαση συνεπάγεται κύρωση. Η κύρωση αυτή μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με τη σοβαρότητα της παράβασης. Στην Ισπανία, για παράδειγμα, μπορεί να κυμαίνεται μεταξύ 601 και 60 000 ευρώ. Αυτό σημαίνει ότι ένας αλιέας θα μπορούσε να καταδικαστεί σε ποινή ανάλογη με τη βαρύτητα της παράβασης, ύψους μόλις 601 ευρώ, όμως, ως αποτέλεσμα του άρθρου 10 παράγραφος 2 θα μπορούσε να χάσει έως και εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ στήριξης για μια επένδυση που θα μπορούσε να έχει ολοκληρωθεί και επιδοτηθεί πέντε χρόνια νωρίτερα. Αυτή η επίπτωση είναι ιδιαίτερα επιβαρυντική για την αλιεία μικρής κλίμακας.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Έλεγχος της αλιείας», (βλέπε σελίδα XX της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽⁷⁾ Στην Ιταλία, π.χ., σε 8 000 χιλιόμετρα ακτών, ο αριθμός των αλιευτικών σκαφών μειώθηκε κατά περίπου 33 % τα τελευταία 30 χρόνια. Τα πλοία είναι κατά μέσο όρο ηλικίας 34 ετών και χρειάζονται επειγόντως να αναβαθμιστούν ή να αντικατασταθούν με νέα. Σε αυτήν την περίοδο χάθηκαν 18 000 θέσεις εργασίας (στον τομέα της αλιείας στην Ιταλία απασχολούνται 25 000 εργαζόμενοι). Δεδομένα: Míraaf, 2016.

⁽⁸⁾ Επιτροπή τομεακού κοινωνικού διαλόγου της ΕΕ — θαλάσσια αλιεία (EUSSDC/EU Sectoral Social Dialogue Committee).

4.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας και της γαλαζίας οικονομίας εξακολουθούν να είναι ανεπαρκή για την αντιστάθμιση της απώλειας επιχειρήσεων και εργασιακών χώρων, κυρίως λόγω του υπερβολικά γραφειοκρατικού συστήματος. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να διευκολύνουν έναν απλουστευμένο μηχανισμό τόσο για τα νέα έργα υδατοκαλλιέργειας όσο και για τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων με επίκεντρο, σε περιφερειακό επίπεδο, τον ορισμό των εκχωρούμενων ζωνών υδατοκαλλιέργειας (AZA/Allocated Zones for Aquaculture).

4.6. Η αειφόρος αλιεία παραμένει ο κύριος στόχος, θα πρέπει δε να δίδεται στον αλιευτικό τομέα η δυνατότητα να τον επιτύχει. Ωστόσο, σε αυτήν την προτεραιότητα όπως προτείνεται από την Επιτροπή δεν διευκρινίζεται κατά πόσον συμπεριλαμβάνονται μέτρα που χρηματοδοτούνται από το τρέχον ΕΤΘΑ και αποσκοπούν στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και ασφάλειας, π.χ. για κατάρτιση, συμβουλευτικές υπηρεσίες, προώθηση ανθρωπίνου κεφαλαίου, κοινωνικό διάλογο, νέους αλιείς ή υγεία και ασφάλεια. Όπως διαπιστώνει τόσο ο κλάδος όσο και οι αρχές, υφίσταται πρόβλημα έλλειψης εξειδικευμένων επαγγελματιών, στοιχείο που εμποδίζει την «ανανέωση των γενεών». Η ΕΟΚΕ καλεί τους συνομοθέτες να δώσουν προτεραιότητα στην κοινωνική διάσταση για την ενίσχυση και τη χρηματοδότηση μέτρων προώθησης και στήριξης του κοινωνικού διαλόγου, της ασφάλειας, των συνθηκών εργασίας και της οικοδόμησης δεξιοτήτων και της ενίσχυσης της ικανότητας των εργαζομένων. Διαφορετικά, ο κλάδος δεν θα προσελκύσει νέους επαγγελματίες.

4.7. Ο εκσυγχρονισμός των σκαφών για την αύξηση της ασφάλειας επί του σκάφους χωρίς αύξηση της αλιευτικής ικανότητας, η ανανέωση των γενεών και οι κατάλληλες συνθήκες εργασίας, η κατάρτιση και οι μισθοί, αποτελούν καθοριστικούς δείκτες των ελλείψεων της ΕΕ όσον αφορά την ανάπτυξη και την ισχύ της. Το ΕΤΘΑ θα πρέπει να εμπλέκει τους αλιείς στη διατήρηση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας, μεταξύ άλλων μέσω της υποστήριξης καινοτόμων εργαλείων για την αύξηση της επιλεκτικότητας, της διεξαγωγής μελετών επιπτώσεων ή του περιορισμού των επιπτώσεων της αλιείας. Σε αυτό το πλαίσιο, η προσέγγιση «επιβράδυνσης» (*downshifting*) που υιοθετείται από την Επιτροπή δεν θα μπορέσει να επιλύσει όλα τα προβλήματα που σχετίζονται με την αειφορία και την ανταγωνιστικότητα.

4.8. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι περισσότεροι από τους εισαγόμενους από τρίτες χώρες ιχθύες έχουν αλιευθεί με λιγότερο βιώσιμο τρόπο από τα συγκρίσιμα αλιεύματα της ΕΕ, η δε κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας, είτε επί του σκάφους είτε ως προς την επεξεργασία στην ακτή. Οι χαμηλότερες τιμές που προκύπτουν συνιστούν αθέμιτο ανταγωνισμό με τους αλιείς της ΕΕ, υπονομεύοντας κάθε προοπτική επίτευξης σταθερών ελάχιστων τιμών «κατά την πρώτη πώληση» (*at the first sale*), οι οποίες αποτελούν προϋπόθεση για την επιβίωσή τους. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να λάβουν αυστηρότερα μέτρα επιβάλλοντας την πλήρη ιχθυασιμότητα των εισαγωγών, τόσο από την άποψη της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας (ΠΛΑ/ΙΥ) όσο και από την άποψη της ασφάλειας των τροφίμων, και να οργανώσουν εκστρατείες ευαισθητοποίησης προκειμένου να ενημερώσουν τους καταναλωτές για την ποιότητα των ευρωπαϊκών ιχθύων. Πρέπει επίσης να τεθούν υπό έλεγχο αμφίβολες πρακτικές λιανικής πώλησης, όπως η έκθεση προς πώληση αποψυγμένων ιχθύων σε πάγκους για φρέσκους ιχθύες χωρίς σαφή και ξεκάθαρη επισήμανση.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη νέα προσέγγιση που υιοθετεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία αποσκοπεί στη θέσπιση ενός γενικού πλαισίου χωρίς κανονιστικά μέτρα που θα παρέχει μεγαλύτερη ευελιξία στα κράτη μέλη, τις αρχές εκτέλεσης και τους δικαιούχους. Ειδικότερα, αυτό το απλουστευμένο σύστημα θα πρέπει να δίδει τη δυνατότητα δημιουργίας εξατομικευμένων εθνικών προγραμμάτων. Κάτι τέτοιο, ωστόσο, πρέπει να πραγματοποιηθεί διασφαλίζοντας ίσους όρους ανταγωνισμού για την πρόσβαση σε χρηματοδότηση σε ολόκληρη την ΕΕ. Επιπλέον, ο ΚΚΔ, ο οποίος περιλαμβάνει όλους τους κανόνες εφαρμογής, θα πρέπει να διευκολύνει την από κοινού χρήση των διαφόρων χρηματοδοτικών προγραμμάτων της ΕΕ. Θα πρέπει να θεσπιστούν σαφείς μηχανισμοί ώστε να είναι βέβαιο ότι τα δημόσια χρήματα δαπανώνται πραγματικά εκεί όπου υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη και ότι η οικονομική ενίσχυση χορηγείται για τη βιώσιμη διαχείριση των ωκεανών.

5.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση να τεθούν τέσσερις κύριες προτεραιότητες. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ιδιαίτερη έμφαση που δίδεται στη διακυβέρνηση των ωκεανών και στην τοπική ανάπτυξη, σύμφωνα και με προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, προκειμένου να επιτευχθούν οι ΣΒΑ και να υποστηριχθεί η αλιεία μικρής κλίμακας⁽⁹⁾. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι πρόσφατα ανακαλύφθηκαν περιπτώσεις δουλείας και εκμετάλλευσης σε ευρωπαϊκά σκάφη⁽¹⁰⁾ και ότι, δυστυχώς, αυτές οι πρακτικές είναι ακόμα πιο διαδεδομένες στις τρίτες χώρες (συμπεριλαμβανομένης της παιδικής δουλείας). Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η νέα σφαιρική στρατηγική της Επιτροπής πρέπει να έχει ως ακρογωνιαίο λίθο την καταπολέμηση κάθε μορφής ανθρώπινης εκμετάλλευσης.

5.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ανανέωση του στόλου αποτελεί καίριο πρόβλημα διότι, κατά μέσο όρο, τα ευρωπαϊκά αλιευτικά σκάφη είναι άνω των 30 ετών και μια απλή αναβάθμιση συχνά δεν επαρκεί. Για αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά την ενθάρρυνση της χρηματοδότησης της αντικατάστασης παλαιών πλοίων από νέα, εφόσον ο εν λόγω στόλος δεν εμφανίζει πλεονάζουσα ικανότητα και τα αλιευόμενα είδη αλιεύονται σε επίπεδα ΜΒΑ. Επιπλέον, υπό το φως της στρατηγικής του ΔΝΟ (Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός) για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου των πλοίων η οποία φιλοδοξεί να μειώσει τις συνολικές ετήσιες εκπομπές κατά τουλάχιστον 50 % έως το 2050, τα μεγαλύτερα πλοία πρέπει να αλλάξουν μηχανές προκειμένου να προσαρμοστούν

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πολυτετές σχέδιο για τα μικρά πελαγικά αποθέματα στην Αδριατική Θάλασσα» (ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 68).

⁽¹⁰⁾ <https://www.theguardian.com/world/2018/may/18/we-thought-slavery-had-gone-away-african-men-exploited-on-irish-boats>

και να συμμορφωθούν σε αυτόν τον διεθνή στόχο. Είναι, συνεπώς, ουσιαστική η συμπερίληψη της προμήθειας πιο βιώσιμων και αποδοτικών μηχανών για τη μείωση των εκπομπών CO₂ και της εγγύησης της ασφάλειας του πληρώματος. Στην ουσία, όπως εκτιμάται από τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO/*Food and Agriculture Organisation*), η αλιεία αποτελεί μια δυνητικά επικίνδυνη δραστηριότητα και είναι απαραίτητη η κατάλληλη κατάρτιση για την υγεία και ασφάλεια στην εργασία προκειμένου να μειωθεί ο αριθμός των θανάτων, τραυματισμών και επαγγελματικών ασθενειών⁽¹¹⁾. Για όλους αυτούς τους λόγους, είναι σημαντικό να διαχωριστεί η αλιευτική ικανότητα και η προστασία της βιοποικιλότητας από την ανανέωση του στόλου και των μηχανών.

5.4. Η παροχή στήριξης για την προσωρινή παύση δραστηριοτήτων διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο για τη βελτίωση της κατάστασης των ιχθυοποθεμάτων, ιδίως όσον αφορά τις περιόδους απαγόρευσης της αλιείας, ενώ ταυτόχρονα αποζημίωσε τους αλιείς για την απώλεια εισοδήματός τους. Η Επιτροπή διατηρεί το μέτρο αυτό στο νέο δημοσιονομικό πλαίσιο, προτείνει, ωστόσο, νέες απαιτήσεις που δεν υπήρχαν στον προηγούμενο κανονισμό. Δεδομένης της απουσίας εκθέσεων σχετικά με την κατάχρηση των κονδυλίων για την προσωρινή παύση δραστηριοτήτων, η Επιτροπή πρέπει να σεβαστεί και να διατηρήσει τα προηγούμενα κριτήρια προκειμένου αυτή η βοήθεια να παρέχεται στο μέγιστο αριθμό αλιέων που τη χρειάζονται. Η ίδια αρχή πρέπει να διέπει και την οριστική παύση δραστηριοτήτων. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, είναι σημαντικό αυτή η χρηματοδοτική στήριξη να ωφελεί και τους αλιείς, και όχι μόνο τους ιδιοκτήτες αλιευτικών σκαφών, όπως ορίζει το τρέχον ΕΤΘΑ.

5.5. Η αλιεία αποτελεί εποχιακή δραστηριότητα και ο όγκος των αλιευμάτων ενδέχεται να είναι αβέβαιος, υπερβαίνοντας ενίοτε τις ανάγκες της αγοράς. Είναι, επομένως, αναγκαία η θέσπιση μέσων για την ορθή διαχείριση της πλεονάζουσας παραγωγής, που θα συμβάλλουν στη σταθεροποίηση μέρους της παραγωγής πριν από την εμπορική διάθεσή του, ιδίως σε περίπτωση μείωσης των αλιευμάτων. Προς τούτο, το ΕΤΘΑ θα πρέπει να συνεχίσει να στηρίζει οργανώσεις παραγωγών που χρειάζονται προσωρινό μηχανισμό αποθήκευσης για αλιευτικά προϊόντα που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση. Για να εξασφαλιστεί η πλήρης λειτουργικότητά της, αυτή η ενίσχυση θα πρέπει να καθίσταται άμεσα διαθέσιμη. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ στηρίζει τη διατήρηση μηχανισμών αποζημίωσης του κόστους της αποθήκευσης.

5.6. Η ανανέωση των γενεών συνιστά ένα ακόμη κρίσιμο ζήτημα για το μέλλον του τομέα. Ορισμένες νέες πρωτοβουλίες για τη διευκόλυνση της αγοράς μεταχειρισμένου σκάφους, της επαγγελματικής κατάρτισης και της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας μπορεί να είναι χρήσιμες, δεν επιλύουν όμως το βασικό πρόβλημα: τη χαμηλή απόδοση των επενδύσεων. Αυτό είναι ιδιαίτερα σαφές στην αλιεία μικρής κλίμακας, με σκάφη κάτω των 12 μέτρων τα οποία δραστηριοποιούνται σε οικογενειακό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η συνεχής απώλεια σκαφών και χώρων εργασίας αντιβαίνει στην πρόβλεψη της Επιτροπής για διπλασιασμό της παραγωγής του αλιευτικού τομέα της ΕΕ έως το 2030, σύμφωνα με την εκτιμώμενη παγκόσμια αύξηση⁽¹²⁾.

5.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση για ειδικά μέτρα υπέρ της παράκτιας αλιείας μικρής κλίμακας, η οποία αποτελεί ζωτικής σημασίας κινητήρια δύναμη για τα προς το ζην και την πολιτιστική κληρονομιά πολλών παράκτιων κοινοτήτων. Ο τομέας αντιπροσωπεύει το 75 % όλων των αλιευτικών σκαφών που είναι νηολογημένα στην Ένωση και σχεδόν το ήμισυ όλων των θέσεων εργασίας. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, η παραδοσιακή και η μικρής κλίμακας αλιεία πλήρωσαν το μεγαλύτερο τμήμα για την κρίση και χρειάζονται συγκεκριμένη στρατηγική για να ανακτήσουν μια σταθερή θέση στην αγορά. Η πρωτοβουλία αυτή θα έχει επίσης θετικές επιδράσεις στις μειονεκτούσες τοπικές κοινότητες.

5.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι χρειάζονται καινοτόμες προσεγγίσεις για τη διαχείριση των δικαιωμάτων της αλιείας μικρής κλίμακας, είναι δε απαραίτητη η περαιτέρω συνεργασία, ούτως ώστε να βοηθηθεί ο τομέας να διαχειριστεί τις ποσοτώσεις/ημέρες στη θάλασσα, να συνδέσει την παραγωγή με την εμπορία ή να επιλύσει ζητήματα αλιεύσης ειδών με περιοριστική ποσότητα. Οι παράκτιες κοινότητες και το θαλάσσιο περιβάλλον ωφελούνται περισσότερο όταν οι αλιευτικές δυνατότητες κατανέμονται με βάση διαφανή περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά κριτήρια. Τα ταμεία που προωθούν τη βιωσιμότητα και τις συμμετοχικές διαδικασίες μπορούν να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και να περιλαμβάνουν δράσεις όπως η διευκόλυνση εργαστηρίων ή ο σχεδιασμός συμμετοχικών διαδικασιών για την αλληλεπίδραση με επιστήμονες και άλλους ενδιαφερόμενους.

5.9. Η τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (ΤΑΠΤΚ) υπήρξε ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020. Η στρατηγική αυτή διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην τόνωση της οικονομικής διαφοροποίησης στις τοπικές κοινότητες. Για αυτόν τον λόγο, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση να επεκταθεί ώστε να καλύπτει όλους τους κλάδους της γαλαζίας οικονομίας. Ωστόσο, η κατανομή της χρηματοδότησης για μια βιώσιμη γαλαζία οικονομία θα πρέπει να διασφαλίζει κοινωνικά και οικονομικά οφέλη για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενιές, να αποκαθιστά και να προστατεύει την ποικιλομορφία, την παραγωγικότητα, την ανθεκτικότητα και την εγγενή αξία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και να προωθεί τις καθαρές τεχνολογίες, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τις κυκλικές ροές των υλικών.

⁽¹¹⁾ Ο FAO εκτιμά ότι οι θάνατοι στον τομέα της αλιείας υπερβαίνουν τους 32 000 ετησίως σε παγκόσμιο επίπεδο (<https://safety4sea.com/fishers-fatalities-give-impetus-to-fishing-vessel-safety-work/>).

⁽¹²⁾ ΟΟΣΑ, «Η οικονομία των ωκεανών το 2030» (*Ocean Economy in 2030*), 2016.

5.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί τη Διακήρυξη της Μάλτας «MedFish4Ever» ακρογωνιαίο λίθο της δράσης της ΕΕ. Παρά ταύτα, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα συγκεκριμένα μέτρα διατήρησης και τεχνικά μέτρα πρέπει να προσαρμόζονται στις διαφορετικές μορφές αλιείας και στα βιολογικά χαρακτηριστικά της Μεσογείου. Στην ουσία, η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει ότι το επιτυχές μοντέλο που προσφέρει το πολυετές σχέδιο για την αλιεία ενός είδους (π.χ. Βαλτική Θάλασσα) είναι λιγότερο αποτελεσματικό στις μεικτές αλιευτικές δραστηριότητες (π.χ. Μεσόγειος Θάλασσα) ⁽¹³⁾. Επιπλέον, οι μέθοδοι αλιείας στη Βόρεια και στη Νότια Ευρώπη είναι τελείως διαφορετικές. Ειδικότερα, η αλιεία στη Μεσόγειο χαρακτηρίζεται από τη μικρή κλίμακα και παραδοσιακή αλιεία ⁽¹⁴⁾. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά να προωθηθεί η έρευνα σχετικά με την εκτίμηση των αποθεμάτων και τη συλλογή δεδομένων, ώστε να καταρτιστούν προσαρμοσμένα και αποτελεσματικότερα συστήματα προστασίας της βιοποικιλότητας. Η αποτελεσματική συλλογή δεδομένων, ο έλεγχος και η επιβολή αποτελούν ουσιαστικές προϋποθέσεις για την υπεύθυνη διαχείριση της αλιείας, η οποία ενισχύει τα κοινωνικά και οικονομικά οφέλη για τους αλιείς και τις τοπικές κοινότητες.

5.11. Όπως έχει ήδη προβλέψει η ΕΟΚΕ ⁽¹⁵⁾, η υποχρέωση εκφόρτωσης αποτελεί ένα από τα κύρια προβλήματα για τον κλάδο, τόσο για τις αλιευτικές επιχειρήσεις όσο και για τις εθνικές αρχές, λόγω της πολυπλοκότητάς της και του υψηλού κόστους μετάβασης σε μια πιο βιώσιμη αλιεία (π.χ. χρήση ειδικού επιλεκτικού αλιευτικού εξοπλισμού). Η νέα πρόταση της Επιτροπής για τον έλεγχο της αλιείας ⁽¹⁶⁾ θα επεκτείνει τις τρέχουσες υποχρεώσεις για τα μικρή κλίμακα σκάφη και, γενικότερα, θα θεσπίσει νέα καθήκοντα και υποχρεώσεις για το σύνολο του κλάδου (π.χ. υποχρεωτική παρουσία κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης (CCTV/closed-circuit television) επί του σκάφους). Η ΕΟΚΕ φρονεί πως απαιτείται ένα πιο απλουστευμένο, ευέλικτο και ρεαλιστικό σύστημα ελέγχου, θα πρέπει δε να παρέχεται η κατάλληλη στήριξη σε εθνικό επίπεδο σε μεγάλο αριθμό σκαφών. Για αυτόν τον λόγο, η επιτυχημένη εφαρμογή του νέου συστήματος ελέγχου συνδέεται αυστηρά με την ταχεία και πλήρη υλοποίηση του ΕΤΘΑ 2021-2027, προκειμένου να διευκολυνθούν όλοι οι αλιείς στη συμμόρφωσή τους με τον νέο κανονισμό ⁽¹⁷⁾.

5.12. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η νέα οδηγία της ΕΕ σχετικά με τη μείωση των επιπτώσεων ορισμένων πλαστικών προϊόντων ⁽¹⁸⁾ (δηλαδή της χρήσης αλιευτικού εξοπλισμού), σε συνδυασμό με τη νέα οδηγία σχετικά με τις λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής ⁽¹⁹⁾, δρομολογούν νέα σενάρια και ευκαιρίες για βιώσιμη αλιεία και την κυκλική οικονομία. Το μέτρο που αποσκοπεί στην ενδάρτυση της επιστροφής αλιευτικού εξοπλισμού μέσω κινήτρων για τους αλιείς θα πρέπει να επεκταθεί και στην επιστροφή όλων των άλλων αποβλήτων και θαλάσσιων απορριμμάτων που συλλέγονται κατά τη διάρκεια αλιευτικών δραστηριοτήτων.

5.13. Αυτή η πρωτοβουλία θα πρέπει να είναι θεμελιώδους σημασίας για τον τομέα διότι, σύμφωνα με τους ισχύοντες νόμους, οι αλιείς υποχρεούνται να πληρώνουν για τη διάθεση των αποβλήτων στους λιμένες. Αυτό σημαίνει ότι, σήμερα, οι αλιείς πληρώνουν για να καθαρίζουν τον ωκεανό και να διαθέτουν τα απόβλητα που δεν έχουν παραγάγει οι ίδιοι, αλλά έχουν συλλέξει. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι αλιείς θα μπορούσαν να προσφέρουν σημαντική προστιθέμενη αξία και, με την κατάλληλη κατάρτιση, η επιχειρήσεις καθαρισμού θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια ακόμη επικερδή οικονομική δραστηριότητα, κατά τον ίδιο τρόπο με τον αλιευτικό τουρισμό (η γαλαξία οικονομία) ⁽²⁰⁾.

5.14. Σύμφωνα και με την πρόταση της Επιτροπής να διατεθεί το 25 % του συνόλου του προϋπολογισμού της ΕΕ σε δράσεις για την αλλαγή του κλίματος, η ΕΟΚΕ προτείνει να διατεθεί σημαντικό μερίδιο από τα χρήματα αυτά στην ανακαίνιση των λιμένων, προκειμένου να «κλείσει ο βρόχος» (*close the loop*) ως προς τη διαχείριση των θαλάσσιων απορριμμάτων και να προωθηθεί η κυκλική οικονομία. Θα πρέπει να διατεθούν ειδικά κονδύλια για τον καθαρισμό των ποταμών στο πλαίσιο μιας ευρύτερης στρατηγικής για την πρόληψη των θαλάσσιων απορριμμάτων ⁽²¹⁾. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα μπορούσαν να επαναληφθούν με διαρθρωμένη προσέγγιση μοντέλα ανοικτής διακυβέρνησης με τη συμμετοχή των δημόσιων αρχών και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σε τοπικό επίπεδο, όπως οι «ποτάμιες συμφωνίες» (*river contracts*), προωθώντας τη δημιουργία διασυνοριακών δικτύων ⁽²²⁾.

5.15. Πολλοί ενδιαφερόμενοι φορείς έχουν εντοπίσει δυσκολίες ως προς την επίτευξη ισότιμων όρων ανταγωνισμού σε περιοχές όπου συναντώνται και άλλες χρήσεις της θάλασσας, ιδίως σε περιοχές κοινής χρήσης με στόλους από τρίτες χώρες ⁽²³⁾. Για τον λόγο αυτό, η ενίσχυση του ρόλου της ΕΕ στη διεθνή διακυβέρνηση των ωκεανών θα μπορούσε να προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες όσον αφορά την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και τον θεμιτό ανταγωνισμό.

⁽¹³⁾ ΓΕΑΜ (Γενική Επιτροπή Αλιείας για τη Μεσόγειο-GFCM/General Fisheries Commission for the Mediterranean), *The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries* (Η κατάσταση της αλιείας στη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα), 2016, σ. 26. Όπως τονίζεται από τη ΓΕΑΜ του FAO, στις θάλασσες ενός είδους (*single-species seas*) είναι ευκολότερο να πραγματοποιηθεί στοχευμένη αλιεία επειδή σε αυτές συνυπάρχουν λίγα είδη ιχθύων και έτσι είναι εύκολο να οριστούν περιορισμοί αλιευμάτων. Αντίθετα, στις θάλασσες πολλαπλών ειδών, στην ίδια περιοχή βρίσκονται πολλά είδη ιχθύων.

⁽¹⁴⁾ Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με τα εξής θέματα: «Μεταρρύθμιση της κοινής αλιευτικής πολιτικής», σημείο 1.3 (ΕΕ C 181 της 21.6.2012, σ. 183) και «Πολυετές σχέδιο για τα μικρά πελαγικά αποθέματα στην Αδριατική Θάλασσα» (ΕΕ C 288 της 31.08.2017, σ. 68).

⁽¹⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Υποχρέωση εκφόρτωσης» (ΕΕ C 311 της 12.9.2014, σ. 68). Σημείο 1.2 «Η πρόταση της Επιτροπής είναι υπερβολικά περίπλοκη και θα δημιουργήσει υπερβολικό και δυσανάλογο πρόσθετο φόρτο εργασίας στους αλιείς κατά την εφαρμογή της υποχρέωσης εκφόρτωσης. Πιστεύει, συνεπώς, ότι θα πρέπει να προτιμηθεί μια πιο ρεαλιστική, σαφής, απλή και ευέλικτη νομοθεσία, που να προσφέρει πραγματικά στους αλιείς τον απαιτούμενο χρόνο ώστε να προσαρμοστούν, κατά τη διάρκεια μεταβατικής περιόδου, χωρίς να υφίστανται βαριές κυρώσεις».

⁽¹⁶⁾ COM(2018) 368.

⁽¹⁷⁾ Βλέπε υποσημείωση 6.

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 340 final.

⁽¹⁹⁾ COM(2018) 33 final.

⁽²⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πλαστικά μίας χρήσης» (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 207).

⁽²¹⁾ Έκθεση του UNEP (Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον/United Nations Environment Programme), 2016. Το 80 % των θαλασσιών απορριμμάτων προέρχεται από ποταμούς.

⁽²²⁾ Βλέπε υποσημείωση 20.

⁽²³⁾ MEDAC (Γνωμοδοτικό Συμβούλιο για τη Μεσόγειο/Mediterranean Advisory Council) — Ερωτήσεις σχετικά με την κοινοτική χρηματοδότηση για την αλιεία και τον τομέα της ναυτιλίας μετά το 2020, Φεβρουάριος 2018.

5.16. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την επιβολή ελέγχων σε πλοία από τρίτες χώρες. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η βελτίωση του συστήματος ιχνηλασιμότητας για τους ιχθύες που προέρχονται από τρίτες χώρες θα ήταν χρήσιμη για την καταπολέμηση της απάτης και την εγγύηση της ασφάλειας των τροφίμων.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Μια Ευρώπη που προστατεύει: Καθαρός αέρας για όλους»

[COM(2018) 330 final]

(2019/C 110/21)

Εισηγητής: ο κ. **Octavian Cătălin ALBU**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 18.6.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	19.6.2018
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	27.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας υπ' αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	129/0/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Τα τελευταία 30 χρόνια, η ποιότητα του αέρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει βελτιωθεί ως αποτέλεσμα των σχετικών πολιτικών που τέθηκαν σε εφαρμογή σε ολόκληρη την Ένωση. Ωστόσο, πρέπει να γίνουν πολλά ακόμη, καθότι, σε πολλές περιπτώσεις, καταγράφονται υπερβάσεις των εγκεκριμένων τιμών για τις κύριες κατηγορίες ατμοσφαιρικών ρύπων. Η ΕΟΚΕ προτρέπει τα κράτη μέλη να συνεργαστούν στενά, διότι το ζήτημα είναι κρίσιμης σημασίας για την υγεία των Ευρωπαίων πολιτών. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σημαντικό να κρούσουμε τον κώδωνα του κινδύνου σχετικά με την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και τις περιβαλλοντικές συνθήκες.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη τη μείωση της ρύπανσης σε εμπορικό, σε θεσμικό και σε οικιακό επίπεδο, καθώς και στον τομέα των μεταφορών. Τα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη πρέπει να αποτελέσουν το θετικό παράδειγμα ως προς το ζήτημα αυτό και θα πρέπει να καθιερωθούν περισσότερα προγράμματα στήριξης, ούτως ώστε να βοηθηθεί η μεταστροφή των πολιτών προς καθαρές, σύγχρονες και ενεργειακά αποδοτικότερες μορφές θέρμανσης.

1.3. Δεδομένου ότι ο τομέας των μεταφορών αποτελεί μία από τις κύριες πηγές της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δέσμη μέτρων για την καθαρή κινητικότητα στην οποία περιλαμβάνονται πολλές πρωτοβουλίες που όχι μόνο θα οδηγήσουν στη μείωση των εκπομπών CO₂, αλλά θα περιορίσουν και τη ρύπανση σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

1.4. Τα πρόσθετα νομοθετικά μέτρα που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την αντιμετώπιση ορισμένων προβλημάτων, όπως το *Dieselgate*, ή η ανάληψη δράσης σε βάρος των κρατών μελών που δεν συμμορφώνονται με τους ισχύοντες κανόνες για την ατμοσφαιρική ρύπανση αποτελούν βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση και η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την προσέγγιση αυτή.

1.5. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι οι νέοι κανονισμοί στους τομείς του περιβάλλοντος και των μεταφορών πρέπει να συνοδεύονται από μέτρα οικονομικής στήριξης για την προώθηση της καινοτομίας και την ανάπτυξη νέων καθαρών τεχνολογιών, όπως είναι οι κυψέλες καυσίμου, τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα και τα εναλλακτικά συστήματα θέρμανσης και εξαερισμού.

1.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το ότι, παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί σε ό, τι αφορά τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στον γεωργικό τομέα, εντούτοις, αυτή δεν επαρκεί. Η ΕΟΚΕ συνιστά, στο μέλλον, η κοινή γεωργική πολιτική, σε συνδυασμό με άλλους χρηματοδοτικούς και επενδυτικούς μηχανισμούς, να εστιαστούν περισσότερο σε πρωτοβουλίες για τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και να διέπονται από μεγαλύτερη συνοχή και συνεκτικότητα όσον αφορά τις ενισχύσεις που χορηγούνται στους γεωργούς με στόχο την υλοποίηση προγραμμάτων που αποσκοπούν στην επίτευξη αυτού του στόχου. Μια καλή ιδέα εν προκειμένω είναι οι συνεταιρισμοί, στο πλαίσιο των οποίων οι αγρότες μπορούν να παράγουν ηλεκτρική ενέργεια από βιοαέριο το οποίο παράγεται από τα γεωργικά απόβλητα.

1.7. Η διεθνής συνεργασία είναι ζωτικής σημασίας για την καταπολέμηση της ρύπανσης και της κλιματικής αλλαγής και η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ευρεία συναίνεση των κρατών μελών όσον αφορά την επίτευξη των στόχων της συμφωνίας του Παρισιού. Η ανταλλαγή ορθών πρακτικών στον τομέα αυτό και το «δίκτυο πράσινης διπλωματίας» (*Green Diplomacy Network*) είναι πολύ σημαντικά. Επιπλέον, χρειάζεται να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα για τη μείωση των ρύπων στα κράτη μέλη προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν καθοριστεί στη συμφωνία του Παρισιού.

1.8. Η ΕΟΚΕ προτρέπει τα κράτη μέλη να συνεργαστούν στενά, διότι το ζήτημα είναι κρίσιμης σημασίας για την υγεία των Ευρωπαίων πολιτών. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης στα κράτη μέλη και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεργάζονται όσο το δυνατόν στενότερα με την κοινωνία των πολιτών και τους εκπροσώπους των τοπικών και των περιφερειακών οργανώσεων των πολιτών για την ανάπτυξη και την υλοποίηση προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς και για την πραγματοποίηση εκστρατειών, με σκοπό την επιμόρφωση, την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την ποιότητα του αέρα.

2. Εισαγωγή

2.1. Τα τελευταία είκοσι με τριάντα χρόνια, η ποιότητα του αέρα στην ΕΕ βελτιώθηκε σημαντικά χάρη στις ειδικές πολιτικές που εφαρμόζουν η ΕΕ και τα κράτη μέλη στον τομέα αυτό. Με τις πολιτικές αυτές επιδιώκεται να επιτευχθεί ένα επίπεδο ποιότητας του αέρα που δεν βλάπτει ή δεν αποτελεί σημαντική απειλή για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Ως αποτέλεσμα αυτού, αν και το ΑΕγχΠ της ΕΕ έχει αυξηθεί, η ποσότητα των ρύπων στην ατμόσφαιρα μειώθηκε κατά 8 % όσον αφορά την αμμωνία και κατά 72 % όσον αφορά τα οξειδία του θείου ⁽¹⁾.

2.2. Η ποιότητα του αέρα αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη δημόσια υγεία. Οι μεγαλύτερες πηγές ρύπανσης της ατμόσφαιρας είναι τα αιωρούμενα σωματίδια (ΑΣ₁₀ και ΑΣ_{2,5}) και το τροποσφαιρικό όζον, το οποίο επηρεάζεται άμεσα από τα οξειδία του αζώτου (NO_x) που απελευθερώνονται στην ατμόσφαιρα. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η έκθεση σε ατμοσφαιρική ρύπανση υπό μορφή λεπτών σωματιδίων είναι υπεύθυνη για το 8 % όλων των θανάτων που προκαλούνται από καρκίνο του πνεύμονα και για το 3 % όλων των θανάτων λόγω καρδιαγγειακής νόσου ⁽²⁾. Τα αίτια αυτά ευθύνονται για περισσότερους από 400 000 πρόωρους θανάτους στην ΕΕ κάθε χρόνο ⁽³⁾.

2.3. Κατά συνέπεια, παρατηρείται αυξημένη ανησυχία μεταξύ των πολιτών της ΕΕ όσον αφορά τα επίπεδα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης ⁽⁴⁾. Ως αποτέλεσμα αυτού, μέσω της νομοθεσίας η ΕΕ και τα κράτη μέλη έχουν θέσει ως στόχο την επίτευξη ενός επιπέδου ποιότητας του αέρα που δεν θα βλάπτει την υγεία των ανθρώπων ή το περιβάλλον και μειώνουν σταδιακά τις επιβλαβείς εκπομπές μέσω της πλήρους συμμόρφωσης με την ισχύουσα νομοθεσία της ΕΕ για την ποιότητα του αέρα.

2.4. Οι πολιτικές της ΕΕ στον τομέα αυτό βασίζονται σε τρεις πυλώνες:

- Ο πρώτος πυλώνας περιλαμβάνει τα πρότυπα ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα που πρέπει να επιτευχθούν από όλα τα κράτη μέλη -ανάλογα με τον ρύπο- από το 2005 ή το 2010 και εξής.
- Ο δεύτερος πυλώνας αποτελείται από εθνικούς στόχους μείωσης των εκπομπών που αναθεωρήθηκαν πρόσφατα και πρέπει να τηρούνται έως το 2020 και 2030 και περιλαμβάνουν έναν πρόσθετο ρύπο: τα λεπτά αιωρούμενα σωματίδια (ΑΣ_{2,5}).
- Ο τρίτος πυλώνας περιλαμβάνει πρότυπα εκπομπών για τις κυριότερες πηγές ρύπανσης: οχήματα, πλοία και βιομηχανικές και ενεργειακές εγκαταστάσεις. Μετά το σκάνδαλο Dieselgate του 2015, θεσπίστηκε η δέσμη κανόνων για τις εκπομπές υπό πραγματικές συνθήκες οδήγησης, η δε Επιτροπή πρότεινε νέα χαμηλότερα πρότυπα για τις εκπομπές CO₂ από αυτοκίνητα και ημιφορτηγά και από τα νέα βαρέα οχήματα.

2.5. Σύμφωνα με την έκθεση του ΕΟΠ του 2017 για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα στην Ευρώπη, οι κύριες πηγές ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην Ευρώπη είναι οι (οδικές και άλλες) μεταφορές, η καύση για εμπορική/θεσμική/οικιακή χρήση, η παραγωγή ενέργειας, οι βιομηχανικές διεργασίες, ο γεωργικός τομέας και τα απόβλητα ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Η ποιότητα του αέρα στην Ευρώπη — έκθεση του 2017.

⁽²⁾ 9 στους 10 ανθρώπους σε όλο τον κόσμο αναπνέουν μολυσμένο αέρα, ωστόσο περισσότερες χώρες αναλαμβάνουν πλέον δράση.

⁽³⁾ Η ποιότητα του αέρα στην Ευρώπη — έκθεση του 2017.

⁽⁴⁾ Ειδική έρευνα του Ευρωβαρομέτρου αριθ. 468 «Η στάση των Ευρωπαίων πολιτών απέναντι στο περιβάλλον».

⁽⁵⁾ Η ποιότητα του αέρα στην Ευρώπη — έκθεση του 2017.

2.5.1. Όσον αφορά τη συμβολή τους στις συνολικές εκπομπές ρύπων, οι οδικές μεταφορές είναι υπεύθυνες για το 39 % των οξειδίων του αζώτου (NO_x), το 29 % της αιθάλης (*black carbon*), το 20 % του μονοξειδίου του άνθρακα (CO) και το 11 % των αιωρούμενων σωματιδίων ΑΣ₁₀ και ΑΣ_{2,5}. Στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων για την καθαρή κινητικότητα, η Επιτροπή στοχεύει, επομένως, στη θέσπιση νέων προτύπων εκπομπών CO₂ για το 2025 και το 2030. Οι νέες τεχνολογίες -όπως οι κυψέλες καυσίμου, τα εναλλακτικά καύσιμα και οι αντίστοιχες υποδομές- προωθούνται με την αναθεώρηση των κανονισμών⁽⁶⁾ και μέσω σχεδίων δράσης⁽⁷⁾. Το νέο πλαίσιο της δέσμης μέτρων για την καθαρή κινητικότητα συνιστά επίσης την ενσωμάτωση της χρήσης τρένων και φορτηγών προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα⁽⁸⁾ και προωθεί την ανάπτυξη υπεραστικών διαδρομών λεωφορείων για τη μείωση των εκπομπών και της κυκλοφοριακής συμφόρησης⁽⁹⁾.

2.5.2. Η καύση για εμπορική/θεσμική/οικιακή χρήση είναι υπεύθυνη για το μεγαλύτερο μέρος της ρύπανσης (42 % και 57 % από αιωρούμενα σωματίδια (ΑΣ_{2,5} και ΑΣ₁₀) και από σωματίδια μονοξειδίου του άνθρακα (CO) και αιθάλης, ενός κύριου ρύπου που προέρχεται από την ατελή καύση ορυκτών καυσίμων και βιομάζας. Οι τιμές ρύπανσης για τον εν λόγω τομέα παρέμειναν ουσιαστικά σταθερές από το 2000 έως το 2015.

2.5.3. Έχουν καταβληθεί προσπάθειες για τη μείωση των εκπομπών ρύπων (59 % για το SO₂ και 19 % για τα NO_x του συνόλου) από τους τομείς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και θέρμανσης με την ανάπτυξη και επέκταση εναλλακτικών πηγών ενέργειας και ενεργειακών συστημάτων συμπαραγωγής, τον εκσυγχρονισμό και την αύξηση των επιπέδων επίδοσης των εργοστασίων παραγωγής ενέργειας, τη βελτιστοποίηση της ενεργειακής απόδοσης των διαδικασιών παραγωγής, την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας των κτηρίων και τη σταδιακή κατάργηση της καύσης ορυκτών καυσίμων και την αντικατάστασή τους με αέριο μεθανίου.

2.5.4. Έχουν ληφθεί μέτρα για τη μείωση των εκπομπών από βιομηχανικές εγκαταστάσεις (50 % για τις πτητικές οργανικές ενώσεις εκτός του μεθανίου (ΠΟΕΠΜ/NMVOC-*non-methane volatile organic compounds*) και 17 % για τα σωματίδια ΑΣ₁₀), τα οποία συνάδουν και συμμορφώνονται με τους ισχύοντες κανόνες σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Για την πρόληψη και την παρακολούθηση της ρύπανσης, κάθε βιομηχανική εγκατάσταση πρέπει να διαθέτει άδεια βάσει της οποίας θα καθορίζονται οριακές τιμές για τους ρύπους και θα θεσπίζονται τα αναγκαία μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.

2.5.5. Δεδομένου ότι ο γεωργικός τομέας παράγει το 95 % των εκπομπών αμμωνίας (NH₃) και το 52 % των εκπομπών μεθανίου (CH₄), η μείωσή τους είναι πρωταρχικής σημασίας. Στα μέτρα για τον μετριασμό των εκπομπών αυτών περιλαμβάνονται γεωπονικά μέτρα (εξισορροπημένη χρήση του αζώτου στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, προώθηση της κάλυψης εδάφους και καλλιέργειες λαχανικών σε αρόσιμες εκτάσεις με σκοπό τη βελτίωση της γονιμότητας του εδάφους), μέτρα που αφορούν την κτηνοτροφία (αποθήκευση κοπριάς σε κλειστούς χώρους και χρήση της σε εγκαταστάσεις βιοαερίου), μέτρα στον τομέα της ενέργειας (χρήση βιομάζας για θέρμανση, ανάπτυξη φωτοβολταϊκών εγκαταστάσεων και μείωση της κατανάλωσης παραδοσιακών καυσίμων και ηλεκτρικής ενέργειας), καθώς και γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα (ενίσχυση των επαγγελματικών δεξιοτήτων των γεωργών και ενθάρρυνσή τους για την υιοθέτηση πρακτικών που οδηγούν σε χαμηλότερο επίπεδο εκπομπών).

2.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη σημάνει συναγερμό ως προς αυτό⁽¹⁰⁾ και έχει τονίσει ότι «χρειάζεται να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες ώστε να αποφευχθεί εξαρχής η πρόκληση περιβαλλοντικών ζημιών, καθώς και ότι θα πρέπει πάντοτε να προτιμάται η στρατηγική πρόληψης έναντι της θεραπείας»⁽¹¹⁾.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τα μέτρα που λαμβάνει η ΕΕ με σκοπό την επίτευξη του στόχου ενός επιπέδου ποιότητας του αέρα που δεν είναι επιβλαβές για τον άνθρωπο ή το περιβάλλον, όμως θεωρεί ότι οι προσπάθειες αυτές πρέπει να κλιμακωθούν σημαντικά τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο, καθώς τα αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί μέχρι σήμερα δεν είναι πλήρως ικανοποιητικά. Μολονότι έχει σημειωθεί πρόοδος ως προς τη μείωση των εκπομπών ρύπων, η ποιότητα του αέρα εξακολουθεί να επηρεάζει τη δημόσια υγεία⁽¹²⁾.

3.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι σήμερα, σε ευρεία κλίμακα εντός της ΕΕ, η ατμοσφαιρική συγκέντρωση αιωρούμενων σωματιδίων υπερβαίνει τις οριακές τιμές. Οι ημερήσιες οριακές τιμές ξεπεράστηκαν στο 19 % των σταθμών παρακολούθησης για τα σωματίδια ΑΣ₁₀ και στο 6 % των σταθμών για τα σωματίδια ΑΣ_{2,5}. Δυστυχώς, το 2015, το 19 %

⁽⁶⁾ COM/2017/0653 final — 2017/0291 (COD).

⁽⁷⁾ COM/2017/0652 final.

⁽⁸⁾ COM/2017/0648 final — 2017/0290 (COD).

⁽⁹⁾ COM/2017/0647 final — 2017/0288 (COD).

⁽¹⁰⁾ EE C 451 της 16.12.2014, σ. 134.

⁽¹¹⁾ EE C 283 της 10.8.2018, σ. 83.

⁽¹²⁾ Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, Ειδική έκθεση αριθ. 23/2018.

του αστικού πληθυσμού της ΕΕ εκτέθηκε σε επίπεδα που υπερβαίνουν τις οριακές τιμές για τα σωματίδια ΑΣ₁₀ (περισσότεροι σε σχέση με το προηγούμενο έτος) και το 7 % για τα σωματίδια ΑΣ_{2,5} (λιγότεροι σε σχέση με το προηγούμενο έτος).

3.3. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ότι στην Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη εκατομμύρια ιδιωτικές κατοικίες βασίζονται στην καύση ξύλου και άνθρακα για τις ανάγκες θέρμανσης. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη η πρακτική αυτή συμβάλλει σήμερα, και θα συμβάλει και στο μέλλον, στη ρύπανση από τα ΑΣ_{2,5}, η οποία εξακολουθεί να βρίσκεται στα επίπεδα της περιόδου 2010-2015⁽¹³⁾. Απαιτούνται περισσότερα μέτρα στήριξης για τη συμμετοχή του κοινού στη μετάβαση σε καθαρότερες μορφές θέρμανσης.

3.4. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί επίσης για την υπέρβαση σε σημαντικό βαθμό των ετήσιων τιμών συγκέντρωσης διοξειδίου του αζώτου (NO₂) σε 22 κράτη μέλη και στο 10 % των σταθμών παρακολούθησης, καταγράφοντας επίπεδα υπερδιπλάσια των επιτρεπόμενων τιμών στις περιφέρειες ορισμένων πόλεων.

3.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η ποιότητα του αέρα είναι ζωτικής σημασίας τόσο για τους ανθρώπους όσο και για τις επιχειρήσεις⁽¹⁴⁾. Ως εκ τούτου, οι ευρωπαϊκοί και οι εθνικοί φορείς λήψης αποφάσεων θα πρέπει να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα για τη θέσπιση και την επιβολή ενός νομοθετικού πλαισίου στον εν λόγω τομέα.

3.6. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι, για να μειωθούν τα επίπεδα των ρύπων που εκπέμπονται από τον εμπορικό, τον θεσμικό και τον οικιακό τομέα, τα κράτη μέλη, με την υποστήριξη της Επιτροπής, πρέπει να εντείνουν αποφασιστικά τις προσπάθειές τους για τη στήριξη της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων, να βελτιώσουν τις επιδόσεις των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής και των εγκαταστάσεων θέρμανσης, να επεκτείνουν και να εκσυγχρονίσουν τα αστικά κεντρικά δίκτυα θέρμανσης και να υποστηρίξουν εναλλακτικά συστήματα κλιματισμού. Παράδειγμα αυτού αποτελεί η έδρα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, η οποία χρησιμοποιεί ένα καινοτόμο και φιλικό προς το περιβάλλον σύστημα θέρμανσης και εξαερισμού.

3.7. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι δεν πρέπει να παραβλέπεται η ατμοσφαιρική ρύπανση των εσωτερικών χώρων. Η ποιότητα του αέρα που αναπνέουμε σε εσωτερικούς χώρους είναι ζωτικής σημασίας για την υγεία μας, ιδιαίτερα για τους ευάλωτους ανθρώπους. Το κάπνισμα, το μαγείρεμα, η υγρασία, τα συστήματα εξαερισμού, τα κεριά, τα καθαριστικά υπό μορφή απορρυπαντικών, τα βερνίκια, διάφορα δομικά υλικά — όλα μπορούν να αποτελέσουν σημαντικές πηγές ρύπανσης του εσωτερικού αέρα. Ως εκ τούτου, απαιτείται συνεπής πολιτική για υγιή κτίρια.

3.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα κράτη μέλη και η Επιτροπή θα πρέπει να καταρτίσουν και να εφαρμόσουν ένα νέο σχέδιο αστικής ανάπτυξης, εστιάζοντας εν μέρει στην υλοποίηση ενός φιλικού προς το περιβάλλον συστήματος μεταφορών, με την παροχή κινήτρων για την ενθάρρυνση των ηλεκτρικών ή υβριδικών μέσων μεταφοράς, με τη χρήση εφαρμογών ΤΠ για την προειδοποίηση των κατοίκων όταν διαπιστώνεται υπέρβαση των εγκεκριμένων τιμών ατμοσφαιρικής ρύπανσης, καθώς και υποστηρίζοντας την επέκταση των χώρων πρασίνου στις πόλεις, προκειμένου να βελτιωθεί σημαντικά η ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα.

3.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόσβαση του κοινού σε πληροφορίες και σε δεδομένα σχετικά με την ποιότητα του αέρα αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης⁽¹⁵⁾. Ενημερωτικές και εκπαιδευτικές εκστρατείες μπορούν να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τον κίνδυνο της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και τον αντίκτυπο των μέτρων που έχουν ληφθεί από ιδιώτες. Πρέπει να σημειωθεί και να αναδειχθεί η δραστηριοποίηση σε θέματα καθαρού αέρα όσων μητέρων ανησυχούν για την επίδραση της ρύπανσης στην υγεία των παιδιών τους. Ο περιορισμός της δυνατότητας ενός ατόμου να απολαμβάνει το περιβάλλον θεωρείται προσβολή των δικαιωμάτων του ως πολίτη.

3.10. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το έργο των ΜΚΟ και των μεμονωμένων πολιτών που έχουν προβεί σε νομικές ενέργειες απευθύνοντας έκκληση προς τις εθνικές αρχές να θεσπίσουν πρόσθετα μέτρα για τη μείωση της ρύπανσης. Σε χώρες όπως η Τσεχική Δημοκρατία, η Γερμανία, η Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, τα δικαστήρια αποφάσισαν υπέρ των ατόμων που κατέθεσαν τις εν λόγω αγωγές⁽¹⁶⁾.

3.11. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να αναπτυχθούν στρατηγικές απαλλαγής από τον άνθρακα και στόχοι για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ώστε να επιτευχθεί πραγματικός αντίκτυπος για το περιβάλλον χωρίς να αποθαρρύνεται η οικονομική ανάπτυξη των κρατών μελών.

⁽¹³⁾ Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας: «Residential heating with wood and coal: health impacts and policy options in Europe and North America» (Θέρμανση κατοικιών με ξύλο και άνθρακα: επιπτώσεις στην υγεία και επιλογές πολιτικής στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική).

⁽¹⁴⁾ Ειδική έρευνα του Ευρωβαρομέτρου αριθ. 468 «Η στάση των Ευρωπαίων πολιτών έναντι του περιβάλλοντος» («Attitudes of European citizens towards the environment»).

⁽¹⁵⁾ Η ποιότητα του αέρα στην Ευρώπη — έκθεση του 2017.

⁽¹⁶⁾ Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, Ειδική έκθεση αριθ. 23/2018.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η Επιτροπή αποδίδει μεγάλη σημασία στην τήρηση των προτύπων για τους ρύπους που εκπέμπονται από τα οχήματα με κινητήρα, ιδίως μετά το σκάνδαλο *Dieseldgate*, και ελέγχει την τήρηση των σχετικών υποχρεώσεων που επιβάλλει η νομοθεσία της ΕΕ.

4.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία έχει ζητήσει από τα κράτη μέλη να αναλύσουν όλες τις πιθανές τροποποιήσεις και βελτιώσεις προκειμένου να μειωθούν οι εκπομπές που παράγονται από τα εν λόγω οχήματα σύμφωνα με τα ισχύοντα ρυθμιστικά κατώτατα όρια και, εφόσον δεν πληρούν τις προϋποθέσεις αυτές, να προτείνει τα οχήματα που επλήγησαν από αυτό το σκάνδαλο να αποσυρθούν, σε υποχρεωτική και/ή σε εθελοντική βάση.

4.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής να κινηθεί διαδικασίες μη συμμόρφωσης εις βάρος 16 κρατών μελών όσον αφορά τη ρύπανση από αιωρούμενα σωματίδια ΑΣ₁₀ και σε βάρος 13 κρατών μελών για τη ρύπανση από το διοξείδιο του αζώτου (NO₂) και συνιστά στα κράτη αυτά να εγκρίνουν, το ταχύτερο δυνατόν, μέτρα για τη μείωση ή την εξάλειψη των περιόδων κατά τις οποίες σημειώνεται υπέρβαση των οριακών τιμών ρύπανσης.

4.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης την απόφαση της Επιτροπής να παραπέμψει ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου τρία κράτη μέλη (Ουγγαρία, Ιταλία και Ρουμανία) λόγω μη τήρησης των οριακών τιμών για τη ρύπανση από αιωρούμενα σωματίδια ΑΣ₁₀ και τρία ακόμη κράτη μέλη (Γαλλία, Γερμανία και Ηνωμένο Βασίλειο) λόγω μη τήρησης των οριακών τιμών για τη ρύπανση από NO₂. Τα έξι αυτά κράτη μέλη δεν πρότειναν εγκαίρως συγκεκριμένα και αποτελεσματικά μέτρα για τη μείωση της ρύπανσης στα συγκεκριμένα επίπεδα.

4.5. Λόγω των υψηλών επιπέδων ρύπανσης που προκαλούν τα οχήματα με κινητήρα, η ΕΟΚΕ επικροτεί τα μέτρα που προτείνει η Επιτροπή για τη μείωση των εκπομπών και τα οποία περιλαμβάνονται στη δέσμη μέτρων για την κινητικότητα, όπως η οδηγία για τα καθαρά οχήματα, τα πρότυπα εκπομπών CO₂ για τα αυτοκίνητα και τα βαρέα οχήματα, ένα σχέδιο δράσης για τις υποδομές εναλλακτικών καυσίμων και η πρωτοβουλία για τους συσσωρευτές. Τα εν λόγω μέτρα είναι βέβαιο ότι θα έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση των εκπομπών που εξετάζονται στην παρούσα γνωμοδότηση.

4.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τους νέους κανόνες που πρότείνει η Επιτροπή όσον αφορά την ουσιαστική ενίσχυση της ποιότητας και της ανεξαρτησίας των διαδικασιών έγκρισης τύπου και δοκιμής των οχημάτων πριν από τη διάθεσή τους στην αγορά, αλλά και όσον αφορά την αποτελεσματικότερη επιθεώρηση των ήδη κυκλοφορούντων οχημάτων. Ο κανονισμός που θεσπίζει τους εν λόγω κανόνες, ο οποίος θα τεθεί σε ισχύ τον Σεπτέμβριο του 2020, υποστηρίζει την απαγόρευση των διατάξεων αναστολής, αποσκοπεί στη μείωση των τιμών ρύπων των οχημάτων και καθορίζει το πλαίσιο για τη μετάβαση σε οχήματα χαμηλών και μηδενικών εκπομπών.

4.7. Δεδομένων των υψηλών επιπέδων ρύπανσης από αμμωνία (NH₃) και μεθάνιο (CH₄) από τον γεωργικό τομέα ⁽¹⁷⁾, πρέπει να ληφθούν ενεργά μέτρα για τη μείωσή τους. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, στο μέλλον, η κοινή γεωργική πολιτική πρέπει να επικεντρωθεί περισσότερο στην παροχή βοήθειας σε μεμονωμένους αγρότες και γεωργικούς συνεταιρισμούς για τη μείωση των εκπομπών, διασφαλίζοντας ευκολότερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση από ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα προκειμένου να υλοποιηθούν προγράμματα που μπορούν να οδηγήσουν σε χαμηλότερες εκπομπές ρύπων. Επιπλέον, τα μελλοντικά προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης της ΚΠΠ θα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα που να αποσκοπούν στη μείωση αυτών των εκπομπών ρύπων.

4.8. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι, μολονότι έχουν εφαρμοστεί μέτρα στον τομέα της γεωργίας, μεταξύ του 2000 και του 2015, οι εκπομπές NH₃ και CH₄ μειώθηκαν μόνο κατά 7 %, παρά τις προσπάθειες που έχουν καταβάλει οι γεωργοί. Η αύξηση του αριθμού των εκτρεφόμενων ζώων οδήγησε σε αύξηση κατά 6 % σε επίπεδο ΕΕ των πτηνικών οργανικών ενώσεων εκτός του μεθανίου (NMVOC/*non-methane volatile organic compounds*), οι οποίες προκύπτουν ιδίως από την κοπριά, μολονότι οι εκπομπές ανά χιλιόγραμμο κρέατος μειώθηκαν.

4.9. Η ατμοσφαιρική ρύπανση αποτελεί διασυννοριακό ζήτημα και, ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι επιτακτική ανάγκη τα κράτη μέλη να ενεργούν συντονισμένα με βάση στόχους και αρχές που συμφωνούνται σε ολόκληρη την ΕΕ, τηρώντας παράλληλα την αρχή της επικουρικότητας. Το θέμα αυτό έχει προτεραιότητα και πρέπει να υποστηρίξουμε όσο το δυνατόν περισσότερες πρωτοβουλίες.

4.10. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, για να βελτιωθεί η εναρμόνιση των ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να συνεργαστούν στενά με την κοινωνία των πολιτών προκειμένου να ενημερώσουν το κοινό και να αναπτύξουν τοπικά και περιφερειακά προγράμματα.

⁽¹⁷⁾ Markus Amann, «*Measures to address air pollution from agricultural sources*» (Μέτρα για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης γεωργικής προέλευσης).

4.11. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ευρεία συναίνεση που εκφράζει η ΕΕ όσον αφορά τη συμφωνία του Παρισιού για τις κλιματικές αλλαγές και θεωρεί ότι οι προσπάθειες της ΕΕ πρέπει να υποστηρίζουν το πνεύμα της συναίνεσης και να αποσκοπούν στην επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί, στοιχείο το οποίο θα συμβάλλει επίσης στη βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα.

4.12. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει όσα κράτη μέλη δεν το έχουν πράξει ακόμη, να αναπτύξουν στρατηγικές για την εξάλειψη του άνθρακα ως πηγής ενέργειας. Επτά κράτη μέλη έχουν ήδη αφαιρέσει τον άνθρακα από το ενεργειακό μείγμα τους και τα υπόλοιπα εννέα σχεδιάζουν να το πράξουν ⁽¹⁸⁾.

4.13. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΕ πρέπει επίσης να ανταλλάσσει ορθές πρακτικές με τους διεθνείς εταίρους της. Δεν μπορούμε να αγνοούμε τις επιπτώσεις της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από άλλα μέρη του κόσμου, οι οποίες μας επηρεάζουν και άμεσα και έμμεσα. Το «δίκτυο πράσινης διπλωματίας» (*Green Diplomacy Network*) και η συνάφεια στην αναπτυξιακή πολιτική είναι σημαντικότερα από ποτέ.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹⁸⁾ «Overview: National coal phase-out announcements in Europe. *Europe Beyond Coal*» (Επισκόπηση: Εθνικές ανακοινώσεις για τη σταδιακή κατάργηση του άνθρακα στην Ευρώπη. Η Ευρώπη πέρα από τον άνθρακα).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1224/2009 του Συμβουλίου, καθώς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 768/2005, (ΕΚ) αριθ. 1967/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1005/2008 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1139 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τον έλεγχο της αλιείας»

[COM(2018) 368 final — 2018/0193 (COD)]

(2019/C 110/22)

Εισηγητής: ο κ. **Emilio FATOVIC**

Αίτηση γνωμοδότησης	Κοινοβούλιο, 10.9.2018 Συμβούλιο, 5.7.2018
Νομική βάση	Άρθρο 43 παράγραφος 2 και άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	19.6.2018 και 18.9.2018
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	27.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	219/1/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) συμφωνεί σε γενικές γραμμές με τη νομοθετική πρόταση της Επιτροπής όσον αφορά τους ελέγχους στον τομέα της αλιείας. Ωστόσο, ορισμένα προβλήματα που έχουν ήδη επισημανθεί από τους ενδιαφερόμενους φορείς του κλάδου δεν έχουν τύχει κατάλληλης ανταπόκρισης ούτε σαφών λύσεων.

1.2. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει την αρχή σύμφωνα με την οποία η έννοια της βιωσιμότητας πρέπει να αναλυθεί από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική άποψη. Εν προκειμένω, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η πρόταση της Επιτροπής δεν βασίζεται σε σαφή εκτίμηση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων η οποία, αντιθέτως, θα ήταν σκόπιμη, υπό το πρίσμα της βαθιάς κρίσης του κλάδου σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, με ισχυρό αντίκτυπο στην απασχόληση και στην οικονομία των παράκτιων κοινοτήτων.

1.3. Η πρόταση της Επιτροπής δεν λαμβάνει υπόψη δύο σοβαρά και σημαντικά φαινόμενα όπως είναι το Brexit και η κλιματική αλλαγή. Και τα δύο αυτά γεγονότα αναμένεται να αλλάξουν, ποικιλοτρόπως, τα είδη και τους τόπους αλιείας και για τον λόγο αυτό απαιτούνται κατάλληλες αναλύσεις και παρεμβάσεις προκειμένου να μην προκληθούν ανισορροπίες στον κλάδο της αλιείας.

1.4. Το σύστημα ελέγχου και κυρώσεων που βασίζεται στο επονομαζόμενο «σύστημα αδειοδότησης με μόρια» πρέπει να εφαρμόζεται κατά τρόπο ομοιόμορφο και ομοιογενή σε όλη την ΕΕ, προκειμένου να διασφαλίζεται τόσο ο θεμιτός ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων, όσο και η ποιότητα και η ιχνηλασιμότητα των αλιευτικών προϊόντων για το συμφέρον και την υγεία όλων των Ευρωπαίων πολιτών. Ταυτόχρονα, οι κυρώσεις πρέπει να βασίζονται σε κριτήρια διαχείρισης του κινδύνου και πρέπει να είναι πραγματικά αναλογικές και αποτρεπτικές.

1.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ψηφιοποίηση συνιστά ασφαλώς ένα σημαντικό μέσο για να διασφαλίζονται αποτελεσματικοί και αποδοτικοί έλεγχοι. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, σε σχέση με τον προηγούμενο κανονισμό, οι υποχρεώσεις για τους αλιείς δεν μειώνονται σημαντικά (ιδίως για την αλιεία μικρής κλίμακας), ούτε έχουν απλοποιηθεί επαρκώς, όπως είχε προαναγγείλει η Επιτροπή. Συνιστάται η διενέργεια συμπληρωματικής έρευνας σχετικά με την πραγματική δυνατότητα εφαρμογής ορισμένων προτύπων, με ιδιαίτερη προσοχή στα σκάφη < 10 μέτρων.

1.6. Η ΕΟΚΕ αντιτίθεται στην οριζόντια υποχρέωση εγκατάστασης τηλεόρασης κλειστού κυκλώματος σε σκάφη, διότι αντιβαίνει στους θεμελιώδεις κανόνες του εργατικού δικαίου, της ιδιωτικής ζωής και του επιχειρηματικού απορρήτου. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει στα κράτη μέλη να διενεργούν εκτιμήσεις κινδύνου για ορισμένα τμήματα του στόλου που διαπράττουν σε υψηλό βαθμό

σοβαρές και εκτεταμένες παραβάσεις. Αναλόγως δε με το ιστορικό μη συμμόρφωσής τους, θα πρέπει οι εποπτικές αρχές να απαιτούν από τα σκάφη αυτά να έχουν εγκατεστημένη τηλεόραση κλειστού κυκλώματος. Για την επαλήθευση της συμμόρφωσης με την υποχρέωση εκφόρτωσης, η ΕΟΚΕ προτείνει την επέκταση του μέτρου των παρατηρητών επί του σκάφους και συνιστά τη δημιουργία ενός εθελοντικού μηχανισμού εισαγωγής τηλεόρασης κλειστού κυκλώματος, με την παροχή σχετικών κινήτρων στους πλοιοκτήτες. Παράλληλα, συνιστάται η επιβολή προσωρινής υποχρεωτικής χρήσης της τηλεόρασης κλειστού κυκλώματος σε περιπτώσεις σκαφών που υποπίπτουν σε πολλαπλές σοβαρές παραβάσεις.

1.7. Το νέο ΕΤΘΑ 2021-2027 θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην προσαρμογή των ευρωπαϊκών σκαφών στις νέες κανονιστικές διατάξεις. Είναι αναγκαία η εύκολη πρόσβαση στα κονδύλια σε εθνικό επίπεδο για όλους όσους υποβάλλουν αίτηση. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ αντιτίθεται στη θέσπιση κανόνων αναδρομικής ισχύος οι οποίοι, σε περίπτωση σοβαρής παράβασης, να υποχρεώνουν τον πλοιοκτήτη να επιστρέψει ενδεχόμενη χρηματοδότηση που είχε λάβει προηγουμένως και ορθά δηλώσει.

1.8. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι οι σημαντικότερες περιπτώσεις απάτης και μη συμμόρφωσης με τα βασικά πρότυπα εργασίας και περιβάλλοντος εμφανίζονται στις τρίτες χώρες. Ωστόσο, τα αλιεύματα που προέρχονται από αυτές τις παράνομες πρακτικές φθάνουν σχετικά εύκολα στο τραπέζι των Ευρωπαίων πολιτών. Είναι σημαντικό τα νέα συστήματα ανιχνευσιμότητας να αντιμετωπίζουν και αυτά τα προβλήματα παρακολουθώντας ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού. Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι περιπτώσεις εκμετάλλευσης της εργασίας εξακολουθούν να καταγράφονται σε ορισμένα ευρωπαϊκά σκάφη. Συνεπώς, συνιστάται οι εποπτικές αρχές να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στο φαινόμενο αυτό και να επιβάλλονται αυστηρές κυρώσεις για την οριστική εξάλειψή του.

1.9. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι τα επιτυχημένα μοντέλα που παρέχονται από τα πολυετή σχέδια για την αλιεία ενός είδους δύσκολα προσαρμόζονται στην αλιεία πολλών ειδών, με σημαντικό αντίκτυπο στο περιβάλλον και στην οικονομία. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά ένα καλύτερα μελετημένο σύστημα συλλογής δεδομένων για τα αποθέματα, προκειμένου να χαραχθούν ειδικές στρατηγικές για την καλύτερη προστασία της βιοποικιλότητας, χωρίς να βλάπτεται υπερβολικά ο τομέας της αλιείας.

1.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το σύστημα παροχής κινήτρων στους αλιείς που προβλέπεται για την εναπόθεση στην ξηρά των δικτύων πρέπει να επεκταθεί και σε όλα τα κατάλοιπα που συλλέγονται στη θάλασσα κατά τη διάρκεια των αλιευτικών δραστηριοτήτων. Η πρωτοβουλία αυτή θα είναι καθοριστικής σημασίας για τον καθαρισμό των θαλασσών, καθώς σήμερα οι αλιείς είναι αυτοί που αναλαμβάνουν το κόστος για τον καθαρισμό της θάλασσας από μια ρύπανση που δεν έχουν προκαλέσει οι ίδιοι. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, με την κατάλληλη κατάρτιση, οι αλιείς θα μπορούσαν να προσφέρουν σημαντική προστιθέμενη αξία συμβάλλοντας, αφενός, στον καθαρισμό της θάλασσας και, αφετέρου, στη δημιουργία ενός ενάρετου μηχανισμού οικονομικής ολοκλήρωσης για την ασκούμενη δραστηριότητα.

2. Εισαγωγή

2.1. Η επιτυχία της κοινής αλιευτικής πολιτικής (ΚΑΠ) εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου και επιβολής. Τα μέτρα αυτά προβλέπονται σε τέσσερις διαφορετικές νομικές πράξεις: 1) στον κανονισμό για τον έλεγχο της αλιείας, 2) στον κανονισμό για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Ελέγχου της Αλιείας (ΕΥΕΑ), 3) στον κανονισμό περί δημιουργίας συστήματος για την καταπολέμηση της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας (κανονισμός ΠΛΑ), 4) στον κανονισμό για τη βιώσιμη διαχείριση των εξωτερικών αλιευτικών στόλων (SMEF).

2.2. Εξαιρουμένου του κανονισμού SMEF, ο οποίος αναθεωρήθηκε πρόσφατα, το υφιστάμενο σύστημα ελέγχου της αλιείας σχεδιάστηκε πριν από τη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ και, ως εκ τούτου, δεν συνάδει πλήρως με αυτήν. Επιπλέον, τα μέτρα αυτά χρονολογούνται από 10 και πλέον ετών και σε αυτά δεν λαμβάνονται υπόψη οι τρέχουσες και μελλοντικές ανάγκες όσον αφορά τα αλιευτικά δεδομένα και τον έλεγχο του στόλου, ούτε είναι κατάλληλα για τις νέες πρακτικές και τεχνικές αλιείας, τις νέες τεχνολογίες ελέγχου και τα συστήματα ανταλλαγής δεδομένων. Τέλος, στα μέτρα αυτά δεν λαμβάνονται υπόψη ορισμένες σημαντικές πρωτοβουλίες που έχει θεσπίσει η ΕΕ, όπως οι στρατηγικές για τα πλαστικά, για την ενιαία ψηφιακή αγορά και τη διακυβέρνηση των ωκεανών.

2.3. Επομένως, μολονότι το ισχύον καθεστώς ελέγχου της αλιείας βελτίωσε την προηγούμενη κατάσταση, συγκεκριμένες αδυναμίες του συστήματος ελέγχου της αλιείας έχουν επιβεβαιωθεί από την αξιολόγηση REFIT της Επιτροπής, από μια ειδική έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου και από ένα ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Τα ενδιαφερόμενα μέρη επιβεβαιώνουν τα όρια του ισχύοντος συστήματος. Από τις διαπιστώσεις αυτές προέκυψε η ανάγκη συνολικής αναθεώρησης του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου.

3. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

3.1. Η πρόταση της Επιτροπής προβλέπει την τροποποίηση πέντε κανονισμών και έχει τους ακόλουθους στόχους: 1) γεφύρωση του χάσματος της ΚΑΠ με άλλες πολιτικές της ΕΕ, 2) απλούστευση του νομοθετικού πλαισίου και μείωση του περιττού διοικητικού φόρτου, 3) βελτίωση της διαθεσιμότητας, της αξιοπιστίας και της πληρότητας των αλιευτικών δεδομένων και πληροφοριών, και ιδίως των δεδομένων για τα αλιεύματα, και εξασφάλιση δυνατότητας ανταλλαγής και κοινής χρήσης πληροφοριών και 4) εξάλειψη των φραγμών στην ανάπτυξη πνεύματος συμμόρφωσης με τους κανόνες και την ισότιμη μεταχείριση των επιχειρήσεων μεταξύ και εντός των κρατών μελών.

3.2. Τροποποιήσεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1224/2009 του Συμβουλίου ⁽¹⁾, περί θεσπίσεως κοινοτικού συστήματος ελέγχου της τήρησης των κανόνων της κοινής αλιευτικής πολιτικής

3.2.1. Επιθεώρηση και παρακολούθηση. Αποσαφήνιση της διαδικασίας επιθεώρησης, των καθηκόντων των επιθεωρητών και των καθηκόντων των πλοιάρχων και των επιχειρήσεων. Οι εκθέσεις επιθεώρησης θα ψηφιοποιηθούν, προκειμένου να διευκολύνουν τη χρήση και την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ των αρμόδιων αρχών και των κρατών μελών.

3.2.2. Κυρώσεις. Θεσπίζεται κατάλογος κοινών κριτηρίων για τον καθορισμό των κατηγοριών σοβαρών παραβάσεων. Θεσπίζονται υποχρεωτικές διοικητικές κυρώσεις και ελάχιστα επίπεδα προστίμων για σοβαρές παραβάσεις, ώστε το σύστημα επιβολής κυρώσεων να καταστεί πιο αποθαρρυντικό και αποτελεσματικό σε όλα τα κράτη μέλη και να εξασφαλίζονται ισότιμοι όροι. Ενισχύεται και διασαφηνίζεται επίσης το «σύστημα με μόρια» για τα σκάφη που διαθέτουν αλιευτική άδεια.

3.2.3. Δεδομένα. Θεσπίζονται υποχρεωτικά ψηφιοποιημένα συστήματα εντοπισμού και δήλωσης των αλιευμάτων για όλα τα αλιευτικά σκάφη της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που έχουν ολικό μήκος μικρότερο των 12 μέτρων. Για την αλιεία μικρής κλίμακας προβλέπεται απλοποιημένο σύστημα μέσω κινητού τηλεφώνου. Αυστηρότερος έλεγχος προβλέπεται και για την ερασιτεχνική αλιεία. Μέσω της χρήσης ψηφιακών μέσων, επιδιώκεται η διασφάλιση της πλήρους ιχνηλασιμότητας της αλυσίδας εφοδιασμού (συμπεριλαμβανομένων των προϊόντων που εισάγονται από τρίτες χώρες) και η συστηματική παρακολούθηση της δραστηριότητας των σκαφών, με τη χρήση τηλεόρασης κλειστού κυκλώματος για τον έλεγχο της υποχρέωσης εκφόρτωσης.

3.2.4. Ευθυγράμμιση με άλλες πολιτικές της ΕΕ. Η διαδικασία αναφοράς απολεσθέντων αλιευτικών εργαλείων απλουστεύεται με την ακριβέστερη συμπλήρωση του (ηλεκτρονικού) ημερολογίου. Η υποχρέωση να διαθέτουν τα σκάφη τον αναγκαίο εξοπλισμό για την ανάσυρση απολεσθέντων εργαλείων επεκτείνεται και στα αλιευτικά με μήκος μικρότερο των 12 μέτρων. Θεσπίζονται διατάξεις για τη σήμανση και τον έλεγχο των αλιευτικών εργαλείων όσον αφορά την ερασιτεχνική αλιεία.

3.3. Τροποποιήσεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 768/2005 του Συμβουλίου ⁽²⁾ για την ίδρυση Κοινοτικής Υπηρεσίας Ελέγχου της Αλιείας

3.3.1. Η πρόταση επεκτείνει το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής των εξουσιών επιθεώρησης της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Ελέγχου της Αλιείας, το οποίο δεν περιορίζεται πλέον στα διεθνή ύδατα. Εισάγονται τροποποιήσεις που απλοποιούν τη διαχείριση και την ανταλλαγή των δεδομένων, αλλά και κανόνες που απλοποιούν τις διαδικασίες χρηματοδότησης της Υπηρεσίας.

3.3.2. Τον Ιούλιο του 2018 η Επιτροπή συμπλήρωσε τα μέτρα αυτά με την πρόταση κανονισμού COM(2018) 499 με σκοπό την κωδικοποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 768/2005 σχετικά με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Ελέγχου της Αλιείας, αντικαθιστώντας και συμπληρώνοντας τους διαφόρους κανονισμούς που ενσωματώνει. Η πρόταση αυτή έχει γίνει ήδη δεκτή από την ΕΟΚΕ με ειδική γνωμοδότηση ⁽³⁾.

3.4. Τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1005/2008 του Συμβουλίου ⁽⁴⁾ περί δημιουργίας κοινοτικού συστήματος πρόληψης, αποτροπής και εξάλειψης της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας

3.4.1. Οι τροποποιήσεις του συστήματος πιστοποίησης αλιευμάτων της ΕΕ προβλέπουν τη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων για τη διαχείριση των πιστοποιητικών αλιευμάτων (CATCH), καθιστώντας δυνατή τη διενέργεια ελέγχων με βάση τον κίνδυνο, μειώνοντας τις δυνατότητες για δόλιες πράξεις εισαγωγής και περιορίζοντας τον διοικητικό φόρτο των κρατών μελών. Οι λειτουργικές δραστηριότητες του CATCH θα αναπτυχθούν σε διαφορετικά στάδια. Ανατίθενται στην Επιτροπή εκτελεστικές και κατ' εξουσιοδότηση αρμοδιότητες όσον αφορά τη λειτουργία και την περαιτέρω ανάπτυξη του CATCH. Οι επιθεωρήσεις και οι κυρώσεις ευθυγραμμίζονται με το νέο κανονιστικό πλαίσιο.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η νομοθετική πρωτοβουλία της Επιτροπής, σύμφωνα με τις θέσεις που έχουν εκφράσει τα κράτη μέλη, οι περιφερειακές και τοπικές αρχές και τα ενδιαφερόμενα μέρη, γίνεται σε γενικές γραμμές αποδεκτή. Πράγματι, θα έχει ως στόχο την αποσαφήνιση του κανονιστικού πλαισίου για τους ελέγχους, με την απλοποίηση, τον εκσυγχρονισμό και την ευθυγράμμιση του με τις πολιτικές και κανονιστικές εξελίξεις, διασφαλίζοντας την ασφάλεια δικαίου και την αποτελεσματική εφαρμογή του με ενιαίο τρόπο σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁽¹⁾ ΕΕ L 343 της 22.12.2009, σ. 1.

⁽²⁾ ΕΕ L 128 της 21.5.2005, σ. 1.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (NAT/756) με θέμα «Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Ελέγχου της Αλιείας (κωδικοποίηση)» (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 310).

⁽⁴⁾ ΕΕ L 286 της 29.10.2008, σ. 1.

4.2. Από την ενδελεχή ανάλυση της πρότασης, συνάγεται ότι, παρά την ευρεία διαδικασία διαβούλευσης που διεξήγαγε η Επιτροπή, ορισμένα προβλήματα που επεσήμαναν οι ενδιαφερόμενοι φορείς του κλάδου της αλιείας (όπως, η υποχρέωση εκφόρτωσης, η υπερβολική γραφειοκρατία και η αναλογικότητα του συστήματος επιβολής κυρώσεων), δεν έτυχαν κατάλληλης ανταπόκρισης ούτε σαφών λύσεων στη νέα νομοθετική πρόταση⁽⁵⁾.

4.3. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει την αρχή σύμφωνα με την οποία η έννοια της βιωσιμότητας πρέπει να αναλυθεί από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική άποψη. Υπό το πρίσμα αυτό, η βιώσιμη αλιεία παραμένει ο κύριος στόχος, αλλά θα πρέπει να δημιουργηθούν οι συνθήκες για την επίτευξη του στόχου αυτού από τον τομέα της αλιείας. Για τον λόγο αυτό, τα περιβαλλοντικά μέτρα δεν μπορούν να αποκόπτονται από την ανάγκη βελτίωσης άλλων σημαντικών πτυχών, όπως οι συνθήκες και η ασφάλεια στην εργασία, η ανανέωση των γενεών, η κερδοφορία των επιχειρήσεων, η επαγγελματική κατάρτιση του προσωπικού και η ζωτικότητα των παράκτιων κοινοτήτων.

4.4. Σημειώνεται ότι οι προτάσεις κανονισμού δεν λαμβάνουν υπόψη δύο σοβαρά και σημαντικά φαινόμενα όπως είναι το Brexit και η κλιματική αλλαγή. Πράγματι, το πρώτο θα πρέπει να οδηγήσει σε συνολική αναθεώρηση του μηχανισμού σχετικής σταθερότητας καθώς και σε μείωση των αλιευτικών δυνατοτήτων στα ευρωπαϊκά ύδατα σήμερα. Από την άλλη πλευρά, η κλιματική αλλαγή προκαλεί σημαντικές αλλαγές στις συμπεριφορές και στα ενδιαιτήματα των ιχθύων στα οποία παρατηρούνται ολόένα και συχνότερα μεταναστεύσεις ιχθύων.

4.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η πρόταση της Επιτροπής δεν βασίζεται σε μια σαφή εκτίμηση των επιπτώσεων οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα. Η διαπίστωση αυτή επιβαρύνεται από το γεγονός ότι ο τομέας της αλιείας διέρχεται περίοδο κρίσης σε ορισμένες περιφέρειες της ΕΕ επί 20 και πλέον έτη και τα μέτρα που έχει θεσπίσει μέχρι σήμερα η Επιτροπή για τη βιωσιμότητα και την υδατοκαλλιέργεια δεν επέτρεψαν την αναστροφή της τάσης⁽⁶⁾. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ ζητά την άμεση παρέμβαση της ΓΔ Απασχόλησης για να ξεκινήσει μια ευρεία διαβούλευση στο πλαίσιο του κλαδικού κοινωνικού διαλόγου⁽⁷⁾, προκειμένου να προσδιοριστούν τα καταλληλότερα μέτρα για την εκτίμηση και την ενδεχόμενη αντιστάθμιση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων των προτάσεων⁽⁸⁾.

4.6. Η πρόσφατη έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου επισημαίνει την πρωταρχική ανάγκη να εφαρμοστεί το σύστημα ελέγχου και κυρώσεων που βασίζεται στο επονομαζόμενο «σύστημα αδειοδότησης με μόρια» κατά τρόπο ομοιόμορφο και ομοιογενή σε όλη την ΕΕ, προκειμένου να διασφαλίζεται τόσο ο θεμιτός ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων, όσο και η ποιότητα και η ιχνηλασιμότητα των αλιευτικών προϊόντων για το συμφέρον και την υγεία όλων των Ευρωπαίων πολιτών.

4.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ψηφιοποίηση συνιστά ασφαλώς ένα σημαντικό μέσο για να διασφαλίζονται αποτελεσματικοί και αποδοτικοί έλεγχοι. Είναι επίσης θετικό ότι προβλέπονται απλοποιημένα ψηφιακά συστήματα ελέγχου για σκάφη με ολικό μήκος μικρότερο των 12 μέτρων (π.χ., εφαρμογή κινητής τηλεφωνίας για εντοπισμό γεωγραφικής θέσης, αν και στην ανοιχτή θάλασσα υπάρχουν ευρείες ζώνες χωρίς κάλυψη, που καθιστούν αδύνατη την παρακολούθηση του σκάφους). Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, σε σχέση με τον προηγούμενο κανονισμό, οι υποχρεώσεις για τους αλιείς δεν μειώνονται σημαντικά (ιδίως για την αλιεία μικρής κλίμακας), ούτε έχουν απλοποιηθεί επαρκώς, όπως είχε προαναγγείλει η Επιτροπή.

4.8. Τα συστήματα ψηφιακού ελέγχου θα πρέπει να επιτρέπουν πραγματική εξοικονόμηση χρημάτων και χρόνου. Η επέκταση του συνόλου των υποχρεώσεων για την αλιεία μικρής κλίμακας θα ήταν δυνατή στο μέτρο που τα κράτη μέλη θα διαθέτουν μεταβατική περίοδο δύο ετών, η οποία θα επιτρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι τοπικές ιδιαιτερότητες, ενώ θα μπορούσε να αποδειχθεί δυσβάστακτη, κυρίως για σκάφη με ολικό μήκος μικρότερο από 10 μέτρα, συχνά δε χωρίς πιλοτήριο και με μονομελές πλήρωμα. Για τον λόγο αυτό, συνιστάται η διενέργεια συμπληρωματικής έρευνας με σκοπό την εκτίμηση της πραγματικής σκοπιμότητας, ώστε να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ της ανάγκης ελέγχου και της αποτελεσματικής ικανότητας των αλιείων να εφαρμόζουν όλες αυτές τις πρακτικές.

4.9. Από την άποψη αυτή, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι τα μέτρα που θεσπίστηκαν για την αποσαφήνιση του συστήματος κυρώσεων θα ωφελήσουν σίγουρα τον τομέα. Ωστόσο, είναι απαραίτητο τα μέτρα αυτά να εφαρμόζονται ομοιογενώς στα διάφορα κράτη μέλη και να βασίζονται ουσιαστικά σε κριτήρια διαχείρισης κινδύνου και να είναι αναλογικά και αποτρεπτικά. Ειδικότερα, από την ανάλυση της πρότασης διαπιστώνονται ορισμένα αντιφατικά σημεία, όπως η σύνδεση του ποσού του προστίμου των κυρώσεων με την αξία αγοράς του αλιεύματος (από το διπλάσιο έως το τριπλάσιο της αξίας του προϊόντος), το οποίο, αναλόγως με τη γεωγραφική περιοχή, την περίοδο του έτους και την αφθονία ή μη του εν λόγω είδους, θα μπορούσε να έχει μεγάλες διαφορές και να αποτελεί κίνητρο για παράβαση του νόμου.

⁽⁵⁾ Τόσο το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο για τη Μεσόγειο (MEDAC) όσο και η Eurgorche έχουν επανειλημμένα καταθέσει αιτήματα και ειδικές προτάσεις για την επίλυση των υφιστάμενων προβλημάτων του κλάδου, που δεν αποτυπώνονται στην προτεινόμενη δέσμη νομοθετικών μέτρων της Επιτροπής.

⁽⁶⁾ Στην Ιταλία, με 8 000 χιλιόμετρα ακτές, ο αριθμός των αλιευτικών σκαφών μειώθηκε κατά περίπου 33 % τα τελευταία 30 χρόνια. Η ηλικία των αλιευτικών σκαφών είναι κατά μέσο όρο 34 έτη και πρέπει επειγόντως να εκσυγχρονιστούν ή να αντικατασταθούν με νέα σκάφη· στα δε 30 αυτά χρόνια, έχουν χαθεί 18 000 θέσεις εργασίας (στον τομέα της αλιείας στην Ιταλία απασχολούνται 27 000 άτομα). Στοιχεία για το 2016 από το ιταλικό υπουργείο Γεωργίας, Τροφίμων και Δασών.

⁽⁷⁾ Στο πλαίσιο της επιτροπής τομεακού κοινωνικού διαλόγου της ΕΕ — θαλάσσια αλιεία (EUSDC).

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (NAT/749) με θέμα «Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)» (βλέπε σελίδα 104 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

4.10. Το ΕΤΘΑ είναι ένα σημαντικό και απαραίτητο μέσο για την επίτευξη της μετάβασης προς το νέο καθεστώς ελέγχου που προβλέπει η Επιτροπή. Η ΕΟΚΕ αντιτίθεται στην αρχή που προβλέπεται ήδη στο υφιστάμενο σύστημα ελέγχων και στο ΕΤΘΑ, σύμφωνα με την οποία μια σοβαρή παράβαση έχει ως συνέπεια την άμεση επιστροφή ενδεχόμενων ευρωπαϊκών ενισχύσεων που χορηγήθηκαν τα τελευταία πέντε έτη. Το άκαμπτο αναδρομικό αυτό μέτρο είναι μία από τις κύριες αιτίες της καθυστέρησης στην επίτευξη των στόχων του ΕΤΘΑ, καθώς έχει ωθήσει πολλούς αλιείς να μην ζητούν ευρωπαϊκές ενισχύσεις, φοβούμενοι ότι θα κληθούν να τις επιστρέψουν για παραβάσεις που θεωρούνται μεν σοβαρές αλλά ενίοτε έχουν πολύ χαμηλά πρόστιμα. Θα πρέπει συνεπώς να διασφαλιστεί μεγαλύτερη αναλογικότητα για τις κυρώσεις, έτσι ώστε να μην μετατρέπονται από αποτρεπτικές σε αποθαρρυντικές.

4.11. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την πλήρη αντίθεσή της στην υποχρεωτική εγκατάσταση τηλεόρασης κλειστού κυκλώματος στα αλιευτικά σκάφη για να ελέγχεται η τήρηση της υποχρέωσης εκφόρτωσης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ένα μέτρο αυτού του τύπου αντιβαίνει στις θεμελιώδεις αρχές του εργατικού δικαίου, της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και του επιχειρηματικού απορρήτου, κυρίως επειδή επιβάλλεται οριζόντια και χωρίς να δικαιολογείται από πιθανούς λόγους κινδύνου που προκύπτουν από επαναλαμβανόμενες προηγούμενες παραβάσεις της νομοθεσίας. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει στα κράτη μέλη να διενεργούν εκτιμήσεις κινδύνου για ορισμένα τμήματα του στόλου που διαπράττουν σε υψηλό βαθμό σοβαρές και εκτεταμένες παραβάσεις. Αναλόγως δε με το ιστορικό μη συμμόρφωσής τους, θα πρέπει οι εποπτικές αρχές να απαιτούν από τα σκάφη αυτά να έχουν εγκατεστημένη τηλεόραση κλειστού κυκλώματος. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι οι στόχοι της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και η ανάκαμψη του τομέα δεν μπορούν να επιτευχθούν με την παρακολούθηση και τον έλεγχο των αλιευτικών δραστηριοτήτων με μεθόδους «Μεγάλου Αδελφού», αλλά με σαφείς, βέβαιους και διαφανείς κανόνες και κυρώσεις που θα εφαρμόζονται αποτελεσματικά και ομοιόμορφα σε όλη την ΕΕ.

4.12. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ προτείνει την αξιοποίηση και την ενίσχυση της χρήσης των παρατηρητών επί των σκαφών. Επίσης, συνιστά τη δημιουργία ενός εθελοντικού μηχανισμού εισαγωγής τηλεόρασης κλειστού κυκλώματος με την παροχή κινήτρων —επί παραδείγματι, με τη δυνατότητα αύξησης της ποσόστωσης αλιευμάτων ειδών που βρίσκονται στο επίπεδο της μέγιστης βιώσιμης απόδοσης, με τη χρήση, εφόσον υπάρχει, του αποθεματικού των ποσοτώσεων των κρατών μελών ή με μηχανισμούς προτεραιότητας και διευκόλυνσης του ελέγχου και της εκφόρτωσης. Παράλληλα, συνιστάται η προσωρινή υποχρεωτική χρήση της τηλεόρασης κλειστού κυκλώματος στις περιπτώσεις των σκαφών που υποπίπτουν σε πολλαπλές σοβαρές παραβάσεις.

4.13. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το νέο ΕΤΘΑ 2021-2027 θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο για να επιτευχθεί η προσαρμογή των ευρωπαϊκών σκαφών στις νέες κανονιστικές διατάξεις. Ειδικότερα, είναι αναγκαία η εύκολη πρόσβαση στα κονδύλια σε εθνικό επίπεδο για όλους όσους υποβάλλουν αίτηση.

4.14. Όπως έχει επισημάνει ήδη σε άλλες γνωμοδοτήσεις ⁽⁹⁾, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να καθορισθεί η αλιευτική ικανότητα μέσω καταλληλότερων παραμέτρων όσον αφορά τη χωρητικότητα και την ισχύ του κινητήρα, δεδομένου ότι οι παράγοντες αυτοί είναι ουσιώδεις για την ασφάλεια του πληρώματος επί του σκάφους, καθώς και για την επίτευξη χαμηλότερων εκπομπών CO₂.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Η υπεραλίευση αποτελεί αναμφίβολα μία από τις θεμελιώδεις αιτίες της μείωσης των ιχθύων στη θάλασσα. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το φαινόμενο αυτό θα πρέπει να εξεταστεί μαζί με άλλα επίσης επιβλαβή για τα θαλάσσια είδη, όπως η ρύπανση, η κλιματική αλλαγή, οι θαλάσσιες μεταφορές, οι υποβρύχιες γεωτρήσεις (ηχορύπανση). Μια πιο ανοιχτή προσέγγιση είναι ζωτικής σημασίας για τη χάραξη αποτελεσματικών στρατηγικών όσον αφορά την προστασία των θαλάσσιων ενδιατημάτων.

5.2. Για να είναι πραγματικά αποτρεπτικό, ένα αποτελεσματικό σύστημα επιβολής κυρώσεων πρέπει να έχει εύκολη και σαφή εφαρμογή. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το σύστημα αδειοδότησης με μόρια μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να έχει αρνητικές συνέπειες για το πλήρωμα, μολονότι οι κυρώσεις επιβάλλονται στην πράξη για τις επιλογές και τη συμπεριφορά του κυβερνήτη του σκάφους, ακόμη και με αυστηρά μέτρα, όπως αναστολή της αλιευτικής άδειας. Για την περίοδο της αναστολής της αλιευτικής άδειας ⁽¹⁰⁾, είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν μηχανισμοί προστασίας για τους εργαζόμενους των αλιευτικών σκαφών οι οποίοι, έχοντας συνάψει συμβάσεις με «ποσοστά επί του αλιεύματος», κινδυνεύουν να μείνουν χωρίς εισόδημα αν δεν καταφέρουν να βρουν άλλο σκάφος για να εργαστούν ή αν δεν αλλάξουν απασχόληση. Δεδομένου ότι πρόκειται για τομέα που αντιμετωπίζει δυσκολίες, η συνεχής αποστράγγιση των ανθρώπινων πόρων, των δεξιοτήτων και των γνώσεων κινδυνεύει να προκαλέσει ακόμη πιο σοβαρή ζημία στις προοπτικές της ανάκαμψης.

5.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση να επεκταθεί το σύστημα ελέγχων και στην ερασιτεχνική αλιεία, στην οποία διαπιστώθηκε προσφάτως μεγάλος αριθμός περιπτώσεων καταστρατήγησης της ισχύουσας νομοθεσίας για την «παραδοσιακή» αλιεία. Συγκεκριμένα, συνιστά να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις ερασιτεχνικές αλιευτικές δραστηριότητες που αποτελούν πηγή εισοδήματος, και να διαχωριστούν από την ερασιτεχνική αλιεία που πραγματοποιείται για λόγους αναψυχής και για προσωπική κατανάλωση. Το μέτρο αυτό είναι θεμελιώδους σημασίας για την προστασία των αλιείων που δραστηριοποιούνται σεβόμενοι τον νόμο και για την αντιμετώπιση μορφών αθέμιτου ανταγωνισμού ή, στις πιο σοβαρές περιπτώσεις, ακόμη και παράνομης αλιείας.

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (NAT/749) με θέμα «Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)» (βλέπε υποσημείωση 8).

⁽¹⁰⁾ Η αναστολή της αλιευτικής άδειας, βάσει ενός κριτηρίου υποτροπής της παράβασης, μπορεί να διαρκέσει από τουλάχιστον 4 μήνες έως ένα έτος κατ' ανώτατο όριο, μέχρι την οριστική ανάκληση της άδειας.

5.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι είναι αναγκαίο να διασφαλίζεται η ιχνηλασιμότητα των αλιευμένων προϊόντων, ωστόσο, η κατάργηση της απαλλαγής από την καταχώριση στο ημερολόγιο των ποσοτήτων κάτω των 50 κιλών κατ' εκτίμηση, ενδέχεται να δημιουργήσει σοβαρές δυσκολίες, κυρίως στους μικρούς αλιείς. Πράγματι, για να διεκπεραιώνουν όλες τις γραφειοκρατικές διαδικασίες, που συχνά μπορεί να είναι εξαιρετικά χρονοβόρες στις θάλασσες πολλαπλών ειδών όπως η Μεσόγειος, οι μικροί αλιείς κινδυνεύουν να χάνουν υπερβολικό χρόνο πριν την εκφόρτωση και να μην καταφέρνουν να πωλήσουν τα αλιεύματα στην καλύτερη τιμή. Ως εκ τούτου, συνιστά να διατηρηθεί το ισχύον όριο, με επισταμένη μέριμνα ότι αυτό δεν θα προκαλεί οποιαδήποτε ανεπιθύμητη παρενέργεια.

5.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον νέο μηχανισμό ιχνηλασιμότητας που προτείνεται από την Επιτροπή, ιδίως όσον αφορά τα εισαγόμενα προϊόντα. Πράγματι, μολονότι στις τρίτες χώρες είναι μεγαλύτερος ο αριθμός των περιπτώσεων απάτης και μη συμμόρφωσης με τα βασικά πρότυπα εργασίας (συμβάσεις ΔΟΕ) και το περιβάλλον, τα ψάρια που αλιεύονται με αυτές τις παράνομες πρακτικές φτάνουν ακόμη με σχετική ευκολία στο τραπέζι των Ευρωπαίων πολιτών. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι πρακτικές εκμετάλλευσης της εργασίας εξακολουθούν να καταγράφονται σήμερα σε ορισμένα ευρωπαϊκά σκάφη⁽¹¹⁾ και απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή από τους υπεύθυνους για τον έλεγχο και αυστηρές κυρώσεις για την τελική εξάλειψη αυτού του φαινομένου.

5.6. Επίσης, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το πυκνό δίκτυο ελέγχων ιχνηλασιμότητας που θεσπίζεται δεν μπορεί να διακόπτεται στην «πρώτη πώληση», καθώς είναι αναγκαίο να ελέγχεται ολόκληρη η αλυσίδα εφοδιασμού, «από τη θάλασσα στο τραπέζι». Και σε αυτή την περίπτωση συνιστάται η ενεργός συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων, από τους χονδρεμπόρους στη μεταποίηση και μέχρι τη λιανική πώληση.

5.7. Η Δήλωση της Μάλτας του 2017 «MedFish4Ever» αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για τη δράση της ΕΕ. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ειδικά τεχνικά μέτρα και μέτρα διατήρησης των αποθεμάτων ισχύων θα πρέπει να προσαρμοστούν στις ποικίλες τεχνικές αλιείας και στα βιολογικά χαρακτηριστικά της θάλασσας. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει ότι τα επιτυχημένα μοντέλα που παρέχονται στα σχέδια για την αλιεία ενός είδους δύσκολα προσαρμόζονται στην αλιεία πολλών ειδών, με σημαντικό αντίκτυπο στο περιβάλλον και στην οικονομία⁽¹²⁾. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά ένα καλύτερο μελετημένο σύστημα συλλογής δεδομένων για τα αποθέματα, προκειμένου να χαραχθούν ειδικές στρατηγικές που θα μπορούν να προστατεύουν καλύτερα τη βιοποικιλότητα, χωρίς να πλήττουν υπερβολικά τον τομέα της αλιείας⁽¹³⁾.

5.8. Όπως έχει επισημάνει ήδη σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της⁽¹⁴⁾, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο συνδυασμός ενός αυστηρού συστήματος ποσοτώσεων με τη νέα υποχρέωση εκφόρτωσης αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα του τομέα. Το υψηλό κόστος που απαιτείται για τη μετάβαση προς μια πιο βιώσιμη αλιεία (π.χ. με τη χρήση επιλεκτικών δίχτυων) πρέπει να καλυφθεί στο ακέραιο από το ΕΤΘΑ. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί ένα απλοποιημένο, βασισμένο στην ανάλυση κινδύνων και ρεαλιστικό σύστημα ελέγχου, που θα προβλέπει σημαντική δράση σε εθνικό επίπεδο με τη στήριξη των ενδιαφερόμενων μερών, προκειμένου να υποστηριχτεί η μετάβαση μεγάλου αριθμού σκαφών στη νέα κατάσταση.

5.9. Η Επιτροπή προτείνει να ζυγίζονται όλα τα αλιευτικά προϊόντα από εγκεκριμένους φορείς αμέσως μετά την εκφόρτωση πριν από την αποθήκευση, τη μεταφορά ή την πώληση του προϊόντος. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι σημαντικό να διατηρηθεί η τρέχουσα δυνατότητα των δειγματοληπτικών ελέγχων. Επιπλέον, στις περιπτώσεις που τα αλιευτικά προϊόντα μεταφέρονται πριν από τη διάθεσή τους στην αγορά ή η πρώτη πώληση πραγματοποιείται σε τρίτη χώρα, συνιστάται η διατήρηση του σημερινού ορίου διαβίβασης των απαιτούμενων δικαιολογητικών στις αρμόδιες αρχές εντός 48 ωρών από την εκφόρτωση, προκειμένου να αποφευχθούν καθυστερήσεις και επακόλουθη απώλεια ποιότητας.

⁽¹¹⁾ βλέπε άρθρο της *The Guardian* «We thought slavery had gone away»: African men exploited on Irish boats».

⁽¹²⁾ Γενική Επιτροπή Αλιείας για τη Μεσόγειο (ΓΕΑΜ), *The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries* (Η κατάσταση της αλιείας στη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα), 2016, σ. 26. Όπως τονίζεται από τη ΓΕΑΜ-FAO, στις θάλασσες ενός είδους είναι ευκολότερο να πραγματοποιηθεί στοχοθετημένη αλιεία επειδή σε αυτές συνυπάρχουν λίγα είδη ιχθύων και έτσι είναι εύκολο να καθοριστούν όρια αλιευμάτων. Αντίθετα, στις θάλασσες πολλαπλών ειδών στην ίδια ζώνη ζουν πολλά είδη ιχθύων.

⁽¹³⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Θέσπιση πολυετούς σχεδίου για τα μικρά πελαγικά αποθέματα στην Αδριατική Θάλασσα και για τις αλιευτικές δραστηριότητες εκμετάλλευσης των εν λόγω αποθεμάτων» (ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 68). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (ΝΑΤ/749) με θέμα «Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)» (βλέπε υποσημείωση 8).

⁽¹⁴⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα την «Υποχρέωση εκφόρτωσης» (ΕΕ C 311 της 14.7.2015, σ. 68). Σημείο 1.2 «Εντούτοις, εκτιμά ότι η πρόταση της Επιτροπής είναι υπερβολικά περίπλοκη και θα δημιουργήσει υπερβολικό και δυσανάλογο πρόσθετο φόρτο εργασίας στους αλιείς κατά την εφαρμογή της υποχρέωσης εκφόρτωσης. Πιστεύει, συνεπώς, ότι θα πρέπει να προτιμηθεί μια πιο ρεαλιστική, σαφής, απλή και ευέλικτη νομοθεσία, που να προσφέρει πραγματικά στους αλιείς τον απαιτούμενο χρόνο ώστε να προσαρμοστούν, κατά τη διάρκεια μεταβατικής περιόδου, χωρίς να υφίστανται βαριές κυρώσεις».

5.10. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής σχετικά με τα πλαστικά μιας χρήσης ⁽¹⁵⁾ και, ειδικότερα, τα προβλεπόμενα μέτρα παροχής κινήτρων για την εναπόθεση στην ξηρά του αλιευτικού εξοπλισμού που καταστρέφεται ή υφίσταται ζημία, προκειμένου να διευκολύνεται η ανακύκλωσή του ⁽¹⁶⁾. Το μέτρο αυτό, σε συνδυασμό με το νέο μέτρο για τους λιμένες ⁽¹⁷⁾, ανοίγει νέους ορίζοντες και ευκαιρίες για τη βιώσιμη αλιεία και την κυκλική οικονομία. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το σύστημα παροχής κινήτρων στους αλιείς για την εναπόθεση στην ξηρά των δίχτων πρέπει να επεκταθεί και σε όλα τα κατάλοιπα που συλλέγονται στη θάλασσα στο πλαίσιο των αλιευτικών δραστηριοτήτων. Είναι επίσης σημαντικό να επαληθευθεί ότι η εισαγωγή του μηχανισμού αυξημένης ευθύνης του παραγωγού δεν οδηγεί σε αύξηση του κόστους για τις επιχειρήσεις του τομέα της αλιείας κατά την αγορά δίχτων. Το ΕΤΘΑ θα μπορούσε να αποτελέσει το καταλληλότερο χρηματοδοτικό μέσο για τη στήριξη της διαδικασίας αυτής.

5.11. Η πρωτοβουλία αυτή θα ήταν καθοριστικής σημασίας για τον καθαρισμό των θαλασσών, καθώς σήμερα οι αλιείς αναλαμβάνουν το κόστος για την εκφόρτωση στην ξηρά των αποβλήτων που συλλέγουν κατά τη διάρκεια της αλιείας. Αυτά αποτελούν μάλιστα το 90 % των συλλεγόμενων στα δίχτυα και οι αλιείς υποχρεούνται να διαφοροποιούν τα απόβλητα, και, όταν δεν είναι δυνατή η αναγνώρισή τους, να τα καταχωρίζουν ως «ειδικά απόβλητα» που απαιτούν ειδικές μορφές επεξεργασίας. Στην πράξη, σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς, οι αλιείς πρέπει να πληρώνουν για να καθαρίζουν τη θάλασσα από μια ρύπανση που δεν έχουν προκαλέσει οι ίδιοι. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, με κατάλληλη κατάρτιση, οι αλιείς θα μπορούσαν να προσφέρουν σημαντική προστιθέμενη αξία συμβάλλοντας, αφενός, στον καθαρισμό της θάλασσας και, αφετέρου, στη δημιουργία ενός ενάρετου μηχανισμού οικονομικής ολοκλήρωσης για την ασκούμενη δραστηριότητα ⁽¹⁸⁾.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (ΝΑΤ/742) με θέμα «Τα πλαστικά μιας χρήσης» (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 207).

⁽¹⁶⁾ COM(2018) 340 final.

⁽¹⁷⁾ COM(2018) 33 final.

⁽¹⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ευρωπαϊκή στρατηγική για τις πλαστικές ύλες σε μια κυκλική οικονομία» (συμπεριλαμβανομένης της δράσης για τα θαλάσσια απορρίμματα) (ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 61).

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (ΝΑΤ/742) με θέμα «Τα πλαστικά μιας χρήσης» (βλέπε υποσημείωση 15).

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (ΝΑΤ/749) με θέμα «Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)» (βλέπε υποσημείωση 8).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2008/106/ΕΚ για το ελάχιστο επίπεδο εκπαίδευσης των ναυτικών και την κατάργηση της οδηγίας 2005/45/ΕΚ»

[COM(2018) 315 final — 2018/0162(COD)]

(2019/C 110/23)

Εισηγήτρια: η κα **Tanja BUZEK**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 11.6.2018 Συμβούλιο, 6.6.2018
Νομική βάση	Άρθρο 100 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	201/3/6

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σε γενικές γραμμές τους στόχους που καθορίζει η Επιτροπή στην πρότασή της για την τροποποίηση της οδηγίας 2008/106/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽¹⁾ σχετικά με το ελάχιστο επίπεδο εκπαίδευσης των ναυτικών, με την οποία καταργείται η οδηγία 2005/45/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽²⁾ σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των πιστοποιητικών των ναυτικών που εκδίδουν τα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι αλλαγές που προβλέπονται στο κανονιστικό πλαίσιο είναι αναγκαίες, αναλογικές και οικονομικά αποδοτικές.

1.2. Μολονότι αναγνωρίζει ότι αμφότερες οι οδηγίες συνέβαλαν τόσο στη βελτίωση της εκπαίδευσης και κατάρτισης των ναυτικών που εργάζονται σε μερικούς κρατικούς μέλους της ΕΕ όσο και στην επαγγελματική κινητικότητα των ναυτικών που έχουν πιστοποιηθεί στην ΕΕ, η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να γίνει ένα ακόμη βήμα σε αυτό το πεδίο. Ως εκ τούτου, συνιστά να αξιοποιηθεί η αναθεώρηση της οδηγίας 2008/106/ΕΚ προκειμένου να προωθηθεί ένας ευρύτερος ευρωπαϊκός διάλογος με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κρατών μελών, των ιδρυμάτων κατάρτισης και του ναυτικού κλάδου, σχετικά με το πώς μπορεί να επενδυθεί περισσότερο στη καλλιέργεια ναυτικών δεξιοτήτων στην Ευρώπη, προκειμένου να διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα του ευρωπαϊκού στόλου αλλά και η ικανότητα του κλάδου να δημιουργεί θέσεις εργασίας καλής ποιότητας για τους Ευρωπαίους ναυτικούς και άλλους επαγγελματίες στο χώρο της ναυτιλίας.

1.3. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ συνιστά να καταβληθούν προσπάθειες για τη δημιουργία ενός φόρουμ της ΕΕ που να περιλαμβάνει τα ιδρύματα κατάρτισης, τη βιομηχανία, τον ευρύτερο ναυτιλιακό σχηματισμό και τις εθνικές ναυτιλιακές διοικήσεις, για τη βελτίωση της κατάρτισης των ναυτικών και την ανάπτυξη ευρωπαϊκών μεταπτυχιακών μαθημάτων στον κλάδο της ναυτιλίας που υπερβαίνουν το διεθνώς συμφωνηθέν ελάχιστο επίπεδο εκπαίδευσης των ναυτικών. Η εν λόγω προηγμένη κατάρτιση θα επέτρεπε τη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τους Ευρωπαίους ναυτικούς, εξοπλίζοντάς τους με δεξιότητες ανώτερες από αυτές που απαιτούνται σε διεθνές επίπεδο και ενισχύοντας την ελκυστικότητα των ναυτικών επαγγελμάτων στην ΕΕ, ιδίως για τις γυναίκες και τους νέους.

1.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι σημαντικό να αναπτυχθούν δέσμες μαθησιακών δράσεων με γνώμονα το μέλλον, με ιδιαίτερη έμφαση στην κατάρτιση όσον αφορά τη διαχείριση της ποιότητας, τις «πράσινες» και τις ψηφιακές δεξιότητες, και θεωρεί ότι η προώθηση των προηγμένων δεξιοτήτων πρέπει να συμβαδίζει με τις μορφές πιστοποίησης/επισήμανσης.

1.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης να δημιουργηθεί ένα ευρωπαϊκό δίκτυο ιδρυμάτων ναυτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (MET/ Maritime Education and Training institutions), το οποίο να πληροί ποιοτικά κριτήρια για την περαιτέρω βελτίωση του συστήματος ναυτικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης τη θέσπιση, για την εκπαίδευση των πλοιάρχων και των αξιωματικών, προτύπου ανταλλαγών τύπου «Erasmus» μεταξύ των MET από όλη την ΕΕ, προσαρμοσμένου στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τομέα.

⁽¹⁾ ΕΕ L 323 της 3.12.2008, σ. 33.

⁽²⁾ ΕΕ L 255 της 30.9.2005, σ. 160.

1.6. Όσον αφορά τον ανανεωμένο μηχανισμό για την αναγνώριση πιστοποιητικών ναυτικών που εκδίδονται από τρίτες χώρες, η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας τα κράτη μέλη να διαβουλευθούν με τις εθνικές ενώσεις εφοπλιστών και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις σχετικά με τη σκοπιμότητα αναγνώρισης μιας νέας τρίτης χώρας πριν από την υποβολή αιτήματος στην Επιτροπή. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να διευκρινίσει περαιτέρω ότι — εφόσον είναι διαθέσιμη — η εκτίμηση του αριθμού των ναυτικών που είναι πιθανόν να απασχοληθούν θα αποτελέσει ένα μόνο από τα κριτήρια στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για την αναγνώριση μιας νέας τρίτης χώρας και ότι τούτο πρέπει να εφαρμόζεται με διαφανή τρόπο.

1.7. Όσον αφορά την παράταση της προθεσμίας για την έκδοση απόφασης σχετικά με την αναγνώριση νέων τρίτων χωρών από 18 σε 24 μήνες, και έως και 36 μήνες υπό ορισμένες περιστάσεις, η ΕΟΚΕ εκφράζει ανησυχίες για το κατά πόσον αυτός είναι ο ορθός μηχανισμός, δεδομένου ότι η διαδικασία μπορεί να επιμηκυνθεί άσκοπα για μια χώρα που πληροί σαφώς όλες τις απαιτήσεις. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ ζητεί να ολοκληρωθεί η διαδικασία στο συντομότερο δυνατό εύλογο χρόνο, με την πρόβλεψη δυνατότητας επιμήκυνσης της διαδικασίας για όσο χρειαστεί, εφόσον απαιτούνται διορθωτικές δράσεις.

1.8. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η ορθή χρήση των κοινοτικών πόρων, η ΕΟΚΕ προτείνει την τροποποίηση του άρθρου 20, έτσι ώστε οι διατάξεις σχετικά με την ανάκληση της αναγνώρισης της τρίτης χώρας να ισχύουν και για τις τρίτες χώρες που αδυνατούν να παράσχουν σημαντικό αριθμό πλοιαρχών και αξιωματικών για περίοδο τουλάχιστον πέντε ετών. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να διευκρινιστεί ότι η τελική απόφαση σχετικά με την ανάκληση ή μη της αναγνώρισης θα εναπόκειται στα κράτη μέλη, σύμφωνα με τις συνήθεις διαδικασίες που ακολουθούνται εντός της COSS (Επιτροπή ασφάλειας στη ναυτιλία και πρόληψης της ρύπανσης από τα πλοία/*Committee on Safe Seas and the Prevention of Pollution from Ships*) και ότι αυτές οι διαδικασίες παρέχουν διακριτική ευχέρεια όσον αφορά την εξέταση των σχετικών πληροφοριών που διαβιβάζουν τα κράτη μέλη.

1.9. Καθότι δεν μπορεί να υπάρξει συμβιβασμός σε ζητήματα ασφάλειας στη θάλασσα, η ΕΟΚΕ συνιστά να μην εφαρμοστεί ένα λιγότερο αυστηρό καθεστώς επαναξιολόγησης για τις τρίτες χώρες που παρέχουν περιορισμένο αριθμό πλοιαρχών και αξιωματικών στον ενωσιακό στόλο από ό,τι για άλλες χώρες.

1.10. Εκτός από τις προτεινόμενες αλλαγές στη διαδικασία τροποποίησης (άρθρο 27) που προβλέπει ότι η Επιτροπή δύναται να τροποποιήσει την οδηγία 2008/106/ΕΚ μέσω κατ' εξουσιοδότηση πράξεων, η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να λάβουν έγκαιρα μέτρα για την εφαρμογή τροποποιήσεων που να αναιρούν την ανάγκη για παρατάσεις και περιόδους ρεαλιστικής ερμηνείας που κατέστησαν αναγκαίες λόγω της αδράνειας της χώρας σημαίας σε προηγούμενες περιπτώσεις.

2. Ιστορικό

2.1. Η νομοθεσία της ΕΕ για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την πιστοποίηση των ναυτικών βασίζεται πρωτίστως στις ελάχιστες διεθνείς απαιτήσεις που επιβάλλει η Διεθνής σύμβαση για πρότυπα εκπαίδευσης, έκδοσης πιστοποιητικών και τήρησης φυλακών των ναυτικών του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΔΝΟ) (σύμβαση STCW/*Standards of Training, Certification and Watchkeeping*) και οι τροποποιήσεις της.

2.2. Πέραν της ενσωμάτωσης της σύμβασης STCW στο επίπεδο της ΕΕ μέσω της οδηγίας 2008/106/ΕΚ, το ενωσιακό πλαίσιο θεσπίζει ένα αποδοτικό, από πλευράς κόστους, κοινό ενωσιακό μηχανισμό για την αναγνώριση των συστημάτων ναυτικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και πιστοποίησης των ναυτικών από τρίτες χώρες. Ο μηχανισμός αυτός είναι σχεδιασμένος έτσι ώστε η αξιολόγηση και η επαναξιολόγηση της συμμόρφωσης τρίτων χωρών με τη σύμβαση STCW διεξάγεται κατά τρόπο κεντρικό και εναρμονισμένο, αποφεύγοντας καταστάσεις κατά τις οποίες κάθε κράτος μέλος θα έπρεπε να τις διεξάγει μεμονωμένα, ιδίως δεδομένου του γεγονότος ότι σήμερα υπάρχουν πάνω από 40 τρίτες χώρες που αναγνωρίζονται σε επίπεδο ΕΕ για τον σκοπό αυτό.

2.3. Το κανονιστικό σύστημα περιλαμβάνει επίσης απλουστευμένη διαδικασία για την αναγνώριση των πιστοποιητικών των ναυτικών τα οποία εκδίδονται από τα κράτη μέλη δυνάμει της οδηγίας 2005/45/ΕΚ. Η εν λόγω οδηγία αποσκοπούσε στην ενθάρρυνση της κινητικότητας των Ευρωπαίων ναυτικών μεταξύ σκαφών που φέρουν σημαία της ΕΕ, επιτρέποντας κατ' αυτόν τον τρόπο την αναγνώριση των πιστοποιητικών πλοιαρχών και αξιωματικών χωρίς περαιτέρω αντισταθμιστικά μέτρα.

2.4. Το προαναφερθέν νομοθετικό πλαίσιο επιδιώκει την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου ασφάλειας στη θάλασσα και προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος μέσω της ελαχιστοποίησης του κινδύνου ναυτικών ατυχημάτων. Προς τούτο, υπάρχει η κοινή αντίληψη ότι η ενίσχυση της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της πιστοποίησης του βασικού προσωπικού των σκαφών που φέρουν σημαία κράτους μέλους της ΕΕ είναι καθοριστικής σημασίας.

2.5. Η πρόταση απορρέει από το πρόγραμμα βελτίωσης της καταλληλότητας και της αποδοτικότητας του κανονιστικού πλαισίου (REFIT/*Regulatory Fitness and Performance Programme*) που εξέδωσε η Επιτροπή, το οποίο αξιολογεί τον βαθμό στον οποίο οι δύο οδηγίες εκπλήρωσαν τους στόχους τους. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η προτεινόμενη αναθεώρηση είναι το αποτέλεσμα εμπειρισματομένης αξιολόγησης στην οποία συμπεριλαμβάνονταν μια εκτενής μελέτη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα (EMSA/*European Maritime Safety Agency*) (Μελέτη για την αξιολόγηση REFIT των οδηγιών 2008/106/ΕΚ και 2005/45/ΕΚ του Σεπτεμβρίου 2017 ⁽³⁾), δημόσια διαβούλευση συνοδευόμενη από πιο στοχοθετημένη διαβούλευση, καθώς και ειδικά εργαστήρια στα οποία συμμετείχαν τα κράτη μέλη με τις δύο πλευρές του κλάδου, δηλαδή τους εφοπλιστές και τις συνδικαλιστικές ενώσεις που εκπροσωπούσαν τους ναυτικούς.

2.6. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης REFIT θεωρήθηκαν εν γένει θετικά, και κρίθηκε ότι η νομοθεσία της ΕΕ είχε συνεισφέρει στην εξάλειψη των χαμηλότερης ποιότητας πληρωμάτων, στην κινητικότητα των ναυτικών στην Ένωση και στην επίτευξη ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των ναυτικών που εκπαιδεύτηκαν στην ΕΕ και αυτών που εκπαιδεύτηκαν σε τρίτες χώρες.

2.7. Ωστόσο, εντοπίστηκαν ορισμένες ελλείψεις όσον αφορά την αποδοτικότητα του κανονιστικού πλαισίου και την αναλογικότητα ορισμένων από τις απαιτήσεις του. Πρόθεση της πρότασης της Επιτροπής είναι, συνεπώς, να αμβλύνει τις ελλείψεις που εντοπίστηκαν μέσω της απλούστευσης και της εναρμόνισης της υφιστάμενης νομοθεσίας. Συγκεκριμένα, κρίθηκε αναγκαία η περαιτέρω παρέμβαση προκειμένου:

- να εξασφαλιστεί ευθυγράμμιση με τις τελευταίες τροποποιήσεις της STCW·
- να επικαιροποιηθεί ο ορισμός των πιστοποιητικών που αναγνωρίζονται μεταξύ των κρατών μελών, μέσω της συγχώνευσης της οδηγίας 2005/45/ΕΚ με την οδηγία 2008/106/ΕΚ·
- να καταρτιστούν κριτήρια για τη νέα αναγνώριση/επαναξιολόγηση τρίτων χωρών με στόχο την αποδοτικότερη χρήση των χρηματοοικονομικών και ανθρώπινων πόρων·
- να καθοριστούν κριτήρια προτεραιότητας για την επαναξιολόγηση τρίτων χωρών, με έμφαση στις μείζονες χώρες προέλευσης ναυτικών και με εξέταση του ενδεχόμενου παράτασης του κύκλου επαναξιολογήσεων για τις υπόλοιπες χώρες·
- να παραταθεί η προθεσμία για την αναγνώριση νέων τρίτων χωρών, προκειμένου να δοθεί σε αυτές επαρκής χρόνος ώστε να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν διορθωτικές δράσεις, εφόσον απαιτείται.

3. Κύρια σημεία της πρότασης

3.1. Ο γενικός στόχος της πρότασης συνίσταται στην απλοποίηση και την ευθυγράμμιση της ισχύουσας νομοθεσίας. Ειδικότερα, αυτό περιλαμβάνει:

- τη συνεχή ευθυγράμμιση της σχετικής νομοθεσίας της ΕΕ με τη σύμβαση STCW·
- τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας του κεντρικού μηχανισμού αναγνώρισης τρίτων χωρών·
- την ενίσχυση της νομικής σαφήνειας αναφορικά με την αμοιβαία αναγνώριση των πιστοποιητικών των ναυτικών που εκδίδονται από τα κράτη μέλη.

3.2. Ο κεντρικός μηχανισμός για την αναγνώριση των πιστοποιητικών των ναυτικών που εκδίδονται σε τρίτες χώρες απαιτεί τη διάθεση αξιολογών ανθρώπινων και χρηματοοικονομικών πόρων από την Επιτροπή, η οποία επικουρείται εν προκειμένω από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την Ασφάλεια στη Θάλασσα (EMSA), για την αξιολόγηση νέων αιτημάτων αναγνώρισης από τα κράτη μέλη, αφενός, και τη διεξαγωγή της περιοδικής επαναξιολόγησης των ήδη αναγνωρισμένων τρίτων χωρών, αφετέρου.

3.3. Για λόγους καλύτερης χρήσης των υφιστάμενων πόρων, η Επιτροπή προτείνει η διαδικασία αναγνώρισης να καταστεί διαφανέστερη επιτρέποντας στο αιτούν κράτος μέλος να τεκμηριώσει τους λόγους υποβολής του αιτήματος αναγνώρισης. Το μέτρο συνίσταται στην εισαγωγή σύζήτησης μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με την ανάγκη αναγνώρισης νέων τρίτων χωρών.

3.4. Επίσης, η Επιτροπή προτείνει κριτήρια προτεραιότητας για την επαναξιολόγηση αναγνωρισμένων τρίτων χωρών με βάση την αρχή ότι οι διαθέσιμοι πόροι πρέπει να ανακατευθυνθούν από χώρες που παρέχουν χαμηλό αριθμό ναυτικών στον στόλο της Ένωσης στις μείζονες τρίτες χώρες που παρέχουν μεγαλύτερο ποσοστό εργατικού δυναμικού.

⁽³⁾ <https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/legislation/2017-09-stwc-support-study-refit-eval-dirs-20080106-20050045.pdf>

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής για την τροποποίηση της οδηγίας 2008/106/ΕΚ για το ελάχιστο επίπεδο εκπαίδευσης των ναυτικών, συμπεριλαμβανομένης της ένταξης στο πεδίο εφαρμογής της της απλοποιημένης διαδικασίας για την αμοιβαία αναγνώριση των πιστοποιητικών των ναυτικών που εκδόθηκαν από τα κράτη μέλη, με την κατάργηση της οδηγίας 2005/45/ΕΚ.

4.2. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρόκειται για αναγκαία αναθεώρηση, καθώς υπάρχει πράγματι περιθώριο βελτίωσης της αποδοτικότητας του διοικητικού πλαισίου όσον αφορά το σύστημα αμοιβαίας αναγνώρισης στο πλαίσιο της παρούσας οδηγίας, προκειμένου να επιτραπεί η πιο αποδοτική διάθεση των χρηματοοικονομικών και ανθρώπινων πόρων της Επιτροπής και του EMSA.

4.3. Η ΕΟΚΕ επιδοκμάζει ιδιαίτερα την έμφαση που δίδει η Επιτροπή στο επίπεδο διαφάνειας που πρέπει να διέπει την επεξεργασία αιτημάτων αναγνώρισης πιστοποιητικών ναυτικών που εκδόθηκαν σε νέες τρίτες χώρες. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναλογικό, διαφανές και αποδοτικό από πλευράς κόστους το νέο βήμα της διαδικασίας που επιτρέπει στο αιτών κράτος μέλος να παρουσιάσει τους λόγους υποβολής του αιτήματος αναγνώρισης. Το αιτών κράτος μέλος θα συνεχίσει να έχει τη δυνατότητα μονομερούς αναγνώρισης της τρίτης χώρας μέχρι να ληφθεί συλλογική απόφαση. Έτσι, η διαδικασία λήψης αποφάσεων που οδηγεί στην αναγνώριση μιας τρίτης χώρας θα επιτύχει ισορροπία μεταξύ της ανάγκης διαφάνειας όσον αφορά τον έλεγχο και την καλή χρήση των δημοσίων πόρων — κόστος της αναγνώρισης — και του σκοπού διατήρησης της ανταγωνιστικότητας του ενωσιακού στόλου — ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του στόλου της ΕΕ μέσω της απασχόλησης ναυτικών από την εν λόγω τρίτη χώρα.

4.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το κανονιστικό πλαίσιο της ΕΕ για τη ναυτική εκπαίδευση, την κατάρτιση και την πιστοποίηση των ναυτικών έχει συμβάλει στην ικανοποίηση των αναγκών της αγοράς εργασίας της ναυτιλίας, διευκολύνοντας την πρόσβαση στην απασχόληση σε σκάφη που φέρουν τη σημαία κράτους μέλους της ΕΕ για όλους τους πλοιάρχους και τους αξιωματικούς που κατέχουν έγκυρο πιστοποιητικό STCW, ανεξαρτήτως τόπου διαμονής ή εθνικότητας. Παρότι αναμφίβολα η ναυτιλία δραστηριοποιείται σε μια παγκοσμιοποιημένη αγορά εργασίας, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει πόσο σημαντικό είναι η ΕΕ να επενδύσει μαζικά στη δική της βάση ναυτικών δεξιοτήτων προκειμένου να προστατευθεί μια κρίσιμη μάζα Ευρωπαίων ναυτικών που θα στηρίξει την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής ναυτιλίας και των ναυτιλιακών συνεργατικών σχηματισμών σε όλη την ΕΕ, δημιουργώντας έτσι προοπτικές θέσεων εργασίας υψηλής ειδίκευσης και πιο αποδοτικών σταδιοδρομιών στη θάλασσα ή σε σχετικές δραστηριότητες επί ξηράς, ιδίως για τους νέους Ευρωπαίους, και διατηρώντας ή ενισχύοντας ταυτόχρονα το μερίδιο των Ευρωπαίων ναυτικών στο παγκόσμιο ναυτικό δυναμικό⁽⁴⁾.

4.5. Με βάση τα ανωτέρω, η ΕΟΚΕ παροτρύνει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν τελικά τις συστάσεις που περιέχονται στη Στρατηγική της ΕΕ για τις θαλάσσιες μεταφορές (*EU Maritime Transport Strategy*) έως το 2018⁽⁵⁾, καθώς και τις συστάσεις πολιτικής που υπέβαλε η Ειδική Ομάδα για την Απασχόληση και την Ανταγωνιστικότητα στη Θάλασσα (*TFMEC/Task force on Maritime Employment and Competitiveness*)⁽⁶⁾ στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όταν πρόκειται για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος στις θαλάσσιες μεταφορές. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τους συννομοθέτες της ΕΕ να εξετάσουν τις συστάσεις που παρατίθενται κατωτέρω στην παρούσα ενότητα.

4.6. Η ΕΟΚΕ συνιστά να καταβληθούν προσπάθειες για τη δημιουργία ενός φόρουμ της ΕΕ στο οποίο να συμμετέχουν τα ιδρύματα κατάρτισης, ο ναυτιλιακός κλάδος, το ευρύτερο ναυτιλιακό σχηματισμό και οι εθνικές ναυτιλιακές διοικήσεις για τη βελτίωση της κατάρτισης των ναυτικών, και, στη συνέχεια, της εργασιακής τους πρόσληψης, της επαγγελματικής εξέλιξης και της κινητικότητάς τους. Ένα βασικό καθήκον αυτού του δικτύου θα ήταν η ανάπτυξη ευρωπαϊκών μεταπτυχιακών μαθημάτων ναυτικών σπουδών, οι οποίες να υπερβαίνουν το διεθνώς συμφωνημένο ελάχιστο επίπεδο εκπαίδευσης των ναυτικών (αναφέρονται επίσης ως «ναυτικά πιστοποιητικά αριστείας» ή «STCW+»)⁽⁷⁾. Η προηγμένη εκπαίδευση αυτού του είδους θα καταστήσει δυνατή τη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τους Ευρωπαίους ναυτικούς, εξοπλίζοντάς τους με δεξιότητες που υπερβαίνουν τα απαιτούμενα σε διεθνές επίπεδο.

4.7. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της ανάπτυξης δεσμών μαθησιακών δράσεων με γνώμονα το μέλλον, με ιδιαίτερη έμφαση στην κατάρτιση σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας, τις «πράσινες δεξιότητες» και τις ψηφιακές δεξιότητες. Το τελευταίο είναι υψίστης σημασίας, καθώς η τεχνολογία των πλοίων, η ανταλλαγή πληροφοριών και επικοινωνιακών δεδομένων και τα συστήματα υποστήριξης στη ξηρά εξελίσσονται ταχύτατα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προώθηση των προηγμένων δεξιοτήτων πρέπει να συμβαδίζει με τις μορφές πιστοποίησης/επισήμανσης, έτσι ώστε η αναβάθμιση της ναυτιλιακής εκπαίδευσης να αποτελεί ένα πολύτιμο πλεονέκτημα για να βοηθηθούν οι Ευρωπαίοι ναυτικοί να προωθήσουν τις προοπτικές επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας. Αυτό, με τη σειρά του, θα ενισχύσει την ελκυστικότητα των ναυτικών επαγγελμάτων στην ΕΕ, ιδίως για τις γυναίκες και τους νέους, βελτιώνοντας ταυτόχρονα την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των λειτουργιών των πλοίων, συμπεριλαμβανομένης της διαρκούς καινοτομίας και της μείωσης του κόστους.

⁽⁴⁾ SWD (2016) 326 final.

⁽⁵⁾ COM(2009) 8 final.

⁽⁶⁾ Η Ειδική Ομάδα για την Απασχόληση και την Ανταγωνιστικότητα στη Ναυτιλία (*Task force on Maritime Employment and Competitiveness*) συγκροτήθηκε από τον αντιπρόεδρο της Επιτροπής κ. Kallas και εξέδωσε την έκθεσή της στις 9 Ιουνίου 2011.

⁽⁷⁾ COM(2009) 8 final.

4.8. Κατά το ίδιο πνεύμα, θα ήταν επίσης σκόπιμο να εξετασθεί το ενδεχόμενο να αναπτυχθεί ένα ευρωπαϊκό δίκτυο ιδρυμάτων ναυτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (MET/*Maritime Education and Training institutions*) που να πληροί ποιοτικά κριτήρια, προκειμένου να βελτιωθεί περαιτέρω το ευρωπαϊκό σύστημα εκπαίδευσης στη ναυτιλία. Για τον σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά να χρησιμοποιηθεί ως πηγή έμπνευσης το ευρωπαϊκό δίκτυο σχολών εσωτερικής ναυσιπλοΐας (*European network of inland navigation schools*) — EDINNA (Εκπαίδευση στην εσωτερική ναυσιπλοΐα/*Education Inland Navigation*), το οποίο ιδρύθηκε το 2009 για να προωθήσει την αναβαθμισμένη εναρμόνιση των προγραμμάτων σπουδών και κατάρτισης. Αυτή η πλατφόρμα αποδείχθηκε ένα εξαιρετικό εργαλείο για την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και την προώθηση μιας συντονισμένης προσέγγισης για την ανάπτυξη των επαγγελματικών προσόντων. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης τη θέσπιση, για την εκπαίδευση των πλοιάρχων και των αξιωματικών, ενός προτύπου ανταλλαγών τύπου 'Erasmus' μεταξύ των MET από όλη την ΕΕ προσαρμοσμένου στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τομέα.

4.9. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ ζητεί συντονισμένη πολιτική ώθηση από την ΕΕ και τα κράτη μέλη για τη στήριξη του κλάδου, καθώς αγωνίζεται να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της ψηφιοποίησης, της αυτοματοποίησης και του αναγκαιού οικολογικού προσανατολισμού του. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι αυτές οι προκλήσεις μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα με την εγγύηση ενός ανθεκτικού στις μελλοντικές προκλήσεις ευρωπαϊκού συστήματος υψηλής ποιότητας ναυτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την επικείμενη εγκαινίαση του τετραετούς έργου *SkillSea*. Το έργο θα προωθήσει τη μεταφοράς μεταξύ της βιομηχανίας — συμπεριλαμβανομένων των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταιρών στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών, της Ένωσης Εφοπλιστών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECSA/*European Community Shipowners' Associations*) και της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας των Ενώσεων Εργαζομένων στις Μεταφορές (ETF/*European Transport Workers' Federation*) -, των παρόχων εκπαίδευσης και κατάρτισης και των εθνικών αρχών, με στόχο την ενίσχυση των προγραμμάτων σπουδών ναυτικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη συγχώνευση των οδηγιών 2005/45/ΕΚ και 2008/106/ΕΚ, καθώς θεωρεί ότι έτσι καθίσταται αποτελεσματικότερη η εφαρμογή τους και ότι είναι πιο πιθανό να βελτιωθεί η σαφήνεια και να απλουστευθεί το πλαίσιο κατάρτισης και πιστοποίησης των ναυτικών. Με αυτήν την ενοποίηση θα αντιμετωπιστεί, ειδικότερα, το ζήτημα του παρωχημένου ορισμού των πιστοποιητικών που περιέχεται στην οδηγία 2005/45/ΕΚ και θα οδηγήσει στην αποσαφήνιση και την ευθυγράμμιση του ορισμού των πιστοποιητικών των ναυτικών που αναγνωρίζονται από τα κράτη μέλη. Πρέπει πράγματι να διασφαλιστεί ότι ο ορισμός των πιστοποιητικών των ναυτικών θα επικαιροποιηθεί σύμφωνα με τους νέους ορισμούς που θεσπίστηκαν το 2012. Αυτή η επικαιροποίηση αναμένεται να ενισχύσει την ασφάλεια δικαίου στο σύστημα αμοιβαίας αναγνώρισης μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.

5.2. Το νέο άρθρο 5β αποσκοπεί στη συμπερίληψη της αμοιβαίας αναγνώρισης των πιστοποιητικών των ναυτικών τα οποία εκδίδονται από τα κράτη μέλη στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/106/ΕΚ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αυτήν την προσθήκη απαραίτητη, καθώς αποσαφηνίζει ποια πιστοποιητικά αναγνωρίζονται αμοιβαία, ώστε οι ναυτικοί που πιστοποιούνται από ένα κράτος μέλος να δύνανται να εργάζονται σε πλοία που φέρουν σημαία άλλου κράτους μέλους.

5.3. Η ΕΟΚΕ στηρίζει πλήρως και ενθαρρύνει περαιτέρω την εργατική κινητικότητα ούτως ώστε να διευκολυνθεί η ομαλή αντιστοιχία πλοιάρχων και αξιωματικών που έχουν πιστοποιηθεί στην ΕΕ με τους Ευρωπαίους πλοιοκλήτες. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ παρατηρεί με ικανοποίηση ότι, σύμφωνα με την Επιτροπή⁽⁸⁾, το έτος 2015 πάνω από 47 000 εγκρίσεις πιστοποιητικού ικανότητας (*certificate of competency*) που εκδόθηκαν αρχικά από άλλο κράτος μέλος είχαν ισχύ στην Ένωση, ήτοι ποσοστό 25 % περίπου του συνολικού αριθμού πλοιάρχων και αξιωματικών που ήταν διαθέσιμοι για εργασία σε πλοία με σημαία κράτους μέλους της ΕΕ.

5.4. Τα προαναφερθέντα στοιχεία καταδεικνύουν ότι το σύστημα αμοιβαίας αναγνώρισης των πιστοποιητικών των ναυτικών που εκδίδονται από τα κράτη μέλη έχει παράξει ενθαρρυντικά αποτελέσματα όσον αφορά την καλλιέργεια της κινητικότητας των Ευρωπαίων ναυτικών μεταξύ των πλοίων με σημαία ΕΕ. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της συνεχούς συμβολής στην προστασία των ευρωπαϊκών θέσεων εργασίας στη θάλασσα, στην εξασφάλιση του μέλλοντος των MET σε όλη την ΕΕ και στην προστασία της ευρωπαϊκής ναυτικής τεχνογνωσίας στο σύνολό της.

5.5. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόταση για ευθυγράμμιση της οδηγίας 2008/106/ΕΚ με τις τελευταίες τροποποιήσεις της σύμβασης STCW (*Standards of Training, Certification and Watchkeeping*), προκειμένου να αποφευχθούν νομικές ασυνέπειες στην οδηγία όσον αφορά το διεθνές κανονιστικό πλαίσιο. Αυτή η ευθυγράμμιση αναμένεται να διασφαλίσει την εναρμονισμένη εφαρμογή σε επίπεδο ΕΕ, να συνδράμει τα πληρώματα στην απόκτηση νέων προσόντων και δεξιοτήτων — ιδίως όσον αφορά τις απαιτήσεις κατάρτισης και εξειδίκευσης για τους ναυτικούς που εργάζονται σε επιβατικά πλοία και πλοία που υπάγονται στον Κώδικα ασφαλείας των πλοίων που χρησιμοποιούν αέρια ή άλλα καύσιμα με χαμηλό σημείο ανάφλεξης (κώδικας IGF/*induced gas flotation*) και τον Κώδικα ασφαλείας για τα πλοία που πλέουν στα πολικά ύδατα (πολικός κώδικας/*Polar Code*) του ΔΝΟ — στηρίζοντας ταυτόχρονα την επαγγελματική τους εξέλιξη.

5.6. Η ΕΟΚΕ αμφισβητεί τη σκοπιμότητα της δυσανάλογης χρήσης χρηματοοικονομικών και ανθρώπινων πόρων της Ένωσης για την αξιολόγηση νέων τρίτων χωρών που ενδέχεται να αδυνατούν να παράσχουν ουσιαστικό αριθμό πλοιάρχων και αξιωματικών. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ στηρίζει πλήρως την πρόταση της Επιτροπής που προβλέπει ότι κάθε νέο αίτημα αναγνώρισης τρίτης χώρας που υποβάλλεται από κράτος μέλος πρέπει να συνοδεύεται από ανάλυση που θα περιλαμβάνει εκτιμήσεις του αριθμού των

⁽⁸⁾ SWD(2017) 18 final.

πλοίαρχων και των αξιωματικών που αναμένεται να απασχοληθούν από αυτήν τη χώρα. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας τα κράτη μέλη να ζητούν τη γνώμη των εθνικών ενώσεων πλοιοκτητών και των συνδικαλιστικών οργανώσεων όσον αφορά το επιθυμητό της αναγνώρισης μιας νέας τρίτης χώρας, πριν από την υποβολή αιτήματος στην Επιτροπή. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να διευκρινίσει περαιτέρω ότι — εφόσον είναι διαθέσιμη — η εκτίμηση του αριθμού των ναυτικών που ενδέχεται να απασχολούνται θα αποτελέσει ένα μόνο από τα κριτήρια στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για την αναγνώριση μιας νέας τρίτης χώρας και ότι τούτο πρέπει να τηρείται με διαφανή τρόπο.

5.7. Για λόγους ενισχυμένης αποτελεσματικότητας και καλύτερης χρήσης των διαθέσιμων πόρων, η ΕΟΚΕ παρατηρεί με ικανοποίηση ότι, σύμφωνα με την υπό εξέταση πρόταση (άρθρο 19), θα πρέπει να παρέχεται και να συζητείται μεταξύ των κρατών μελών αιτιολόγηση της επιθυμίας ενός κράτους μέλους να υποβάλει αίτημα για την αναγνώριση νέας τρίτης χώρας. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να διευκρινιστεί ότι η τελική απόφαση σχετικά με την αναγνώριση ή μη μιας νέας τρίτης χώρας εναπόκειται στα κράτη μέλη, σύμφωνα με τη συνήθη διαδικασία, η οποία περιλαμβάνει ειδική πλειοψηφία στην επιτροπή ασφάλειας στη ναυτιλία και πρόληψης της ρύπανσης από τα πλοία (COSS/Committee on Safe Seas and the Prevention of Pollution from Ships). Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει επίσης το γεγονός ότι παρέχεται η δυνατότητα ένα κράτος μέλος να αναγνωρίσει μονομερώς τα πιστοποιητικά τρίτης χώρας εν αναμονή του αποτελέσματος της αξιολόγησης. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά αυτή τη δυνατότητα, η οποία παρέχει αναλογική και αποδοτική από πλευράς κόστους λύση, διατηρώντας παράλληλα την ανταγωνιστικότητα του στόλου της ΕΕ.

5.8. Όσον αφορά την παράταση της προθεσμίας για τη λήψη απόφασης σχετικά με την αναγνώριση νέων τρίτων χωρών από 18 μήνες σε 24 και, υπό προϋποθέσεις, σε 36 μήνες, η ΕΟΚΕ θεωρεί δικαιολογημένο το προτεινόμενο μέτρο εφόσον υπάρχει επιτακτική ανάγκη υλοποίησης διορθωτικών δράσεων από την τρίτη χώρα. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκφράζει τον προβληματισμό της για το κατά πόσον η αυτόματη επιμήκυνση της διαδικασίας αναγνώρισης αποτελεί τον ενδεδειγμένο μηχανισμό, καθώς ενδέχεται να οδηγήσει στην περιττή επιμήκυνση της διαδικασίας για χώρες που πληρούν σαφώς όλες τις προϋποθέσεις. Η ΕΟΚΕ θα πρότεινε, συνεπώς, να συνεχίσει να επιδιώκεται η ολοκλήρωση της διαδικασίας στο συντομότερο δυνατό εύλογο χρόνο, προβλεπόμενης ταυτόχρονα της επιμήκυνσης της διαδικασίας για όσο χρειαστεί εφόσον απαιτούνται διορθωτικές δράσεις.

5.9. Στο αναθεωρημένο άρθρο 20 εισάγεται η δυνατότητα ανάκλησης της αναγνώρισης μιας τρίτης χώρας με την αιτιολογία ότι δεν έχει παράσχει ναυτικούς στον στόλο της ΕΕ επί τουλάχιστον πέντε έτη. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να διευκρινιστεί ότι η τελική απόφαση σχετικά με την ανάκληση ή μη της αναγνώρισης θα εναπόκειται στα κράτη μέλη, σύμφωνα με τις συνήθεις διαδικασίες εντός της COSS και ότι αυτές οι διαδικασίες θα παρέχουν διακριτική ευχέρεια όσον αφορά την εξέταση των σχετικών πληροφοριών που διαβιβάζουν τα κράτη μέλη. Υποστηρίζοντας βασικά αυτή την αναθεώρηση, η ΕΟΚΕ επιθυμεί, ωστόσο, να τονίσει ότι, από την οπτική σκοπιά της κατάλληλης χρήσης των πόρων, η αιτιολογία εξακολουθεί να ισχύει στην περίπτωση που η τρίτη χώρα αδυνατεί να παράσχει ουσιαστικό αριθμό πλοίαρχων και αξιωματικών. Σε αυτό το πλαίσιο και σε πλήρη συμφωνία με τις διαδικασίες, η ΕΟΚΕ προτείνει τη δυνατότητα ανάκλησης της αναγνώρισης μιας τρίτης χώρας εάν αυτή δεν παρέχει ουσιαστικό αριθμό πλοίαρχων και αξιωματικών επί τουλάχιστον πέντε έτη.

5.10. Η ΕΟΚΕ αμφισβητεί το σκεπτικό της τροποποίησης του άρθρου 21, δυνάμει της οποίας η περίοδος επαναξιολόγησης μπορεί να παραταθεί σε 10 χρόνια με βάση κριτήρια προτεραιότητας. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι, από καθαρά μαθηματική σκοπιά, οι τρίτες χώρες που παρέχουν υψηλό αριθμό ναυτικών αποτελούν, θεωρητικά, μεγαλύτερη απειλή για την ασφαλή λειτουργία των σκαφών από τις χώρες που παρέχουν περιορισμένο αριθμό ναυτικών. Για αυτούς τους λόγους, και υπό την προϋπόθεση ότι δεν μπορεί να υπάρξει συμβιβασμός σε ζητήματα ασφάλειας στη θάλασσα, η ΕΟΚΕ συνιστά να μη χρησιμοποιηθεί ένα λιγότερο αυστηρό καθεστώς αξιολόγησης για τις τρίτες χώρες που παρέχουν περιορισμένο αριθμό πλοίαρχων και αξιωματικών στον ενωσιακό στόλο.

5.11. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την αναγκαία τροποποίηση του άρθρου 25α ώστε να επιτρέπεται η χρήση, κατά τρόπο διαφανή, των πληροφοριών που παρέχουν τα κράτη μέλη σχετικά με τον αριθμό των θεωρήσεων που βεβαιώνουν την αναγνώριση των πιστοποιητικών τα οποία εκδίδονται από τρίτες χώρες, για τον σκοπό της ανάκλησης αναγνώρισης και της ιεράρχησης της επαναξιολόγησης τρίτων χωρών, όπως προβλέπεται στα άρθρα 20 και 21.

5.12. Η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση του γεγονότος ότι, δεδομένου του παγκόσμιου χαρακτήρα της ναυτιλίας, πρέπει να επιδιώκεται η αποφυγή σύγκρουσης μεταξύ των διεθνών δεσμεύσεων των κρατών μελών και των δεσμεύσεων έναντι της ΕΕ. Προς τούτο απαιτείται η συνεχής ευθυγράμμιση του ευρωπαϊκού πλαισίου με τη σύμβαση STCW, ούτως ώστε να θεσπιστούν ίσοι όροι ανταγωνισμού μεταξύ της ΕΕ και των άλλων χωρών κατά την εφαρμογή του διεθνούς πλαισίου για τη ναυτική εκπαίδευση, κατάρτιση και πιστοποίηση των ναυτικών. Υπό αυτό το πρίσμα, και σε περίπτωση μελλοντικών τροποποιήσεων της σύμβασης STCW (*International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers*), η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να εξουσιοδοτηθεί η Επιτροπή να προβαίνει σε τροποποιήσεις, μέσω κατ' εξουσιοδότηση πράξεων, ώστε να εξασφαλιστεί ομαλότερη και ταχύτερη προσαρμογή στις αλλαγές της σύμβασης και του κώδικα STCW.

5.13. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να αναλάβουν έγκαιρα δράση για την υλοποίηση των τροποποιήσεων ώστε να εξαιρεφθεί η ανάγκη παρατάσεων και περιόδων ρεαλιστικής ερμηνείας που δημιούργησε στο παρελθόν η αδράνεια των κρατών σημαίας.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη θέσπιση προγράμματος έρευνας και κατάρτισης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας για την περίοδο 2021-2025, με το οποίο συμπληρώνεται το πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την καινοτομία “Ορίζων Ευρώπη”»

[COM(2018) 437 final — 2018/0226]

(2019/C 110/24)

Εισηγήτρια: η κ. **Giulia BARBUCCI (IT/II)**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 12.7.2018 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 13.7.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	208/3/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) χαιρετίζει την πρόταση κανονισμού για το πρόγραμμα έρευνας και κατάρτισης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ) 2021-2025, επισημαίνοντας τη συνέχεια που διασφαλίζει με τα προηγούμενα προγράμματα για την έρευνα και ανάπτυξη της πυρηνικής σύντηξης, σχάσης και ασφάλειας, καθώς και για το Κοινό Κέντρο Ερευνών, ενώ συγχρόνως ασχολείται με νέους τομείς παρέμβασης, όπως η ακτινοπροστασία και ο παροπλισμός πυρηνικών εγκαταστάσεων.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί τον προϋπολογισμό της Ευρατόμ επαρκή για τους καθορισμένους στόχους και θεωρεί αναγκαία τη διατήρηση αυτής της χρηματοδότησης, ανεξαρτήτως από τα αποτελέσματα της διαπραγμάτευσης για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ (Brexit). Για τον σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ κρίνει επίσης αναγκαία την εξαιρετικά προσεκτική διαχείριση της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από το πρόγραμμα Ευρατόμ, ιδίως όσον αφορά τις ερευνητικές δράσεις που έχουν ήδη ξεκινήσει, τις κοινές υποδομές και τον κοινωνικό αντίκτυπο για το προσωπικό (π.χ. τις συνθήκες εργασίας) εντός και εκτός βρετανικού εδάφους.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί το σχέδιο JET (Joint European Torus) ως καθοριστικό παράγοντα για την υλοποίηση του έργου ITER, σχέδιο του οποίου το έργο ITER αποτελεί εξέλιξη από επιστημονική άποψη. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ κρίνει σημαντική τη συνέχιση του σχεδίου JET (είτε ως σχεδίου της ΕΕ είτε ως κοινού σχεδίου της ΕΕ και του Ηνωμένου Βασιλείου) έως ότου δρομολογηθεί το έργο ITER.

1.4. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι καινοτόμες πτυχές που εισάγονται στο πρόγραμμα, όπως η διεύρυνση των στόχων (ιονίζουσα ακτινοβολία και παροπλισμός εγκαταστάσεων), η καλύτερη συνέργεια με το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» και η δυνατότητα χρηματοδότησης δράσεων εκπαίδευσης και κατάρτισης ερευνητών (π.χ. Marie Skłodowska-Curie), ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των πολιτών και ενισχύουν την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα του προγράμματος.

1.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πυρηνική ασφάλεια πρέπει να αντιμετωπίζεται ως δυναμική έννοια που προϋποθέτει τη συνεχή παρακολούθηση και προσαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας βάσει των πλέον πρόσφατων ανακαλύψεων και καινοτομιών, καλύπτοντας ολόκληρο τον κύκλο ζωής των εγκαταστάσεων. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται να δοθεί στις εγκαταστάσεις που βρίσκονται στα σύνορα μεταξύ χωρών της ΕΕ, ενισχύοντας τον συντονισμό μεταξύ των εθνικών και των τοπικών αρχών και διασφαλίζοντας την πραγματική συμμετοχή των πολιτών και των εργαζομένων.

1.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η παιδεία, αρχής γενομένης από την υποχρεωτική εκπαίδευση, και η κατάρτιση αποτελούν θεμελιώδη παράγοντα για την εξοικείωση των νέων με τις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία. Το στοιχείο αυτό είναι καίριας σημασίας για να αυξηθεί στο μέλλον ο αριθμός των Ευρωπαίων ερευνητών στον συγκεκριμένο τομέα, οι οποίοι σήμερα δεν επαρκούν για την κάλυψη της ζήτησης του συστήματος παραγωγής και έρευνας.

2. Εισαγωγή

2.1. Η πρόταση κανονισμού για το πρόγραμμα έρευνας και κατάρτισης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ) 2021-2025 εντάσσεται στη δέση νομοθετικών μέτρων για το πρόγραμμα-πλαίσιο «Ορίζων Ευρώπη» για την έρευνα και την καινοτομία 2021-2027 ⁽¹⁾. Το προτεινόμενο πρόγραμμα θα είναι πενταετούς διάρκειας, σύμφωνα με το άρθρο 7 της Συνθήκης Ευρατόμ, με δυνατότητα παράτασης δύο ετών για να ευθυγραμμιστεί με τη διάρκεια του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» και του «Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου» (ΠΔΠ).

2.2. Το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» θα διαθέτει προϋπολογισμό ύψους 100 δις ευρώ για την περίοδο 2021-2027, εκ των οποίων 2,4 δις ευρώ θα χορηγηθούν για το πρόγραμμα Ευρατόμ. Το πρόγραμμα-πλαίσιο «Ορίζων Ευρώπη» καθορίζει επίσης το πλαίσιο αναφοράς όσον αφορά τα χρηματοδοτικά μέσα και τους κανόνες συμμετοχής, καθώς και τις διατάξεις σχετικά με την υλοποίηση, την αξιολόγηση και τη διακυβέρνηση. Οι τομείς έρευνας που λαμβάνουν στήριξη από το πρόγραμμα Ευρατόμ δεν περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα-πλαίσιο «Ορίζων Ευρώπη» για λόγους, αφενός, νομικούς (διαφορετικές Συνθήκες) και, αφετέρου, διαχειριστικούς (αποφυγή αλληλεπικάλυψεων), ενισχύοντας τις συνέργειες μεταξύ προγραμμάτων.

2.3. Η ΕΟΚΕ εκπόνησε ειδική γνωμοδότηση για την πρόταση του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» ⁽²⁾, η οποία συνδέεται με την παρούσα γνωμοδότηση όσον αφορά τόσο το όραμα όσο και τις συστάσεις. Η ΕΟΚΕ κατάρτισε επίσης άλλες δύο γνωμοδοτήσεις που συνδέονται με την παρούσα γνωμοδότηση, με θέμα το έργο ITER ⁽³⁾ και τον παροπλισμό πυρηνικών εγκαταστάσεων ⁽⁴⁾.

3. Κύρια σημεία της πρότασης

3.1. Το πρόγραμμα έρευνας και κατάρτισης της Ευρατόμ αφορά τις ποικίλες εφαρμογές της πυρηνικής ενέργειας στην Ευρώπη, τόσο για την παραγωγή ενέργειας όσο και για διαφορετικούς σκοπούς σε άλλους τομείς (π.χ. ιονίζουσα ακτινοβολία στον ιατρικό τομέα). Οι προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν ως στόχο να ενισχύσουν την καινοτομία και την ανάπτυξη ασφαλούς τεχνολογίας, μειώνοντας τους κινδύνους και διασφαλίζοντας τη βέλτιστη ακτινοπροστασία. Το πρόγραμμα Ευρατόμ καθιστά συνεπώς δυνατή τη συμπλήρωση της συνεισφοράς των κρατών μελών, δημιουργώντας μια κοινή βάση για τις διαδικασίες καινοτομίας, έρευνας και κατάρτισης.

3.2. Η πρόταση καθορίζει τον προϋπολογισμό και τους κοινούς στόχους έρευνας, τόσο για τις άμεσες δράσεις (που αναπτύσσονται απευθείας από την Επιτροπή μέσω του Κοινού Κέντρου Ερευνών — ΚΚΕρ) όσο και για τις έμμεσες δράσεις (που υλοποιούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς με χρηματοδότηση από το πρόγραμμα), οι οποίες θα υλοποιηθούν σύμφωνα με τα προγράμματα εργασίας που θα συμφωνηθούν με τα κράτη μέλη.

3.3. Το πρόγραμμα Ευρατόμ 2021-2025 θα υλοποιηθεί υπό καθεστώς άμεσης διαχείρισης. Ωστόσο, αν η Επιτροπή το κρίνει σκόπιμο και αποδοτικό, μπορεί να επιλέξει καθεστώς επιμερισμένης ή/και έμμεσης διαχείρισης, αναθέτοντας με σύμβαση την εκτέλεση ορισμένων τμημάτων του προγράμματος σε κράτη μέλη, πρόσωπα ή επιχειρήσεις ή σε τρίτες χώρες, διεθνείς οργανισμούς ή υπηκόους τρίτων χωρών, σύμφωνα με το άρθρο 10 της Συνθήκης Ευρατόμ.

3.4. Το προτεινόμενο πρόγραμμα θα συνεχίσει τις κύριες ερευνητικές δράσεις του τρέχοντος προγράμματος Ευρατόμ (**ακτινοπροστασία, πυρηνική ασφάλεια των εγκαταστάσεων, ασφάλεια στο πλαίσιο της διεθνούς πολιτικής, διαχείριση ραδιενεργών αποβλήτων και παραγωγή ενέργειας με σύντηξη**), αλλά με επίδειξη μεγαλύτερης προσοχής στον παροπλισμό και σε εφαρμογές διαφορετικές από την παραγωγή ενέργειας, όπως οι **ιονίζουσες ακτινοβολίες**. Ο προτεινόμενος προϋπολογισμός ύψους 1 675 000 000 ευρώ για την περίοδο 2021-2025 κατανέμεται μεταξύ έρευνας και ανάπτυξης στον τομέα της πυρηνικής σύντηξης (724 563 000 ευρώ), της πυρηνικής σχάσης, της πυρηνικής ασφάλειας και της ακτινοπροστασίας (330 930 000 ευρώ) και του ΚΚΕρ (619 507 000 ευρώ).

3.5. Η διεύρυνση του φάσματος των στόχων ενισχύει τον οριζόντιο χαρακτήρα του εν λόγω μέσου και το θέτει περισσότερο στην υπηρεσία των πολιτών. Ειδικότερα, ο αυξανόμενος αριθμός διαφόρων εφαρμογών ιονίζουσας ακτινοβολίας επιβάλλει την προστασία του ανθρώπου και του περιβάλλοντος από την άσκοπη έκθεση στην ακτινοβολία. Οι τεχνολογίες ιονίζουσας ακτινοβολίας χρησιμοποιούνται καθημερινά στην Ευρώπη σε διάφορους τομείς και πρωτίστως στον ιατρικό τομέα. Κατά συνέπεια, η έρευνα σχετικά με την **ακτινοπροστασία** θα αναπτυχθεί επίσης οριζόντια, τόσο στο πλαίσιο της παραγωγής πυρηνικής ενέργειας, όσο και στον ιατρικό τομέα, χωρίς να αποκλείονται άλλες μορφές χρήσης στους τομείς της βιομηχανίας, της γεωργίας, του περιβάλλοντος και της ασφάλειας.

3.6. Άλλο καινοτόμο στοιχείο είναι η έρευνα για την ανάπτυξη και αξιολόγηση τεχνολογιών για **τον παροπλισμό και την περιβαλλοντική αποκατάσταση** των πυρηνικών εγκαταστάσεων, εξαιτίας της αυξανόμενης ζήτησης. Το στοιχείο αυτό είναι θεμελιώδους σημασίας για το «κλείσιμο του βρόχου» με τις υπόλοιπες πτυχές της ασφάλειας με τις οποίες ασχολείται το τρέχον πρόγραμμα: **πυρηνική ασφάλεια** (ήτοι ασφάλεια των αντιδραστήρων και του κύκλου καυσίμου), **διαχείριση χρησιμοποιημένων**

⁽¹⁾ COM(2018) 435 final.

⁽²⁾ INT/858, «Ορίζων Ευρώπη», (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 33).

⁽³⁾ TEN/680, ΠΔΠ και ITER, (βλέπε σελίδα 136 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽⁴⁾ TEN/681, ΠΔΠ, παροπλισμός πυρηνικών εγκαταστάσεων και ραδιενεργά απόβλητα, (βλέπε σελίδα 141 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων, ακτινοπροστασία και ετοιμότητα αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης (ατυχήματα που σχετίζονται με ακτινοβολία και έρευνα στον τομέα της ακτινοοικολογίας) και **δράσεις για την εφαρμογή των πολιτικών όσον αφορά την πυρηνική ασφάλεια, την παροχή διασφαλίσεων και τη μη διάδοση των πυρηνικών όπλων.**

3.7. Οι πρωτοβουλίες αυτές θα συμπληρωθούν από μια ειδική δράση με σκοπό την υποστήριξη της ανάπτυξης της παραγωγής **ενέργειας με σύντηξη**, μιας εν δυνάμει ανεξάντλητης και φιλικής προς το περιβάλλον πηγής ενέργειας. Ειδικότερα, η πρόταση εστιάζει στη διασφάλιση της συνέχειας στην εφαρμογή του «χάρτη πορείας για τη σύντηξη», ο οποίος πρέπει να οδηγήσει στην κατασκευή του πρώτου εργοστασίου κατά το δεύτερο ήμισυ του τρέχοντος αιώνα. Για τον λόγο αυτό, η ΕΕ θα εξακολουθήσει να υποστηρίζει το έργο **ITER** μέσω ενός ειδικού προγράμματος⁽⁵⁾ και, στο μέλλον, το έργο **DEMO**.

3.8. Τέλος, εκτός από τις ερευνητικές δράσεις, στην πρόταση προβλέπεται η δυνατότητα συμμετοχής των πυρηνικών ερευνητών στα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης (π.χ. δράσεις Marie Skłodowska-Curie), με σκοπό τη διατήρηση υψηλού επιπέδου δεξιοτήτων, καθώς και επαρκής χρηματοδοτική στήριξη για την παροχή πρόσβασης σε ευρωπαϊκές και διεθνείς ερευνητικές υποδομές (συμπεριλαμβανομένου του ΚΚΕρ).

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρόταση κανονισμού για το πρόγραμμα Ευρατόμ 2021-2025. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ αξιολογεί θετικά τις αυξανόμενες αλληλεπιδράσεις στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» που αποσκοπούν στη διασφάλιση κοινών μηχανισμών διακυβέρνησης, πρόσβασης και διαχείρισης των πόρων, καθώς και στην ολοκλήρωση των δράσεων έρευνας και κατάρτισης, αποφεύγοντας άσκοπες αλληλεπικαλύψεις.

4.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ο προϋπολογισμός που προορίζεται για το πρόγραμμα Ευρατόμ είναι επαρκής για την επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η ΕΕ στον πυρηνικό τομέα. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία τη διατήρηση της προβλεπόμενης χρηματοδότησης, ανεξάρτητα από τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων σχετικά με την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου. Για τον σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ κρίνει επίσης αναγκαία την εξαιρετικά προσεκτική διαχείριση της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από το πρόγραμμα Ευρατόμ, ιδίως όσον αφορά τις ερευνητικές δράσεις που έχουν ήδη ξεκινήσει, τις κοινές υποδομές και τον κοινωνικό αντίκτυπο για το προσωπικό (π.χ. τις συνθήκες εργασίας) εντός και εκτός βρετανικού εδάφους⁽⁶⁾.

4.3. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι για την υλοποίηση του έργου ITER απαιτείται στήριξη από το σχέδιο JET (Joint European Torus), οι εγκαταστάσεις του οποίου βρίσκονται στο Ηνωμένο Βασίλειο και χρηματοδοτείται από την Ευρατόμ. Πράγματι, μέσω του σχεδίου JET, υποβάλλονται σε δοκιμή, μεταξύ άλλων, τμήματα των εγκαταστάσεων του —επί του παρόντος υπό κατασκευή— έργου ITER το οποίο αντιπροσωπεύει την εξέλιξη του σχεδίου JET από επιστημονική άποψη. Οι εν λόγω εγκαταστάσεις είναι μοναδικές στον κόσμο και δεν είναι δυνατόν να αντικατασταθούν. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ κρίνει σημαντική τη συνέχιση του σχεδίου JET (είτε ως σχεδίου της ΕΕ είτε ως κοινού σχεδίου της ΕΕ και του Ηνωμένου Βασιλείου) έως ότου δρομολογηθεί το έργο ITER.

4.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσέγγιση της πρότασης κανονισμού, η οποία έχει ως βασικό σκοπό τη διασφάλιση της συνέχειας των ερευνητικών δράσεων και των υπό εξέλιξη έργων, όπως το έργο ITER που αντιπροσωπεύει έναν σημαντικό στόχο στο πλαίσιο των διαδικασιών απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές⁽⁷⁾, ενεργειακού εφοδιασμού και βιομηχανικής ανάπτυξης⁽⁸⁾. Το νέο πρόγραμμα περιλαμβάνει επίσης ενδιαφέρουσες καινοτομίες, διευρύνοντας το φάσμα των ερευνητικών δράσεων και των καινοτομιών με στόχο την ανάπτυξη που μπορούν να χρηματοδοτηθούν.

4.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα θετική την πρόταση να συμπεριληφθούν στις επιλέξιμες δράσεις εκείνες που αφορούν την ιονίζουσα ακτινοβολία, διευρύνοντας τον οριζόντιο χαρακτήρα του προγράμματος σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» σχετικά με τις προκλήσεις για την κοινωνία. Για τον σκοπό αυτό, είναι σημαντικό τα αποτελέσματα των διαδικασιών έρευνας και καινοτομίας σχετικά με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και τις νέες τεχνολογίες να διαδίδονται γρήγορα και συστηματικά λόγω του ευρύτατου πεδίου εφαρμογής τους⁽⁹⁾.

4.6. Είναι σημαντικό, τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται μέσω της χρηματοδότησης και των κοινών προσπάθειών να γνωστοποιούνται στους πολίτες, πράγμα το οποίο θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη των πολιτών στην επιστήμη και την έρευνα, και θα συμβάλει στη συνειδητοποίηση της σημασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μιας ειδικής στρατηγικής για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων.

⁽⁵⁾ TEN/680, ΠΔΠ και ITER, (βλέπε υποσημείωση 3).

⁽⁶⁾ <https://www.nature.com/articles/d41586-018-06826-y>.

⁽⁷⁾ ΕΕ C 107 της 6.4.2011, σ. 37.

⁽⁸⁾ ΕΕ C 229 της 31.7.2012, σ. 60.

⁽⁹⁾ INT/858, «Ορίζων Ευρώπη», (βλέπε υποσημείωση 2).

4.7. Η ΕΟΚΕ αξιολογεί επίσης θετικά την επέκταση της χρηματοδότησης για την έρευνα και την ανταλλαγή γνώσεων σχετικά με τον παροπλισμό και την περιβαλλοντική αποκατάσταση των πυρηνικών εγκαταστάσεων, με σκοπό τόσο την αντιμετώπιση των αυξανόμενων αναγκών των κρατών μελών όσο και το «κλείσιμο του βρόχου» όσον αφορά τη διαχείριση των διαδικασιών που συνδέονται με την παραγωγή πυρηνικής ενέργειας και επιβάλλεται να ολοκληρώνονται με την ασφαλή περιβαλλοντική αποκατάσταση των παροπλισμένων εγκαταστάσεων.

4.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η επέκταση του προγράμματος στις δράσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης, όπως οι δράσεις Marie Skłodowska-Curie, είναι θεμελιώδους σημασίας για τη διατήρηση υψηλών προτύπων δεξιοτήτων εντός της ΕΕ. Ωστόσο, είναι σημαντικό, εκτός από τους ποιοτικούς στόχους, να καθοριστούν και ποσοτικοί στόχοι δεδομένου ότι σήμερα οι Ευρωπαίοι ερευνητές του εν λόγω τομέα δεν επαρκούν για να καλύψουν όλες τις απαιτήσεις του ευρωπαϊκού συστήματος παραγωγής και έρευνας⁽¹⁰⁾.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Το νέο πλαίσιο για την πυρηνική ασφάλεια που εκπονήθηκε μετά το ατύχημα της Φουκουσίμα⁽¹¹⁾ ανταποκρίνεται στις ανησυχίες των πολιτών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε ένα σύστημα συστηματικών ελέγχων («peer reviews») και δυναμικών μηχανισμών ασφαλείας πολλαπλών επιπέδων που έχουν ενισχύσει τα πρότυπα ασφαλείας των εγκαταστάσεων. Η ΕΟΚΕ συνιστά την παρακολούθηση της ορθής εφαρμογής αυτής της οδηγίας, καθώς και την επικαιροποίηση και την προσαρμογή της στις νέες προκλήσεις, καλύπτοντας ολόκληρο τον κύκλο ζωής των εγκαταστάσεων, από τον σχεδιασμό νέων αντιδραστήρων και τη συνεχή αναβάθμιση των ήδη υφιστάμενων έως τον παροπλισμό τους⁽¹²⁾. Σε αυτό το πλαίσιο, εκτιμάται ότι η ανάληψη των δραστηριοτήτων παρακολούθησης από εξωτερικούς και ανεξάρτητους φορείς μπορεί να εγγυηθεί την επίτευξη των υψηλότερων δυνατών προτύπων ασφαλείας.

5.2. Επειδή πολλοί αντιδραστήρες βρίσκονται στα σύνορα μεταξύ δύο ή περισσότερων χωρών της ΕΕ, είναι σημαντικό να δημιουργηθεί ένα ενισχυμένο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ κρατών, προκειμένου να καθοριστούν μηχανισμοί ταχείας αντίδρασης στα απρόβλεπτα διασυνοριακά ατυχήματα⁽¹³⁾, διασφαλίζοντας αποτελεσματικά τη συνεργασία και τον συντονισμό μεταξύ των ενδιαφερόμενων τοπικών και εθνικών αρχών. Στη διαδικασία αυτή, βάσει του άρθρου 8 της οδηγίας αριθ. 2014/87/Ευρατόμ, πρέπει να προβλεφθεί μια αποτελεσματική και εκτεταμένη δράση ενημέρωσης και κατάρτισης των εργαζομένων και των πολιτών, με τη βοήθεια μορφών στήριξης μέσω ειδικών κονδυλίων χρηματοδότησης. Ανάλογες πρωτοβουλίες θα πρέπει να αναληφθούν στις γειτονικές τρίτες χώρες που βρίσκονται αντιμέτωπες με τους ίδιους κινδύνους⁽¹⁴⁾.

5.3. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το σύστημα της υπεργολαβίας θα μπορούσε να αποτελέσει παράγοντα αβεβαιότητας για τη συντήρηση των πυρηνικών εγκαταστάσεων και, συνεπώς, συνιστά τη χρήση του σε περιορισμένη και αυστηρά ελεγχόμενη κλίμακα⁽¹⁵⁾.

5.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί θεμελιώδους σημασίας τη διατήρηση και την τόνωση του ενδιαφέροντος των νέων για τις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία που προϋποθέτουν τη δραστήρια και συνειδητή συμμετοχή των διδασκόντων. Αυτοί οι τελευταίοι θα πρέπει, χάρη σε συνεχή κατάρτιση και επιμόρφωση, να αποτελούν θετικούς συντελεστές της μετάδοσης γνώσεων και της προαγωγής ανοικτών συζητήσεων με τους μαθητές σχετικά με συναφή ζητήματα, χωρίς προκαταλήψεις και στερεότυπα.

5.5. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις πρωτοβουλίες (επίσης μέσω του προγράμματος Erasmus+) που αποβλέπουν στην προώθηση των STEAM (Θετικές επιστήμες, Τεχνολογία, Μηχανική, Μαθηματικά και Τέχνες) στα σχολεία. Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης, οι μαθητές κατευθύνονται στη συστηματική και πειραματική σκέψη διότι τους παρέχεται η δυνατότητα δημιουργικής επίλυσης προβλημάτων του πραγματικού κόσμου. Οι έρευνες και τα έργα που χρηματοδοτούνται ήδη από την ΕΕ κατά τα τελευταία χρόνια είχαν εξαιρετικά θετικά αποτελέσματα, αποδεικνύοντας ότι η προσέγγιση αυτή κεντρίζει το ενδιαφέρον για τους τεχνικούς, μαθηματικούς και επιστημονικούς κλάδους που μετατρέπονται σε πρώτη επιλογή των μαθητών όταν έρχεται η στιγμή να επιλέξουν το αντικείμενο των πανεπιστημιακών τους σπουδών⁽¹⁶⁾.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹⁰⁾ EE C 237 της 6.7.2018, σ. 38.

⁽¹¹⁾ Οδηγία 2014/87/Ευρατόμ του Συμβουλίου (EE L 219 της 25.7.2014, σ. 42) και θυγατρικές οδηγίες.

⁽¹²⁾ EE C 341 της 17.11.2015, σ. 92.

⁽¹³⁾ EE C 318 της 29.10.2011, σ. 127.

⁽¹⁴⁾ EE C 487 της 28.12.2016, σ. 104.

⁽¹⁵⁾ EE C 237 της 6.7.2018, σ. 38.

⁽¹⁶⁾ EE C 75 της 10.3.2017, σ. 6.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την τροποποίηση της απόφασης 2007/198/Ευρατόμ για την ίδρυση της ευρωπαϊκής κοινής επιχείρησης για τον ITER και την ανάπτυξη της πυρηνικής σύντηξης και περί παραχώρησης προνομίων σε αυτήν»

[COM (2018) 445 final — 2018/0235 (NLE)]

(2019/C 110/25)

Εισηγητής: ο κ. **Ulrich SAMM**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 12.7.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	202/0/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η επίτευξη καθαρής ενέργειας αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα και, για τον σκοπό αυτό, η **πυρηνική σύντηξη** αναγνωρίζεται ως μια πιθανή μακροπρόθεσμη λύση, με την Ευρώπη να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της ανάπτυξης βιώσιμων τεχνολογιών σύντηξης χωρίς άνθρακα, οι οποίες συμβάλλουν στη διασφάλιση του μείγματος του ενεργειακού μας εφοδιασμού.

1.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι το υψηλό επίπεδο μακροπρόθεσμων επενδύσεων που απαιτούνται για την ανάπτυξη μιας μονάδας ηλεκτροπαραγωγής από πυρηνική σύντηξη εξακολουθεί να ενέχει ορισμένους βιομηχανικούς κινδύνους, ωστόσο, στην περίπτωση επιτυχούς παραγωγής ενός τέτοιου αντιδραστήρα πυρηνικής σύντηξης, αυτό θα συνιστούσε έναν νέο παράγοντα ο οποίος θα μπορούσε να μεταβάλει το ισχύον καθεστώς ενεργειακού εφοδιασμού, οδηγώντας σε μια **ανατρεπτική καινοτομία**, εφόσον τα καύσιμα της σύντηξης είναι άφθονα και ουσιαστικά ανεξάντλητα.

1.3. Η πρόταση εξετάζει τις βασικές προκλήσεις που θα χαρακτηρίζουν το **επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο** ως προς τη διατήρηση της θετικής δυναμικής του έργου του **διεθνούς θερμοπυρηνικού πειραματικού αντιδραστήρα (ITER)**. Με τη συνεργασία επτά παγκόσμιων εταίρων (ΕΕ, Ηνωμένες Πολιτείες, Ρωσία, Ιαπωνία, Κίνα, Νότια Κορέα και Ινδία) κατασκευάζεται επί του παρόντος στο ερευνητικό κέντρο Cadarache της Γαλλίας ο πρώτος αντιδραστήρας σύντηξης ITER θερμοικής ισχύος 500 MW. Η έναρξη λειτουργίας τοποθετείται το έτος 2025 και η έναρξη της πλήρους λειτουργίας (500 MW) προγραμματίζεται για το 2035. Η ΕΟΚΕ εκτιμά τη θετική πρόοδο που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια αφού ξεπεράστηκαν τα προβλήματα με σημαντική ανανέωση του έργου ITER (νέα ανώτερα διευθυντικά στελέχη και αναθεωρημένο χρονοδιάγραμμα αναφοράς ITER).

1.4. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στη σημασία της ανάγκης σύνδεσης του έργου ITER με την ευρωπαϊκή έρευνα στον τομέα της σύντηξης που διεξάγει η κοινοπραξία EUROfusion, η οποία χρηματοδοτείται μέσω του **προγράμματος έρευνας και κατάρτισης** (Ευρατόμ) και είναι επιφορτισμένη με τη λειτουργία του **Joint European Torus (JET/Κοινό Ευρωπαϊκό Torus)**, μιας σημαντικής πειραματικής μονάδας που εδρεύει στο Κάλαμ του Ηνωμένου Βασιλείου. Εκτός από την κατασκευή του, ο ITER χρειάζεται διεξοδική προετοιμασία και μόνο μια ισχυρή ευρωπαϊκή ερευνητική κοινότητα μπορεί να υποστηρίξει τα συνοδευτικά προγράμματα και να διατηρήσει την ηγεσία.

1.5. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την **προστιθέμενη αξία της ΕΕ**, όπως προκύπτει από την επιτυχία της EUROfusion. Πρόκειται για το ερευνητικό πρόγραμμα στην Ευρώπη με τη συμμετοχή μακράν των περισσότερων κρατών μελών (όλων πλην του Λουξεμβούργου και της Μάλτας), τα οποία συμβάλλουν με σημαντικά έργα που καθιστούν συνολικά την ΕΕ παγκόσμιο ηγέτη στον τομέα αυτό.

1.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι ο νέος **ευρωπαϊκός χάρτης πορείας** για την υλοποίηση της πυρηνικής σύντηξης που αναπτύχθηκε από την EUROfusion παρέχει μια καλοσχεδιασμένη πορεία προς την πρώτη μονάδα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με πυρηνική σύντηξη με την ευρεία συμμετοχή της βιομηχανίας, την εκπαίδευση επιστημόνων και μηχανικών ειδικευμένων στον τομέα της σύντηξης από όλη την Ευρώπη και τη στενή συνεργασία με φορείς εκτός Ευρώπης. Στον χάρτη πορείας προβλέπεται ότι ο ITER θα τεθεί σε κανονική λειτουργία με υψηλές επιδόσεις το 2035 και, με βάση τα αποτελέσματα, ο σχεδιασμός μιας πρώτης μονάδας ηλεκτροπαραγωγής από σύντηξη (DEMO), που θα τροφοδοτεί για πρώτη φορά με ηλεκτρική ενέργεια το δίκτυο, θα ολοκληρωθεί γύρω στο 2040, οπότε και θα ξεκινήσει η κατασκευή του.

1.7. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι ο ITER συνεπάγεται σημαντικά ζητήματα τα οποία μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο στο πλαίσιο του JET και, ως εκ τούτου, συμμερίζεται τις ανησυχίες σχετικά με την επίδραση της **αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ** στη συνέχιση του JET. Για να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι κατά τη λειτουργία του ITER και να βελτιστοποιηθεί το ερευνητικό του πρόγραμμα, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό το JET να συνεχίσει να λειτουργεί (ως μονάδα της ΕΕ ή ως κοινή μονάδα ΕΕ-Ηνωμένου Βασιλείου) κατά την περίοδο από το 2020 μέχρι την πρώτη λειτουργία του ITER, εφόσον δεν υπάρχουν λύσεις αντικατάστασης για την απώλεια του JET κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.

1.8. Στην πρόταση της Επιτροπής παρατίθεται ο προϋπολογισμός για τον ITER, όμως δεν γίνεται αναφορά στην επάρκεια του προϋπολογισμού που απαιτείται για το συνοδευτικό πρόγραμμα έρευνας στον τομέα της σύντηξης. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει με έμφαση ότι ο **προϋπολογισμός που διατίθεται για την EUROfusion** κατά την περίοδο 2021-2025 πρέπει να είναι συμβατός με τους στόχους του χάρτη πορείας για τη σύντηξη, στο πλαίσιο του οποίου η λειτουργία του ITER είναι ζωτικής σημασίας.

1.9. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη συνάφεια των επενδύσεων στην τεχνολογία σύντηξης για τη **βιομηχανία και τις ΜΜΕ**. Κατά την περίοδο 2008-2017, ο οργανισμός «Σύντηξη για την παραγωγή ενέργειας» (Fusion for Energy) χορήγησε συμβάσεις και επιχορηγήσεις αξίας περίπου **3,8 δισεκατομμυρίων ευρώ** σε όλη την Ευρώπη. Τουλάχιστον 500 εταιρείες —μεταξύ αυτών και ΜΜΕ— και περισσότεροι από 70 οργανισμοί έρευνας-ανάπτυξης, από την Ελβετία και περίπου 20 διαφορετικά κράτη μέλη της ΕΕ, έχουν επωφεληθεί από επενδύσεις σε δραστηριότητες του ITER. Επιπλέον, συμβαλλόμενα μέρη στο έργο ITER εκτός ΕΕ έχουν επίσης συνάψει συμβάσεις με την ευρωπαϊκή βιομηχανία, προκειμένου να υποστηρίξουν την κατασκευή των δικών τους εξαρτημάτων για τον ITER, γεγονός το οποίο συνεπάγεται **νέες θέσεις εργασίας και ανάπτυξη** για τις ευρωπαϊκές εταιρείες. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η μεγαλύτερη συμβολή στον τελικό αντίκτυπο των επενδύσεων στον ITER συνίσταται στην ανάπτυξη εταιρειών τεχνολογικών και στις μεταφορές τεχνολογίας, οι οποίες δημιουργούν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες σε άλλους τομείς.

1.10. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η ευρωπαϊκή έρευνα στο πεδίο της πυρηνικής σύντηξης συνολικά, αλλά και η κατασκευή του αντιδραστήρα ITER, ειδικότερα, μπορούν να λειτουργήσουν ως εξαιρετικό παράδειγμα της ισχύος των κοινών ευρωπαϊκών έργων. Είναι καθοριστικής σημασίας οι **πολίτες να είναι ενημερωμένοι** σχετικά με τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται μέσω της χρηματοδότησης και των κοινών προσπάθειών που καταβάλλονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη των πολιτών στην επιστήμη και στην έρευνα, ενώ συγχρόνως θα ευαισθητοποιήσει το κοινό ως προς τη σημασία της ΕΕ.

2. Εισαγωγή

2.1. Το **ITER** (*International Thermonuclear Experimental Reactor*/διεθνής θερμοπυρηνικός πειραματικός αντιδραστήρας) είναι ένα διεθνές πρόγραμμα επιστημονικής συνεργασίας που ξεκίνησε το 2005 μεταξύ επτά παγκόσμιων εταίρων (τα συμβαλλόμενα μέρη του ITER είναι: η ΕΕ, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ρωσία, η Ιαπωνία, η Κίνα, η Νότια Κορέα και η Ινδία). Το έργο αποσκοπεί στην επίδειξη της επιστημονικής και τεχνολογικής σκοπιμότητας της πυρηνικής σύντηξης για ειρηνικούς σκοπούς με την κατασκευή και λειτουργία του πρώτου αντιδραστήρα σύντηξης **500 MW** στην Cadarache της Γαλλίας. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη υποστηρίξει το έργο αυτό με αρκετές γνωμοδοτήσεις⁽¹⁾. Το ITER είναι το επόμενο βήμα στην πορεία προς την πυρηνική σύντηξη, την πιο καινοτόμο και πολλά υποσχόμενη βιώσιμη πηγή ενέργειας που είναι ικανή να αντεπεξέλθει στην αυξανόμενη ζήτηση ενέργειας, παράλληλα με την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

2.2. Στη σημαντική αναθεώρηση του έργου ITER το 2014 συμπεριλαμβάνεται ο διορισμός νέων ανώτερων στελεχών στον Οργανισμό ITER, καθώς και στην κοινή επιχείρηση F4E (*Fusion for Energy*). Στις 19 Νοεμβρίου 2016, εγκρίθηκε από το Συμβούλιο του ITER το **αναθεωρημένο χρονοδιάγραμμα αναφοράς ITER**. Στο χρονοδιάγραμμα αυτό ορίζεται ο μεν Δεκέμβριος του 2025 ως η πιο πρόωμη τεχνικά εφικτή ημερομηνία για την επίτευξη του πρώτου πλάσματος, το δε έτος 2035 ως ημερομηνία-στόχος για την έναρξη της πλήρους λειτουργίας (500 MW), με τη χρήση καυσίμου δευτερίου-τρίτιου (η επονομαζόμενη φάση δευτερίου-τρίτιου). Η θετική αποτίμηση της πρόόδου του ITER τα τελευταία χρόνια επιβεβαιώθηκε από ανεξάρτητες αξιολογήσεις, στις οποίες αναγνωρίστηκαν η σταθεροποίηση του έργου και η ύπαρξη ρεαλιστικής βάσης για την ολοκλήρωσή του.

2.3. Η ευρωπαϊκή συνεισφορά στον Οργανισμό ITER παρέχεται από τον εγχώριο οργανισμό της ΕΕ «**Σύντηξη για την παραγωγή ενέργειας**» (**F4E/Fusion for Energy**) που εδρεύει στη Βαρκελώνη της Ισπανίας. Η F4E είναι κοινή επιχείρηση που έχει συσταθεί σύμφωνα με το κεφάλαιο 5 της Συνθήκης Ευρατόμ. Σύμφωνα με το καταστατικό της, η F4E έχει δική της διαδικασία απαλλαγής του προϋπολογισμού μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μετά από σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ. Το 2015, εγκρίθηκε νέος δημοσιονομικός κανονισμός της F4E· η ευθύνη για την εποπτεία του ITER, και συνεπώς της F4E, μεταφέρθηκε από τη ΓΔ Έρευνας και Καινοτομίας στη ΓΔ Ενέργειας.

2.4. Εκτός από την κατασκευή του ITER, εις βάθος και ευρεία επιστημονική υποστήριξη προς την έρευνα στον τομέα της σύντηξης παρέχεται από το **πρόγραμμα έρευνας και κατάρτισης**⁽²⁾, το οποίο συμπληρώνει το γενικό ερευνητικό πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη»⁽³⁾. Εκτός από τις κλασικές δραστηριότητες πυρηνικής έρευνας, το πρόγραμμα αυτό καλύπτει τις θεμελιώδεις ερευνητικές δραστηριότητες για την ανάπτυξη της πυρηνικής σύντηξης με βάση τον **χάρτη πορείας για την έρευνα στον τομέα**

⁽¹⁾ ΕΕ C 302 της 7.12.2004, σ. 27, ΕΕ C 318 της 29.10.2011, σ. 127, ΕΕ C 229 της 31.7.2012, σ. 60.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση TEN/678 με θέμα «Πρόγραμμα έρευνας και κατάρτισης για την περίοδο 2021-2025 (Ευρατόμ)», εισηγήτρια: G. Barbucci (βλέπε σελίδα 132 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽³⁾ Γνωμοδότηση INT/858 με θέμα «Ορίζοντας Ευρώπη», εισηγήτης: G. Lobo Xavier (ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 33).

της σύντηξης (**Fusion Research Roadmap**), ο οποίος περιγράφει μια βελτιστοποιημένη διαδρομή που, μέσω του ITER και της μονάδας «επίδειξης» για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας (DEMO/*Demonstration Electricity Plant*), οδηγεί στην εμπορική αξιοποίηση των μονάδων σύντηξης. Ο χάρτης πορείας για την έρευνα στον τομέα της σύντηξης δεν περιγράφει μόνο τις βασικές εγκαταστάσεις που απαιτούνται, αλλά και την έρευνα που πρέπει να διεξαχθεί προς υποστήριξη του ITER και του σταθμού «επίδειξης».

2.5. Ο χάρτης πορείας για την έρευνα στον τομέα της σύντηξης αναπτύχθηκε από την κοινοπραξία **EUROfusion**, η οποία είναι υπεύθυνη για τον συντονισμό των ευρωπαϊκών δραστηριοτήτων έρευνας στον τομέα της σύντηξης. Σε αυτήν την κοινοπραξία συμμετέχουν 30 εθνικά ερευνητικά ιδρύματα και περίπου 150 πανεπιστήμια από 26 χώρες της ΕΕ, συν την Ελβετία και την Ουκρανία. Η έδρα της EUROfusion βρίσκεται στο Γκάρχιγκ της Γερμανίας, ενώ η έδρα του εμβληματικού πειραματικού έργου **JET** βρίσκεται στο Κλάμ του Ηνωμένου Βασιλείου.

3. Κύρια σημεία της πρότασης

3.1. Η παρούσα πρόταση ⁽⁴⁾ εξετάζει τις βασικές προκλήσεις που θα χαρακτηρίσουν το **επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο** ως προς τη διατήρηση της θετικής δυναμικής του έργου, τη διασφάλιση της σταθερής προόδου της κατασκευής και συναρμολόγησης και τη διατήρηση της προσήλωσης όλων των μερών του ITER στον στόχο της πραγματοποίησής του. Για την ανταπόκριση σε αυτές τις προκλήσεις θα απαιτηθεί διαρκής ηγεσία της ΕΕ στο έργο, η οποία θα πρέπει να υποστηρίζεται από την άριστη απόδοση της F4E και την πλήρη τήρηση από πλευράς ΕΕ των χρηματοδοτικών υποχρεώσεων και των συνεισφορών σε είδος που της αναλογούν.

3.2. Οι **πόροι** που απαιτούνται από την **Ευρατόμ** για την επιτυχή ολοκλήρωση της εγκατάστασης και την έναρξη της φάσης λειτουργίας-πειραματισμού περιγράφονται λεπτομερώς στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Η συνεισφορά της ΕΕ προς ένα αναθεωρημένο έργο ITER», η οποία εκδόθηκε από την ίδια τον Ιούνιο του 2017.

3.3. Η Επιτροπή καλεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να ορίσουν το μέγιστο επίπεδο των δεσμεύσεων της Ευρατόμ για τον ITER στο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2021-2027 στα **6 070 000 000 ευρώ** (σε τρέχουσες τιμές). Αυτή θεωρείται ότι είναι η κρίσιμη μάζα της χρηματοδότησης που απαιτείται για να λειτουργήσει αποτελεσματικά η συμμετοχή της ΕΕ στο έργο, κατ' αντιστοιχία με τη νέα βάση αναφοράς για την κατασκευή του ITER. Ο προτεινόμενος προϋπολογισμός βασίζεται στην πιο πρόωμη τεχνικώς εφικτή ημερομηνία για την κατασκευή του ITER χωρίς τυχόν απρόβλεπτες δαπάνες και, συνεπώς, προϋποθέτει ότι μπορούν να μετριαστούν όλοι οι σημαντικοί κίνδυνοι.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας και η εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού μας είναι μεν πρωταρχικής σημασίας, όμως είναι βιώσιμη μόνον όταν συνδυάζεται με την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Συνεπώς, ζωτικής σημασίας για τη μελλοντική μας ευημερία και ευημερία είναι οι ενεργειακές πηγές που **δεν περιέχουν άνθρακα και είναι βιώσιμες**. Η επίτευξη καθαρής ενέργειας αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα και, για τον σκοπό αυτό, η πυρηνική σύντηξη αναγνωρίζεται ως μια πιθανή μακροπρόθεσμη λύση, με την Ευρώπη να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της ανάπτυξης τεχνολογιών σύντηξης.

4.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι το υψηλό επίπεδο μακροπρόθεσμων επενδύσεων που απαιτούνται για την ανάπτυξη μιας μονάδας ηλεκτροπαραγωγής από πυρηνική σύντηξη εξακολουθεί να ενέχει ορισμένους βιομηχανικούς κινδύνους, ωστόσο, στην περίπτωση επιτυχούς παραγωγής ενός τέτοιου αντιδραστήρα πυρηνικής σύντηξης, αυτό θα συνιστούσε έναν νέο παράγοντα ο οποίος θα μπορούσε να μεταβάλει το ισχύον καθεστώς ενεργειακού εφοδιασμού, οδηγώντας σε μια **ανατρεπτική καινοτομία**, εφόσον τα καύσιμα της σύντηξης είναι άφθονα και ουσιαστικά ανεξάντλητα. Τα καύσιμα της σύντηξης είναι άφθονα και ουσιαστικά ανεξάντλητα: το τρίτο μπορεί να παραχθεί από λίθιο, ένα μέταλλο που συναντάται παντού στον φλοιό της γης και στο θαλασινό νερό, ενώ το δευτέριο βρίσκεται στο φυσικό νερό.

4.3. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να επισημάνει τα ξεχωριστά **χαρακτηριστικά ασφαλείας** της σύντηξης σε σύγκριση με τη συμβατική πυρηνική σχάση. Μια μονάδα ηλεκτροπαραγωγής με πυρηνική σύντηξη είναι εγγενώς ασφαλής: λίγα μόνο γραμμάρια καυσίμου συνθέτουν το πλάσμα, το οποίο σβήνει από μόνο του γρήγορα σε περίπτωση τυχόν δυσλειτουργίας. Οι αντιδράσεις δευτερίου-τριτίου απελευθερώνουν νετρόνια, τα οποία ενεργοποιούν τα υλικά του τοιχώματος. Τα ραδιενεργά υποπροϊόντα που προκύπτουν είναι βραχύβια, κατά συνέπεια η πλειονότητα των υλικών μπορούν να ανακυκλωθούν μετά από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα φθοράς και δεν χρειάζεται νέα αποθήκευση πυρηνικών αποβλήτων.

4.4. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στη σημασία της ανάγκης σύνδεσης του έργου ITER με την ευρωπαϊκή έρευνα στον τομέα της σύντηξης που διοργανώνει η κοινοπραξία **EUROfusion**. Εκτός από την κατασκευή, ο ITER χρειάζεται διεξοδική προετοιμασία και συνοδευτικά προγράμματα. Εντός της Ευρώπης, ένα συντονισμένο πρόγραμμα που χρησιμοποιεί το JET και άλλες συσκευές, μαζί με μοντελοποίηση και προσομοιώσεις, συμβάλλει στη δοκιμή και ανάπτυξη σεναρίων λειτουργίας του ITER, αλλά και στην πρόβλεψη και βελτιστοποίηση των επιδόσεων του ITER και του σχεδιασμού του σταθμού «επίδειξης»: Η λειτουργία του αντιδραστήρα **JET-Tokamak** με μείγμα δευτερίου-τριτίου και με τοίχωμα τύπου ITER είναι κομβικής σημασίας για την προετοιμασία της λειτουργίας του ITER.

⁽⁴⁾ COM(2018) 445 final.

4.5. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την **προστιθέμενη αξία της ΕΕ**, όπως προκύπτει από την επιτυχία της κοινοπραξίας EUROfusion: Πρόκειται για το ερευνητικό πρόγραμμα στην Ευρώπη με τη συμμετοχή μακράν των περισσότερων κρατών μελών (όλων πλην του Λουξεμβούργου και της Μάλτας), τα οποία συμβάλλουν με σημαντικά έργα που καθιστούν συνολικά την ΕΕ παγκόσμιο ηγέτη στον τομέα αυτό. Οι επενδύσεις και η χρηματοδότηση της έρευνας αποβαίνουν προς όφελος βιομηχανιών, ερευνητικών οργανισμών και πανεπιστημίων.

4.6. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η ευρωπαϊκή έρευνα στο πεδίο της πυρηνικής σύντηξης συνολικά, αλλά και η κατασκευή του αντιδραστήρα ITER, ειδικότερα, μπορούν να λειτουργήσουν ως εξαιρετικό παράδειγμα της ισχύος των κοινών ευρωπαϊκών έργων. Είναι καθοριστικής σημασίας οι **πολίτες να είναι ενημερωμένοι** σχετικά με τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται μέσω της χρηματοδότησης και των κοινών προσπαθειών που καταβάλλονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη των πολιτών στην επιστήμη και στην έρευνα, ενώ συγχρόνως θα ευαισθητοποιήσει το κοινό σχετικά με τον καταλυτικό ρόλο που διαδραματίζει η ΕΕ στην εκπλήρωση ενός μακροπρόθεσμου και δύσκολου στόχου, ο οποίος δεν θα ήταν εφικτός αποκλειστικά μέσω των προσπαθειών και των χρηματοδοτικών δράσεων των μεμονωμένων χωρών. Επιπλέον, η κατασκευή του ITER θα έχει μακροπρόθεσμες επιδράσεις, όχι μόνο σε τεχνολογικούς και βιομηχανικούς όρους, αλλά και στους τομείς της έρευνας, της βιομηχανίας και των ΜΜΕ, με αξιοσημείωτο αντίκτυπο και στην οικονομία και στη δημιουργία θέσεων εργασίας, ακόμη και σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι ο νέος **ευρωπαϊκός χάρτης πορείας** για την υλοποίηση της πυρηνικής σύντηξης παρέχει μια καλοσχεδιασμένη διαδρομή προς μια πρώτη μονάδα ηλεκτροπαραγωγής με πυρηνική σύντηξη με βάση την ευρεία συμμετοχή της βιομηχανίας, την εκπαίδευση επιστημόνων και μηχανικών ειδικευμένων στον τομέα της σύντηξης από όλη την Ευρώπη και τη στενή συνεργασία με φορείς εκτός Ευρώπης. Ο χάρτης πορείας καλύπτει τη βραχυπρόθεσμη περίοδο έως την έναρξη λειτουργίας του ITER (2025), τη μεσοπρόθεσμη περίοδο έως ότου ο ITER τεθεί σε κανονική λειτουργία με υψηλές επιδόσεις (2035) και τη μακροπρόθεσμη περίοδο προς τη λειτουργία μιας πρώτης μονάδας ηλεκτροπαραγωγής με πυρηνική σύντηξη (DEMO), που θα τροφοδοτεί για πρώτη φορά με ηλεκτρική ενέργεια το δίκτυο.

5.2. Ο ITER αποτελεί τον βασικό μηχανισμό του χάρτη πορείας, καθώς αναμένεται να επιτύχει το μεγαλύτερο μέρος των σημαντικών ορόσημων στην πορεία προς την πυρηνική σύντηξη. Συνεπώς, η συντριπτική πλειοψηφία των βραχυπρόθεσμων προτεινόμενων πόρων για τη EUROfusion είναι αφιερωμένη στον ITER και στα συνοδευτικά του πειράματα, ένα από τα οποία είναι το **JET** στο Κάλαμ της Αγγλίας. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι το JET έχει αποδείξει ότι η δημιουργία και λειτουργία μιας μεγάλης ερευνητικής υποδομής σύντηξης είναι αποτελεσματική και μεγιστοποιεί τα επιστημονικά και βιομηχανικά οφέλη.

5.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το αίτημα του Οργανισμού ITER για πολύτιμη συμβολή των αποτελεσμάτων που θα προκύψουν για το **JET** κατά την περίοδο πριν από τη φάση του πρώτου πλάσματος στον ITER. Δεδομένου ότι ο αντιδραστήρας JET έχει μοναδικές δυνατότητες καθώς είναι το μοναδικό *tokamak* που είναι ικανό να λειτουργεί με τρίτιο —έχοντας τα πρώτα υλικά τοιχώματος του ITER και παρέχοντας τη δυνατότητα πλήρους χειρισμού εξ αποστάσεως—, η λειτουργία του μπορεί να συμβάλει στο ερευνητικό σχέδιο του ITER με στόχο τη μείωση των κινδύνων, την εξοικονόμηση κόστους και τη χορήγηση αδειών λειτουργίας για τον ITER. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, διότι ο προϋπολογισμός για τον ITER που προτείνεται από την Επιτροπή δεν περιέχει τυχόν απρόβλεπτες δαπάνες και, συνεπώς, προϋποθέτει ότι μπορούν να μετριαστούν όλοι οι σημαντικοί κίνδυνοι.

5.4. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι ο ITER συνεπάγεται σημαντικά ζητήματα τα οποία μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο στο πλαίσιο του JET και, ως εκ τούτου, συμμερίζεται τις ανησυχίες σχετικά με την επίδραση του **Brexit** στη συνέχιση του JET. Προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι κατά τη λειτουργία του ITER και να βελτιστοποιηθεί το ερευνητικό του πρόγραμμα, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό το JET να συνεχίσει να λειτουργεί (ως μονάδα της ΕΕ ή ως κοινή μονάδα ΕΕ-Ηνωμένου Βασιλείου) κατά την περίοδο από το 2020 μέχρι την πρώτη λειτουργία του ITER, εφόσον δεν υπάρχουν λύσεις αντικατάστασης για την απώλεια του JET κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.

5.5. Η πρόταση της Επιτροπής περιλαμβάνει τον προϋπολογισμό για τον ITER, όμως δεν γίνεται αναφορά στην επάρκεια του προϋπολογισμού που απαιτείται για το συνοδευτικό πρόγραμμα έρευνας στον τομέα της σύντηξης. Το ζήτημα αυτό εξετάζεται σε ξεχωριστή πρόταση⁽⁵⁾, ωστόσο, και σε αυτή, με τη σειρά της, δεν γίνεται αναφορά στις ανάγκες του ITER. Η ΕΟΚΕ αναδεικνύει το γεγονός ότι **ο προϋπολογισμός που διατίθεται για την EUROfusion** κατά την περίοδο 2021-2025 θα πρέπει να είναι συμβατός με τους στόχους του χάρτη πορείας για τη σύντηξη, βάσει του οποίου οι εργασίες για τον ITER είναι απαραίτητες, ενώ πρέπει να ενισχυθούν και οι δραστηριότητες σχεδιασμού του σταθμού «επίδειξης».

5.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη σημασία των επενδύσεων στην τεχνολογία σύντηξης για τη βιομηχανία και τις ΜΜΕ. Οι επενδύσεις της ΕΕ στην κατασκευή του ITER αποφέρουν σημαντικά οφέλη στην **ευρωπαϊκή βιομηχανία** και την ερευνητική κοινότητα και τους εξασφαλίζουν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε καινοτόμες εργασίες έρευνας-ανάπτυξης, τεχνολογίας, σχεδιασμού και κατασκευής για τα συστατικά στοιχεία του ITER. Η δημιουργία νέων γνώσεων και εταιρειών

(5) COM(2018)437 final και γνωμοδότηση TEN/678, εισηγήτρια: G. Barbucci (βλέπε υποσημείωση 2).

τεχνοβλαστών, ως αποτέλεσμα αυτών, δημιουργεί οικονομική ανάπτυξη και προάγει την απασχόληση. Κατά την περίοδο 2008-2017, ο οργανισμός Fusion for Energy ανέθεσε 839 συμβάσεις και χορήγησε επιχορηγήσεις αξίας περίπου **3,8 δισεκατομμυρίων ευρώ** σε όλη την Ευρώπη. Τουλάχιστον 500 εταιρείες —μεταξύ αυτών και ΜΜΕ— και περισσότεροι από 70 οργανισμοί έρευνας-ανάπτυξης, από την Ελβετία και περίπου 20 διαφορετικά κράτη μέλη της ΕΕ, έχουν επωφεληθεί από επενδύσεις σε δραστηριότητες του ITER. Επιπλέον, συμβαλλόμενα μέρη στο έργο ITER εκτός ΕΕ έχουν επίσης συνάψει συμβάσεις με την ευρωπαϊκή βιομηχανία προκειμένου να στηρίξουν την κατασκευή των δικών τους εξαρτημάτων για τον ITER, γεγονός το οποίο αποφέρει πρόσθετες **νέες θέσεις εργασίας και ανάπτυξη** για τις ευρωπαϊκές εταιρείες.

5.7. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση τις διεξοδικές πληροφορίες που παρέχει η Επιτροπή ⁽⁶⁾, στις οποίες αποκαλύπτεται ότι η μεγαλύτερη συμβολή στον τελικό αντίκτυπο των επενδύσεων στον ITER συνίσταται στην ανάπτυξη εταιρειών τεχνοβλαστών και στις μεταφορές τεχνολογίας. Οι τεχνολογίες που αναπτύσσονται για τον ITER δημιουργούν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες σε άλλους τομείς, διότι οι σχετικές με τον ITER εργασίες αυξάνουν την **ανταγωνιστικότητα** των ευρωπαϊκών εταιρειών στην παγκόσμια οικονομία, προσφέρουν στις παραδοσιακές επιχειρήσεις την ευκαιρία να εισέλθουν στην **αγορά υψηλής τεχνολογίας**, αλλά και παρέχουν στις ευρωπαϊκές βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας και στις ΜΜΕ μια μοναδική ευκαιρία για καινοτομία και ανάπτυξη προϊόντων προς εκμετάλλευση εκτός του τομέα της σύντηξης.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽⁶⁾ «Study on the impact of the ITER project activities in the EU» («Μελέτη σχετικά με τον αντίκτυπο των δραστηριοτήτων του έργου ITER στην ΕΕ»), ENER/D4/2017-458, (2018), Trinomics (Ρότερνταμ) και Cambridge Econometrics.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη σύσταση προγράμματος συνδρομής στον παροπλισμό του πυρηνοληλεκτρικού σταθμού Ignalina στη Λιθουανία (πρόγραμμα Ignalina) και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1369/2013 του Συμβουλίου»

[COM(2018) 466 final — 2018/0251 (NLE)]

«Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη θέσπιση ειδικού χρηματοδοτικού προγράμματος για τον παροπλισμό πυρηνικών εγκαταστάσεων και τη διαχείριση ραδιενεργών αποβλήτων, και για την κατάργηση του κανονισμού (Ευρατόμ) αριθ. 1368/2013 του Συμβουλίου»

[COM(2018) 467 final — 2018/0252 (NLE)]

και

«Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την αξιολόγηση και υλοποίηση των προγραμμάτων συνδρομής της ΕΕ στον παροπλισμό πυρηνικών εγκαταστάσεων στη Βουλγαρία, τη Σλοβακία και τη Λιθουανία»

[COM(2018) 468 final]

(2019/C 110/26)

Εισηγητής: ο κ. **Rudy DE LEEUW**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 12.7.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	177/8/6

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής και εφιστά την προσοχή στις προτάσεις για μελλοντική στήριξη που διατυπώνονται στη γνωμοδότηση.

1.2. Η ΕΟΚΕ δεν προτείνει τροποποίηση της πρότασης, αλλά συνιστά να ενισχυθεί η παρακολούθηση των δραστηριοτήτων σχετικά με τα σημεία που επισημαίνονται στη γνωμοδότηση, ιδίως όσον αφορά:

- μια προσέγγιση με γνώμονα τη βιώσιμη ανάπτυξη κατά την επιλογή των πηγών ενέργειας·
- την ορθή εκτίμηση της συγκεκριμένης κατάστασης της Λιθουανίας, ειδικότερα, αλλά και των άλλων ενδιαφερομένων χωρών όσον αφορά τις κοινωνικοοικονομικές πτυχές·
- τη διάδοση σε ολόκληρη την ΕΕ των γνώσεων που έχουν αποκτηθεί σχετικά με τον παροπλισμό και την πρόκληση της κατάρτισης των εργαζομένων·
- μια ασφαλή και βιώσιμη διαχείριση των πυρηνικών αποβλήτων που παράγονται·
- την ενίσχυση των δεικτών επιδόσεων, συμπεριλαμβανομένων των επιδόσεων όσον αφορά την ακτινοπροστασία των εργαζομένων.

1.3. Παράλληλα με τους εμπειρογνώμονες και τις αρχές, η κοινωνία των πολιτών θα πρέπει επίσης να ενθαρρυνθεί και να λάβει στήριξη προκειμένου να συμμετέχει στην παρακολούθηση των εν λόγω δραστηριοτήτων.

1.4. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αξιολογήσει την κατάσταση που θα προκύψει μετά την ολοκλήρωση του κύκλου ζωής πολλών πυρηνικών σταθμών στην ΕΕ και να υποβάλει έκθεση με προτάσεις για την ελαχιστοποίηση του κόστους και των κινδύνων που σχετίζονται με τον παροπλισμό των αντιδραστήρων και την αποθήκευση των ραδιενεργών αποβλήτων. Στην έκθεση θα πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή στις επιπτώσεις της σημαντικής μείωσης εντός της ΕΕ της ικανότητας επανεπεξεργασίας καυσίμων και πυρηνικών αποβλήτων λόγω του Βrexit και, αντιθέτως, στην πλεονάζουσα ικανότητα επανεπεξεργασίας στο Ηνωμένο Βασίλειο.

2. Σύνοψη των προτάσεων

2.1. Η Επιτροπή προτείνει να συνεχιστούν, κατά τη διάρκεια της περιόδου που καλύπτεται από το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο μετά το 2020 (ΠΔΠ 2021-2027), τα χρηματοδοτικά προγράμματα οικονομικής συνδρομής για τον «παροπλισμό πυρηνικών εγκαταστάσεων και τη διαχείριση ραδιενεργών αποβλήτων» που αφορούν τη Βουλγαρία (Kozloduy 1-4), τη Σλοβακία (Bohunice V1 1-2) και τη Λιθουανία (Ignalina 1-2).

2.2. Οι προτάσεις αυτές επιφέρουν δύο τροποποιήσεις:

- μεγαλύτερη ευελιξία κατά την εκτέλεση του προϋπολογισμού, όπως αναφέρεται: «...Επιπλέον δημοσιονομική ευελιξία μπορεί να εξασφαλιστεί με την αναδιανομή των πόρων μεταξύ των δράσεων όπου και όποτε απαιτείται, σύμφωνα με την πρόοδο των δράσεων». Με τον τρόπο αυτό λαμβάνεται υπόψη το μεταβλητό και συχνά απρόβλεπτο επίπεδο των δαπανών σε ένα δεδομένο έτος.
- ολοκλήρωση του προγράμματος παροπλισμού ορισμένων πυρηνικών εγκαταστάσεων του ΚΚΕρ στη Γερμανία, την Ιταλία, το Βέλγιο και τις Κάτω Χώρες.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Σημειώνεται με ικανοποίηση ότι, καθώς ένας από τους στόχους του προγράμματος έχει επιτευχθεί (δηλαδή η καλύτερη κάλυψη των αναγκών και ο ασφαλής παροπλισμός των εγκαταστάσεων), το επόμενο στάδιο θα επικεντρωθεί στις δραστηριότητες παροπλισμού που ενέχουν προκλήσεις ραδιολογικής ασφάλειας. Οι δραστηριότητες αυτές θα πρέπει επίσης να αξιολογούνται βάσει μιας προσέγγισης για μια βιώσιμη ενεργειακή δέσμη σύμφωνα με τις διεθνείς συμφωνίες στις οποίες η ΕΕ είναι συμβαλλόμενο μέρος (Συμφωνία του Παρισιού για το κλίμα, δέσμευση της ΕΕ για μια οικονομία χωρίς άνθρακα κ.λπ.).

3.2. Η έκθεση σχετικά με την αξιολόγηση και υλοποίηση των προγραμμάτων συνδρομής της ΕΕ στον παροπλισμό πυρηνικών εγκαταστάσεων στη Βουλγαρία, τη Σλοβακία και τη Λιθουανία (εφεξής «έκθεση») επιβεβαιώνει ότι είναι οικονομικά εφικτό να συνεχιστούν τα προγράμματα. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι δημοσιονομικές προβλέψεις όσον αφορά το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο μετά το 2020 για τη συνέχιση και ολοκλήρωση των προγραμμάτων Kozloduy και Bohunice αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το ένα τέταρτο των προβλέψεων του ΠΔΠ για την περίοδο 2014-2020, δηλαδή 63 εκατ. ευρώ για το Kozloduy και 55 εκατ. ευρώ για το Bohunice και ότι θα συμβάλουν στην επίτευξη του συμφωνηθέντος τελικού σταδίου της διαδικασίας παροπλισμού. Οι δημοσιονομικές προβλέψεις για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο μετά το 2020 ανέρχονται σε 522 εκατ. ευρώ, ποσό που υπερβαίνει το ΠΔΠ της περιόδου 2014-2020.

3.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν ανησυχίες για τη Λιθουανία. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι ο προϋπολογισμός που προβλέπεται από την Επιτροπή καλύπτει μόνο το 70 % των αναγκών για την περίοδο αυτή και θεωρεί συνεπώς ότι η παρούσα πρόταση δεν αποτελεί απόδειξη αλληλεγγύης ούτε επαρκή χρηματοδοτική συνδρομή για ένα έργο που είναι σημαντικό και για τα γειτονικά κράτη. Ο επιτυχής παροπλισμός του πυρηνικού σταθμού Ignalina αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση στον τομέα της πυρηνικής ασφάλειας στην ΕΕ και θα πρέπει να συνεχιστεί με παράλληλη εξασφάλιση της μείωσης του κινδύνου για τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής να συμπεριλάβει ορισμένες εγκαταστάσεις του ΚΚΕρ στο πρόγραμμα για τη Βουλγαρία και τη Σλοβακία. Ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός για τον παροπλισμό των πυρηνικών εγκαταστάσεων του ΚΚΕρ ανέρχεται σε 348 εκατ. ευρώ. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι σημαντικό η ΕΕ να επιδεικνύει υποδειγματική στάση κατά τη διαχείριση των εκτελούμενων λειτουργιών στο ΚΚΕρ, στο μέτρο που πρόκειται για αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής (ΚΚΕρ) ως κατόχου της άδειας εκμετάλλευσης. Με βάση τη Συνθήκη Ευρατόμ, το ΚΚΕρ οφείλει να διαχειριστεί τα βάρη των προγενέστερων πυρηνικών δραστηριοτήτων του και να παροπλίσει τις κλειστές πυρηνικές εγκαταστάσεις του. Το πρόγραμμα έχει μεγάλες δυνατότητες δημιουργίας και ανταλλαγής γνώσεων και μπορεί να παράσχει κατά τον τρόπο αυτό υποστήριξη στα κράτη μέλη της ΕΕ για τον παροπλισμό των δικών τους εγκαταστάσεων.

3.5. Όσον αφορά τις γνώσεις, η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης τη σημασία της μέτρησης των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών του παροπλισμού, για παράδειγμα στην αγορά εργασίας, στους δείκτες υγείας και στη διαρθρωτική ανάπτυξη μιας περιφέρειας ενός κράτους μέλους. Είναι ζωτικής σημασίας να αξιοποιηθεί η ευκαιρία των δραστηριοτήτων παροπλισμού προκειμένου να παρασχεθεί πρόσθετη θεωρητική και πρακτική κατάρτιση στο τοπικό εργατικό δυναμικό σε βασικούς τομείς εργασίας για το μέλλον. Αυτού του είδους η κατάρτιση δεν μπορεί να αποκλείεται από τη χρηματοδότηση.

3.6. Η ΕΟΚΕ, στο πλαίσιο της έκκλησης για στενότερη παρακολούθηση, συνιστά τη διάθεση χρηματοδοτικών πόρων του προγράμματος για τη διασφάλιση της δέουσας συμμετοχής των ενδιαφερομένων τοπικών και εθνικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών με στόχο την εξασφάλιση ανεξάρτητου, αξιόπιστου και διαρκούς δημοσίου ελέγχου των δραστηριοτήτων που υλοποιούνται με τη βοήθεια της εν λόγω χρηματοδοτικής ενίσχυσης.

3.7. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι η Σλοβακία, η Βουλγαρία και η Λιθουανία έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο ως προς τον παροπλισμό των αντιδραστήρων τους εντός του συμφωνηθέντος χρονοδιαγράμματος. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι στο εγγύς μέλλον θα προκύψουν ορισμένες προκλήσεις, όπως η αποξήλωση του πυρήνα των αντιδραστήρων και άλλες εργασίες στα κτίρια των αντιδραστήρων. Η έκθεση δεν παρέχει επαρκείς κατευθυντήριες γραμμές για τους περιορισμούς στη διαχείριση των πυρηνικών αποβλήτων, ιδίως του άνθρακα, ούτε και για τους παλαιούς αντιδραστήρες που βρίσκονται στη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η ΕΟΚΕ προτείνει η έκθεση να εξετάσει με μεγαλύτερη προσοχή το θέμα της διαχείρισης των πυρηνικών αποβλήτων, το οποίο μακροπρόθεσμα είναι πολύ σημαντικό πρόβλημα.

3.8. Η ΕΟΚΕ εφιστά επίσης την προσοχή στις ορθές πρακτικές, ιδίως στον σταθμό Ignalina, προκειμένου να υποστηριχθούν οι πρώην εργαζόμενοι των πυρηνικών σταθμών στην εύρεση εργασίας επιτόπου. Το εγχείρημα αυτό δεν είναι μόνο κοινωνικά χρήσιμο, αλλά προωθεί επίσης την ανάπτυξη ειδικών δεξιοτήτων στον τομέα παροπλισμού καθώς και τη μετάδοση γνώσεων. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρόκειται για μια ενδιαφέρουσα λύση προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες αυτών των ανθρώπων. Επιπλέον, η προσέγγιση αυτή μπορεί να συνοδεύεται από μέτρα με στόχο την κατάρτιση των εργαζομένων. Τα ερευνητικά ιδρύματα θα πρέπει να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν ενεργά σε τέτοια έργα, τα οποία πρέπει να χρηματοδοτούνται επαρκώς.

3.9. Το πεδίο εφαρμογής των προγραμμάτων είναι σύμφωνο με την πολιτική ασφαλείας της ΕΕ που ορίζεται σε τρεις οδηγίες:

- 1) στην οδηγία 2011/70/Ευρατόμ του Συμβουλίου ⁽¹⁾, η οποία θεσπίζει κοινοτικό πλαίσιο για την υπεύθυνη και ασφαλή διαχείριση αναλωμένων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων·
- 2) στην οδηγία 2009/71/Ευρατόμ του Συμβουλίου ⁽²⁾ και η τροποποιητική της οδηγία 2014/87/Ευρατόμ του Συμβουλίου ⁽³⁾, περί θεσπίσεως κοινοτικού πλαισίου για την πυρηνική ασφάλεια πυρηνικών εγκαταστάσεων
- 3) στην οδηγία 2013/59/Ευρατόμ του Συμβουλίου ⁽⁴⁾ για τον καθορισμό βασικών προτύπων ασφαλείας για την προστασία από τους κινδύνους που προκύπτουν από ιοντίζουσες ακτινοβολίες.

3.10. Ωστόσο, για ιστορικούς λόγους, τα προγράμματα παρεκκλίνουν εν μέρει από την τελική ευθύνη των κρατών μελών να εξασφαλίζουν την ύπαρξη επαρκών οικονομικών πόρων για τον παροπλισμό των πυρηνικών εγκαταστάσεων και τη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη συμφωνήσει με τη θέση αυτή για λόγους αλληλεγγύης.

3.11. Επιπλέον, η αυξημένη πυρηνική ασφάλεια είναι ζωτικής σημασίας, όχι μόνο σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο, αλλά και σε ευρωπαϊκό ή ακόμη σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο μια κοινή προσπάθεια για την ασφαλή διαχείριση των τεχνολογικών προβλημάτων του παροπλισμού πυρηνικών εγκαταστάσεων και την απόκτηση γνώσεων στον τομέα αυτό είναι σημαντική όχι μόνο για τις ενδιαφερόμενες περιφέρειες ή τα κράτη μέλη αλλά και για ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη στενής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και των συμμετεχόντων στα προγράμματα, αφενός, και της Επιτροπής, αφετέρου.

3.12. Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ικανοποίηση ότι το πρόγραμμα οδήγησε στην ανάπτυξη νέων ιδιαίτερα αποτελεσματικών μέσων για τη μείωση του όγκου των αποβλήτων. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να υιοθετήσει μια προορατική προσέγγιση για την ανταλλαγή γνώσεων σχετικά με το θέμα αυτό.

3.13. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία των βασικών δεικτών επιδόσεων που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση της προόδου όσον αφορά τον παροπλισμό και του οικονομικού κόστους. Η ΕΟΚΕ προβάλλει τα οφέλη της προσεκτικής παρακολούθησης και της αποτελεσματικής εφαρμογής των απαιτήσεων του προγράμματος και τονίζει ότι οι δραστηριότητες που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ πρέπει να προωθούν την απασχόληση υψηλής ποιότητας τηρώντας το υψηλότερο δυνατό επίπεδο ασφαλείας και ακτινοπροστασίας, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες σχετικές ευρωπαϊκές οδηγίες

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να είναι εφικτή μια πιο συγκεκριμένη απεικόνιση της κατάστασης όσον αφορά την επιχειρησιακή προστασία σε θέματα ακτινοβολίας σε κάθε μία από τις εν λόγω περιοχές και να αναπτυχθεί μια στρατηγική βασισμένη στην αρχή ALARA («As Low As Reasonably Achievable» — το χαμηλότερο επίπεδο που μπορεί λογικά να επιτευχθεί). Είναι αυτονόητο ότι αποκλειστική ευθύνη του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους είναι να διασφαλίσει ότι αυτό συμβαίνει, σύμφωνα με το άρθρο 5 της οδηγίας 2013/59/Ευρατόμ του Συμβουλίου για τον καθορισμό βασικών προτύπων ασφαλείας για την προστασία από τους κινδύνους που προκύπτουν από ιοντίζουσες ακτινοβολίες. Η διατήρηση της δόσης της

⁽¹⁾ ΕΕ L 199 της 2.8.2011, σ. 48.

⁽²⁾ ΕΕ L 172 της 2.7.2009, σ. 18.

⁽³⁾ ΕΕ L 219 της 25.7.2014, σ. 42.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 13 της 17.1.2014, σ. 1.

ακτινοβολίας στην οποία εκτίθενται οι εργαζόμενοι εντός του φάσματος της καλύτερης δυνατής τιμής της ενεργού δόσης αποτελεί συμπτωματικό δείκτη, ο οποίος αντιστοιχεί σε έναν από τους στόχους των προγραμμάτων με έμφαση στη ραδιολογική ασφάλεια. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να είναι διαθέσιμα στο μητρώο των αρχών ασφαλείας και ακτινοβολίας των οικείων κρατών μελών.

4.2. Μια άλλη ανησυχία αφορά την τελική διάθεση των ραδιενεργών αποβλήτων, που εμπίπτει σαφώς στην αποκλειστική ευθύνη του κράτους μέλους. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να υποστηρίξει όχι μόνον την ανταλλαγή γνώσεων, αλλά και την εποικοδομητική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, όταν αυτό είναι νομικά εφικτό. Αυτή η προσέγγιση θα επιτύχει υψηλό επίπεδο ασφαλείας στο πλαίσιο λογικών οικονομικών παραμέτρων.

4.3. Η συνεργασία με τις τοπικές αρχές ασφαλείας φαίνεται να είναι ένα σημείο για το οποίο κοινοποιούνται ελάχιστες πληροφορίες. Ωστόσο, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή σε ορισμένα προβλήματα που επισημαίνονται στην πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη θέσπιση ειδικού χρηματοδοτικού προγράμματος για τον παροπλισμό πυρηνικών εγκαταστάσεων και τη διαχείριση ραδιενεργών αποβλήτων, και για την κατάργηση του κανονισμού (Ευρατόμ) αριθ. 1368/2013 του Συμβουλίου, ιδίως όταν «οι χρονοβόρες διαδικασίες εξουσιοδότησης από τις εθνικές αρχές ... καθιστούν δυσχερή τη διαχείριση του προγράμματος ...». Η Επιτροπή έχει στη διάθεσή της πολλά μέσα για την ενίσχυση αυτής της συνεργασίας, ιδίως μέσω της ομάδας ENSREG.

4.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι αρκετοί πυρηνικοί σταθμοί στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν φτάσει ή φθάνουν στο τέλος του κύκλου ζωής τους και θα πρέπει να παροπλιστούν. Το θέμα αυτό εμπίπτει αποκλειστικά στην ευθύνη κάθε κράτους μέλους, ωστόσο η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αξιολογήσει την κατάσταση και να υποβάλει έκθεση με προτάσεις για την ελαχιστοποίηση του κόστους και των κινδύνων που σχετίζονται με τον παροπλισμό των αντιδραστήρων, καθώς και με την αποθήκευση των ραδιενεργών αποβλήτων. Στην έκθεση θα πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή στις επιπτώσεις της σημαντικής μείωσης εντός της ΕΕ της ικανότητας επανεπεξεργασίας καυσίμων και πυρηνικών αποβλήτων λόγω του Brexit και, αντιθέτως, στην πλεονάζουσα ικανότητα επανεπεξεργασίας στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σύσταση για απόφαση του Συμβουλίου με την οποία εγκρίνεται η έναρξη διαπραγματεύσεων με σκοπό τη σύναψη σύμβασης για τη δημιουργία πολυμερούς δικαστηρίου για την επίλυση επενδυτικών διαφορών»

[COM(2017) 493 final]

(2019/C 110/27)

Εισηγητής: ο κ. **Philippe DE BUCK**

Συνεισηγήτρια: η κ. **Tanja BUZEK**

Αίτηση γνωμοδότησης	13.12.2017 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή)
Νομική βάση	Άρθρο 207 της ΣΛΕΕ
Αρμόδιο τμήμα	REX
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	23.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	206/3/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει πλήρως ότι η επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών (ΕΔΕΚ-επίλυση διαφορών επενδυτή-κράτους/*ISDS-Investor-State Dispute Settlement*) σε εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες έχει καταστεί ολοένα και πιο αμφιλεγόμενη για ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη σε σχέση με ζητήματα νομιμότητας, συνέπειας και διαφάνειας. Μεταξύ άλλων, οι επικρίσεις αυτές αφορούν, διαδικαστικούς και ουσιαστικούς προβληματισμούς, χωρίς, ωστόσο, να περιορίζονται μόνο σε αυτούς.

1.2. Η ΕΟΚΕ έχει συμμετάσχει ενεργά σε όλα τα στάδια της συζήτησης για τη μεταρρύθμιση και τον εκσυγχρονισμό της προστασίας των επενδύσεων. Έχει υιοθετήσει τις γνωμοδοτήσεις REX/464 και REX/411, και σε αμφότερες εκφράζονται πολλαπλές ανησυχίες και διατυπώνονται συστάσεις.

1.3. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς την κατεύθυνση μιας πολυμερούς μεταρρύθμισης της επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτή και κράτους υπό την αιγίδα της επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το διεθνές εμπορικό δίκαιο (*UNCITRAL/United Nations Commission on International Trade Law*) και θεωρεί ζωτικής σημασίας η ΕΕ να παραμείνει ανοικτή σε όλες τις προσεγγίσεις και τις ιδέες που έχουν προκύψει όσον αφορά τη μεταρρύθμιση της ΕΔΕΚ.

1.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί ιδιαίτερα την αυξημένη δέσμευση προς την κατεύθυνση της διαφάνειας, καθώς επιτρέπει στις μη κυβερνητικές οργανώσεις να παρακολουθούν ή ακόμη και να συμμετέχουν στις συζητήσεις.

1.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας το γεγονός ότι η ομάδα εργασίας III της UNCITRAL θα υποστηρίξει τη συμβολή όλων των ενδιαφερόμενων μερών σε μια προσπάθεια αύξησης της συμμετοχής χωρίς αποκλεισμούς και προκρίνει μια βελτιωμένη και περισσότερο ισορροπημένη διαδικασία επιλογής των ενδιαφερόμενων μερών. Επίσης, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την ενεργό συμμετοχή της ΕΟΚΕ στις εργασίες της ομάδας εργασίας III.

1.6. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ανέκαθεν ότι οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) αποτελούν σημαντικό παράγοντα που συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη και ότι οι ξένοι επενδυτές πρέπει να χαιρούν παγκόσμιας προστασίας έναντι της άμεσης απαλλοτρίωσης, να είναι απαλλαγμένοι από διακρίσεις και να απολαμβάνουν αντίστοιχα ισοδύναμα δικαιώματα με τους εγχώριους επενδυτές.

1.7. Ωστόσο, ομοίως, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ανέκαθεν ότι το δικαίωμα των κρατών να θεσπίζουν ρυθμίσεις με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον δεν πρέπει να υπονομεύεται.

1.8. Στο πλαίσιο της σύστασης ενός πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου (*MIC-Multilateral Investment Court*), η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι πρέπει να αντιμετωπιστούν ορισμένα θεμελιώδη ζητήματα: το πεδίο εφαρμογής, η προστασία του δημόσιου συμφέροντος, η προσβασιμότητα και οι σχέσεις με τα εθνικά δικαστήρια.

1.9. Το πεδίο εφαρμογής: Μολονότι η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα ήταν προτιμότερη μια πιο ολιστική προσέγγιση, η οποία να καλύπτει θέματα σχετικά τόσο με τις ουσιαστικές όσο και με τις διαδικαστικές πτυχές της προστασίας των επενδύσεων, επισημαίνει ότι το προτεινόμενο πεδίο εφαρμογής έχει περιοριστεί στις διαδικαστικές πτυχές της διευθέτησης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών.

1.10. Η προστασία του δημόσιου συμφέροντος: Η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας το πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο να μην επηρεάζει επ' ουδενί την ικανότητα της ΕΕ και των κρατών μελών να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους βάσει των διεθνών περιβαλλοντικών συμφωνιών, των συμφωνιών περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των συμφωνιών σε θέματα εργασίας, καθώς και για την προστασία των καταναλωτών, ενώ κρίνεται σκόπιμο να θεσπιστούν διαδικαστικές εγγυήσεις έναντι απαιτήσεων που στοχεύουν στην εγχώρια νομοθεσία περί δημόσιου συμφέροντος. Επομένως, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι κάτι τέτοιο θα μπορούσε να επιτευχθεί επαρκώς μόνο με τη συμπερίληψη μιας ρήτρας ιεράρχησης, καθώς και της δυνατότητας εξαιρέσεως για λόγους δημόσιου συμφέροντος.

1.11. Δικαιώματα και ανταπαιτήσεις τρίτων: Παρόλο που η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το να επιτρέπεται η υποβολή υπομνημάτων φιλικού χαρακτήρα («amicus curiae») συνιστά ένα ευπρόσδεκτο πρώτο βήμα το οποίο, εντούτοις, θα πρέπει να διασφαλίζει ότι αυτά τα δικαιώματα και οι ανταπαιτήσεις τρίτων λαμβάνονται δεόντως υπόψη από τους δικαστές, εκφράζει την ικανοποίησή της για τη συμπερίληψη στην εντολή του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου της δυνατότητας παρεμβάσεων τρίτων και συνιστά να διερευνηθεί ο ρόλος που διαδραματίζουν τα τρίτα μέρη, τα οποία μπορεί να είναι κάτοικοι, εργαζόμενοι, συνδικαλιστικές οργανώσεις, περιβαλλοντικές ομάδες ή καταναλωτές.

1.12. Σχέσεις με τα εθνικά δικαστήρια: Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να επηρεάζει αρνητικά το δικαστικό σύστημα της ΕΕ και την αυτονομία του ενωσιακού δικαίου. Σημειώνει ότι το ζήτημα της σχέσης μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου αντιμετωπίζεται με διαφορετικό τρόπο από τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη, ωστόσο, ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διερευνήσει περαιτέρω το ζήτημα της εξάντλησης των τοπικών ενδίκων μέσων και τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να λειτουργήσουν στο πλαίσιο του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου.

1.13. Ανεξαρτησία και νομιμοποίηση των δικαστών: Ο ορισμός των δικαστών σε μόνιμη βάση θεωρείται παράγοντας κλειδί ώστε να ξεκινήσει η εκπόνηση νομολογίας και να βελτιωθεί η προβλεψιμότητα, ενώ στα επαγγελματικά τους προσόντα απαιτείται να περιλαμβάνεται αποδεδειγμένη εμπειρογνομosύνη σε ένα ευρύ φάσμα νομοθετικών τομέων. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις δεσμεύσεις για τον καθορισμό σαφών και υψηλού επιπέδου κριτηρίων, προκειμένου να εξασφαλιστεί το κράτος δικαίου και η εμπιστοσύνη των πολιτών και ζητεί η διαδικασία επιλογής να είναι διαφανής και να υπόκειται στις αρχές του δημόσιου ελέγχου.

1.14. Ένα αποτελεσματικό σύστημα: Ενώ η γραμματεία θα πρέπει να επιφορτιστεί με την αποτελεσματική διαχείριση του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου, απαιτείται να διασφαλιστεί η διάθεση επαρκών πόρων για τη λειτουργία της γραμματείας και οι διοικητικές δαπάνες θα πρέπει να καλύπτονται σε ισότιμη βάση από τα συμβαλλόμενα μέρη, λαμβάνοντας υπόψη διάφορα κριτήρια. Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) θα πρέπει να απολαμβάνουν το ίδιο επίπεδο προστασίας και πρόσβασης στην επίλυση διαφορών, υπό λογικές συνθήκες και εύλογο κόστος, και όλες οι αποφάσεις του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου θα πρέπει να είναι εκτελεστές και να δημοσιοποιούνται.

1.15. Υψηλό επίπεδο προστασίας και δυνητική μεταβατική περίοδος: Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι καμία από τις συμφωνίες που έχουν υπογραφεί είτε από την ΕΕ είτε από τα κράτη μέλη της δεν τίθεται αυτόματα στη δικαιοδοσία του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου και ότι, κατά τη διάρκεια της δυνητικής μεταβατικής περιόδου, θα εξακολουθήσουν να εφαρμόζονται οι συμφωνημένες διαδικασίες επίλυσης διαφορών προκειμένου να διασφαλιστεί υψηλό επίπεδο προστασίας των επενδύσεων, με βάση τη συνταγματικότητα και τη βιωσιμότητα του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου, σύμφωνα με το δικαίο της ΕΕ.

2. Ιστορικό

2.1. Έχοντας αναπτυχθεί με βάση περισσότερες από 3 200 συμφωνίες από τη δεκαετία του 1970, το σύστημα προστασίας των επενδύσεων περιλαμβάνει ρήτρες ουσιαστικού δικαίου για την προστασία των επενδύσεων και ρήτρες για τη διαδικασία επίλυσης διαφορών, οι οποίες προβλέπουν μηχανισμό βάσει του οποίου οι ξένοι επενδυτές μπορούν να προβάλλουν αξιώσεις έναντι των κρατών υποδοχής (ΕΔΕΚ-επίλυση διαφορών επενδυτή-κράτους/ISDS-Investor-State Dispute Settlement) σύμφωνα με τις νομικές διατάξεις που προβλέπονται στις συμφωνίες.

2.2. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει σε μια πρόσφατη δημοσίευση στο πλαίσιο των εγγράφων εργασίας του ΟΟΣΑ για τις διεθνείς επενδύσεις, του πολιτικού αναλυτή Joachim Pohl, με τίτλο «Societal benefits and costs of international investment agreements — a critical review of aspects and available empirical evidence» («Κοινωνικά οφέλη και κόστος των διεθνών επενδυτικών συμφωνιών — κριτική επισκόπηση των πτυχών και των διαθέσιμων εμπειρικών στοιχείων») ⁽¹⁾.

2.3. Τα τελευταία χρόνια, η μεταρρύθμιση της επίλυσης διαφορών επενδυτή-κράτους (ΕΔΕΚ) βρέθηκε στο επίκεντρο της συζήτησης γύρω από την επενδυτική πολιτική της ΕΕ, με το σύστημα προστασίας των επενδύσεων να καθίσταται όλο και περισσότερο αμφιλεγόμενο και να δέχεται επικρίσεις από ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη για θέματα νομιμότητας, συνέπειας και διαφάνειας. Μεταξύ άλλων, οι επικρίσεις αυτές αφορούν, ενδεικτικά, διαδικαστικούς και ουσιαστικούς προβληματισμούς.

2.4. Οι ανησυχίες αυτές εκφράστηκαν ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια δύο δημόσιων διαβουλεύσεων που διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή — η πρώτη κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για τη διαπλανητική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (TTIP/Transatlantic Trade and Investment Partnership) ⁽²⁾ το 2014 και η δεύτερη στο πλαίσιο των πολυμερών μεταρρυθμιστικών προσπαθειών όσον αφορά την επίλυση επενδυτικών διαφορών ⁽³⁾ το 2017.

⁽¹⁾ http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/societal-benefits-and-costs-of-international-investment-agreements_e5f85c3d-en

⁽²⁾ http://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=179

⁽³⁾ http://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=233

2.5. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο ψήφισμά του για τη διατλαντική εταιρική σχέση συναλλαγών και επενδύσεων (TTIP) της 8ης Ιουλίου 2015, ζήτησε από την Επιτροπή «να αντικαταστήσει τον μηχανισμό επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κράτους (ISDS) με ένα νέο μηχανισμό για την επίλυση των διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών που θα υπόκειται σε δημοκρατικές αρχές και έλεγχο, στο πλαίσιο της οποίας οι ενδεχόμενες υποθέσεις θα εξετάζονται με διαφάνεια από δημόσια διορισμένους, ανεξάρτητους επαγγελματίες δικαστές σε δημόσιες δίκες, και η οποία θα περιλαμβάνει μηχανισμό άσκησης έφεσης που θα διασφαλίζει τη συνέπεια των δικαστικών αποφάσεων και τον σεβασμό της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων της ΕΕ και των κρατών μελών, όπου τα ιδιωτικά συμφέροντα δεν θα μπορούν να υπονομεύσουν τους στόχους της κρατικής πολιτικής»⁽⁴⁾.

Εξελίξεις σε επίπεδο ΕΕ

2.6. Ως απάντηση στις επικρίσεις του σημερινού συστήματος ΕΔΕΚ και στις πιέσεις της κοινωνίας των πολιτών για την ανάγκη μεταρρύθμισής του, η Επιτροπή πρότεινε το σύστημα επενδυτικών δικαστηρίων (ΣΕΔ/ICS-Investment Court System), ένα σύστημα διευθέτησης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κράτους, και το συμπεριέλαβε στη συνολική οικονομική και εμπορική συμφωνία ΕΕ-Καναδά (ΣΟΕΣ/CETA-Comprehensive Economic and Trade Agreement), αλλά και στις Συμφωνίες Ελευθέρων Συναλλαγών ΕΕ-Σιγκαπούρης και ΕΕ-Βιετνάμ.

2.7. Στο πλαίσιο αυτό, στη ΣΟΕΣ προβλέπεται ειδική διάταξη στο άρθρο 8.29, με την οποία καλούνται τα μέρη να εξετάσουν το ενδεχόμενο σύστασης στο μέλλον πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου: «Τα μέρη επιδιώκουν με άλλους εμπορικούς εταίρους τη σύσταση πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου και δευτεροβάθμιου μηχανισμού για την επίλυση επενδυτικών διαφορών. Κατά τη δημιουργία του εν λόγω πολυμερούς μηχανισμού, η μεικτή επιτροπή ΣΟΕΣ εκδίδει απόφαση η οποία προβλέπει ότι οι επενδυτικές διαφορές βάσει του παρόντος τμήματος θα εξετάζονται σύμφωνα με τον πολυμερή μηχανισμό, και εφαρμόζει κατάλληλες μεταβατικές ρυθμίσεις».

2.8. Ωστόσο, καμία από τις προαναφερθείσες συμφωνίες δεν έχει κυρωθεί ακόμη, ενώ υπάρχει και μια υπόθεση σχετική με το ΣΕΔ, η οποία περιλαμβάνεται στη ΣΟΕΣ αλλά εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽⁵⁾. Απόφαση αναμένεται να εκδοθεί σε αρκετούς μήνες.

2.9. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι δεν συμπεριλήφθηκε κεφάλαιο για την προστασία των επενδύσεων στη συμφωνία οικονομικής εταιρικής σχέσης ΕΕ-Ιαπωνίας, λόγω του γεγονότος ότι η Ιαπωνία δεν μπορούσε να αποδεχθεί την πρόταση της ΕΕ για το ΣΕΔ.

Συμμετοχή της ΕΟΚΕ

2.10. Καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) συμμετείχε ενεργά στη συζήτηση γύρω από τον εκσυγχρονισμό και τη μεταρρύθμιση της προστασίας των επενδύσεων, και ειδικότερα του συστήματος ΕΔΕΚ, μεταξύ άλλων, διοργανώνοντας δύο δημόσιες ακροάσεις τον Ιούνιο του 2016⁽⁶⁾ και, πιο πρόσφατα, τον Φεβρουάριο του 2018⁽⁷⁾. Στο πλαίσιο αυτό η ΕΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότηση REX/464 με θέμα «Η θέση της ΕΟΚΕ σχετικά με συγκεκριμένα βασικά θέματα που έχουν τεθεί στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για τη διατλαντική εταιρική σχέση συναλλαγών και επενδύσεων (TTIP)»⁽⁸⁾, καθώς και τη γνωμοδότηση REX/411 με θέμα «Η προστασία των επενδυτών και η διευθέτηση διαφορών μεταξύ επενδυτή και κράτους στις εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες της ΕΕ με τρίτες χώρες»⁽⁹⁾.

2.11. Η ΕΟΚΕ αναγνώριζε ότι οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) αποτελούν σημαντικό παράγοντα που συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη, καθώς και ότι οι ξένοι επενδυτές πρέπει να χαιρούν παγκόσμιας προστασίας έναντι της άμεσης απαλλοτρίωσης, να είναι απαλλαγμένοι από διακρίσεις και να απολαμβάνουν αντιστοίχα ισόδυναμα δικαιώματα με τους εγχώριους επενδυτές.

2.12. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ υπογράμιζε ότι το δικαίωμα ενός κράτους να θεσπίζει ρυθμίσεις υπέρ του δημοσίου συμφέροντος είναι υψίστης σημασίας και δεν πρέπει να υπονομεύεται από τις διατάξεις οποιασδήποτε διεθνούς επενδυτικής συμφωνίας (ΔΕΣ/International Investment Agreement-ΙΑ). Μια σαφής ρήτρα που να επιβεβαιώνει γενικά το δικαίωμα αυτό είναι ουσιαστικής σημασίας.

⁽⁴⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0252+0+DOC+XML+V0//EL>

⁽⁵⁾ Στις 6 Σεπτεμβρίου 2017, το Βέλγιο ζήτησε τη γνωμοδότηση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με το συμβιβασμό του ΣΕΔ με (1) την αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης να παρέχει την οριστική ερμηνεία του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης· (2) τη γενική αρχή της ισότητας και την απαίτηση «πρακτικού αποτελέσματος» του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης· (3) το δικαίωμα πρόσβασης στα δικαστήρια· και (4) το δικαίωμα σε ανεξάρτητη και αμερόληπτη δικαστική εξουσία. (https://diplomatie.belgium.be/sites/default/files/downloads/ceta_summary.pdf)

⁽⁶⁾ <https://www.eesc.europa.eu/el/node/47646>

⁽⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/multilateralinvestment-court-hearing>

⁽⁸⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Η θέση της ΕΟΚΕ σχετικά με συγκεκριμένα βασικά θέματα που έχουν τεθεί στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για τη διατλαντική εταιρική σχέση συναλλαγών και επενδύσεων (TTIP)» (ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 30).

⁽⁹⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα «Η προστασία των επενδυτών και η διευθέτηση διαφορών μεταξύ επενδυτή και κράτους στις εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες της ΕΕ με τρίτες χώρες» (ΕΕ C 332 της 8.10.2015, σ. 45). Η εν λόγω γνωμοδότηση περιλαμβάνει παράρτημα, στο οποίο γίνεται αναφορά σε ένα δυνητικό πολυμερές μέσο για τη διευθέτηση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών.

2.13. Εν κατακλείδι, η ΕΟΚΕ θεωρούσε ότι η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το ΣΕΔ αποτελεί βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά πρέπει να βελτιωθεί περαιτέρω σε μια σειρά τομέων προκειμένου να λειτουργεί ως ανεξάρτητο διεθνές δικαστικό σώμα. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ σημείωνε ότι ορισμένοι φορείς αμφισβητούν την ανάγκη για ξεχωριστό σύστημα επενδυτικής διαιτησίας σε ιδιαίτερα ανεπτυγμένα εγχώρια νομικά συστήματα που λειτουργούν με εύρυθμο τρόπο.

2.14. Η ΕΟΚΕ έχει διατυπώσει ορισμένες ανησυχίες που αφορούν ειδικότερα την ΕΔΕΚ στη γνωμοδότησή της με θέμα «Η προστασία των επενδυτών και η διευθέτηση διαφορών μεταξύ επενδυτή και κράτους στις εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες της ΕΕ με τρίτες χώρες»⁽¹⁰⁾. Σε αυτές περιλαμβάνονται η σύγκρουση συμφερόντων και η μεροληψία των διαιτητών, οι επουσιώδεις αξιώσεις, η φύση του κλάδου της διαιτησίας, η προσφυγή στην ΕΔΕΚ χωρίς αναζήτηση άλλων ένδικων μέσων, η άσκοπη χρήση της ΕΔΕΚ σε χώρες με ανεπτυγμένα δικαστικά συστήματα, το δυνητικό ασυμβίβαστο της ΕΔΕΚ με το δίκαιο της ΕΕ και η αδιαφάνεια της διαδικασίας.

Πολυμερές επίπεδο

2.15. Συγχρόνως, διεξάγονται συζητήσεις για τη μεταρρύθμιση της ΕΔΕΚ και σε πολυμερές επίπεδο. Στις 10 Ιουλίου 2017, κατόπιν επίσημου αιτήματος πολλών μελών της, συμπεριλαμβανομένων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽¹¹⁾, η επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το διεθνές εμπορικό δίκαιο (UNCITRAL/United Nations Commission on International Trade Law) αποφάσισε τη σύσταση της ομάδας εργασίας III, εξουσιοδοτημένης με την εντολή (1) να εντοπίσει και να εξετάσει τις ανησυχίες σχετικά με την ΕΔΕΚ· (2) να εξετάσει εάν είναι επιθυμητή η μεταρρύθμιση υπό το πρίσμα τυχόν εντοπισμένων ανησυχιών· και (3) σε περίπτωση που η ομάδα εργασίας καταλήξει στο συμπέρασμα ότι είναι επιθυμητή η μεταρρύθμιση, να αναπτύξει σχετικές λύσεις που θα υποβληθούν στην επιτροπή⁽¹²⁾.

2.16. Από μια ευρύτερη προοπτική, η διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (Unctad/United Nations Conference on Trade and Development) συμβάλλει επίσης στην τρέχουσα συζήτηση σχετικά με τη μεταρρύθμιση της ΕΔΕΚ προσφέροντας ανάλυση του ισχύοντος καθεστώτος διεθνών επενδυτικών συμφωνιών (ΔΕΣ) και συστάσεις για τον εκσυγχρονισμό τους. Η συμβολή της Unctad αφορά την προώθηση κοινών ερμηνειών για τις διατάξεις των συμφωνιών, την τροποποίηση ή την αντικατάσταση παρωχημένων συμφωνιών, τη συσχέτιση των παγκόσμιων προτύπων, την πολυμερή δέσμευση και τον τερματισμό παλαιών συμφωνιών⁽¹³⁾ ή την απόσυρση από αυτές.

2.17. Σύμφωνα με τις στατιστικές της Unctad, οι οποίες υπογραμμίστηκαν κατά τη δημόσια ακρόαση της ΕΟΚΕ τον Φεβρουάριο του 2018, τα τελευταία χρόνια τερματίστηκαν και δεν αντικαταστάθηκαν 107 επενδυτικές συμφωνίες που περιείχαν ΕΔΕΚ. Την περυσινή χρονιά, οι επενδυτικές συμφωνίες που τερματίστηκαν ήταν περισσότερες από όσες συνήφθησαν⁽¹⁴⁾. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι ορισμένες χώρες έχουν αρχίσει να επανεξετάζουν την προσέγγισή τους όσον αφορά την ΕΔΕΚ.

2.18. Εκτός από τη μεταρρύθμιση της ΕΔΕΚ, η ΕΟΚΕ θα ήθελε να τονίσει ότι διάφορα μέσα πολιτικής μπορούν επίσης να συμβάλουν στη διασφάλιση βιώσιμου περιβάλλοντος για τις επενδύσεις, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται:

- η ενίσχυση των εγχώριων δικαστηρίων·
- η παροχή ασφάλειας στους επενδυτές, όπως μέσω του Οργανισμού Πολυμερούς Ασφάλισης Επενδύσεων (MIGA/Multilateral Investment Guarantee Agency) της Παγκόσμιας Τράπεζας·
- η πρόληψη των διαφορών·
- πιο συμφιλιοτικές μορφές επίλυσης διαφορών, όπως η διαμεσολάβηση·
- η προώθηση των επενδύσεων και
- η επίλυση διαφορών μεταξύ κρατών.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε υποσημείωση 9.

⁽¹¹⁾ Η ΕΕ δεν είναι κράτος και, ως εκ τούτου, δεν είναι μέλος, αλλά διαθέτει καθεστώς προνομιούχου παρατηρητή στο πλαίσιο της UNCITRAL.

⁽¹²⁾ <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/CN.9/WG.III/WP.142&Lang=E>

⁽¹³⁾ http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/diaepcb2017d3_en.pdf

⁽¹⁴⁾ Unctad II Issues Note (Ενημερωτικό σημείωμα της ομάδας εργασίας Unctad II): «Recent Developments in the International Investment Regime» (Πρόσφατες εξελίξεις στο διεθνές επενδυτικό καθεστώς) (Μάιος 2018), διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://investmentpolicyhub.unctad.org/Publications/Details/1186>.

2.19. Τέλος, η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση το ψήφισμα 26/9 του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών της 26ης Ιουνίου 2014, σχετικά με την απόφαση «δημιουργίας ανοικτής διακυβερνητικής ομάδας εργασίας για τις διεθνικές εταιρείες και άλλες επιχειρήσεις όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, με εντολή ανάπτυξης ενός νομικά δεσμευτικού διεθνούς μέσου για τη ρύθμιση, στο διεθνές δίκαιο των ανθρώπινων δικαιωμάτων, των δραστηριοτήτων των διεθνικών εταιρειών και άλλων επιχειρήσεων»⁽¹⁵⁾. Αυτή η λεγόμενη δεσμευτική συμφωνία των Ηνωμένων Εθνών, η οποία τελεί επί του παρόντος υπό συζήτηση από τα μέλη του ΟΗΕ, σκοπεύει να κωδικοποιήσει τις διεθνείς υποχρεώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα σε σχέση με τις δραστηριότητες των διεθνικών εταιρειών. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τις ενδεχόμενες επιπτώσεις στο πλαίσιο των εμπορικών και επενδυτικών συμφωνιών στο μέλλον.

Εντολή της Επιτροπής

2.20. Στις 13 Σεπτεμβρίου 2017, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τη σύστασή της για «απόφαση του Συμβουλίου με την οποία εγκρίνεται η έναρξη διαπραγματεύσεων με σκοπό τη σύναψη σύμβασης για τη δημιουργία πολυμερούς δικαστηρίου για την επίλυση επενδυτικών διαφορών»⁽¹⁶⁾. Η σχετική εντολή, όπως αυτή τροποποιήθηκε από τα κράτη μέλη, εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 20 Μαρτίου 2018⁽¹⁷⁾.

2.21. Οι διαπραγματευτικές οδηγίες που εγκρίθηκαν επιδιώκουν τη σύσταση μόνιμου δικαστηρίου με ανεξάρτητους δικαστές που να είναι σε θέση να εκδίδει προβλέψιμες, συνεκτικές και οριστικές ισχύος αποφάσεις για επενδυτικές διαφορές μεταξύ επενδυτών και κρατών, με βάση διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες, όταν και τα δύο (ή τουλάχιστον δύο) συμβαλλόμενα μέρη των εν λόγω συμφωνιών αποδεχθούν να τεθούν υπό τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου. Προβλέπεται επίσης η σύσταση δευτεροβάθμιου δικαστηρίου (Εφετείου). Γενικά, το δικαστήριο πρέπει να λειτουργεί κατά τρόπο οικονομικά αποδοτικό, διαφανή και αποτελεσματικό, μεταξύ άλλων όσον αφορά τον διορισμό των δικαστών. Το δικαστήριο θα πρέπει επίσης να επιτρέπει παρεμβάσεις τρίτων (στους οποίους συμπεριλαμβάνονται, για παράδειγμα, ενδιαφερόμενες περιβαλλοντικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς την κατεύθυνση μιας πολυμερούς μεταρρύθμισης της επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτή και κράτους. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει επίσης την ευρύτερη δυναμική στη μεταρρύθμιση της ΕΔΕΚ, τις πολυμερείς προσπάθειες που καταβάλλονται στο πλαίσιο της UNCITRAL καθώς και τις διάφορες εθνικές προσπάθειες.

3.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας η ΕΕ να παραμείνει ανοικτή σε όλες τις επιλογές μεταρρύθμισης της ΕΔΕΚ, ιδίως υπό το πρίσμα αρκετών άλλων προσεγγίσεων και ιδεών που προέκυψαν όσον αφορά τη μεταρρύθμιση της ΕΔΕΚ. Οι προτάσεις που έχουν εκπονηθεί από άλλες χώρες και οργανισμούς θα πρέπει να εξεταστούν και να αξιολογηθούν, ιδίως από την ομάδα εργασίας III της UNCITRAL.

3.3. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η δημόσια διαβούλευση της Επιτροπής με θέμα «Options on a multilateral reform of investment dispute resolution» (Επιλογές για μια πολυμερή μεταρρύθμιση της επίλυσης επενδυτικών διαφορών) εστίαζε κυρίως σε τεχνικά θέματα γύρω από τη σύσταση ενός μόνιμου πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να υπογραμμίσει το ευρύ φάσμα απόψεων μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών ως προς το εάν και κατά πόσον στην αξιολόγηση της Επιτροπής συνυπολογίστηκαν εναλλακτικές απόψεις.

3.4. Αν και δεν έχει ξεκινήσει ακόμη η διαδικασία των διαπραγματεύσεων για την ίδρυση πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου, η οποία αναμένεται να αποτελέσει μακρά και πολύπλοκη διαδικασία, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την αυξημένη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς την κατεύθυνση της διαφάνειας, ιδίως τη δημοσίευση του σχεδίου διαπραγματευτικής εντολής. Η ΕΟΚΕ συγχαίρει το Συμβούλιο για τη δημοσίευση της τελικής εντολής που ενέκριναν τα κράτη μέλη. Πρόκειται για σημαντικό βήμα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι συζητήσεις και οι πιθανές διαπραγματεύσεις διεξάγονται με διαφανή, υπεύθυνο και περιεκτικό τρόπο.

3.5. Η διενέργεια συζητήσεων υπό την αιγίδα της UNCITRAL αποτελεί, ειδικότερα από την άποψη της διαφάνειας, ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση, καθώς επιτρέπει στις μη κυβερνητικές οργανώσεις να παρακολουθούν ή ακόμη και να συμμετέχουν στις συζητήσεις. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι δεν έχει χορηγηθεί ακόμη σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη πρόσβαση στη διαδικασία και ότι, στο πλαίσιο της ομάδας εργασίας III, θα πρέπει να προσκληθούν από την UNCITRAL περισσότερες οργανώσεις που εκπροσωπούν επιχειρήσεις, συνδικαλιστικές οργανώσεις και άλλους οργανισμούς δημοσίου συμφέροντος. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων θα πρέπει να είναι πλήρως διαφανής και να βασίζεται στη συναίνεση.

⁽¹⁵⁾ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/WGTransCorp/Pages/IGWGOntNC.aspx>

⁽¹⁶⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2017:493:FIN>

⁽¹⁷⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12981-2017-ADD-1-DCL-1/el/pdf>

3.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας η ομάδα εργασίας να αποδεχθεί τη συμβολή όλων των ενδιαφερόμενων μερών, σε μια προσπάθεια αύξησης της συμμετοχής χωρίς αποκλεισμούς, και φρονεί ότι η διαδικασία επιλογής θα πρέπει να βελτιωθεί περαιτέρω και να εξισορροπηθεί. Στο πλαίσιο αυτό, καλούμε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξασφαλίσει την ενεργότερη συμμετοχή της ΕΟΚΕ.

3.7. Η ίδρυση πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου είναι ένα μακροπρόθεσμο έργο που απαιτεί τη δέσμευση μιας κρίσιμης μάζας κρατών που επιθυμούν να καταστούν μέρη του δικαστηρίου. Ως εκ τούτου, η ΕΕ θα πρέπει να αναλάβει όλες τις διπλωματικές προσπάθειες που είναι απαραίτητες ώστε να πειστούν οι τρίτες χώρες να συμμετάσχουν στις διαπραγματεύσεις αυτές. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα σημαντικό το έργο αυτό να υλοποιηθεί και να υποστηριχθεί και από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

3.8. Το όποιο μελλοντικό πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο θα επιδιώξει να εξορθολογίσει τη διαδικασία επίλυσης διαφορών στις υποθέσεις που δρομολογούνται μεταξύ επενδυτών και κρατών βάσει ενός ευρέος φάσματος ισχυουσών διεθνών επενδυτικών συμφωνιών. Παρά έναν ορισμένο βαθμό ομοιότητας μεταξύ των ρητρών ουσιαστικού δικαίου για την προστασία των επενδύσεων που περιλαμβάνονται στις διμερείς επενδυτικές συμφωνίες (BIT-Bilateral Investment Treaties) ή στις Συμφωνίες Ελευθέρων Συναλλαγών (ΣΕΣ) με κεφάλαια για την προστασία των επενδύσεων, είναι δύσκολο να επιτευχθεί η πλήρης εναρμόνιση του συστήματος.

3.9. Αυτό θα απαιτούσε ευρύτερη μεταρρύθμιση. Αν και δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί και εξακολουθεί να εξετάζεται από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), το ΣΕΔ, όπως προβλέπεται στη συνολική οικονομική και εμπορική συμφωνία ΕΕ-Καναδά (ΣΟΕΣ) ⁽¹⁸⁾ και στις Συμφωνίες Ελευθέρων Συναλλαγών ΕΕ-Σιγκαπούρης ⁽¹⁹⁾, ΕΕ-Βιετνάμ και ΕΕ-Μεξικού, αλλά και σε άλλες συμφωνίες που θα ακολουθήσουν στο μέλλον ⁽²⁰⁾, θα μπορούσε να προσφέρει εμπειρία και να συμβάλει στη θέσπιση κανόνων για ένα πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο.

3.10. Στόχος της σύστασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι να θεσπιστεί ένα νέο σύστημα επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι το νέο σύστημα θα μπορούσε να αντιμετωπίσει ορισμένες ανησυχίες που εξέφρασε η κοινωνία των πολιτών. Ωστόσο, ορισμένα θεμελιώδη ζητήματα παραμένουν ανοικτά και απαιτούν περαιτέρω διευκρινίσεις.

Θεμελιώδη ζητήματα

3.11. Αναγνωρίζοντας ότι η διαδικασία πολυμερούς μεταρρύθμισης της ΕΔΕΚ βρίσκεται ακόμη στα αρχικά της στάδια, τα ενδιαφερόμενα μέρη επισημαίνουν ορισμένα ζητήματα στο πλαίσιο της σύστασης πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου. Επικεντρώνονται στις πτυχές του πεδίου εφαρμογής — εάν η μεταρρύθμιση θα καλύπτει ουσιαστικά ή διαδικαστικά στοιχεία της προστασίας των επενδύσεων, ή και τα δύο — στην προελαστικότητα — εάν θα είναι δυνατό μόνον οι επενδυτές να εγείρουν αξιώσεις στο πλαίσιο του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου, ή και τρίτοι· και στην εξάντληση των τοπικών ένδικων μέσων — εάν θα εξαντλούνται πρώτα τα διαθέσιμα τοπικά ένδικα μέσα προτού να είναι σε θέση ο επενδυτής να κινηθεί νομική διαδικασία στο πλαίσιο του μελλοντικού πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου. Η παρούσα γνωμοδότηση εξετάζει τα ζητήματα αυτά.

3.12. Κατά την εξέταση αυτών των ζητημάτων, ο ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ότι, κατά τη δυνητική σύσταση ενός πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τόσο η αρχή της επικουρικότητας όσο και το άρθρο 1 της ΣΕΕ, το οποίο ορίζει ότι «οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο ανοικτά και όσο το δυνατόν εγγύτερα στους πολίτες» ⁽²¹⁾.

3.13. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση τις ανησυχίες ότι το πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο ενδέχεται να οδηγήσει στην επέκταση του συστήματος ΕΔΕΚ χωρίς να αντιμετωπίζονται δεόντως οι υφιστάμενες ανησυχίες για το ΣΕΔ, συμπεριλαμβανομένης της συμβατότητάς του με το δίκαιο της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι ένα διεθνές επενδυτικό δικαστήριο δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να αποτελέσει γενικό υποκατάστατο της εσωτερικής διευθέτησης διαφορών σε χώρες με ενδεδειγμένα δικαστικά συστήματα.

3.14. Πολλοί ενδιαφερόμενοι φορείς έχουν εκφράσει σοβαρές ανησυχίες σχετικά με τη μεταρρύθμιση της διαδικασίας πριν από την αξιολόγηση του ουσιαστικού δικαίου που θα εφαρμόζεται από το μελλοντικό πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο και την εξουσιοδότηση ενός θεσμοθετημένου πολυμερούς οργάνου για την ερμηνεία των κανόνων αυτών. Επίσης, υπάρχουν ανησυχίες ότι θα μπορούσε ενδεχομένως να δημιουργηθεί μια νέα βάση νομικής εξουσίας. Αλλά ενδιαφερόμενα μέρη συμφωνούν με τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι το ουσιαστικό δίκαιο καθορίζεται στις συμφωνίες που το διέπουν.

⁽¹⁸⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/multilateral-investment-court-hearing>

⁽¹⁹⁾ Στη γνωμοδότηση αριθ. 2/15 της 16ης Μαΐου 2017, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποσαφήνισε τον χαρακτήρα της Συμφωνίας Ελευθέρων Συναλλαγών ΕΕ-Σιγκαπούρης, δηλώνοντας ποια μέρη της συμφωνίας εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ και ποια στην αποκαλούμενη «κοινή αρμοδιότητα», απαιτώντας επικύρωση από τα εθνικά κοινοβούλια. (<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-05/cp170052el.pdf>)

⁽²⁰⁾ Για παράδειγμα, η Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών ΕΕ-Χιλής (που βρίσκεται σήμερα στο στάδιο της επικαιροποίησης), η συμφωνία οικονομικής εταιρικής σχέσης ΕΕ-Ιαπωνίας (η οποία ολοκληρώθηκε το 2017 και δεν περιέχει κεφάλαιο για την προστασία των επενδύσεων, αλλά συμφωνήθηκε από τα μέρη ότι το ζήτημα θα συζητηθεί περαιτέρω και θα αντιμετωπιστεί στο μέλλον), καθώς και οι μελλοντικές Συμφωνίες Ελευθέρων Συναλλαγών με την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία.

⁽²¹⁾ Επιπλέον, ο κανόνας αυτός αποτελεί επίσης μέρος των διεθνών συνθηκών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).

4. Πεδίο εφαρμογής της προτεινόμενης μεταρρύθμισης μεταξύ ρητρών ουσιαστικής προστασίας και διαδικασίας επίλυσης διαφορών

4.1. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι το πεδίο εφαρμογής της προτεινόμενης πολυμερούς μεταρρύθμισης έχει περιοριστεί στις διαδικαστικές πτυχές της διευθέτησης των διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών.

4.2. Μολονότι η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα ήταν προτιμότερη μια πιο ολιστική προσέγγιση, η οποία να καλύπτει θέματα σχετικά τόσο με τις ουσιαστικές όσο και με τις διαδικαστικές πτυχές της προστασίας των επενδύσεων, αναγνωρίζει την πολυπλοκότητα μιας τέτοιου είδους προσέγγισης και την ανάγκη να εξασφαλιστεί πολιτική στήριξη σε πολυμερές επίπεδο.

4.3. Εξετάζοντας τις συζητήσεις που διενεργούνται υπό την αιγίδα της UNCITRAL, έχουν εντοπιστεί ορισμένες προκλήσεις από την ομάδα εργασίας III. Σε αυτές συμπεριλαμβάνεται το ζήτημα του κατά πόσον είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί διαδικαστική μεταρρύθμιση της επίλυσης διαφορών επενδυτή-κράτους πριν από την ουσιαστική μεταρρύθμιση. Η UNCITRAL το θεωρεί δύσκολο αλλά όχι ακατόρθωτο εγχείρημα. Στο πλαίσιο αυτό, η ομάδα εργασίας III θα εξετάσει ζητήματα που ενδέχεται μεν να σχετίζονται με τη διαδικασία, ταυτόχρονα, όμως, υπάρχει περίπτωση να επηρεάζουν σημαντικά τη νομιμότητα και τη συνέπεια του συστήματος στο σύνολό του, όπως ο κώδικας δεοντολογίας των δικαστών, η χρηματοδότηση τρίτων και οι παράλληλες διαδικασίες.

4.4. Η ουσιαστική προστασία των επενδύσεων παρέχεται κανονικά μέσω ορισμένων αρχών, μεταξύ των οποίων η εθνική μεταχείριση, η μεταχείριση του «πλέον ευνοούμενου κράτους» (ΠΕΚ/MFN-«most-favoured-nation»), η ίση και δίκαιη μεταχείριση και η εγγύηση της μεταφοράς κεφαλαίων. Ωστόσο, ισχύουν περιορισμοί ως προς τις αξιώσεις που μπορούν να υποβάλουν οι ξένοι επενδυτές για την επίλυση διαφορών. Για παράδειγμα, οι αξιώσεις δεν μπορούν να βασίζονται μόνο σε λόγους απώλειας κέρδους ή σε απλή αλλαγή της εθνικής νομοθεσίας.

4.5. Τα κράτη λαμβάνουν διαφορετικά μέτρα για να αντιμετωπίσουν τις ανησυχίες που εκφράζονται. Άλλοτε υιοθετούν πιο ολιστικές προσεγγίσεις, όπως η ανάπτυξη νέων μοντέλων συμφωνιών που αποσκοπούν στη μεταρρύθμιση τόσο των ουσιαστικών όσο και των διαδικαστικών στοιχείων της προστασίας των επενδύσεων, και άλλοτε πιο στοχοθετημένες προσεγγίσεις που εστιάζουν στη μεταρρύθμιση είτε της ουσιαστικής είτε της διαδικαστικής συνιστώσας της προστασίας των επενδύσεων. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η ΕΕ έχει ήδη ξεκινήσει να προωθεί μια πιο ολιστική προσέγγιση, τουλάχιστον σε διμερές επίπεδο, μέσω του ΣΕΔ.

4.6. Ο στόχος που υπέδειξε η Επιτροπή είναι ότι, μετά τη σύστασή του, το πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο θα πρέπει να καταστεί τυποποιημένο πρότυπο για την επίλυση διαφορών σε θέματα επενδύσεων σε όλες τις μελλοντικές συμφωνίες της ΕΕ, ενώ θα πρέπει επίσης να αντικαταστήσει τελικά τους διαδικαστικούς μηχανισμούς στις υφιστάμενες επενδυτικές συμφωνίες της ΕΕ και των κρατών μελών.

4.7. Σε αυτό το πλαίσιο, εάν υλοποιηθεί, η σύσταση του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου θα πρέπει να μεταρρυθμίσει το υφιστάμενο σύστημα ΕΔΕΚ κατά τρόπο που, αφενός, να διασφαλίζει αποτελεσματική προστασία των άμεσων ξένων επενδύσεων και, αφετέρου, να αντιμετωπίζει πλήρως τις ανησυχίες που εκφράζουν οι ενδιαφερόμενοι. Θα θέλαμε να σημειώσουμε ότι, από την άποψη αυτή, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος, ιδίως στο πλαίσιο των πλέον πρόσφατων σύγχρονων συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών που διαπραγματεύτηκε η ΕΕ.

5. Το δημόσιο συμφέρον

5.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας το πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο να μην επηρεάζει επ' ουδενί την ικανότητα της ΕΕ και των κρατών μελών να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους βάσει των διεθνών περιβαλλοντικών συμφωνιών, των συμφωνιών περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των συμφωνιών σε θέματα εργασίας, καθώς και των σχετικών με την προστασία των καταναλωτών.

5.2. Πρωτίστως, η συμφωνία για τη σύσταση του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου θα πρέπει να περιλαμβάνει ρήτρα ιεράρχησης, η οποία να διασφαλίζει ότι —σε περίπτωση τυχόν ασυνέπιας μεταξύ μιας διεθνούς επενδυτικής συμφωνίας και οιασδήποτε διεθνούς περιβαλλοντικής ή κοινωνικής συμφωνίας ή συμφωνίας περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων που δεσμεύει το ένα μέρος σε μια διαφορά— υπερισχύει η διεθνής περιβαλλοντική ή κοινωνική συμφωνία ή η συμφωνία περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να δοθεί προτεραιότητα στις συμφωνίες των επενδυτών⁽²²⁾. Η ρήτρα αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική ώστε να διασφαλιστεί ότι τα συμβαλλόμενα μέρη του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου θα έχουν την απαραίτητη ελευθερία για την επίτευξη των στόχων της συμφωνίας του Παρισιού, η οποία απαιτεί σημαντική ρυθμιστική αλλαγή προκειμένου να επιτευχθεί μια επιτυχημένη ενεργειακή μετάβαση.

5.3. Απαιτούνται διαδικαστικές εγγυήσεις έναντι απαιτήσεων που στοχεύουν στην εγχώρια νομοθεσία περί δημοσίου συμφέροντος ώστε να διασφαλίζεται το δικαίωμα ενός συμβαλλόμενου μέρους να θεσπίζει ρυθμίσεις, με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον και όπως κρίνει σκόπιμο, για την προστασία του επενδυτή. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι κάτι τέτοιο θα μπορούσε να επιτευχθεί αρκούντως μόνο με τη συμπερίληψη δυνατότητας εξαίρεσης για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Ωστόσο, αυτές οι διαδικαστικές εγγυήσεις έναντι απαιτήσεων πρέπει να συνοδεύονται από τις δέουσες εγγυήσεις ότι δεν θα υπάρξει κατάχρησή τους

⁽²²⁾ Για μια κριτική ανάλυση προηγούμενων δικαστικών υποθέσεων στο πλαίσιο της ΕΔΕΚ βλέπε Andreas Kulick, «Global Public Interest in International Investment Law» (Cambridge University Press 2012), σ. 225-306.

για λόγους προστατευτισμού. Στο πλαίσιο αυτό, το δικαίωμα θέσπισης ρυθμίσεων στον τομέα της κοινωνικής προστασίας θα πρέπει να αναφέρεται ρητά στις συλλογικές συμβάσεις —συμπεριλαμβανομένων των τριμερών συμβάσεων και/ή των γενικών συμβάσεων (δηλαδή των συμβάσεων που παράγουν αποτελέσματα για όλους [*erga omnes*])— προκειμένου να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να αποτελέσουν οι εν λόγω συμβάσεις αντικείμενο ερμηνείας ως αθέτηση των θεμιτών προσδοκιών των επενδυτών ⁽²³⁾.

5.4. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι το άρθρο 8.18 σημείο 3) της ΣΟΕΣ διασφαλίζει ήδη ότι ένας επενδυτής δεν μπορεί να προβάλει αξίωση εάν η επένδυση έχει πραγματοποιηθεί μέσω ψευδούς δήλωσης, απόκρυψης, δωροδοκίας και συμπεριφοράς που συνιστά κατάχρηση της διαδικασίας. Η πιθανή μελλοντική συμφωνία για τη σύσταση του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου θα πρέπει να διασφαλίζει ότι η ρήτρα αυτή θα επεκταθεί στο εφαρμοστέο δίκαιο όσον αφορά την απάτη, τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή τις παραβάσεις του (διεθνούς) δικαίου που διέπει περιβαλλοντικά, κοινωνικά ή καταναλωτικά ζητήματα.

5.5. Στον εσωτερικό κανονισμό του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου θα πρέπει να ενσωματωθούν επίσης αυστηρά κριτήρια για την αποφυγή αβάσιμων αξιώσεων και για τη διασφάλιση της έγκαιρης απόρριψης μη τεκμηριωμένων υποθέσεων. Η ύπαρξη ταχείας προκαταρκτικής διαδικασίας για την απόρριψη αβάσιμων αξιώσεων είναι σημαντική δεδομένου ότι θα αντιμετωπίσει μία από τις επικρίσεις σε βάρος του σημερινού συστήματος, διασφαλίζοντας ότι δεν θα γίνεται κατάχρηση στο μέλλον. Επιπλέον, η εν λόγω ταχεία διαδικασία για αξιώσεις χωρίς νομική αξία θα συμβάλει στη μείωση του κόστους λειτουργίας του δικαστηρίου.

5.6. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι ένας πεδίο ανησυχίας που ανέκυψε κατά τη διάρκεια της δημόσιας ακρόασης της ήταν η δυνατότητα χρηματοδότησης διαφορών από τρίτους. Η χρηματοδότηση από τρίτους ενδέχεται να μην εξυπηρετεί τους αρχικούς στόχους των επενδυτικών συμφωνιών και να οδηγήσει σε στρεβλά κίνητρα. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά να διερευνηθεί ο αντίκτυπος και η ανάγκη χρηματοδότησης από τρίτους, καθώς και η ρύθμισή της στο πλαίσιο του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου ⁽²⁴⁾.

6. Δικαιώματα και ανταπαιτήσεις τρίτων

6.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το να επιτρέπεται η υποβολή φιλικών υπομνημάτων (*amicus curiae*) ⁽²⁵⁾, κάτι το οποίο είναι ήδη σήμερα δυνατόν στο πλαίσιο ενός σημαντικού αριθμού διαδικασιών ΕΔΕΚ, συνιστά ένα ευπρόσδεκτο πρώτο βήμα για να διασφαλιστεί ένα ισορροπημένο και δίκαιο σύστημα. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να διασφαλιστεί ότι η σύμβαση για τη σύσταση του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου όχι μόνο θα επιτρέπει την υποβολή φιλικών υπομνημάτων ως προς το παραδεκτό τους, αλλά και θα εξασφαλίζει ότι οι δικαστές οφείλουν να τα λαμβάνουν δεόντως υπόψη στις αποφάσεις τους.

6.2. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη συμπερίληψη της δυνατότητας παρεμβάσεων τρίτων στην εντολή του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ συνιστά να διερευνηθεί ο ρόλος των τρίτων πέραν των ισχυόντων κανόνων της UNCITRAL προκειμένου να διασφαλιστεί ένα ισορροπημένο και δίκαιο σύστημα και αποτελεσματικά δικαιώματα για τα θιγόμενα τρίτα μέρη που μπορεί να είναι κάτοικοι, εργαζόμενοι, συνδικαλιστικές οργανώσεις, περιβαλλοντικές ομάδες ή καταναλωτές.

6.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις προσπάθειες που καταβάλλει η Επιτροπή στην πρόταση περί Επενδυτικού Δικαστηρίου στο πλαίσιο της ΤΤΙΡ όσον αφορά τη δυνατότητα παρέμβασης τρίτων και την αποσαφήνιση στην εντολή ότι οι παρεμβάσεις αυτές θα είναι ανοικτές προς όλους τους ενδιαφερόμενους που έχουν έννομο συμφέρον σε μια υπόθεση. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διασφαλίσει ότι τα πάγια κριτήρια στο πλαίσιο του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου δεν θα είναι αδικαιολόγητα περιοριστικά και θα επιτρέπουν ισότιμη πρόσβαση στις διαδικασίες, σε πλήρη συμφωνία και στο πνεύμα των υποχρεώσεων της ΕΕ βάσει της σύμβασης του Aarhus.

6.4. Ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη υποστηρίζουν την άποψη ότι το πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο θα πρέπει επίσης να είναι σε θέση να εκδικάζει προσφυγές που ασκούνται από τρίτους, καθώς και ανταπαιτήσεις κρατών σε βάρος επενδυτών, σύμφωνα με τις υφιστάμενες εξελίξεις υπό το παλαιό σύστημα ΕΔΕΚ. Το θέμα αυτό εγείρει ορισμένα νομικά και πρακτικά ζητήματα που πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά. Για παράδειγμα, η δυνατότητα αυτή εξαρτάται από το εφαρμοστέο δίκαιο, δηλαδή από τις ουσιαστικές διατάξεις που περιλαμβάνονται στις συμφωνίες οι οποίες υπάγονται στη δικαιοδοσία του δικαστηρίου.

6.5. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να διασφαλίσει ότι το πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο τουλάχιστον δεν θα κλείνει την πόρτα σε αξιώσεις τρίτων που θίγονται από ξένους επενδυτές. Ως εκ τούτου, η σύμβαση για τη σύσταση του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου μπορεί να περιέχει διατάξεις που θα επιτρέπουν τέτοιου είδους αξιώσεις όταν τα συμβαλλόμενα μέρη μιας διεθνούς συμφωνίας έχουν αποδεχθεί τη δικαιοδοσία του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου για τις εν λόγω διαφορές.

⁽²³⁾ Βλέπε υποσημείωση 8.

⁽²⁴⁾ <http://ccsi.columbia.edu/work/projects/third-party-funding-in-investor-state-dispute-settlement/>

⁽²⁵⁾ *Amicus curiae* (υποβολή υπομνημάτων φιλικού χαρακτήρα): κυριολεκτικά σημαίνει «φίλος του δικαστηρίου». Ένα πρόσωπο που επιδεικνύει ισχυρό ενδιαφέρον ή εκφράζει απόψεις σχετικά με το αντικείμενο μιας δικαστικής προσφυγής, χωρίς, ωστόσο, να είναι διάδικος, δύναται να ζητήσει από το δικαστήριο άδεια υποβολής παρατηρήσεων, υπό το πρόσχημα ότι ενεργεί εξ ονόματος ενός εκ των διαδίκων, ενώ στην πραγματικότητα, επιδιώκει να προτείνει ένα σκεπτικό που συνάδει με τις δικές του απόψεις. Περισσότερες πληροφορίες στη διεύθυνση: <https://legal-dictionary.thefreedictionary.com/amicus+curiae>.

7. Σχέσεις με τα εθνικά δικαστήρια

7.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να επηρεάζει αρνητικά το δικαστικό σύστημα της ΕΕ και την αυτονομία του ενωσιακού δικαίου. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι στη γνωμοδότηση REX/411 έκρινε ότι υπάρχουν σημαντικές ανησυχίες σχετικά με τη Συνθήκη και το συνταγματικό δίκαιο όσον αφορά τη σχέση μεταξύ της ΕΔΕΚ και της ένομης τάξης της ΕΕ. Ως εκ τούτου, θεώρησε ότι είναι «απολύτως αναγκαίο να ελεγχθεί η συμμόρφωση της ISDS με το δίκαιο της ΕΕ από το ΔΕΕ στο πλαίσιο επίσημης διαδικασίας υποβολής αίτησης γνωμοδότησης, πριν εκδώσουν απόφαση τα αρμόδια όργανα και πριν την προσωρινή εφαρμογή οποιασδήποτε διεθνούς επενδυτικής συμφωνίας που θα έχει διαπραγματευθεί η Επιτροπή».

7.2. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ θα ήθελε να επιστήσει την προσοχή σε δύο υποθέσεις που εξετάστηκαν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, οι οποίες βασίζονταν στο προηγούμενο σύστημα διαιτησίας της ΕΔΕΚ και είναι σχετικές με την τρέχουσα συζήτηση. Πρώτον, στη γνωμοδότησή του 2/15 της 16ης Μαΐου 2017 σχετικά με τη ΣΕΣ ΕΕ-Σιγκαπούρης, το ΔΕΕ αποφάσισε ότι η ΕΕ δεν έχει αποκλειστική αρμοδιότητα ως προς την ΕΔΕΚ, διαπιστώνοντας ότι η ΕΔΕΚ «αφαιρεί διαφορές από τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων των κρατών μελών». Δεύτερον, στην απόφασή του στην υπόθεση C-284/16, *Slowakische Republik* κατά *Achmea BV* σχετικά με τις ενδοενωσιακές επενδυτικές συμφωνίες, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαπίστωσε ότι η ΕΔΕΚ αφαιρεί διαφορές από τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων των κρατών μελών της ΕΕ και, ως εκ τούτου, και από το σύστημα ένδικων μέσων εντός του νομικού συστήματος της ΕΕ.

7.3. Η ΕΟΚΕ συγχαίρει τη βελγική κυβέρνηση για την αίτηση γνωμοδότησης που υπέβαλε σύμφωνα με το άρθρο 218 παράγραφος 11 της ΣΔΕΕ σχετικά με τη συμβατότητα του Συστήματος Επενδυτικών Δικαστηρίων στην CETA με τις Συνθήκες της ΕΕ, όπως είχε ζητήσει η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της με θέμα «*Η θέση της ΕΟΚΕ σχετικά με συγκεκριμένα βασικά θέματα που έχουν τεθεί στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για τη διατλαντική εταιρική σχέση συναλλαγών και επενδύσεων (TTIP)*»⁽²⁶⁾. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ελπίδα ότι η γνωμοδότηση 1/17 του ΔΕΕ θα προσφέρει στα θεσμικά όργανα της ΕΕ την απαραίτητη καθοδήγηση σχετικά με σημαντικά ζητήματα του ευρωπαϊκού συνταγματικού δικαίου.

7.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι ορισμένοι ενδιαφερόμενοι φορείς θεωρούν ότι ο αποτελεσματικότερος τρόπος διατήρησης των εξουσιών των εθνικών δικαστηρίων είναι ο περιορισμός της δικαιοδοσίας του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου σε κράτη και διεθνείς οργανισμούς όπως η ΕΕ. Η επίλυση διαφορών μεταξύ κρατών είναι επίσης ο συνήθης μηχανισμός επίλυσης διαφορών στο πλαίσιο του δημόσιου διεθνούς δικαίου, έχει χρησιμοποιηθεί ήδη σε αρκετές επενδυτικές συμφωνίες και θα πρέπει συνεπώς να προτιμηθεί σε σχέση με το επενδυτικό δίκαιο. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς θεωρούν ότι η διευθέτηση των διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών αποτελεί αποτελεσματικότερη επιλογή στην περίπτωση των επενδύσεων, προσφέροντας, κατά την άποψή τους, μια ουδέτερη, αποπολιτικοποιημένη και οικονομικά αποδοτική επίλυση διαφορών. Αποτελεί το εξ ορισμού σύστημα για την επίλυση διαφορών σε θέματα επενδύσεων από τη θέσπισή του πριν από δεκαετίες.

7.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το ζήτημα της σχέσης μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου αντιμετωπίζεται διαφορετικά από τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη. Αν και ορισμένοι θεωρούν ότι το πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο θα πρέπει να θεωρείται η έσχατη λύση, μετά την υποχρεωτική εξάντληση των τοπικών μέσων ένομης προστασίας, άλλοι υποστηρίζουν ότι η προσέγγιση της «μη αλλαγής πορείας» («*no U-turn approach*») που ακολουθεί επί του παρόντος η Επιτροπή αποτελεί επίσης μια καλή βάση στο πλαίσιο του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου.

7.6. Σύμφωνα με την προσέγγιση της «μη αλλαγής πορείας», ο επενδυτής έχει το δικαίωμα να απευθύνεται στα τοπικά δικαστήρια ή απευθείας στο ΣΕΔ/πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο. Ωστόσο, άπαξ και ολοκληρωθεί η υπόθεση σε οποιοδήποτε από τα δύο σώματα, ο επενδυτής δεν μπορεί να την ξανανοιξει καταφεύγοντας σε κάποιο άλλο σώμα. Ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη πιστεύουν ότι η προσέγγιση αυτή ανταποκρίνεται με επιτυχία στις ανησυχίες που εγείρει το γεγονός ότι οι επενδυτές έχουν τη δυνατότητα να επιζητήσουν δικαίωση στη ίδια εικαζόμενη παραβίαση. Σημειώνουν επίσης ότι ορισμένες διεθνείς επενδυτικές συμφωνίες ακολουθούν αυτήν την προσέγγιση⁽²⁷⁾. Σύμφωνα με ανάλυση που εκπονήθηκε από την Unctad⁽²⁸⁾, «*Η ρήτρα μη αλλαγής πορείας*» επιχειρεί να αποκλείσει την ταυτόχρονη διεθνή αξίωση επενδυτή που επικαλείται παραβίαση της ΔΕΣ και εσωτερικών διαδικασιών της θυγατρικής του επενδυτή που επικαλείται παραβιάσεις μιας σύμβασης ή της εθνικής νομοθεσίας».

⁽²⁶⁾ Βλέπε υποσημείωση 8.

⁽²⁷⁾ Πολλές συμφωνίες που έχουν συναφθεί από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά περιλαμβάνουν διατάξεις «μη αλλαγής πορείας» (no U-turn). Για παράδειγμα, η διμερής επενδυτική συμφωνία (BIT-Bilateral Investment Treaty) Καναδά-Ιορδανίας (2009) στο άρθρο 26 σχετικά με τους όρους που προηγούνται της υποβολής αίτησης διαιτησίας.

⁽²⁸⁾ «Unctad series on Issues in International Investment Agreements II, Investor-State Dispute Settlement» (σειρά ενημερωτικών σημειωμάτων της Unctad για θέματα διεθνών επενδυτικών συμφωνιών II, επίλυση διαφορών επενδυτή-κράτους) (Unctad, 2014): http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/diaeia2013d2_en.pdf.

7.7. Η απαίτηση να εξαντληθούν πρώτα τα εσωτερικά ένδικα μέσα αποτελεί θεμελιώδη αρχή του εθιμικού διεθνούς δικαίου και του διεθνούς δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Υπάρχουν, επίσης, ορισμένες επενδυτικές συμφωνίες που συνήφθησαν από κράτη μέλη της ΕΕ με τρίτες χώρες, οι οποίες απαιτούν ρητώς από τους αιτούντες να εξαντλούν τα εγχώρια ένδικα μέσα⁽²⁹⁾. Το σκεπτικό του κανόνα είναι ότι δίδεται στο κράτος όπου έλαβε χώρα η παράβαση η δυνατότητα να την αποκαταστήσει με δικά του μέσα, στο πλαίσιο του εσωτερικού νομικού συστήματος, εφαρμόζεται δε όταν οι διεθνείς και εγχώριες διαδικασίες είναι σχεδιασμένες ώστε να επιτυγχάνουν το ίδιο αποτέλεσμα⁽³⁰⁾. Το Διεθνές Δικαστήριο διαπίστωσε ότι αυτό είναι τόσο σημαντικό ώστε να μην μπορεί να θεωρείται ότι παρακάμπτεται σιωπηρά μέσω διεθνούς συμφωνίας⁽³¹⁾. Για αυτούς τους λόγους, ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη θεωρούν σημαντικό ο κανόνας αυτός να καταστεί σαφής στη συμφωνία για τη σύσταση του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου.

7.8. Δεδομένης της ανωτέρω συζήτησης, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διερευνήσει περαιτέρω το ζήτημα της εξάντλησης των τοπικών ενδίκων μέσων και τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε να λειτουργήσει στο πλαίσιο του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου.

8. Ανεξαρτησία και νομιμοποίηση των δικαστών

8.1. Ανεξάρτητα από τη θεσμική του δομή (αυτόνομος διεθνής οργανισμός ή συνδεδεμένος με ένα υφιστάμενο όργανο), κρίνεται σκόπιμο να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου. Ο ορισμός των δικαστών σε μόνιμη βάση θεωρείται βασικός παράγοντας ώστε να ξεκινήσει η διαμόρφωση νομολογίας, βελτιώνοντας έτσι την προβλεψιμότητα και εγκαταλείποντας την προσέγγιση της ΕΔΕΚ, η οποία, συχνά, θεωρείται «ad hoc».

8.2. Για να προχωρήσει η ιδέα του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου, τελικός στόχος πρέπει να είναι η ύπαρξη μόνιμων δικαστών. Στα αρχικά στάδια της σύστασης του δικαστηρίου, θα πρέπει να είναι σε θέση να οργανωθεί μόνο του, λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των προς εξέταση υποθέσεων. Αυτό εξαρτάται από τον αριθμό των αρχικών συμβαλλομένων μερών στη σύμβαση για τη δημιουργία του δικαστηρίου και από τον αριθμό των συμφωνιών που θα υπαχθούν στη δικαιοδοσία του δικαστηρίου.

8.3. Μολονότι η μέθοδος διορισμού των δικαστών δεν προβλέπεται στις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την εντολή, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις δεσμεύσεις για τον καθορισμό σαφών και υψηλού επιπέδου κριτηρίων, μεταξύ άλλων όσον αφορά τα προσόντα των υποψηφίων και τον σεβασμό ενός κώδικα δεοντολογίας, όπως η *Magna Carta των Δικαστών*⁽³²⁾, η οποία θα προλαμβάνει τη σύγκρουση συμφερόντων και θα εγγυάται την ανεξαρτησία των δικαστών. Αυτές οι πτυχές είναι απαραίτητες για τη διασφάλιση του κράτους δικαίου και της εμπιστοσύνης των πολιτών.

8.4. Όσον αφορά τα προσόντα των δικαστών, θα πρέπει να απαιτείται όχι μόνο αποδεδειγμένη εμπειρογνομosύνη στον τομέα του δημόσιου διεθνούς δικαίου, αλλά και σε τομείς όπως το επενδυτικό, το καταναλωτικό, το περιβαλλοντικό και το εργατικό δίκαιο και το δικαίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και στον τομέα της επίλυσης διαφορών. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας ώστε να διασφαλίζεται ότι οι δικαστές θα έχουν την απαιτούμενη εμπειρία για την αντιμετώπιση των διαφορών ειδών υποθέσεων και θα είναι σε θέση να κατανοούν πλήρως και να εκτιμούν δεόντως το νομικό πλαίσιο όσον αφορά διάφορους τομείς και είδη επενδύσεων που θα τίθενται υπό τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου.

8.5. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει μια διαφανή διαδικασία για τον διορισμό των δικαστών, η οποία θα ακολουθεί κριτήρια που θα διασφαλίζουν την ισότιμη εκπροσώπηση όλων των μερών της σύμβασης για τη σύσταση του δικαστηρίου. Η διαδικασία επιλογής θα πρέπει να είναι διαφανής και να υπόκειται στις αρχές του δημόσιου ελέγχου.

8.6. Η διασφάλιση διαφάνειας, η προσβασιμότητα των πληροφοριών στο ευρύ κοινό, καθώς και η προσβασιμότητα στα ενδιαφερόμενα μέρη, για παράδειγμα μέσω διαπίστευσης, αποτελεί ένα ακόμη κρίσιμο στοιχείο για τη βελτίωση της αξιοπιστίας και της νομιμοποίησης του συστήματος. Ως βάση για τους κανόνες περί διαφάνειας σε ένα μελλοντικό πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν οι κανόνες της UNCITRAL σχετικά με τη διαφάνεια όσον αφορά τη διαίτησία στις συμφωνίες μεταξύ επενδυτών και κράτους και η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τη διαφάνεια στη διαιτητική επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών βάσει συνθήκης (η «Σύμβαση του Μαυρικίου σχετικά με τη διαφάνεια»/«*Mauritius Convention on Transparency*»).

9. Ένα αποτελεσματικό σύστημα

9.1. Η αποτελεσματική διοίκηση του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου θα πρέπει να ανατεθεί σε γραμματεία. Αν και δεν είναι επί του παρόντος σαφές εάν το δικαστήριο θα αποτελέσει νεοσύστατο οργανισμό ή θα συνδέεται με έναν υφιστάμενο διεθνή οργανισμό, θα πρέπει να διασφαλιστεί η διάθεση επαρκών πόρων για τη λειτουργία της γραμματείας.

⁽²⁹⁾ Βλέπε για παράδειγμα το άρθρο 5 της διμερούς επενδυτικής συμφωνίας Γερμανίας-Ισραήλ του 1976, το άρθρο 8 της διμερούς επενδυτικής συμφωνίας Αιγύπτου-Σουηδίας του 1978, το άρθρο 7 της διμερούς επενδυτικής συμφωνίας Ρουμανίας-Σρι Λάνκα του 1981, το άρθρο 8 της διμερούς επενδυτικής συμφωνίας Αλβανίας-Λιθουανίας του 2007, το άρθρο XI της διμερούς επενδυτικής συμφωνίας Ουρουγουάης-Ισπανίας του 1992, το άρθρο X της διμερούς επενδυτικής συμφωνίας Ουρουγουάης-Πολωνίας του 1991.

⁽³⁰⁾ *Interhandel* (Ελβετία κατά ΗΠΑ), Προκαταρκτικές αιτήσεις, 1959 Διεθνές Δικαστήριο. Απάντηση 6, στο 27 (21 Μαρτίου). Διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.icj-cij.org/docket/files/34/2299.pdf>, σ. 27.

⁽³¹⁾ *Elettronica Sicula SpA (ELSI)* (Ιταλία κατά ΗΠΑ), απόφαση, 1989 Διεθνές Δικαστήριο. Απάντηση 15, 28 I.L.M. 1109 (20 Ιουλίου), παράγραφος 50.

⁽³²⁾ <https://rm.coe.int/16807482c6>

9.2. Στο σχέδιο εντολής προτείνεται οι διοικητικές δαπάνες να καλύπτονται από τα συμβαλλόμενα μέρη, λαμβανομένων υπόψη διαφόρων κριτηρίων όπως το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης των μερών, ο αριθμός συμφωνιών που καλύπτονται ανά μέρος και ο όγκος των διεθνών επενδυτικών ροών ή των αποθεμάτων εκάστου συμβαλλόμενου μέρους.

9.3. Όσον αφορά την κατανομή των δαπανών που σχετίζονται με την εκδίκαση των υποθέσεων (εξαιρουμένης της αμοιβής των δικαστών που προτείνεται να είναι καθορισμένη), το σχέδιο εντολής δεν θίγει το εν λόγω θέμα. Η ΕΟΚΕ ζητεί διευκρινίσεις ως προς το ζήτημα αυτό.

9.4. Σημαντικό μέρος των άμεσων ξένων επενδύσεων διενεργείται από μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), οι οποίες πρέπει να απολαμβάνουν το ίδιο επίπεδο προστασίας και πρόσβασης στην επίλυση διαφορών, υπό λογικές συνθήκες και εύλογο κόστος.

9.5. Θα πρέπει επίσης να εξεταστεί το ενδεχόμενο εξασφάλισης ενός μηχανισμού συνδιαλλαγής, το οποίο θα έχει ως στόχο να βοηθά τα συμβαλλόμενα μέρη να επιλύουν μια διαμάχη με φιλικό τρόπο.

9.6. Όλες οι αποφάσεις του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου πρέπει να είναι εκτελεστές και να δημοσιοποιούνται.

10. Υψηλό επίπεδο προστασίας και δυναμική μεταβατική περίοδος

10.1. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι βασική προϋπόθεση για την υπαγωγή μιας συμφωνίας στη δικαιοδοσία του δικαστηρίου είναι και τα δύο μέρη της συμφωνίας να δώσουν τη συγκατάθεσή τους. Αυτό σημαίνει ουσιαστικά ότι καμία από τις συμφωνίες που έχουν υπογραφεί είτε από την ΕΕ είτε από τα κράτη μέλη της δεν υπάγονται αυτόματα στη δικαιοδοσία του δικαστηρίου εάν δεν συμφωνήσει και ο τρίτος συμβαλλόμενος.

10.2. Σε αυτό το πλαίσιο, κατά τη διάρκεια μιας δυναμικής μεταβατικής περιόδου μεταξύ του τρέχοντος συστήματος ΕΔΕΚ και του ΣΕΔ, και μέχρι τη σύσταση του πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου, θα εξακολουθήσουν να εφαρμόζονται οι συμφωνημένες διαδικασίες επίλυσης διαφορών προκειμένου να διασφαλιστεί υψηλού επιπέδου προστασία των επενδύσεων, με βάση τη συνταγματικότητα και τη βιωσιμότητά της, σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ και εν αναμονή της υπόθεσης που υπέβαλε το Βέλγιο στο Δικαστήριο της ΕΕ ⁽³³⁾.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽³³⁾ Βλέπε υποσημείωση 5.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ III)»

[COM(2018) 465 final — 2018/0247 (COD)]

(2019/C 110/28)

Εισηγητής: ο κ. **Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2.7.2018 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 12.7.2018 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 18.7.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	23.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	181/1/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ III) για την περίοδο 2021-2027.

1.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης τη δήλωση ότι ο ΜΠΒ III θα πρέπει να θέσει τις επιδόσεις στο επίκεντρο του μηχανισμού, δίνοντας έτσι την ευκαιρία για μεγαλύτερη καθοδήγηση στο συνολικό κονδύλιο χρηματοδότησης, στοιχείο που αντικατοπτρίζει τις δεσμεύσεις των δικαιούχων και την πρόοδο προς την κατεύθυνση των μεταρρυθμίσεων. Η χρήση δεικτών επιδόσεων θα συμβάλει στη συνολική αξιολόγηση του ΜΠΒ III και είναι σύμφωνη με τις προηγούμενες συστάσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με τον ΜΠΒ II ⁽¹⁾.

1.3. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η θέσπιση του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ) είναι σύμφωνη με τη νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα Δυτικά Βαλκάνια με τίτλο «Μια αξιόπιστη προοπτική διεύρυνσης για τα Δυτικά Βαλκάνια και αυξημένη δέσμευση της ΕΕ απέναντί τους», η οποία δημοσιεύθηκε στις 6 Φεβρουαρίου 2018, και με τις έξι εμβληματικές πρωτοβουλίες της που καλύπτουν ένα φάσμα τομέων, όπως η ισχυροποίηση του κράτους δικαίου, η ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της ασφάλειας και της μετανάστευσης τόσο μέσω κοινών ομάδων έρευνας όσο και στο πλαίσιο του Οργανισμού Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, η επέκταση της Ενεργειακής Ένωσης της ΕΕ στα Δυτικά Βαλκάνια, η μείωση των τελών περιαγωγής και η εγκατάσταση ευρυζωνικών δικτύων στην περιοχή ⁽²⁾. Είναι επίσης σύμφωνη με την πολιτική της ΕΕ για τη διεύρυνσή της με την προοπτική πιθανής προσχώρησης σε αυτήν της Τουρκίας.

1.4. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη θέση της με βάση το άρθρο 49 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο προβλέπει ότι κάθε ευρωπαϊκό κράτος που σέβεται τις αξίες του σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισοτιμίας, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες, και δεσμεύεται να προάγει τις εν λόγω αξίες, μπορεί να ζητήσει να γίνει μέλος της Ένωσης.

1.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι το ποσό αναφοράς που προβλέπεται στο πλαίσιο του σχεδίου κανονισμού για τον ΜΠΒ III για την περίοδο 2021-2027 θα είναι περίπου 14,5 δισεκατομμύρια ευρώ, σύμφωνα με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας/Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Γειτονίας» (ΕΕ C 11 της 15.1.2013, σ. 77).

⁽²⁾ Οι βασικές αρχές της στρατηγικής της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια καθορίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις 6 Φεβρουαρίου 2018, στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Μια αξιόπιστη προοπτική διεύρυνσης για τα Δυτικά Βαλκάνια και αυξημένη δέσμευση της ΕΕ απέναντί τους», COM(2018) 65 final.

- 1.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης το γεγονός ότι το 25 % των δαπανών της ΕΕ θα συμβάλει στην επίτευξη στόχων για το κλίμα.
- 1.7. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι ο ΜΠΒ III ενισχύεται η ευελιξία, δεδομένου ότι δεν καθορίζονται εξαρχής κονδύλια ανά εταιρο. Το πλαίσιο προγραμματισμού του ΜΠΒ θα πρέπει να βασίζεται στις εξελισσόμενες ανάγκες και να εξασφαλίζει ισορροπία μεταξύ της προβλεψιμότητας και της χρηματοδότησης με βάση τις επιδόσεις.
- 1.8. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι παρατηρήσεις που έγιναν μετά την ενδιάμεση αξιολόγηση του ΜΠΒ II ⁽³⁾ και πολλές από τις προηγούμενες συστάσεις της ΕΟΚΕ ⁽⁴⁾ θα πρέπει να υιοθετηθούν πλήρως τόσο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και από τα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη.
- 1.9. Η ΕΟΚΕ εξαίρει τη σημασία της προενταξιακής βοήθειας για την προώθηση οικονομικών μεταρρυθμίσεων και τη δημιουργία ευνοϊκού και προβλεψιμου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, με στόχο να προαχθεί η επιχειρηματικότητα, η σύσταση επιχειρήσεων και η διευκόλυνση της ανάπτυξης ΜΜΕ, αυξάνοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα, την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων και αξιοπρεπών θέσεων εργασίας.
- 1.10. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία των προγραμμάτων οικονομικών μεταρρυθμίσεων (ΠΟΜ) και της ουσιαστικής συμμετοχής των κοινωνικών εταιρών και άλλων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία διαμόρφωσης και υλοποίησης των εν λόγω προγραμμάτων. Η ΕΟΚΕ ζητεί να διατεθούν περισσότερα κονδύλια, συμπεριλαμβανομένων και επιχορηγήσεων για οργανωτικούς σκοπούς, για την ανάπτυξη των ικανοτήτων των κοινωνικών εταιρών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών προκειμένου να είναι σε θέση να συμμετέχουν αποτελεσματικά στις εν λόγω διαδικασίες. Κρίνεται επίσης σκόπιμο να ενθαρρυνθεί η βελτίωση της ποιότητας και του περιεχομένου του κοινωνικού διαλόγου στα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη.
- 1.11. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η χρηματοδότηση που παρέχεται από τον ΜΠΒ III είναι σημαντική για την ένταξη των οικονομιών των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ.
- 1.12. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι η πρόοδος των δικαιούχων του ΜΠΒ όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις είναι ουσιαστικής για την απορρόφηση (μεταξύ 64,3 % και 88,9 % για τον ΜΠΒ II) και για την αξιοποίηση αυτών των κονδυλίων και τονίζει την ανάγκη εμπέδωσης της νοοτροπίας συνεργασίας μεταξύ των δικαιούχων των Δυτικών Βαλκανίων. Η περίπτωση της Τουρκίας είναι πολύ πιο περίπλοκη και λεπτή. Η χρηματοδότηση μιας χώρας όπου δεν αποκλείεται εντελώς η περαιτέρω επιδείνωση της κατάστασης όσον αφορά τα δικαιώματα του πολίτη απαιτεί προσοχή και την ανάγκη εφαρμογής της αρχής της αμερισσιμότητας.
- 1.13. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη χρησιμοποίησης της προενταξιακής βοήθειας για την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας των υποψηφίων και δυνάμει υποψηφίων μελών, με στόχο την προετοιμασία τους για τη μελλοντική χρήση των διαρθρωτικών ταμείων και τη συμμετοχή τους στην κοινή γεωργική πολιτική της ΕΕ (ΚΓΠ).
- 1.14. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η ΕΕ πρέπει να θεσπίσει αυστηρούς και αποτελεσματικούς μηχανισμούς για την παρακολούθηση της κατανομής της προενταξιακής βοήθειας σε όλα τα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη. Ειδικά στην περίπτωση της Τουρκίας, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή ώστε να τεματιστούν οι χρόνιες καθυστερήσεις σε διάφορους τομείς.
- 1.15. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η εφαρμογή του ΜΠΒ III θα πρέπει να επιταχυνθεί, ιδίως κατά τα πρώτα έτη, ώστε να αποφευχθούν διαρθρωτικές καθυστερήσεις στην ανάθεση συμβάσεων και την υλοποίηση, αλλά και για να απορροφηθούν σταδιακά οι τρέχουσες καθυστερήσεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην έμμεση διαχείριση με δικαιούχους. Η ενδιάμεση αξιολόγηση κατέδειξε ότι, παρόλο που η επίδραση όσον αφορά την αυξημένη ανάληψη ευθύνης κρίνεται θετική, οι επιδόσεις όσον αφορά την ανάθεση συμβάσεων δεν ήταν ικανοποιητικές και έχουν σημειωθεί σημαντικές καθυστερήσεις στην εκτέλεση, ιδίως στην Τουρκία.
- 1.16. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η παρακολούθηση πρέπει να πραγματοποιείται με βάση τους δείκτες που καθορίζονται στην πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι σχετικοί δείκτες επιδόσεων θα καθοριστούν και θα συμπεριληφθούν στο πλαίσιο προγραμματισμού του ΜΠΒ και αναλογικές απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων θα επιβληθούν στους αποδέκτες κονδυλίων της ΕΕ. Οι εκθέσεις για τη διεύρυνση θα χρησιμεύσουν ως σημείο αναφοράς για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της βοήθειας που παρέχεται μέσω του ΜΠΒ III. Το σύστημα υποβολής εκθέσεων για τις επιδόσεις θα πρέπει να εξασφαλίζει ότι τα στοιχεία με τα οποία παρακολουθούνται η εκτέλεση και τα αποτελέσματα συλλέγονται κατά τρόπο αποδοτικό, αποτελεσματικό και έγκαιρο.
- 1.17. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να παρακολουθεί τακτικά τις δράσεις της και να εξετάζει την πρόοδο που έχει σημειωθεί ως προς την επίτευξη αποτελεσμάτων. Με τις αξιολογήσεις θα εκτιμηθούν τα αποτελέσματα του μηχανισμού στην πράξη, βάσει των σχετικών δεικτών και στόχων και βάσει λεπτομερούς ανάλυσης του βαθμού στον οποίο ο μηχανισμός μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι σημαντικός, αποτελεσματικός και αποδοτικός, αλλά και ότι προσφέρει αρκετή ενωσιακή προστιθέμενη αξία και εμφανίζει συνοχή με άλλες πολιτικές της ΕΕ. Στις αξιολογήσεις θα περιλαμβάνονται τα διδάγματα που αποκομίστηκαν, με σκοπό τον εντοπισμό τυχόν ελλείψεων/προβλημάτων ή περιθωρίων περαιτέρω βελτίωσης των δράσεων ή των αποτελεσμάτων τους και τη μεγιστοποίηση της χρησιμοποίησής τους/του αντίκτυπού τους.

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/europeaid/evaluation-instrument-pre-accession-assistance-ipa-ii-draft-report_en

⁽⁴⁾ Βλέπε αναφορά στην υποσημείωση 1.

1.18. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι πρέπει να καθιερωθούν δείκτες αναφοράς και οι βέλτιστες πρακτικές να διαδοθούν μεταξύ των υποψηφίων και δυνάμει υποψηφίων μελών ώστε να βελτιωθεί η ενεργός απορρόφηση κονδυλίων.

1.19. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι στο νέο σχέδιο κανονισμού δίνεται επίσης έμφαση στη βελτίωση του συντονισμού και της συνεργασίας με τους άλλους χορηγούς βοήθειας και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένου του ιδιωτικού τομέα.

1.20. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διερευνήσει τις δυνατότητες μιας μακροπρόθεσμης προοπτικής εφαρμογής. Αυτό θα αυξήσει το επίπεδο προβλεψιμότητας και θα μετριάσει την πίεση του χρόνου, ειδικά όταν συσσωρεύονται σημαντικές καθυστερήσεις κατά τη διάρκεια της τρέχουσας περιόδου.

1.21. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι αναγκαίο να βελτιωθεί η συνολική ποιότητα των εγγράφων (εργασίας) που χρησιμοποιούνται για τον προγραμματισμό τομεακών προσεγγίσεων, καθώς και να διευκρινιστεί ο προγραμματισμός της τομεακής προσέγγισης με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Προς τον σκοπό αυτό, συνιστά επίσης τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση της ικανότητας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συνεκτιμά οριζόντια ζητήματα. Προβάλλει γενική η ανάγκη ενίσχυσης των ικανοτήτων όλων των θεσμικών οργάνων που συμμετέχουν στην παροχή προενταξιακής βοήθειας. Θα πρέπει επίσης να συμπεριληφθεί η αναλογική χρήση τεχνικής βοήθειας προς στήριξη των οργάνων αυτών στα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη.

1.22. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο ΜΠΒ III θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί τόσο για τη βελτίωση της κατανόησης των θεμελιωδών αξιών της ΕΕ όσο και για την προβολή της προστιθέμενης αξίας του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας στον γενικό πληθυσμό των υποψηφίων και δυνάμει υποψηφίων μελών, κατά προτίμηση μέσω προγραμμάτων επιχορηγήσεων που διαχειρίζονται οι αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.23. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η προενταξιακή βοήθεια θα πρέπει να συνδέεται με: α) το κράτος δικαίου, β) τη χρηστή διακυβέρνηση και τα θεμελιώδη δικαιώματα, γ) την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, δ) την υιοθέτηση των πολιτικών της ΕΕ και του κοινοτικού κεκτημένου, ε) τις σχέσεις καλής γειτονίας και τη συμφιλίωση και στ) την περιφερειακή συνεργασία.

2. Κράτος δικαίου, χρηστή διακυβέρνηση και θεμελιώδη δικαιώματα

2.1. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των προτύπων της ΕΕ και όσων ισχύουν σε όλα τα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη. Η κατάσταση στην Τουρκία φαίνεται να είναι δυσκολότερη από ό,τι κατά το παρελθόν, ιδίως μετά την αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος του Ιουλίου 2016 και την επιβολή στρατιωτικού νόμου.

2.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ο ΜΠΒ III θα πρέπει να διατηρήσει τις επενδύσεις του σε έργα σχετικά με το κράτος δικαίου που βοήθησαν τις ενδιαφερόμενες χώρες να θεσπίσουν εύρωστα και επαγγελματικά όργανα επιβολής του νόμου και απονομής της δικαιοσύνης, ανεξάρτητα και απαλλαγμένα από κάθε εξωτερική επιρροή.

2.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει επίσης ότι θα πρέπει να επιδειχθεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού συστήματος προστασίας των συνόρων, διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών, πρόληψης των ανθρωπιστικών κρίσεων και παροχής ασύλου σε όσους έχουν ανάγκη. Η παροχή τεχνικής βοήθειας από την ΕΕ για τη στήριξη πρακτικών χρηστής διακυβέρνησης σε αυτούς τους τομείς μπορεί να αποδειχθεί εξαιρετικά χρήσιμη. Επιπλέον, όλες οι υποψήφιες και πιθανές υποψήφιες χώρες οφείλουν να αναπτύξουν μηχανισμούς για την πρόληψη του οργανωμένου εγκλήματος, την πάταξη της τρομοκρατίας και την εξάλειψη της παράνομης μεταναστευσης. Η Τουρκία θα πρέπει να επιδείξει μεγαλύτερη προσήλωση στην εφαρμογή της συμφωνίας που υπέγραψε με την ΕΕ, στις 28 Μαρτίου 2016, προκειμένου να σταματήσει η ροή των παράτυπων μεταναστών μέσω της Τουρκίας προς την Ευρώπη⁽⁵⁾.

2.4. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι ο δημόσιος τομέας σε όλα τα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προβλήματα όπως οι πελατειακές σχέσεις, η αδιαφάνεια, η διαφθορά και η ανισότητα.

2.5. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι σε όλα τα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη, οι μειονότητες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα λόγω συμπεριφορών και στάσεων που δημιουργούν διακρίσεις.

2.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η προτεραιότητα στο πλαίσιο της προενταξιακής βοήθειας θα πρέπει να δοθεί σε πρωτοβουλίες για τη μεταρρύθμιση και αποπολιτικοποίηση του δημόσιου τομέα, την προώθηση της διαφάνειας και της λογοδοσίας, την ενίσχυση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και τη βελτίωση της διαχείρισης. Εν προκειμένω, η προενταξιακή βοήθεια θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία ουσιαστικών ευκαιριών με στόχο τη συμμετοχή του ευρύτερου δυνατού φάσματος οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία χάραξης των κυβερνητικών πολιτικών.

(5) <http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-towards-a-new-policy-on-migration/file-eu-turkey-statement-action-plan>.

2.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η κοινωνία των πολιτών θα πρέπει να αναγνωρισθεί ως σημαντικός παράγοντας για την εξασφάλιση του κράτους δικαίου και ότι, ως εκ τούτου, οι πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να αποτελέσουν προτεραιότητα στα προγράμματα προενταξιακής βοήθειας.

2.8. Η ΕΟΚΕ πιστεύει επίσης ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που διευκολύνουν και προάγουν την ισότητα και τον σεβασμό των δικαιωμάτων του πολίτη πρέπει και αυτά να αποτελέσουν προτεραιότητα στην προενταξιακή βοήθεια.

3. Κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη

3.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η ανάγκη χρηματοδοτικής βοήθειας προς τους εταίρους αυτούς καταδεικνύεται από τα σταθερά υψηλά ποσοστά ανεργίας (π.χ. 21,6 % στην ΠΓΔΜ ή 35,3 % στο Κοσσυφοπέδιο^(*)) κατά το πρώτο τρίμηνο του 2018) και τη βραδεία κάλυψη της διαφοράς με τις χώρες της ΕΕ όσον αφορά το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ.

3.2. Η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση του γεγονότος ότι η φτώχεια, η υψηλή ανεργία, η άτυπη οικονομία, οι χαμηλοί μισθοί, η διαφθορά, η παραβατικότητα, η μετανάστευση ειδικευμένων εργαζομένων και η φυγή ατόμων υψηλής κατάρτισης στο εξωτερικό πλήττουν όλους τους εταίρους των Δυτικών Βαλκανίων⁽⁶⁾ και την Τουρκία.

3.3. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο ρόλος της εκπαίδευσης σε όλους τους εταίρους των Δυτικών Βαλκανίων και την Τουρκία, συμπεριλαμβανομένης της ισότιμης πρόσβασης στα εκπαιδευτικά συστήματα, είναι ζητούμενο πρωταρχικής σημασίας για την προαγωγή των ευρωπαϊκών αξιών, την καλλιέργεια της ανοχής απέναντι στις μειονότητες, την ενίσχυση της ισότητας των φύλων, την καταπολέμηση των προκαταλήψεων και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.

3.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει επίσης ότι, στο πλαίσιο του ΜΠΒ III, απαιτείται να εφαρμοστεί ένα «θεματολόγιο κοινωνικής συνοχής» το οποίο θα βελτιώσει την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων, συμβάλλοντας έτσι στην αντιμετώπιση τόσο των ελλείψεων και των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων όσο και των προκλήσεων που συνεπάγονται για την αγορά εργασίας οι ψηφιακές και τεχνολογικές αλλαγές στην οικονομία. Η παροχή αυξημένης χρηματοδοτικής στήριξης σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης, μαθητείας και διά βίου μάθησης, σε συνδυασμό με τη στενότερη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και άλλων συναφών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στον σχεδιασμό τους, θα μπορούσε να συμβάλει στην αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας, καθώς και στη μείωση των υψηλών ποσοστών ανεργίας και του αριθμού των κενών θέσεων εργασίας.

3.5. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της δημιουργίας μηχανισμών μέσω της προενταξιακής βοήθειας για την καταπολέμηση της φτώχειας και την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, ιδίως των νέων, των γυναικών και των μειονοτικών ομάδων, με σκοπό την αποτροπή της μετανάστευσης και της φυγή ατόμων υψηλής κατάρτισης στο εξωτερικό.

3.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η εμπάδυνση και η διεύρυνση του κοινωνικού διαλόγου αποτελεί αναπόδραστο προαπαιτούμενο για την επίτευξη κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης. Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτικών.

3.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η αύξηση της ικανότητας ενίσχυσης της μακροοικονομικής σταθερότητας και η στήριξη της προόδου προς την κατεύθυνση της καθιέρωσης μιας εύρυθμης οικονομίας της αγοράς με ικανότητα αντιμετώπισης των ανταγωνιστικών πιέσεων και των δυνάμεων της αγοράς εντός της ΕΕ θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για όλα τα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη κατά τη διάρκεια της κατανομής της προενταξιακής βοήθειας. Ωστόσο, απαιτείται επίσης να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή στο επιχειρηματικό επίπεδο των οικονομιών των δικαιούχων του ΜΠΒ III και να μην παραβλεφθούν τα ζητήματα της επιχειρηματικότητας της αυτοαπασχόλησης, των ΜΜΕ και της μικροχρηματοδότησης.

3.8. Η ΕΟΚΕ ζητεί να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον ορθότερο προσανατολισμό του ιδιωτικού τομέα στην αγορά και στην ανταγωνιστικότητα των ιδιωτικών επιχειρήσεων μέσω της κατανομής της προενταξιακής βοήθειας.

3.9. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι στο πλαίσιο του ΜΠΒ III θα πρέπει να καταστούν διαθέσιμες για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών επιχορηγήσεις για λειτουργικούς σκοπούς, διάρκειας τουλάχιστον 36 μηνών.

3.10. Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμη τη μεγιστοποίηση του αντικτύπου των συστημάτων μικρών επιχορηγήσεων που απευθύνονται σε αγροτικές/τοπικές και μικρές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, στο πλαίσιο του ΜΠΒ III, πρωτίστως μέσω της ουσιαστικότερης συμμετοχής των εν λόγω οργανώσεων σε όλα τα στάδια της διαδικασίας προγραμματισμού κάθε συστήματος μικρών επιχορηγήσεων.

3.11. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη αρωγής μέσω των θεσμών προενταξιακής βοήθειας για τη διευκόλυνση της διάδοσης των ψηφιακών τεχνολογιών, την προστασία του περιβάλλοντος και τον καθορισμό όσο το δυνατόν υψηλότερων προδιαγραφών πυρηνικής ασφάλειας.

(*) Η ονομασία αυτή χρησιμοποιείται με την επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και συνάδει με την απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

(6) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Οικονομική και κοινωνική συνοχή και ευρωπαϊκή ενσωμάτωση των Δυτικών Βαλκανίων — προκλήσεις και προτεραιότητες» (ΕΕ C 262 της 25.7.2018, σ. 15).

3.12. Η ΕΟΚΕ πιστεύει επίσης ότι η διαμόρφωση θεσμών για την προώθηση ισότιμης πρόσβασης στην παιδική εκπαίδευση, την ανάπτυξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης, τη βελτίωση της ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την ενίσχυση της διά βίου μάθησης, την ύπαρξη μηχανισμών/οργάνων που να ρυθμίζουν τις εργασιακές σχέσεις, τη διαδικασία συλλογικών διαπραγματεύσεων και επίλυσης εργατικών διαφορών, καθώς και τη διαδικασία δομημένου κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα όσον αφορά τη λήψη προενταξιακής βοήθειας.

4. Υιοθέτηση των πολιτικών της ΕΕ και του κοινοτικού κεκτημένου

4.1. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των προτύπων της ΕΕ και όσων ισχύουν σε όλα τα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη.

4.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να αποδοθεί σημασία στην προώθηση της εναρμόνισης των προτύπων, των πολιτικών και των πρακτικών των υποψηφίων και δυνάμει υποψηφίων μελών με τα αντίστοιχα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις.

4.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει, ότι πέραν της εναρμόνισης του νομοθετικού σκέλους του κοινοτικού κεκτημένου, τα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη θα χρειαστεί να εξοικειωθούν και, ενδεχομένως, να συμμορφωθούν τόσο με τις πολιτικές που βρίσκονται επί του παρόντος υπό συζήτηση και διαμόρφωση εντός της ΕΕ, όπως ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων, οι αναπτυξιακοί στόχοι της χλιετίας (ΑΣΧ) του ΟΗΕ και την ατζέντα του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη, όσο και με τη συνεργασία που αναπτύσσεται μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ όσον αφορά τις ροές προσφύγων και μεταναστών και το ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχου των συνόρων.

5. Σχέσεις καλής γειτονίας και συμφιλίωση

5.1. Τα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη από τα Δυτικά Βαλκάνια και η Τουρκία εξακολουθούν να φέρουν τα τραύματα του πολέμου και της σύγκρουσης, του εθνοτικού μίσους, των αλυτρωτικών κινημάτων και της πιθανότητας αναζωπύρωσης «παγωμένων» συγκρούσεων. Κρίνεται αναγκαίο να ενθαρρυνθεί σθεναρά η διευθέτηση των πλέον πιεστικών διμερών ζητημάτων πριν από την προσχώρησή τους στην ΕΕ, παρότι η επιμονή στην επίλυση όλων των εκκρεμών ζητημάτων θα μπορούσε να επιβραδύνει την εν λόγω διαδικασία. Η ενθάρρυνση της ανασυγκρότησης των εμπορικών και άλλων οικονομικών σχέσεων τους θα μπορούσε να συμβάλει στην επίλυση των συγκρούσεων και στην οικονομική ανάπτυξη.

5.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις πρωτοβουλίες που δρομολογούν οι κρατικοί εκπαιδευτικοί και πολιτιστικοί οργανισμοί, τα πανεπιστήμια και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στα της συμφιλίωσης, των σχέσεων καλής γειτονίας και της κριτικής προσέγγισης του παρελθόντος.

5.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ενίσχυση των δυνατοτήτων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων, συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματιών ενώσεων, καθώς και η ενθάρρυνση της δικτύωσης σε όλα τα επίπεδα μεταξύ των οργανώσεων που εδρεύουν στην ΕΕ και των αντίστοιχων των δικαιούχων, θα διευκολύνει τη διαδικασία της ολοκλήρωσης.

5.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ο ΜΠΒ III θα πρέπει να παρέχει χρηματοδότηση στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που επιδιώκουν τη βελτίωση του πεδίου δράσης των πολιτών προς όφελος της δραστηριοποίησης και της συμμετοχής τους. Η υποστήριξη των υποδομών της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και των περιφερειακών θεματικών πλατφορμών και δικτύων της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να επεκταθεί στον ΜΠΒ III.

6. Περιφερειακή συνεργασία

6.1. Τα δίκτυα της ενέργειας και μεταφορών θα πρέπει να συντελέσουν στην ανάπτυξη και τη διασυνδεσιμότητα της περιοχής, στοιχείο το οποίο θα μπορέσει να αποτελέσει εχέγγυο ότι οι πολίτες των υποψηφίων και δυνάμει υποψηφίων μελών από τα Δυτικά Βαλκάνια και της Τουρκίας θα έχουν σαφή εικόνα των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών οφελών της προσχώρησης στην ΕΕ. Παραδείγματος χάρη, η ενεργειακή απόδοση και η εξοικονόμηση ενέργειας συνιστούν παράγοντες που ευνοούν τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, τόσο οικολογικών όσο και παραδοσιακών.

6.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, στο πλαίσιο της προενταξιακής βοήθειας, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε θεσμικά όργανα και πρωτοβουλίες που δημιουργούν δεσμούς μεταξύ των υποψηφίων και δυνάμει υποψηφίων μελών στους τομείς της ενέργειας, της επικοινωνίας, της ψηφιοποίησης, της καινοτομίας, της μεταφοράς και της προστασίας του περιβάλλοντος. Η περίπτωση της συνεργασίας μεταξύ των πόλεων Κούλα στη Βουλγαρία και Μπόλιεβατς στη Σερβία, που επιθυμούσε να αγοράσει εξειδικευμένα οχήματα, τηλεκατευθυνόμενα αεροπλάνα επιτήρησης και μέσα εξατομικευμένης προστασίας για την καταπολέμηση των δασικών πυρκαγιών, θα μπορούσε να αποτελέσει παράδειγμα ορθής πρακτικής⁽⁷⁾.

6.3. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την υπογραφή της Συνθήκης για την ίδρυση Κοινότητας Μεταφορών μεταξύ της ΕΕ και των υποψηφίων και δυνάμει υποψηφίων μελών των Δυτικών Βαλκανίων, στις 12 Ιουλίου 2017, και ενθαρρύνει τα συμβαλλόμενα μέρη να την αναπτύξουν περαιτέρω. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και οι εταίροι από τα Δυτικά Βαλκάνια θα πρέπει να επικεντρώσουν τις επενδύσεις τους στη σύνδεση του βασικού δικτύου ΔΕΔ-Μ της ΕΕ με τις υποδομές των Δυτικών Βαλκανίων. Ως εκ τούτου, καθίσταται πλέον αναγκαίο ένα συλλογικό πρόγραμμα για τον καθορισμό των διαθέσιμων πόρων και τη διαμόρφωση κοινού χρονοδιαγράμματος.

(7) <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2018/EN/C-2018-3051-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.

6.4. Η βελτίωση των υποδομών θα μειώσει το μεταφορικό και το ενεργειακό κόστος και θα διευκολύνει τόσο την πραγματοποίηση μεγάλων επενδύσεων στην περιοχή όσο και το ενδοπεριφερειακό εμπόριο. Επιπλέον, η προώθηση της ψηφιακής αναβάθμισης και η σταδιακή μείωση των τελών περιαγωγής στα Δυτικά Βαλκάνια θα συμβάλει στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων, στην αύξηση της παραγωγικότητας και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Ωστόσο, η έλλειψη υποδομών δεν αποτελεί το κύριο εμπόδιο για τη συνεργασία μεταξύ των εταίρων των Δυτικών Βαλκανίων. Οι εχθροπραξίες του παρελθόντος και οι μεταξύ τους εκκρεμείς ανεπίλυτες διαφωνίες έχουν περιορίσει το πεδίο και το περιεχόμενο της συνεργασίας. Η κατάσταση θα μπορούσε εν μέρει να αποκατασταθεί με την ενθάρρυνση έργων διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ των δικαιούχων του ΜΠΒ.

6.5. Κρίνεται σκόπιμη η χρήση των μέσων μαζικής ενημέρωσης και άλλων μορφών επικοινωνίας για την προβολή της παρουσίας και της σημασίας των δράσεων της ΕΕ στα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη, παράλληλα με την ενίσχυση της ικανότητας των τοπικών δημοσίων υπαλλήλων για τη διαχείριση και την υλοποίηση έργων, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας προσχώρησης στην ΕΕ.

7. Ειδικές παρατηρήσεις επί της πρότασης κανονισμού για τον ΜΠΒ III

7.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση βασίζεται στα επιτεύγματα και τα διδάγματα που αντλήθηκαν κατά τις προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού και ότι είναι κατάλληλη για την επίτευξη των στόχων της. Ωστόσο, επαναλαμβάνει ότι τα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη είναι εκτεθειμένα σε εντελώς διαφορετικές προκλήσεις σε σύγκριση με τα κράτη μέλη και ότι επομένως έχει μεγάλη σημασία η ευελιξία.

7.2. Η ΕΟΚΕ προσυπογράφει πλήρως τους δηλωμένους στόχους του ΜΠΒ III, όμως επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι είναι δύσκολο να διαπιστωθούν άμεσα αποτελέσματα βραχυπρόθεσμα. Συνεπώς, συνιστά να αξιολογηθεί διεξοδικά η προστιθέμενη αξία των μελλοντικών μέτρων όσον αφορά τον βαθμό της δέσμευσης που επιδεικνύεται, την πολιτική βαρύτητα και την υπεράσπιση των περισσότερων δικαιούχων. Θα πρέπει να επαινεθεί το γεγονός ότι η δημοσιονομική στήριξη που χορηγείται κατά την τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού αποτέλεσε καταλύτη για τις θεσμικές αλλαγές και τον ενισχυμένο πολιτικό διάλογο στις δικαιούχους χώρες (π.χ. Σερβία, Μαυροβούνιο και Αλβανία).

7.3. Λαμβάνοντας υπόψη τη δύσκολη κατάσταση της μεγάλης πλειοψηφίας των δικαιούχων, η ΕΟΚΕ συνιστά να προβλεφθεί επαρκής απλούστευση όσον αφορά τη θέσπιση των απαιτήσεων σε έγγραφα και να δοθεί έμφαση στην υποστήριξη και τη διασφάλιση της οικειοποίησης των αποτελεσμάτων από τους δικαιούχους. Για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να συνεχιστούν οι προσπάθειες περαιτέρω ανάπτυξης της μεθόδου έμμεσης διαχείρισης με τη δικαιούχο χώρα, σε συνδυασμό με ενέργειες δημιουργίας ικανοτήτων, ώστε να βοηθηθούν οι ενδιαφερόμενοι να συμμετέχουν εποικοδομητικά στη συνολική διαδικασία του προγραμματισμού.

7.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι αναγκαία η ενίσχυση της συμπληρωματικότητας του ΜΠΒ III με τις δράσεις που χρηματοδοτούνται από άλλες πηγές χρηματοδότησης στα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη.

7.5. Η ΕΟΚΕ προτείνει να ληφθούν ειδικά μέτρα κατά τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων σε εθνικό επίπεδο στα υποψήφια και δυνάμει υποψήφια μέλη ώστε να ξεπεραστούν οι χρόνιες καθυστερήσεις, τα σημεία συμφόρησης και οι ανεπάρκειες που έχουν προκύψει κατά την τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού. Φυσικά, η σχετικά περιορισμένη κλίμακα των κονδυλίων του ΜΠΒ σε σύγκριση με τους εθνικούς προϋπολογισμούς ορισμένων δικαιούχων και η ανάγκη σταθερής συναίνεσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των εθνικών θεσμικών οργάνων τους θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και να αποτελέσουν τη βάση του πολιτικού διαλόγου.

8. Βέλτιστες πρακτικές

8.1. Πρότυπα αιτήσεων: πρέπει να απλοποιηθούν περισσότερο και κυρίως να ενοποιηθούν στο πλαίσιο του ΜΠΒ, αλλά και σε σχέση με άλλους χορηγούς βοήθειας και διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας. Υπάρχουν πάρα πολλές κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες —υπάρχουν περιθώρια ενοποίησης, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά να συνοψίζονται στη συνέχεια σε ξεχωριστό κεφάλαιο.

8.2. Τα προσόντα, οι γνώσεις και οι δεξιότητες των αναθετουσών αρχών πρέπει να βελτιωθούν, συμπεριλαμβανομένων των αρχών λογιστικού και λοιπών ελέγχων, ιδίως στις περιπτώσεις που κάποιο ζήτημα χρήζει ερμηνείας και απαιτείται πολύς χρόνος για να δοθεί η σχετική απάντηση.

8.3. Για ορισμένα προγράμματα επιχορηγήσεων υπάρχουν υπερβολικές απαιτήσεις ως προς την ανάλυση του πλαισίου του έργου, την κατάσταση στις περιφέρειες κ.λπ., κάτι το οποίο είναι πολύ απαιτητικό για τους συνηθισμένους αιτούντες. Βέβαια, μπορεί να λειτουργήσει και αντίστροφα: οι αναθέτουσες διοικήσεις μπορούν να προσλάβουν εμπειρογνώμονες για να πραγματοποιήσουν τέτοιου είδους αναλύσεις και να αξιολογήσουν πόσο βιώσιμο είναι ένα έργο.

8.4. Πιο εύχρηστη διαδικασία για τους αιτούντες: οι φάκελοι των αιτήσεων μπορούν να εξετάζονται εκ των προτέρων ή να ζητούνται συμβουλές από υπαλλήλους των αντίστοιχων υπηρεσιών (ή από υπεύθυνους παροχής τεχνικής βοήθειας), πρέπει δε να δίνεται πρόσθετος χρόνος για τη συμμόρφωση με τις διοικητικές απαιτήσεις.

- 8.5. Τροποποιήσεις συμβάσεων: θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα για ευελιξία και ταχύτερη διεκπεραίωση. Συνήθως ένα πρόγραμμα ορίζεται για ένα έως δύο χρόνια και ακολουθεί μια μακρά διαδικασία υποβολής αιτήσεων· είναι επομένως αναγκαία η καθιέρωση ευέλικτων μέσων τροποποίησης των συμβάσεων.
- 8.6. Δημόσιες σχέσεις, προώθηση σήματος και προβολή: υπάρχουν περιθώρια απλοποίησης και βελτιστοποίησης των απαιτήσεων. Επιπλέον, απαιτείται η ευρύτερη προβολή των έργων που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ.
- 8.7. Τα τομεακά δελτία και τα δελτία έργου που αφορούν τις τιμές-στόχους των δεικτών πρέπει να τροποποιηθούν έτσι ώστε να συγχρονιστούν με την πραγματική περίοδο εφαρμογής.
- 8.8. Οι συμβάσεις τομεακών μεταρρυθμίσεων θα συμβάλουν στην υλοποίηση μεταρρυθμίσεων πολιτικής και στην επίτευξη συγκεκριμένων ανά τομέα αποτελεσμάτων. Πιθανά μέτρα προς λήψη στο πλαίσιο του ΜΠΒ III είναι: η συμμετοχή εξειδικευμένου προσωπικού στη λειτουργική δομή και η παροχή επαρκούς και συνεχούς τεχνικής υποστήριξης για τη λειτουργική δομή. Πρέπει οι κύριοι ενδιαφερόμενοι φορείς να ταυτιστούν περισσότερο με τη διαδικασία. Ζητήματα προγραμματισμού: η αλληλουχία των συμβάσεων στο πρόγραμμα ενδέχεται να οδηγήσει σε μη τήρηση της προθεσμίας της σύμβασης, πολλά δε ζητήματα μπορεί να ανακύψουν στη συνέχεια κατά τη διαδικασία εφαρμογής.
- 8.9. Οι πιθανοί κίνδυνοι που ανέκυψαν κατά την περίοδο αναφοράς του ΜΠΒ II φανέρωσαν την ανάγκη να επιδειχθούν προσήλωση στους στόχους και αποτελεσματική διυπουργική συνεργασία και συντονισμός. Τούτο οφείλεται στην πολυπλοκότητα των μέτρων και τις από κοινού ευθύνες των συγκεκριμένων εθνικών φορέων, δεδομένου ότι οι προβλεπόμενες μεταρρυθμίσεις αποτελούν ευθύνη διαφόρων κυβερνητικών τομέων.
- 8.10. Τα προβλήματα κατά την προετοιμασία προκήρυξης και ανάθεσης συμβάσεων σε επίπεδο έργου συνίστανται κυρίως σε δυσκολίες στην τήρηση των προκαθορισμένων προϋποθέσεων, σε ζητήματα συντονισμού και αλληλουχίας με τα άλλα σχετικά έργα ή συμβάσεις, αλλά και στην αδυναμία έγκαιρου και άρτιου καταρτισμού του φακέλου πρόσκλησης υποβολής προσφορών.
- 8.11. Από την πλευρά της αναθέτουσας αρχής, τα βασικά διδάγματα που έχουν αντληθεί και θα πρέπει να ληφθούν περαιτέρω υπόψη είναι: η ανεπαρκής ικανότητα λόγω των διακυμάνσεων του προσωπικού στους δικαιούχους οργανισμού, η χαμηλή ποιότητα των εγγράφων που υποβάλλουν οι δικαιούχοι, η έλλειψη εσωτερικής πρακτικής και εξειδικευμένης ειδημοσύνης στα πολύπλοκα έργα, η ανάγκη περαιτέρω εξοικείωσης των κύριων ενδιαφερόμενων φορέων με τη διαδικασία, η δύσκολη αλληλουχία των συμβάσεων στο πρόγραμμα που μπορεί να οδηγήσει σε παραβίαση της σύμβασης ή/και στη μη τήρηση της προθεσμίας εφαρμογής, η μη έγκαιρη πλήρωση των προϋποθέσεων κ.λπ.
- 8.12. Ένα σύνθετο πρόβλημα έγκειται στην αναντιστοιχία των δεικτών στα αρχικά τομεακά δελτία και τα δελτία έργου με τις ακόλουθες τιμές μέχρι το τέλος της περιόδου αναφοράς του προγράμματος. Επίσης, η αρτιότητα και η εμβέλεια των δεικτών είναι ανεπαρκείς σε ορισμένες περιπτώσεις, γεγονός το οποίο παρεμποδίζει την αποτελεσματική παρακολούθηση της εφαρμογής του προγράμματος.
- 8.13. Το περιεχόμενο ορισμένων συμβάσεων που διαχειρίζονται αποκεντρωμένες αρχές εξαρτάται από τα αποτελέσματα των προηγούμενων συμβάσεων που έχουν συναφθεί με τις κεντρικές αναθέτουσες αρχές. Κατά συνέπεια, ελλοχεύει ο κίνδυνος της μη έγκαιρης υποβολής προσφορών και εκτέλεσης συμβάσεων που διαχειρίζονται αποκεντρωμένες αρχές.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μηχανισμός Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας και Μηχανισμός Συνεργασίας στον τομέα της Πυρηνικής Ασφάλειας»

[COM(2018) 460 final 2018/0243 (COD)]

(2019/C 110/29)

Εισηγητής: ο κ. **Cristian PÎRVULESCU**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2.7.2018 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 12.7.2018 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 18.7.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Άρθρο 206 της Συνθήκης Ευρατόμ
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	23.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	176/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Μηχανισμός Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας

1.1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υποστηρίζει τους γενικούς και τους ειδικούς στόχους της παρούσας πρότασης και θεωρεί ότι η προσπάθεια εξορθολογισμού των μέσων που χρησιμοποιούνται σε σχέση με γειτονικές και τρίτες χώρες είναι ευπρόσδεκτη και χρήσιμη. Η ΕΕ πρέπει να οικοδομήσει μια εποικοδομητική, ρεαλιστική και πραγματιστική σχέση με τις γειτονικές και τις τρίτες χώρες, στην οποία οι αξίες θα πρέπει να εξακολουθήσουν να καταλαμβάνουν πρωταρχική θέση.

1.1.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την αποφασιστικότητα που χαρακτηρίζει την παρούσα πρόταση, εκ μέρους της Επιτροπής και των άλλων ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, καθώς και των κρατών μελών, να στηριχθεί η ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών, η δημοκρατία και τα συστήματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η λειτουργία του νέου ολοκληρωμένου μέσου θα πρέπει, σε όλες τις φάσεις, από το στάδιο του σχεδιασμού έως τα στάδια της παρακολούθησης και της αξιολόγησης, να δρομολογείται με στόχο την προώθηση των αξιών της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων του κράτους δικαίου, της ακεραιότητας, της πολυφωνίας, της δημοκρατίας και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ παρακινεί με έμφαση την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αυξήσει σημαντικά τα κονδύλια για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία, καθώς και για τα θεματικά προγράμματα υπέρ της κοινωνίας των πολιτών.

1.1.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον στόχο του Μηχανισμού Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας, ο οποίος συνίσταται στην προβολή και την προώθηση των αξιών και των συμφερόντων της ΕΕ παγκοσμίως για την επίτευξη των στόχων και των αρχών της εξωτερικής της δράσης. Η ανακοίνωση αναφέρει επίσης ότι με την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού θα εξασφαλιστεί η συνοχή με άλλους τομείς εξωτερικής δράσης και με άλλες σχετικές πολιτικές της ΕΕ, όπως αντικατοπτρίζονται στο θεματολόγιο 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη (Θεματολόγιο 2030). Αυτό σημαίνει ότι θα λαμβάνεται υπόψη ο αντίκτυπος όλων των πολιτικών στη βιώσιμη ανάπτυξη σε όλα τα επίπεδα — σε εθνικό επίπεδο, εντός της ΕΕ, σε άλλες χώρες και σε παγκόσμιο επίπεδο.

1.1.4. Η ΕΟΚΕ, με την ευκαιρία αυτή, υπενθυμίζει στην Ευρωπαϊκή Ένωση ότι το Θεματολόγιο 2030 προβλέπει έναν κόσμο στον οποίο κάθε χώρα, λαμβάνοντας υπόψη τα διαφορετικά επίπεδα εθνικής ανάπτυξης και ικανότητας, απολαύει διαρκούς, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικής ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης αξιοπρεπούς εργασίας για όλους, και προστασίας του περιβάλλοντος. Έναν κόσμο στον οποίο η δημοκρατία, η χρηστή διακυβέρνηση και το κράτος δικαίου, καθώς και το ευνοϊκό περιβάλλον σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, αποτελούν ουσιώδη στοιχεία για την αειφόρο ανάπτυξη.

1.1.5. Αυτή η μεγάλη ευθύνη για τη στήριξη του σχεδίου δράσης του Θεματολογίου 2030 για τους ανθρώπους, τον πλανήτη και την ευημερία απαιτεί μεγαλύτερη εστίαση στα μέσα στήριξης και τον τρόπο με τον οποίο οργανώνονται και συνδέονται με τη δύσκολη πραγματικότητα της παγκόσμιας πολιτικής. Ο εξορθολογισμός και η ενοποίηση των μέσων αποτελούν ένα μεγάλο βήμα προόδου προς την ανάληψη μιας συνολικής δράσης, η οποία θα εστιάζεται στις προτεραιότητες που έχουν τεθεί και θα είναι αποτελεσματική όσον αφορά την επίτευξη των προτεινόμενων στόχων. Συχνά, η ΕΕ είναι σε θέση να δρα αποφασιστικά υπέρ των πλέον ευάλωτων ομάδων και ατόμων. Αυτή συνιστά μια ευθύνη που πρέπει να διατηρηθεί και να αναληφθεί δεόντως.

1.1.6. Οι γειτονικές χώρες και οι τρίτες χώρες βρίσκονται αντιμέτωπες με μια σειρά σημαντικών, ποικίλων και αλληλεπικαλυπτόμενων προβλημάτων. Στο σημερινό παγκόσμιο περιβάλλον, στο οποίο οι μεταρρυθμίσεις που προωθούν τον εκδημοκρατισμό, την πολιτική σταθερότητα και την οικονομική ανάπτυξη φαίνεται να έχουν περιέλθει σε αδιέξοδο, η ΕΕ πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της, αντί να τις εγκαταλείψει. Θα πρέπει να διατηρεί μόνιμες επαφές με τις κυβερνήσεις των γειτονικών και των τρίτων χωρών και να τις κινητοποιεί και να τις ενθαρρύνει να συνεργάζονται με υπευθυνότητα. Οι σχέσεις της που βασίζονται στην εταιρική σχέση της με τις κυβερνήσεις αυτές θα πρέπει να είναι ισχυρές, δυναμικές και σταθερά προσανατολισμένες προς τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των πολιτών αυτών των χωρών.

1.1.7. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την ανάληψη ενεργού ρόλου εκ μέρους της ΕΕ έως το 2030 για τη στήριξη του τερματισμού της φτώχειας και της πείνας, την καταπολέμηση των ανισοτήτων εντός και μεταξύ των χωρών, την οικοδόμηση ειρηνικών, δίκαιων και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προώθηση της ισότητας των φύλων και της χειραφέτησης των γυναικών και των κοριτσιών και τη διασφάλιση της διαρκούς προστασίας του πλανήτη και των φυσικών του πόρων.

1.1.8. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσπάθεια που καταβάλλεται μέσω της παρούσας πρότασης να μειωθεί ο διοικητικός φόρτος για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη, όπως επίσης και την ευρύτερη εστίαση στους πολιτικούς στόχους και τη δέσμευση που αναλαμβάνεται έναντι των εξωτερικών εταίρων. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της και επικροτεί τα σημαντικά βήματα προόδου που προβάλλονται στην πρόταση: μεγαλύτερη απλούστευση και ευελιξία και καλύτερη παρακολούθηση των αποτελεσμάτων.

1.1.9. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι οι δημοσιονομικές και ελεγκτικές εξουσίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θα επεκταθούν με την ενσωμάτωση των δραστηριοτήτων που χρηματοδοτούνται σήμερα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ETA-European Development Fund/EDF) στον προϋπολογισμό της ΕΕ.

1.1.10. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προχωρήσει στηριζόμενη στα οφέλη και στην πρόοδο που έχει επιτευχθεί με τους προγενέστερους μηχανισμούς. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο του μέσου για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου (*Instrument for Democracy and Human Rights/IDHR*)⁽¹⁾ αναγνωρίστηκαν όλα τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα και προωθήθηκε ο κοινωνικός διάλογος. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που αγωνίζονται για την ελευθερία, τη δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις δίκαιες εκλογικές διαδικασίες υποστηρίχθηκαν παρά την εχθρική στάση ορισμένων κυβερνήσεων απέναντί τους. Η δέσμευση αυτή θα πρέπει να διατηρηθεί και να προαχθεί.

1.1.11. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία των δημοκρατικών και εκλογικών διαδικασιών στις γειτονικές χώρες και τρίτες χώρες, και ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αποδώσει προτεραιότητα στην ανάπτυξη ισχυρών και ανεξάρτητων εκλογικών θεσμικών οργάνων. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θα πρέπει να συνεργαστούν στενά με την Επιτροπή της Βενετίας (*Venice Commission*), το Συμβούλιο της Ευρώπης, τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) καθώς και τα δίκτυα των εκλογικών εμπειρογνομόνων, ούτως ώστε να προσδώσει περιεχόμενο στη ζωτική στήριξη που παρέχουν προς τη διεξαγωγή δίκαιων και σταθερών εκλογικών διαδικασιών.

1.1.12. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να συνεργαστούν πλήρως, δυνάμει της μακροχρόνιας σχέσης τους με τις γειτονικές και τις τρίτες χώρες, προκειμένου να ενδυναμώσουν τα αποτελέσματα της λειτουργίας του προτεινόμενου μηχανισμού.

1.1.13. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις συστάσεις που διατυπώνονται στη γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών και ενθαρρύνει επίσης την Επιτροπή να διασφαλίσει σε όλες τις περιπτώσεις την κατάλληλη διαβούλευση με τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών και περιφερειακών αρχών, και την έγκαιρη πρόσβαση σε σχετικές πληροφορίες που τους επιτρέπουν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο κατά τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και τη συναφή διαδικασία παρακολούθησης των προγραμμάτων. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης ότι η δημοκρατία σε υποεθνικό επίπεδο θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στις κατευθυντήριες αρχές, δεδομένου ότι το τοπικό και περιφερειακό επίπεδο είναι εκείνο στο οποίο οι πολίτες μπορούν να βιώσουν τη δημοκρατία αμεσότερα.

1.2. Μηχανισμός Συνεργασίας στον τομέα της Πυρηνικής Ασφάλειας

1.2.1. Όσον αφορά τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό στον τομέα της Πυρηνικής Ασφάλειας, μετά την πυρηνική καταστροφή της Φουκουσίμα, έγινε απολύτως σαφές ότι τα προβλήματα και οι κίνδυνοι από τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας είναι παγκόσμια. Δυστυχώς, η υποβληθείσα πρόταση δεν ασχολείται σε στρατηγικό και πολιτικό επίπεδο με το νόμιμο αίτημα εκ μέρους των πολιτών, της κοινωνίας των πολιτών και του επιχειρηματικού τομέα για μακροπρόθεσμο σχεδιασμό όσον αφορά την πυρηνική ενέργεια.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ευρωπαϊκό Μέσο για τη Δημοκρατία και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (EMΔΔΑ)», εισηγητής: ο κ. Iuliano, (ΕΕ C 182 της 4.8.2009, σ. 13)· γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μηχανισμός Αναπτυξιακής Συνεργασίας (ΜΑΣ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης: ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων», εισηγητής: ο κ. Iuliano (ΕΕ C 44 της 11.2.2011, σ. 123).

1.2.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόθεση της Επιτροπής να συμπεριλάβει δραστηριότητες στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας οι οποίες συνάδουν με την πολιτική ανάπτυξης και διεθνούς συνεργασίας για την υγεία, τη γεωργία, τη βιομηχανία και τα κοινωνικά προγράμματα προς αντιμετώπιση των συνεπειών ενδεχόμενου πυρηνικού ατυχήματος. Ωστόσο, δεν είναι σαφές με ποιον τρόπο ο διαθέσιμος προϋπολογισμός και οι θεσμοθετημένες ρυθμίσεις μπορούν να υλοποιήσουν την πρόθεση αυτή στην πράξη.

1.2.3. Ο ρόλος του Διεθνούς Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας (*International Atomic Energy Agency*) είναι καθοριστικός και ο οργανισμός θα πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για την εξασφάλιση της διαφάνειας και της έγκαιρης προειδοποίησης όσον αφορά την ανάπτυξη νέων σταθμών παραγωγής πυρηνικής ενέργειας παγκοσμίως. Η ΕΕ θα πρέπει να συνεργάζεται πλήρως με θεσμικά όργανα και οργανισμούς σε παγκόσμιο επίπεδο για την προώθηση της πυρηνικής ασφάλειας.

1.2.4. Απαιτούνται συνεχείς προσπάθειες για να εξασφαλιστεί ότι οι υφιστάμενες και οι σχεδιαζόμενες εγκαταστάσεις που βρίσκονται στις χώρες της Ευρωπαϊκής Γειτονίας λειτουργούν με υψηλά πρότυπα διαφάνειας και ασφάλειας. Η ΕΟΚΕ καλεί όλα τα κράτη μέλη να υποστηρίξουν τον στόχο αυτό και να αναδείξουν την πυρηνική ασφάλεια σε πρωταρχικό στόχο των διμερών και πολυμερών σχέσεων με τις χώρες εταίρους.

1.2.5. Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές παγκόσμιες προκλήσεις που συνδέονται με την πυρηνική ενέργεια και την παρουσία μεγάλου αριθμού θέσεων πυρηνικής ενέργειας στη γειτονία της, η ΕΟΚΕ θεωρεί ουσιαστικά ανεπαρκές το προβλεπόμενο δημοσιονομικό κονδύλιο ύψους 300 εκατομμυρίων ευρώ σε τρέχουσες τιμές για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού για την περίοδο 2021-2027.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Ιστορικό υπόβαθρο της πρότασης — Μηχανισμός Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας

2.1.1. Η παρούσα ανακοίνωση καθορίζει τις κύριες προτεραιότητες και το συνολικό δημοσιονομικό πλαίσιο για τα προγράμματα εξωτερικής δράσης της ΕΕ στο πλαίσιο του τομέα «Οι γειτονικές χώρες και ο υπόλοιπος κόσμος», συμπεριλαμβανομένου του Μηχανισμού Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας.

2.1.2. Μέσω της παρούσας πρότασης η ΕΕ θα εξακολουθήσει να είναι σε θέση να διαδραματίζει ενεργό ρόλο, μεταξύ άλλων στους τομείς της προώθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ευημερίας, της σταθεροποίησης, της ανάπτυξης, της ασφάλειας, της καταπολέμησης των βαθύτερων αιτιών της παράτυπης μετανάστευσης, του εμπορίου, της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής και της προστασίας του περιβάλλοντος. Ωστόσο, η ΕΕ θα είναι σε θέση να το πράξει αυτό με περισσότερο ολοκληρωμένο τρόπο, ενώ συγχρόνως θα έχει στη διάθεσή της μεγαλύτερη ευελιξία προκειμένου να μεταφέρει πόρους στους τομείς στους οποίους είναι απαραίτητοι, όταν αλλάζει το διεθνές πλαίσιο.

2.1.3. Η παρούσα πρόταση παρέχει ένα ευνοϊκό πλαίσιο μέσω του οποίου μπορούν να υλοποιηθούν οι πολιτικές εξωτερικής δράσης και οι διεθνείς υποχρεώσεις. Οι διεθνείς υποχρεώσεις περιλαμβάνουν το Θεματολόγιο 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή, το πρόγραμμα δράσης της Αντίς Αμπέμπα, το πλαίσιο Σεντάι για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών (2015-2030) και την απόφαση 2282(2016) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για τη διατήρηση της ειρήνης. Εντός της ΕΕ, το πλαίσιο πολιτικής περιλαμβάνει τις διατάξεις της Συνθήκης σχετικά με την εξωτερική δράση οι οποίες προσδιορίζονται περαιτέρω μέσω της διεθνούς στρατηγικής για την εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της ΕΕ, τη νέα ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανάπτυξη, την ανανεωμένη εταιρική σχέση ΕΕ-Αφρικής και την αναθεωρημένη ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας, μεταξύ άλλων εγγράφων πολιτικής. Ο κανονισμός θα αποτελέσει επίσης το πλαίσιο υλοποίησης της διάδοξης εταιρικής σχέσης στην υφιστάμενη συμφωνία του Κοτονού, η οποία καθιερώνει σύνδεση και εταιρική σχέση μεταξύ των μελών της ομάδας των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αφενός, και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αφετέρου.

2.1.4. Η εκτίμηση επιπτώσεων κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα περισσότερα μέσα εκτός από εκείνα που έχουν πολύ συγκεκριμένο χαρακτήρα, όπως η ανθρωπιστική βοήθεια με την αρχή της ουδετερότητας την οποία προεβλέπει, θα μπορούσαν να συγχωνευθούν σε ένα μέσο, συγκεκριμένα: ο κοινός εκτελεστικός κανονισμός, ο Μηχανισμός Αναπτυξιακής Συνεργασίας, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, η εντολή εξωτερικού δανεισμού της Τοπ, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Γειτονίας, το Ευρωπαϊκό Μέσο για τη Δημοκρατία και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το Ταμείο Εγγυήσεων, ο μηχανισμός συμβολής στη σταθερότητα και την ειρήνη και το μέσο εταιρικής σχέσης. Τα μέσα που θα πρέπει να παραμείνουν χωριστά είναι: ο Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας, η ανθρωπιστική βοήθεια, ο προϋπολογισμός της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, οι Υπερπόντιες χώρες και εδάφη [ΥΧΕ] (συμπεριλαμβανομένης της Γροιλανδίας), ο μηχανισμός πολιτικής προστασίας της Ένωσης, το Σώμα Εθελοντών Ανθρωπιστικής Βοήθειας της ΕΕ, η στήριξη της τουρκοκυπριακής κοινότητας, το Αποθεματικό Επείγουσας Βοήθειας και ο νέος Ευρωπαϊκός Μηχανισμός για την Ειρήνη.

2.1.5. Ο εξορθολογισμός ορισμένων μηχανισμών με την ενσωμάτωσή τους σ' έναν ευρύτερο μηχανισμό θα αποτελέσει ευκαιρία για τον εξορθολογισμό των συστημάτων διαχείρισης και εποπτείας και, επομένως, για τη μείωση του διοικητικού φόρτου για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και για τα κράτη μέλη. Αντί να εστιάζουν σε πολλαπλές διαδικασίες προγραμματισμού, οι συζητήσεις θα μπορούσαν να εστιάζουν περισσότερο στους πολιτικούς στόχους και τη συνεργασία με εξωτερικούς εταίρους. Επιπλέον, οι δράσεις που λαμβάνουν σωρευτική χρηματοδότηση από διαφορετικά ενωσιακά προγράμματα θα ελέγχονται μόνο μία φορά, ο δε έλεγχος θα καλύπτει το σύνολο των σχετικών προγραμμάτων και των αντίστοιχων εφαρμοστέων κανόνων τους.

2.1.6. Απλούστευση δεν σημαίνει ότι θα υπάρχει λιγότερος έλεγχος ή λογοδοσία. Η διοργανική ισορροπία θα διατηρηθεί πλήρως. Αντίθετα, οι δημοσιονομικές και ελεγκτικές εξουσίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θα επεκταθούν με την ενσωμάτωση των δραστηριοτήτων που χρηματοδοτούνται σήμερα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης στον προϋπολογισμό της ΕΕ.

2.1.7. Το δημοσιονομικό κονδύλιο που αναφέρεται στην παράγραφο 1 αποτελείται από:

α) 68 000 εκατ. EUR για γεωγραφικά προγράμματα:

- Γειτονία τουλάχιστον 22 000 εκατ. EUR,
- Υποσαχάρια Αφρική τουλάχιστον 32 000 εκατ. EUR,
- Χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού 10 000 εκατ. EUR,
- Βόρεια και Νότια Αμερική και Καραϊβική 4 000 εκατ. EUR,

β) 7 000 εκατ. EUR για θεματικά προγράμματα:

- Ανθρώπινα δικαιώματα και δημοκρατία 1 500 εκατ. EUR,
- Οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών 1 500 εκατ. EUR,
- Σταθερότητα και ειρήνη 1 000 εκατ. EUR,
- Παγκόσμιες προκλήσεις, 3 000 εκατ. EUR,

γ) 4 000 εκατ. EUR για δράσεις ταχείας αντίδρασης.

2.1.8. Το αποθεματικό αναδυόμενων προκλήσεων και προτεραιοτήτων ύψους 10 200 εκατ. EUR θα αυξήσει τα ποσά που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 2 σύμφωνα με το άρθρο 15.

2.1.9. Κατά την κατανομή των πόρων δίνεται προτεραιότητα στις χώρες με τις μεγαλύτερες ανάγκες, ιδίως τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και τις χώρες χαμηλού εισοδήματος, καθώς και στις χώρες που βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης, σε κατάσταση που έπεται της κρίσης και σε επισφαλή ή ευάλωτη κατάσταση, συμπεριλαμβανομένων των αναπτυσσόμενων μικρών νησιωτικών κρατών.

2.1.10. Τα προγράμματα για τη σταθερότητα και την ειρήνη και για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία, καθώς και οι δράσεις ταχείας αντίδρασης, είναι ανοικτά σε οντότητες από όλες τις χώρες, λόγω του συμφέροντος της Ένωσης να έχει την ευρύτερη δυνατή προσφορά λαμβανομένης υπόψη της παγκόσμιας εμβέλειας των δράσεων, των δυσχερών συνθηκών υπό τις οποίες παρέχεται η βοήθεια και της ανάγκης ανάληψης ταχείας δράσης. Οι διεθνείς οργανισμοί είναι επίσης επιλέξιμοι.

2.1.11. Η νέα ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανάπτυξη («η κοινή αντίληψη»/«*the Consensus*»), που υπογράφηκε στις 7 Ιουνίου 2017 παρέχει το πλαίσιο για μια κοινή προσέγγιση στην αναπτυξιακή συνεργασία από την Ένωση και τα κράτη μέλη της για την εφαρμογή του θεματολογίου του 2030 και του προγράμματος δράσης της Αντίς Αμπέμπα. Η εξάλειψη της φτώχειας, η αντιμετώπιση των διακρίσεων και των ανισοτήτων, η μέριμνα για όλους τους ανθρώπους και η ενίσχυση της ανθεκτικότητας βρίσκονται στο επίκεντρο της πολιτικής αναπτυξιακής συνεργασίας.

2.1.12. Ειδικότερα, όπως συμφωνήθηκε στην κοινή αντίληψη, οι δράσεις στο πλαίσιο του παρόντος κανονισμού αναμένεται να συνεισφέρουν το 20 % της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας που χρηματοδοτείται βάσει του παρόντος κανονισμού στους τομείς της κοινωνικής ένταξης και της ανθρώπινης ανάπτυξης, καθώς και στους τομείς της ισότητας των φύλων και της χειραφέτησης των γυναικών.

2.1.13. Για να εξασφαλιστεί η παροχή πόρων εκεί όπου υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη, ιδίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες («ΛΑΧ») και στις χώρες που βρίσκονται σε κατάσταση αστάθειας και σύγκρουσης, ο παρών κανονισμός θα πρέπει να συμβάλει στον συλλογικό στόχο της επίτευξης του 0,20 % του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος της Ένωσης προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες εντός του χρονικού πλαισίου του Θεματολογίου του 2030.

2.1.14. Ο παρών κανονισμός θα πρέπει να αντικατοπτρίζει την ανάγκη επικέντρωσης σε στρατηγικές προτεραιότητες, τόσο από γεωγραφική άποψη — Ευρωπαϊκή Γειτονία και Αφρική, καθώς και χώρες που είναι ευάλωτες και έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη, όσο και θεματική — ασφάλεια, μετανάστευση, κλιματική αλλαγή και ανθρώπινα δικαιώματα.

2.1.15. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας, όπως αναθεωρήθηκε το 2015, στοχεύει στη σταθεροποίηση των γειτονικών χωρών και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας, ιδίως μέσω της εξισορρόπησης των τριών διαστάσεων της αειφόρου ανάπτυξης: οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της, η αναθεωρημένη ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας επικεντρώνεται σε τέσσερις τομείς προτεραιότητας: τη χρηστή διακυβέρνηση, τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου και τα ανθρώπινα δικαιώματα, με ιδιαίτερη έμφαση στην περαιτέρω συμμετοχή στην κοινωνία των πολιτών· την οικονομική ανάπτυξη· την ασφάλεια· τη μετανάστευση και την κινητικότητα, συμπεριλαμβανομένης της αντιμετώπισης των βαθύτερων αιτιών της παράτυπης μετανάστευσης και της αναγκαστικής μετατόπισης.

2.1.16. Ενώ η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και η ισότητα των φύλων και η χειραφέτηση των γυναικών, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη καθ' όλη την περίοδο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, η συνδρομή που παρέχει η Ένωση στο πλαίσιο των θεματικών προγραμμάτων για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία, καθώς και για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, θα πρέπει να έχει ειδικό συμπληρωματικό και προσθετικό ρόλο λόγω του παγκόσμιου χαρακτήρα της και της ανεξαρτησίας της δράσης της, η οποία δεν συνδέεται με τη συναίνεση των κυβερνήσεων και των δημόσιων αρχών των ενδιαφερόμενων τρίτων χωρών.

2.1.17. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα φορέων με διαφορετικούς ρόλους και εντολές μεταξύ των οποίων όλες οι μη κρατικές, μη κερδοσκοπικές, μη κομματικές και μη βίαιες δομές, μέσω των οποίων οι πολίτες οργανώνονται για να επιδιώξουν κοινούς στόχους και ιδανικά, πολιτικά, πολιτιστικά, κοινωνικά ή οικονομικά. Πρόκειται για οργανώσεις που λειτουργούν σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, αφορούν τις πόλεις και την ύπαιθρο, είναι επίσημες και ανεπίσημες.

2.1.18. Ο παρών κανονισμός θα πρέπει να επιτρέπει στην Ένωση να ανταποκρίνεται στις προκλήσεις, τις ανάγκες και τις ευκαιρίες που αφορούν τη μετανάστευση, σε συμπληρωματικότητα με τη μεταναστευτική πολιτική της Ένωσης και τη δέσμευσή της στο Θεματολόγιο του 2030. Η δέσμευση αυτή (ΣΒΑ 10.7) αναγνωρίζει τη θετική συμβολή των μεταναστών στη χωρίς αποκλεισμούς οικονομική μεγέθυνση και την αειφόρο ανάπτυξη, αναγνωρίζει ότι η διεθνής μετανάστευση αποτελεί πολυδιάστατη πραγματικότητα με ιδιαίτερη σημασία για τη βιώσιμη ανάπτυξη των χωρών καταγωγής, διέλευσης και προορισμού η οποία απαιτεί συνεκτικές και ολοκληρωμένες απαντήσεις και δεσμεύεται να συνεργαστεί σε διεθνές επίπεδο για τη διασφάλιση ασφαλούς, ομαλής και νόμιμης μετανάστευσης με πλήρη σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της μη βίαιης μεταχείρισης των μεταναστών, ανεξαρτήτως του μεταναστευτικού καθεστώτος, των προσφύγων και των εκτοπισθέντων. Μια τέτοια συνεργασία θα πρέπει επίσης να ενισχύει την ανθεκτικότητα των κοινοτήτων που φιλοξενούν πρόσφυγες.

2.2. Ειδικές παρατηρήσεις

2.2.1. Οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ) αποτελούν μια καλή βάση για την ενίσχυση της συνέπειας μεταξύ των εσωτερικών και των εξωτερικών πολιτικών και η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η εστίαση στους ΣΒΑ 16.3, 16.6 και 16.7 για την προαγωγή της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, διαφανών θεσμών και συμμετοχικής και αντιπροσωπευτικής λήψης αποφάσεων είναι σημαντική ώστε να ενοποιηθούν οι προσπάθειες και να τους δοθεί στρατηγική κατεύθυνση.

2.2.2. Το νέο προτεινόμενο μέσο διαθέτει το πλεονέκτημα ότι προωθεί τη συνοχή των εξωτερικών μέτρων και δράσεων. Αυτή η συνοχή θα πρέπει να ενθαρρυνθεί τόσο στο επίπεδο της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης του μέσου όσο και στο επίπεδο των γειτονικών και των τρίτων χωρών. Οι κεντρικές και οι τοπικές διοικήσεις των εν λόγω χωρών δεν είναι εξίσου προετοιμασμένες για τον συντονισμό και την υλοποίηση των προτεινόμενων προγραμμάτων. Οι ρυθμίσεις για τον συντονισμό των διαφόρων δραστηριοτήτων στο επίπεδο της κάθε κυβέρνησης θα πρέπει να καθοριστούν με τη βοήθεια της ΕΕ και με την υποστήριξη και τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων.

2.2.3. Το φάσμα των προκλήσεων και των αναγκών στις χώρες εταίρους καθιστά απαραίτητη την εφαρμογή ισχυρότερων διαδικασιών σχεδιασμού για κάθε χώρα. Αυτό αναγνωρίζεται στα μέσα εφαρμογής του Θεματολογίου 2030 και στον ΣΒΑ 17 ο οποίος ορίζει ότι «Η κλίμακα και οι φιλοδοξίες του νέου θεματολογίου απαιτούν μια ανανεωμένη παγκόσμια εταιρική σχέση προκειμένου να διασφαλιστεί η εφαρμογή του. Αυτή η εταιρική σχέση θα λειτουργήσει σε πνεύμα παγκόσμιας αλληλεγγύης. Θα διευκολύνει μια σταθερή παγκόσμια δέσμευση υπέρ της υλοποίησης όλων των Στόχων και των επιμέρους στόχων, φέρνοντας σε επαφή κυβερνήσεις, τον ιδιωτικό τομέα, την κοινωνία των πολιτών, το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών και άλλους φορείς και κινητοποιώντας όλους τους διαθέσιμους πόρους».

2.2.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να θεσπιστεί μια τέτοια διαδικασία και ότι μέσα από αυτήν τη διαδικασία θα πρέπει να προκύψει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο για κάθε χώρα, το οποίο θα αποτελέσει αντικείμενο πολιτικής συναίνεσης, καθώς και ύψιστη προτεραιότητα για το διοικητικό επίπεδο. Στην πράξη, το προτεινόμενο σχέδιο θα εξασφαλίσει συνέργειες και συμπληρωματικότητες, ενώ, συγχρόνως, θα συμβάλλει στον προσδιορισμό μέτρων, αλλά και στην αξιολόγηση του αντίκτυπου της ευρωπαϊκής υποστήριξης προς τις χώρες εταίρους.

2.2.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι προσπάθειες για την απλούστευση των διοικητικών και των δημοσιονομικών διαδικασιών θα πρέπει να αποτελέσουν προτεραιότητα, προκειμένου να διευκολυνθούν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι τοπικές αρχές να έχουν πρόσβαση σε χρηματοδοτική στήριξη από την ΕΕ.

2.2.6. Η ΕΟΚΕ στηρίζει τη θέση, σύμφωνα με την οποία, το ποσό που διατίθεται για εξωτερική δράση δεν θα πρέπει να είναι μικρότερο από το άθροισμα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης (ΕΤΑ) και των άλλων εξωτερικών χρηματοδοτικών μέσων που συνδυάζονται. Συμφωνεί επίσης με τη μεταφορά της ευελιξίας του ΕΤΑ στον προϋπολογισμό της ΕΕ.

2.2.7. Η ΕΟΚΕ αναδεικνύει τη σημασία του ΣΒΑ 16, και συγκεκριμένα της δομής διακυβέρνησης του νέου μέσου, καθώς και των διαδικασιών λήψης αποφάσεων που συμπεριλαμβάνονται σε αυτό. Ως εκπρόσωπος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, με εμπειρογνωμοσύνη και επαφές σε πολλές γειτονικές και τρίτες χώρες, η ΕΟΚΕ προτιμάει να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο στο εν λόγω μέσο, σε όλα τα στάδια των προτεινόμενων δράσεων και έργων.

2.2.8. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι η αντικατάσταση του υφιστάμενου «Ευρωπαϊκού μέσου για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα» (*European Instrument for Democracy and Human Rights/EIDHR*), μέσω του οποίου υποστηρίζεται ο ΣΒΑ 16, και συγκεκριμένα οι παρεμβάσεις στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών και της δημοκρατίας σε τρίτες χώρες, δεν θα επηρεάσει με κανένα τρόπο την κάλυψη και τη δομή αυτών των μέτρων, αντιθέτως, θα τα ενισχύσει.

2.2.9. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι υπάρχει επείγουσα ανάγκη ανάληψης δράσης σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και στηρίζει τον στόχο της ΕΕ να διαθέσει τουλάχιστον το 25 % του προϋπολογισμού της για τον σκοπό αυτό.

2.2.10. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επαναλάβει τη δήλωση του θεματολογίου 2030 σχετικά με τις διασυνδέσεις και τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα των ΣΒΑ, στοιχεία τα οποία έχουν ζωτική σημασία για τη διασφάλιση της υλοποίησης του σκοπού του εν λόγω Θεματολογίου. Συνιστούμε τη θέσπιση διατομεακών προγραμμάτων, τα οποία θα καλύπτουν διάφορους σχετικούς τομείς δράσης και θα μπορούν να αποφέρουν απτά αποτελέσματα στις επιμέρους τρίτες χώρες. Για παράδειγμα, η κλιματική αλλαγή επηρεάζει δυσμενώς τις γεωργικές δραστηριότητες στην Υποσαχάρια Αφρική. Το γεγονός ότι δεν είναι δυνατή η εκμετάλλευση της γεωργικής γης έχει ως αποτέλεσμα τη διάσπαση των τοπικών κοινοτήτων και αποτελεί ένα από τα βασικότερα αίτια μετανάστευσης προς την Ευρώπη. Στην πράξη, οι άνθρωποι αυτοί θα μπορούσαν να θεωρηθούν «κλιματικοί πρόσφυγες» (*climate refugees*), γεγονός που απαιτεί την εξεύρεση μιας σύνθετης λύσης, στο επίκεντρο της οποίας θα πρέπει να βρίσκεται η ανάσχεση της απερίημωσης, καθώς και η υλοποίηση προγραμμάτων στήριξης τόσο για τα άτομα που διατρέχουν κίνδυνο όσο και για εκείνους που έχουν αποφασίσει να μεταναστεύσουν.

2.2.11. Οι τρίτες χώρες, οι οποίες συνιστούν επίσης χώρες προέλευσης των μεταναστών και των προσφύγων, θα πρέπει να επικουρούνται στη βελτίωση των ικανοτήτων τους και των οικονομικών υποδομών τους, αλλά και να βοηθηθούν στην αντιμετώπιση των μεγαλύτερων προκλήσεων στον οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό τομέα. Το μέσο θα πρέπει να αξιοποιηθεί προκειμένου να αντιμετωπιστούν με επιτυχία τα βαθύτερα αίτια της μετανάστευσης, ιδίως όσον αφορά τους πρόσφυγες, και να χρησιμοποιηθούν με στρατηγικό τρόπο οι υφιστάμενοι πόροι, ούτως ώστε να προαχθούν η ειρήνη, η σταθερότητα, η δημοκρατία και η ευημερία στις χώρες εταίρους.

2.2.12. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι το 10 % του χρηματοδοτικού κονδυλίου της ΕΕ αναμένεται να διατεθεί για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της παράτυπης μετανάστευσης και της αναγκαστικής μετατόπισης και για τη στήριξη της διαχείρισης της μετανάστευσης και της διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των προσφύγων και των δικαιωμάτων των μεταναστών στο πλαίσιο των στόχων του παρόντος κανονισμού. Η ΕΟΚΕ δράττεται της ευκαιρίας για να υπενθυμίσει στην ΕΕ και τα κράτη μέλη της την τήρηση των διεθνών τους υποχρεώσεων όσον αφορά τους μετανάστες.

2.2.13. Όπως συμβαίνει και με τη διαδικασία σχεδιασμού που αναφέρεται ανωτέρω, για την παρακολούθηση, την αξιολόγηση και την υποβολή εκθέσεων σχετικά με την εφαρμογή του προτεινόμενου κανονισμού, η ΕΟΚΕ συνιστά την υιοθέτηση μιας προοπτικής ανά χώρα. Η ομαδοποίηση των δράσεων και των δεικτών ανά χώρα θα μπορούσε να συμβάλει στο να προσδιοριστούν συνέργειες και συμπληρωματικότητες —ή, αντιθέτως, να προβληθεί η έλλειψή τους—, και να αξιολογηθεί η ευθυγράμμισή τους με τους βασικούς στόχους της πολιτικής της ΕΕ.

2.2.14. Ως γενική αρχή, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να μεριμνήσει σε όλες τις περιπτώσεις ότι λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι απόψεις των ενδιαφερόμενων φορέων στις χώρες εταίρους, συμπεριλαμβανομένων των οργάνων της κοινωνίας των πολιτών και των τοπικών αρχών, και ότι τους παρέχεται έγκαιρη πρόσβαση στις σχετικές πληροφορίες που τους επιτρέπουν να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο κατά τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και τις συναφείς διαδικασίες παρακολούθησης των προγραμμάτων.

2.2.15. Η ΕΟΚΕ επικριμάζει την εφαρμογή της αρχής της ανάληψης ευθύνης εκ μέρους των χωρών εταίρων και θεωρεί ότι η χρήση των συστημάτων που εφαρμόζονται στις χώρες εταίρους για την υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών αποτελεί την ορθή προσέγγιση. Θα πρέπει να επισημανθεί, ωστόσο, ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνον εάν επικρατούν οι κατάλληλες συνθήκες και εάν υπάρχουν αξιόπιστες εγγυήσεις ως προς την αποτελεσματικότητα, την ακεραιότητα και την αμεροληψία των εν λόγω συστημάτων.

2.2.16. Όσον αφορά τον γεωγραφικό προγραμματισμό και τη θέσπιση ενός ειδικού, κατάλληλα προσαρμοσμένου πλαισίου για συνεργασία, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή όχι μόνο να συνυπολογίσει τους εθνικούς δείκτες, αλλά και να επικεντρωθεί σε εδαφικά οριοθετημένες κοινότητες, οι οποίες κινδυνεύουν να αγνοηθούν. Συχνά, οι αγροτικές κοινότητες και οι κοινότητες που είναι απομακρυσμένες από τις μεγάλες πόλεις και τα αστικά κέντρα βρίσκονται σε εξαιρετικά επισφαλή και ευάλωτη κατάσταση. Θα πρέπει καταρχάς να καταστούν ορατές και να συνεκτιμηθούν στη διαδικασία σχεδιασμού.

2.2.17. Ο γεωγραφικός προγραμματισμός πρέπει να λαμβάνει επίσης υπόψη την κατάσταση των μη εδαφικών κοινωνικών ομάδων και κοινοτήτων, που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, όπως οι νέοι, οι ηλικιωμένοι, τα άτομα με αναπηρία και άλλες κατηγορίες του πληθυσμού.

2.3. Ιστορικό πλαίσιο της πρότασης — ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Συνεργασίας στον τομέα της Πυρηνικής Ασφάλειας

2.3.1. Σκοπός του νέου Ευρωπαϊκού Μηχανισμού στον τομέα της Πυρηνικής Ασφάλειας είναι η προώθηση της θέσπισης αποτελεσματικών και αποδοτικών προτύπων πυρηνικής ασφάλειας σε τρίτες χώρες, σύμφωνα με το άρθρο 206 της συνθήκης Ευρατόμ, με βάση την εμπειρία από τις δραστηριότητες στον τομέα της πυρηνικής ασφάλειας στο πλαίσιο της Κοινότητας Ευρατόμ.

2.3.2. Στόχος του παρόντος κανονισμού είναι να συμπληρώσει τις δραστηριότητες συνεργασίας στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας οι οποίες χρηματοδοτούνται δυνάμει του [κανονισμός NDICI], ιδίως για τη στήριξη της προώθησης υψηλού επιπέδου πυρηνικής ασφάλειας και προστασίας από τις ακτινοβολίες, καθώς και της εφαρμογής αποτελεσματικών και αποδοτικών διασφαλίσεων όσον αφορά τα πυρηνικά υλικά σε τρίτες χώρες, με βάση τις δραστηριότητες εντός της Κοινότητας και σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού. Ο παρών κανονισμός αποσκοπεί ιδίως:

- α) στην προώθηση αποτελεσματικής νοοτροπίας πυρηνικής ασφάλειας και στην εφαρμογή των υψηλότερων προτύπων πυρηνικής ασφάλειας και προστασίας από τις ακτινοβολίες, καθώς και στη διαρκή βελτίωση της πυρηνικής ασφάλειας·
- β) στην υπεύθυνη και ασφαλή διαχείριση αναλωθέντων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων, στον παροπλισμό και την αποκατάσταση πρώην πυρηνικών εγκαταστάσεων·
- γ) στη δημιουργία αποτελεσματικών και αποδοτικών συστημάτων διασφάλισης.

2.3.3. Οι χρηματοδοτούμενες δράσεις στο πλαίσιο της παρούσας πρότασης θα είναι συνεπείς και συμπληρωματικές προς εκείνες που διεξάγονται στο πλαίσιο του Μηχανισμού Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας ο οποίος καλύπτει τις πυρηνικές δραστηριότητες, του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας, της απόφασης σχετικά με τις υπερπόντιες χώρες και εδάφη (ΥΧΕ), της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής για την ασφάλεια, καθώς και του προσφάτως προταθέντος Ευρωπαϊκού Μηχανισμού για την Ειρήνη (*European Peace Facility*) ο οποίος δεν χρηματοδοτείται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ.

2.3.4. Η πυρηνική βιομηχανία της ΕΕ δραστηριοποιείται σε μια παγκόσμια αγορά αξίας 3 τρισεκατομμυρίων ευρώ έως το 2050 και απασχολεί άμεσα μισό εκατομμύριο ανθρώπους. Λειτουργούν 129 πυρηνικοί αντιδραστήρες σε 14 κράτη μέλη, ενώ σε 10 από αυτά τα κράτη προγραμματίζονται νέοι αντιδραστήρες. Η ΕΕ διαθέτει τα πλέον προηγμένα νομικά δεσμευτικά πρότυπα για την πυρηνική ασφάλεια παγκοσμίως και οι ευρωπαϊκές εταιρείες συμμετέχουν ενεργά στην παγκόσμια παραγωγή πυρηνικών καυσίμων (Ανακοίνωση Τύπου της ΕΟΚΕ με τίτλο «*EESC urges the EU to adopt a more comprehensive nuclear strategy (PINC)*» [*Η ΕΟΚΕ προτρέπει την ΕΕ να υιοθετήσει μια πληρέστερη πυρηνική στρατηγική*], αριθ. 58/2016, 22/09/2016).

2.4. Ειδικές παρατηρήσεις

2.4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση υπό μορφή κανονισμού, ώστε να εξασφαλιστεί η ομοιόμορφη εφαρμογή, ο δεσμευτικός χαρακτήρας στο σύνολό της και η άμεση εφαρμογή της. Η Ένωση και η Κοινότητα είναι σε θέση, αλλά και υπεύθυνες, να συμπληρώνουν τις δραστηριότητες των κρατών μελών όταν πρόκειται για την αντιμετώπιση δυνητικά επικίνδυνων καταστάσεων ή για ιδιαίτερα δαπανηρές παρεμβάσεις. Όπως αναφέρεται στην παρούσα πρόταση, σε ορισμένους τομείς στους οποίους δεν δραστηριοποιούνται τα κράτη μέλη, η Ένωση και η Κοινότητα εξακολουθούν να αποτελούν τους βασικούς, και ενίοτε τους μόνους παράγοντες δράσης.

2.4.2. Μετά την πυρηνική καταστροφή της Φουκουσίμα, έγινε απολύτως σαφές ότι τα προβλήματα και οι κίνδυνοι από τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας είναι παγκόσμια. Η ΕΕ διαθέτει ένα μοναδικό προφίλ, γεγονός το οποίο την καθιστά έναν από τους κύριους υπεύθυνους και χαρισματικούς παράγοντες στην παγκόσμια προσπάθεια τόσο για πυρηνική ασφάλεια όσο και για τεχνολογίες καθαρής ενέργειας.

2.4.3. Δυστυχώς, η υπό εξέταση πρόταση δεν ασχολείται σε στρατηγικό και πολιτικό επίπεδο με το νόμιμο αίτημα εκ μέρους των πολιτών, της κοινωνίας των πολιτών και του επιχειρηματικού τομέα για μακροπρόθεσμο σχεδιασμό όσον αφορά την πυρηνική ενέργεια. Δεν είναι σαφές με ποιον τρόπο η ΕΕ θα χρησιμοποιήσει τους πόρους της για την αντιμετώπιση των βασικών προκλήσεων της πυρηνικής ενέργειας σε σχέση με τις αυξανόμενες ανησυχίες και τις ανάγκες για καθαρή και οικονομικά προσιτή ενέργεια στην ΕΕ και στον κόσμο.

2.4.4. Ο ρόλος του Διεθνούς Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας (*International Atomic Energy Agency*) είναι καθοριστικός και ο οργανισμός θα πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για την εξασφάλιση της διαφάνειας και της έγκαιρης προειδοποίησης όσον αφορά την ανάπτυξη νέων σταθμών παραγωγής πυρηνικής ενέργειας παγκοσμίως. Η ΕΕ θα πρέπει να συνεργαστεί πλήρως με τα παγκόσμια θεσμικά όργανα και τους παγκόσμιους οργανισμούς για την προώθηση της πυρηνικής ασφάλειας.

2.4.5. Η ΕΕ θα πρέπει να προωθήσει ενεργά τα υψηλότερα πρότυπα πυρηνικής ασφάλειας και να διασφαλίσει ότι οι πιο προηγμένες ευρωπαϊκές διαδικασίες, οι βέλτιστες πρακτικές και οι πλέον σύγχρονες τεχνολογίες προωθούνται σε παγκόσμιο επίπεδο, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ασφάλεια των σχεδιαζόμενων εγκαταστάσεων και αντιδραστήρων.

2.4.6. Απαιτούνται συνεχείς προσπάθειες για να εξασφαλιστεί ότι οι υφιστάμενες και οι σχεδιαζόμενες εγκαταστάσεις που βρίσκονται στις χώρες της Ευρωπαϊκής Γειτονίας λειτουργούν με υψηλά πρότυπα διαφάνειας και ασφάλειας. Η ΕΟΚΕ καλεί όλα τα κράτη μέλη να υποστηρίξουν τον στόχο αυτό και να αναδείξουν την πυρηνική ασφάλεια σε πρωταρχικό στόχο των διμερών και πολυμερών σχέσεων με τις χώρες εταίρους.

2.4.7. Η ΕΟΚΕ διατηρεί την άποψη ότι, στην πρότασή της για ένα ενδεικτικό πυρηνικό πρόγραμμα (*Programme Indicatif Nucléaire de la Communauté/PINC*) σχετικά με τους στόχους της πυρηνικής παραγωγής και τις επενδύσεις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν κατόρθωσε να εξετάσει διεξοδικά τα φλέγοντα ζητήματα της ανταγωνιστικότητας της πυρηνικής ενέργειας, της συμβολής της στην ασφάλεια του εφοδιασμού και στους στόχους για την κλιματική αλλαγή και τον άνθρακα, της ασφάλειάς της και, παράλληλα, τα ζητήματα διαφάνειας και προετοιμασίας για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης ⁽²⁾.

2.4.8. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόθεση της Επιτροπής να διασφαλιστεί συνεκτικότητα και συμπληρωματικότητα με τον Μηχανισμό Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας, μεταξύ άλλων με τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων στον πυρηνικό τομέα που είναι συμπληρωματικές των ευρύτερων στόχων του, κυρίως όσον αφορά τις ειρηνικές χρήσεις της πυρηνικής ενέργειας σύμφωνα με την πολιτική για την ανάπτυξη και τη διεθνή συνεργασία για την υγεία, τη γεωργία, τη βιομηχανία και τα κοινωνικά προγράμματα προς αντιμετώπιση των συνεπειών ενδεχόμενου πυρηνικού ατυχήματος. Ωστόσο, δεν είναι σαφές με ποιον τρόπο ο διαθέσιμος προϋπολογισμός και οι θεσμοθετημένες ρυθμίσεις μπορούν να υλοποιήσουν την πρόθεση αυτή στην πράξη.

2.4.9. Λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές παγκόσμιες προκλήσεις που συνδέονται με την πυρηνική ενέργεια και την παρουσία μεγάλου αριθμού θέσεων πυρηνικής ενέργειας στη γειτονία της, η ΕΟΚΕ θεωρεί ουσιαστικά ανεπαρκές το προβλεπόμενο δημοσιονομικό κονδύλιο ύψους 300 εκατομμυρίων ευρώ σε τρέχουσες τιμές για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού για την περίοδο 2021-2027.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽²⁾ Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, γνωμοδότηση με θέμα «Ενδεικτικό Πυρηνικό Πρόγραμμα», εισηγητής: Brian Curtis, υιοθετήθηκε στις 22 Σεπτεμβρίου 2016 (EE C 487 της 28.12.2016, σ. 104).

ISSN 1977-0901 (ηλεκτρονική έκδοση)
ISSN 1725-2415 (έντυπη έκδοση)

Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL